KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARLIK PRATİĞİNDE YARATICILIK DÜŞÜNCESİNİN SERBEST MİMARLAR ÜZERİNDEN OKUNMASI: TRABZON ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Damla KALMUK

ŞUBAT 2023
TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARLIK PRATİĞİNDE YARATICILIK DÜŞÜNCESİNİN SERBEST MİMARLAR ÜZERİNDEN OKUNMASI: TRABZON ÖRNEĞİ

Damla KALMUK
ORCID :

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce
"YÜKSEK MİMAR"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 19 / 01 /2023
Tezin Savunma Tarihi : 07 / 02 /2023

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN
ORCID : - - -

Trabzon 2023

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın her aşamasında engin bilgi ve tecrübesi ile yoluma ışık tutan, büyük bir ilgi ve sabırla yönlendiren, cesaret veren, ayağa kaldıran, desteğini her daim hissettiğim değerli hocam Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN'e,

Canım aileme,

Sonsuz teşekkürler…

Damla KALMUK

Trabzon, 2023

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Mimarlık Pratiğinde Yaratıcılık Düşüncesinin Serbest Mimarlar Üzerinden Okunması: Trabzon Örneği” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 07/02/2023

Damla KALMUK

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ IV
İÇİNDEKİLER V
ÖZET VII
SUMMARY VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ IX
TABLOLAR DİZİNİ XII
SEMBOLLER DİZİNİ XIII
1. GENEL BİLGİLER 1
1.1. Giriş 1
1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı 3
1.3. Çalışmanın Yöntemi 5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 8
2.1. Yaratıcılık Kavramı ve Yaratım Süreci 8
2.1.1. Yaratıcılığa Yönelik Yaklaşımlar 10
2.1.2. Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler 11
2.1.3. Yaratıcılığın 4P Çerçevesi 14
2.1.3.1. Yaratıcı Birey 16
2.1.3.2. Yaratıcı Süreç 18
2.1.3.3. Yaratıcı Ürün 20
2.1.3.4. Yaratıcı Ortam/Bağlam/Durum 21
2.2. Mimarlık Eğitiminde Tasarım Süreci ve Yaratıcılık İlişkisi 22
2.2.1. Tasarım Süreci 23
2.2.2. Mimarlık Eğitiminde Tasarım Süreci 28
2.3. Mimarlık Pratiğinde Tasarım Süreci ve Yapı Üretimi 38
2.3.1. Mimarlık Pratiğinde Tasarım Süreci 44
2.3.2. Tasarım Sürecinde Etkili Olan Faktörler/Aktörler ve İlişkileri 46
2.3.2.1. Mimar 47
2.3.2.2. Müşteri/İşveren 48
2.3.2.3. Tasarım Ekibi 49

2.3.2.4. Müteahhit/Yüklenici 49
2.3.2.5. Yasal Denetleyiciler 50
3. YAPILAN ÇALIŞMALAR 51
3.1. Görüşme Sorularının Oluşturulması 51
3.1.1. Demografik Bilgilere Yönelik Sorular 52
3.1.2. Kavramları Tanımlamaya Yönelik Sorular 52
3.1.3. Yaratıcılığın 4P Çerçevesine Yönelik Sorular 53
3.2. Görüşmecilerin Belirlenmesi 56
3.3. Görüşmelerin Gerçekleştirilmesi 57
3.4. Verilerin Analiz Edilmesi 57
4. BULGULAR VE İRDELEMELER 60
4.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular ve İrdelemeler 60
4.2. Tanımlara İlişkin Bulgular ve İrdelemeler 62
4.3. Bireye İlişkin Bulgular ve İrdelemeler 66
4.4. Sürece İlişkin Bulgular ve İrdelemeler 78
4.5. Ürüne İlişkin Bulgular ve İrdelemeler 86
4.6. Ortam/Bağlam/Duruma İlişkin Bulgular ve İrdelemeler 95
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER 107
6. KAYNAKLAR 113
7. EKLER 117
ÖZGEÇMİŞ

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

MİMARLIK PRATİĞİNDE YARATICILIK DÜŞÜNCESİNİN SERBEST MİMARLAR ÜZERİNDEN OKUNMASI: TRABZON ÖRNEĞİ

Damla KALMUK

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN
2023, 112 Sayfa, 61 Sayfa Ek

Mimarlık eğitiminde tasarım problemlerine karşı yaratıcı çözümler geliştirilebilirken, mimarlık pratiğinde yaratıcılık ediminin etkin kullanılmaması, mimarlık ürünlerinin tektipleşmesine neden olmaktadır. Araştırmanın temel amacı, yapılı çevredeki mimarlık ürünlerinin birbirini tekrar ederek tekdüzeleşmesi ve meslek pratiğinin standart bir hal alması sorunlarının kaynağını meslek profesyonellerinin/mimarların bakış açısı ile ortaya koymaktır. Nitel bir araştırma olan tezde; literatür araştırmasının yanı sıra veri toplama yöntemi olarak yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği, veri analiz yöntemi olarak ise betimsel analiz kullanılmıştır.

Belirlenen amaç doğrultusunda çalışma beş başlıkta ele alınmıştır. Birinci bölümde tezin amacı, kapsamı ve yöntemini içeren genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde yaratıcılık-tasarım ilişkisi, mimarlık eğitimi ve pratiğinde tasarım süreci üzerine literatür araştırması ile kavramsal çerçeve sunulmuştur. Üçüncü bölümde alan çalışmasına yönelik yapılan çalışmalar açıklanmış, dördüncü bölümde alan çalışması sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek bulgular ve irdelemelere yer verilmiştir. Beşinci bölümde ise sonuçlar ve öneriler sunulmuştur. Tez sonucunda Trabzon kenti özelinde, meslek profesyonellerinin mevcut yapılı çevreyi tekdüze/sıradan bulduğu, daha nitelikli çevreler tasarlamayı istediği; ancak imar yönetmelikleri, ekonomik koşullar ve işveren talepleri gibi etkenlerin yanı sıra meslek tanımının toplum tarafından yeterince bilinmeyişinin mevcut duruma yol açtığı görüşüne sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık pratiğinde tekdüzeleşme, Mimari tasarım süreci, Yaratıcılık, Serbest mimarlar, Trabzon örneği

Master Thesis

SUMMARY

READING THE IDEA OF CREATIVITY IN ARCHITECTURAL PRACTICE THROUGH FREELANCE ARCHITECTS: THE CASE OF TRABZON

Damla KALMUK

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture Graduate Program
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Derya ELMALI ŞEN
2023, 112 Pages, 61 Pages Appendix

Although the discipline of architecture education leads the development of creative solutions to design issues, the inadequate application of creativity in architectural practice results in the standardization of architectural products. From the standpoint of professionals and architects, the research's primary goal is to identify the root causes of the issues with architectural products that are growing monotonous through repetition and the professional practice becoming a norm in the built environment. In this qualitative research, in addition to literature review, semi-structured interviews were utilized as a method of data collection tool and descriptive analysis as a method of data analysis, in addition to literature research.

This study is discussed under five headings in accordance with its intended objective. The first chapter indicates general information including the aim, scope and method of the study. The second chapter presents the literature research on the creativity-design relationship, the design process in architectural education and practice and the conceptual framework. The third chapter explains the studies on the field study whereas the fourth chapter analyses the data obtained from the findings and includes the examinations. Lastly, the fifth chapter presents the results and recommendations.

Key words: Monotony in architectural practice, Architectural design process, Creativity, Freelance architects, Trabzon.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.1. Tezin kuramsal alt yapısını oluşturan kavramsal şema 5
Şekil 1.2. Tez çalışmasına yönelik akış şeması 7
Şekil 2.1. Eysenck'in yaratıcılığı etkileyen faktörler sınıflandırması (Eysenck, 1994; Önal, 2011). 13
Şekil 2.2. Psikolojik engeller – 4P ilişkisi (Isaksen vd., 1993). 14
Şekil 2.3. Yaratıcılığın 4P çerçevesi (4P's Framework) 15
Şekil 2.4. Yaratıcılık yetisine sahip bireyi betimleyen özellikler 17
Şekil 2.5. Yaratıcı olarak nitelendirilebilecek ürün özellikleri 21
Şekil 2.6. Yaratıcı ortam/çevre nitelikleri 22
Şekil 2.7. Kara kutu sürecinde geri besleme (Black Box Feedback) (Jones, 1970'ten uyarlanmıştır) 26
Şekil 2.8. Tasarım süreci şeması (Powell, 1980). 32
Şekil 2.9. Tasarım amaçlarının kapsamı (Aksoy, 1987). 32
Şekil 2.10. Bina üretim/mimari planlama süreci (Vallero ve Brasier, 2008'den uyarlanmıştır). 34
Şekil 2.11. Mimari tasarım stüdyolarında ilk tasarım fikirlerinin oluşumu 35
Şekil 2.12. Yapı üretim süreci–Proje hizmetleri iş aşamaları 43
Şekil 2.13. Tasarım sürecinde etkili aktörler ve ilişkileri 47
Şekil 2.14. Müşteri/İşveren Tipleri (Karagöz, 2019'dan uyarlanmıştır). 48
Şekil 4.1. Görüşmecilerin cinsiyeti 60
Şekil 4.2. Görüşmecilerin mezun olduğu üniversite 61
Şekil 4.3. Mezun olunan yıl 61
Şekil 4.4. Mimarlık pratiğinde aktif olunan süre 61
Şekil 4.5. Ofisin kuruluş yılı 62
Şekil 4.6. Ofiste çalışan kişi sayısı 62
Şekil 4.7. Görüşmecilerin mimarlık tanımları 63
Şekil 4.8. Görüşmecilerin yaratıcılık tanımlamalarının 4P'ye göre sınıflandırılması 64
Şekil 4.9. Yaratıcılığın mimarlık mesleğindeki yeri 65
Şekil 4.10. Görüşmecilerin tasarım kavramı tanımlamaları 65
Şekil 4.11. Görüşmecilerin tasarım eyleminde yaratıcılığın konumu ile ilgili yaklaşımları 66

Şekil 4.12. Görüşmecilerin hobileri 67
Şekil 4.13. Görüşmecilerin ön plana çıkan karakter özellikleri 68
Şekil 4.14. Görüşmecilerin engeller karşısında sergiledikleri tavırlar 68
Şekil 4.15.Görüşmecilerin toplumsal kabuller karşısında benimsedikleri yaklaşımlar 69
Şekil 4.16. Görüşmecilerin mimarlık bölümü tercihinde bilinç durumu 70
Şekil 4.17. Görüşmecilerin mimarlık bölümü tercih nedeni 70
Şekil 4.18. Görüşmecilerin mimarlık mesleğine ve mimarlara bakış açısını tanımlayan kavramlar 71
Şekil 4.19. Görüşmecilerin mimarlık eğitimi sürecinde meslekten beklentileri 72
Şekil 4.20. Yaratıcılık - özel yetenek ilişkisi ile ilgili yorumlar 72
Şekil 4.21. Yaratıcı bir mimarın sahip olması gereken özellikler 73
Şekil 4.22. Görüşmecilerin yaratıcı yetiyi arttırmak için gerçekleştirdikleri faaliyetler 74
Şekil 4.23. Farklı mimarları takip etme durumu 75
Şekil 4.24. Görüşmecilerin sektörde uyumlu - yaratıcı olma durumları 75
Şekil 4.25. Görüşmecilerin kendilerini eşleştirdikleri bireysel özellikler 76
Şekil 4.26. Mimarlık eğitimi ve mimarlık meslek pratiği arasındaki farklılıklar 79
Şekil 4.27. Mimarlık eğitiminde tasarım süreci 80
Şekil 4.28. Mimarlık eğitimi sürecinde tasarımı etkileyen faktörler 81
Şekil 4.29. Meslek pratiğinde ilk tasarım fikrine ulaşma 82
Şekil 4.30. Mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiğinde izlenen tasarım süreci farklılıklar ve benzerlikleri 83
Şekil 4.31. Görüşmecilerin tasarım süreçlerinde sezgisel ve rasyonel düşünceyi kullanma durumları 84
Şekil 4.32. İmar durumunun tasarım kararları üzerindeki etkisi 84
Şekil 4.33. Mimari bir öğenin karşılaması gereken kavramsal nitelikler 86
Şekil 4.34. Mimarlığın sanat ve bilim bağlamında tanımlanması 87
Şekil 4.35. Mimarlık pratiğinde tasarım sürecinde kaygı durumu 88
Şekil 4.36. Mimarlık eğitiminde tasarım sürecinde kaygı durumu 88
Şekil 4.37. Mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiğinde tasarım süreci karşılaştırması 89
Şekil 4.38. Görüşmecilerin mezun olduktan sonra üretmeyi hayal ettikleri tasarımlar 90
Şekil 4.39. Görüşmecilerin meslek pratiğindeki ilk işleri 91
Şekil 4.40. Görüşmecilerin tasarımlarında temel odak noktası 92
Şekil 4.41. Görüşmecilerin tasarımlarına tasarımcı kimliğini yansıtma durumu 92

Şekil 4.42. Mimarlık ürünü kabulü 93
Şekil 4.43. Görüşmecilerin yapılı çevreye yönelik değerlendirmeleri 94
Şekil 4.44. Görüşmecilerin ideallerindeki konumlarına ulaşma durumları 96
Şekil 4.45. Mimarlık eğitiminin yaratıcılığı destekleme durumu 97
Şekil 4.46. Mimarlık pratiğinde tasarım sürecini etkileyen faktörler 98
Şekil 4.47. Görüşmecilerin mimarlık pratiğinde ön planda tuttuğu faktörler 99
Şekil 4.48. Tasarım sürecini etkileyen faktörlerin tasarıma etkileri 100
Şekil 4.49. Mimarlık eğitiminin mesleki yetkinlik kazandırma durumu 101
Şekil 4.50. Görüşmecilerin işveren ile iletişime geçme biçimleri 101
Şekil 4.51. İşverenin mimardan tasarım sürecindeki beklentileri 102
Şekil 4.52. İşverenin/toplumun mimara ve mimarlık mesleğine bakış açısı 103
Şekil 4.53. Görüşmecilerin ofis açma nedenleri 104

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 2.1. Yaratıcılığı süreç olarak inceleyen yaklaşımlardan bazılarına genel bakış..... 20
Tablo 2.2. Mimari eğitimde kazanılması gereken bilgi ve beceriler (URL-1, 2021). 31
Tablo 2.3. Mimari proje hizmetleri iş aşamaları (TMMOB Mimarlar Odası, 2011). 40
Tablo 2.4. RIBA, Mimarın tasarım sürecinde yapması gereken işler (Yazıcıoğlu, 2007). . 45
Tablo 2.5. Tasarım sürecinde mimarı etkileyen faktörler 48
Tablo 3.1. Demografik bilgilere yönelik sorular 52
Tablo 3.2. Tanımlamaya yönelik sorular..... 53
Tablo 3.3. Bireye yönelik sorular 53
Tablo 3.4. Sürece yönelik sorular..... 54
Tablo 3.5. Ürüne yönelik sorular..... 55
Tablo 3.6. Ortam/bağlam/duruma yönelik sorular 56
Tablo 3.7. Görüşme sorularının analizinde kullanılan tablo örneği 59
Tablo 4.1. Faktörlerin görüşmeciler tarafından derecelendirilmesi 99

SEMBOLLER DİZİNİ

MO	: Mimarlar Odası
RIBA	: Royal Institute of British Architects
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
UIA	: Union Internationale des Architectes – International Union of Architects

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

"Tasarımda, özgünlük ve yaratıcılık esastır."
Doğan Hasol, 2019

Mimarlık mesleğinin tanımı yapı üretiminin yanı sıra ihtiyaçlar, çağın gereklilikleri ve imkanlara bağlı olarak boşluğu tasarlamak olarak değerlendirilebilir. Tasarım eylemi ise problemi çözmek amacıyla ortaya çıkan bir düşünme süreci ve ihtiyacın giderilmesini sağlayan sonuç ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Her problemin tanımının bulunduğu koşullar altında gösterdiği değişkenlik ve dolayısıyla çözümün çeşitliliği, kendine özgü bir süreci ve yaratıcı düşünce eylemini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle mimarlığın işlevsellik, sağlamlık, ekonomi, estetik vb. tüm boyutlarının karşılanması, mimari bir eserin ortaya çıkması, yaratıcı düşünce ile mümkündür.

Türkiye'de, talep ve nitelikten bağımsız olarak her yıl yeni mimarlık bölümlerinin açılması, mezun olan mimar sayısının kontrolsüz bir şekilde çoğalmasına ve mimarlık pratiğindeki rekabetin günden güne artmasına neden olmaktadır. Mimar sayısının fazla olması işverenin mimarı seçmesine, mimarın işvereni ikna etmekte zorlanmasına ve dolayısıyla işvereni bünyesinde tutabilmek adına mesleğinden taviz vermesine yol açmaktadır. Tasarım eylemi zihinsel sürecin bir sonucu olarak ortaya çıkan sezgisel bir olguyken, günümüzde üretim ve tüketim nesnesi olarak rant sağlama aracı halini almaktadır. Mimarlık eğitiminde kenti anlamlandıran bir bütünün parçası niteliğinde ortaya çıkan mimarlık ürünü, meslek pratiğine geçildiğinde yaratıcılık eyleminin yok sayıldığı seri üretim nesnesine dönüşmektedir.

Mimari tasarım stüdyolarında tasarımların mimarlık eğitimi almış jüriler tarafından kritik edildiği düşünüldüğünde, ifade ve bakış açısı ortaklığı kurulabilirken; meslek pratiğinde karşılaşılan işverenin istekleri, ihtiyaçları ve mimari yapıya bakış açısı ile tasarımcının hayal gücünün kesişmesi noktasında bazı sorunlar yaşanmaktadır. Çoğunlukla sınırlamalar olmaksızın tasarım yapan mimarlık öğrencileri mimarlık pratiğine adım attıklarında işveren, kamusal birimler, denetim organları ve yerel otoriteler tarafından sunulan belli kurallar, kısıtlamalar ve zorunlulukların yanı sıra inşa yapım tekniklerinin sunduğu olanaklar ile sınırları çizilen verilerle karşılaşmaktadırlar. Her kesimden kullanıcıya

hizmet verdiği düşünüldüğünde; zaman, mekân ve ekonomik kısıtlamalar ile karşılaşan mimarlar bir süre sonra estetik gereksinimlerden kopmaktadır/koparılmaktadır. Mimarlık meslek pratiğinde ve inşaat sektöründe sanatçı, tasarımcı yönü ve yaratıcılık eylemi ile mühendislik disiplinleri ve diğer rollerden ayrılan mimarın bu kimliği iç ve dış faktörlerin etkisiyle sınırlandırılmaktadır.

Mimarlık eğitimi boyunca, gerek sosyal çevrelerinde gerekse toplumda farklı bir konumda olduklarına inanan mimarlık öğrencileri, mezun olup meslek hayatına adım attıklarında toplumun çoğunluğunun bu görüşte olmadığını fark etmektedirler. Mesleğe büyük bir heves ve yaratıcı bakış açısı ile yaklaşan yeni mezun mimarlar, süreç içinde mimarlık pratiğinde bir yer edinebilmek ve akışa uyum sağlayabilmek amacıyla yaratıcı kimliklerini bir kenara bırakmak zorunda kalmaktadırlar. Mimarlık eğitiminde meslek pratiğine yönelik bilgi aktarımının ve uygulama koşullarının sınırlı kalması nedeniyle mesleki eğitim sürecinde elde edilen bilgi, mesleki pratikte karşılaşılan sorunları çözümlemede yetersiz kalmaktadır. Bu durum yeni mezun mimarlar için çelişki ve adaptasyon sorununa neden olmaktadır. Yaratım sürecinin bir kenara itildiği bu durumda mimari tasarım uygulamaları kolayca algılanabilen nesnelere çevrilmekte, tekdüzeleşen bir mimarlık ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak mimarlar, eleştirdikleri sonuç ürünlerin yaratıcıları olarak mimarlık pratiğinde yerlerini almaktadırlar. Bu durum mimar kimliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır.

Mimarlık meslek pratiğinde tartışma konusu olan mimarlık ürünlerinin anonimleşmesi ve tektipleşmesi sorunu, çalışmanın problemini tanımlamaktadır. Bu tez çalışması mimarlık meslek pratiği ve mimarlık ürünü arasındaki problemli ilişkiyi, tasarım ve yaratıcılık kavramları üzerinden değerlendirmektedir. Mimarlık eğitimi ile meslek pratiği arasında tasarım süreci, sürece etki eden koşullar ve sonuç ürün olan tasarımlar açısından farklılıklar olduğu; yaratıcılığın giderek azaldığı ve bu durumun tekdüzeleşmiş yapılı çevrelerle sonuçlandığı bizzat meslek profesyonelleri tarafından da gözlenmektedir. Bu durum, mimarlık meslek pratiğini farklı bir açıdan ele alma, içeriden bir bakışla tasarımcı/mimar gözünden sorgulama ihtiyacını doğurmaktadır.

Bu doğrultuda literatür incelendiğinde, ülkemizde mimarlık pratiğinin uygulandığı ortam ve koşullara değinen çeşitli çalışmalar olduğu görülmektedir. Nur Esin (1985) "Türkiye'de Mimarlık Bürolarında Tasarlamada Karar Verme Durumunun Belirlenmesi" başlıklı doktora tezinde, tasarım sürecinde karar verme durumunu etkili değişkenler üzerinden tanımlarken; Mehmet Ayhan Ökmen (1996) "Tasarım Sürecinde Mimar Müşteri

İlişkilerinin İncelenmesi: Türkiye Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, mimarlık pratiğinde tasarım sürecini mimar ve işveren profilleri ve ilişkileri üzerinden tanımlamakta; Filiz Güzel Şen (2006) ise "Müşteri İsteklerindeki Değişikliklerin Proje Nitelikleri Üzerindeki Etkileri" başlıklı yüksek lisans tezinde mimarlık pratiğinde izlenen tasarım süreci ve etkili aktörleri tanımlayarak tasarım sürecinde mimar-işveren ilişkilerini açıklamaktadır. Fatih Yazıcıoğlu (2007), "Mimarlık Ofislerinde Uygulamaya Yönelik Ayrıntıda Tasarım Süreci" başlıklı yüksek lisans tezinde mimarlık meslek pratiğinde ortaya çıkan mimarlık ürünlerini tasarım süreci bağlamında incelerken; Doruk Karagöz (2019) "Mimari Proje Sürecinin Küçük Ölçekli Mimarlık Büroları Üzerinden Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde mimarlık ofislerinde tasarım sürecinde karşılaşılan sorunları işveren-mimar özelinde ele almaktadır. Ayrıca Merve Yüksel Berberoğlu (2019), "Mimarlık Pratiğinde Yapılabilirlik ve İtibarsızlaşma Sorunu ve Tasarım Yapım Proje Teslimat Sistemi" başlıklı yüksek lisans tezinde mimarların yapı üretim sektöründeki konumunu eleştirel dilde irdelemektedir. Ancak mimarlık ürünlerinin anonimleşmesi ve tektipleşmesi sorununu, meslek profesyonelleri açısından yaratıcılık kavramı etkileşiminde ele alan bir çalışmaya rastlanmamış ve bu alanda eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Mimarlık eğitiminde tasarım problemlerine karşı yaratıcı çözümler geliştirilebilirken, mimarlık pratiğinde yaratıcılık ediminin etkin kullanılmaması, tasarım ürünlerinin tektipleşmesine dolayısıyla mimarlık ürününün tektipleşmesine neden olmaktadır. Mimarlık eğitimi ve mimarlık meslek pratiği arasındaki tasarım ürünü farklılaşmasını, yaratıcılık olgusu ve mimarlık eğitimindeki tasarım süreci perspektifinden ele alan çalışma, mimarlık pratiğinde ortaya çıkan bu durumun nedenini araştırmaktadır. Araştırmanın temel amacı, yapılı çevredeki mimarlık ürünlerinin birbirini tekrar ederek tekdüzeleşmesi, kopya mimarisi ve meslek pratiğinin standart bir hal alması sorunlarının kaynağını meslek profesyonellerinin/mimarların bakış açısı ile ortaya koymaktır. Bu amaçla, mimarların mimarı ve mimarlığı nasıl ifade ettikleri, tasarım sürecini ne şekilde yürüttükleri, yaratıcılığı ve tasarımı etkileyen faktörleri nasıl tanımladıkları ve onlara karşı nasıl bir tutum sergiledikleri, meslek pratiğinde aktif olan mimarlar ile yapılan görüşmeler aracılığıyla incelenmiştir. Meslek pratiğinde yer alan mimarların kendi kimliklerine yönelik yeniden

düşünmelerini sağlamak ve ortaya koyulan mimarlık ürünlerinin kimliksiz yapısına yönelik farkındalık oluşturmak çalışmanın hedefleri arasındadır.

Mimari tasarım süreci, yaratıcı çözümler gerektiren karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle tasarımın özü olan yaratıcılık kavramının tezin kuramsal alt yapısının oluşturulmasında önemli bir yeri vardır. Mimarlık ürünü, tasarımcının mimarlık eğitimi boyunca edindiği tasarım bilgisi ile meslek pratiğinde edindiği bilgi ve deneyimlerin harmanlanmasıyla elde edilmektedir. Bu nedenle tez kapsamında mimarlık pratiğinde yaratıcılık olgusu incelenirken, mimarlık pratiği bağlamında tasarım düşüncesinin ve yaratıcı düşüncenin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesine yönelik ilk adımların mimari tasarım stüdyolarında atıldığı varsayımıyla öncelikle mimarlık eğitimindeki tasarım sürecine değinilmiştir. Ardından mimarlık pratiğindeki tasarım süreci ele alınmıştır. Bununla birlikte mimarlık pratiğindeki tasarım süreci ile mimarlık eğitimindeki tasarım sürecinin yaratıcılık bağlamında karşılaştırılması çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır (Şekil 1.1).

Bu tez çalışması; mimarlık eğitimi sürecinde yaratıcılık olgusunun mimarlık pratiğine oranla daha fazla desteklendiği, buna karşılık mimarlık eğitimi sürecinde kazanılan yaratıcılık becerisinin mimarlık pratiğinde devam etmediği varsayımıyla ele alınmaktadır. Bu varsayım, mimarlık bölümü öğrencilerinin mimarlık pratiğinde karşılaşılacakları kısıtlamalar ile meslek pratiğine geçiş yapmadan önce yeterince tanıştırılmadığı, eğitim sürecinde mimari tasarım stüdyolarında üretilen projelerin uygulanabilirliğinin genellikle mimarlık pratiği bağlamında değerlendirilemediği ve bu nedenle mezun olan öğrencilerin bilmedikleri kısıtlamalar içerisinde tasarım problemlerine çözüm bulmakta yaratıcılıklarını kullanamadıkları şeklindeki alt varsayımlarla desteklenmektedir.

Şekil 1.1. Tezin kuramsal alt yapısını oluşturan kavramsal şema

Çalışma kuramsal içeriğine göre tasarım, mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği olmak üzere iç içe geçen üç temel başlığı konu edinmektedir. "Yaratıcılık" kavramı bu üç alanın hem temeli hem de kesişim noktası olarak kabul edilmektedir. Tasarım ve mimarlık eğitiminde tasarım konuları, temelde ele alınan mimarlık pratiği ve yaratıcılık kavramlarının etkileşimini açıklamada kuramsal alt yapıyı oluşturmaktadır.

Yaratıcılık kavramı ile ilgili edinilen kuramsal çerçeve ve tanımlamalar, tasarım kavramının mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiğine yönelik değerlendirilmesi ve mimarlık meslek pratiğinin etkin olan faktörler dahilinde irdelenmesi, hem kuramsal çerçeveyi belirlemekte hem de alan çalışmasında uygulanacak görüşme sorularının kurgulanmasında temel oluşturmaktadır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Yapılı çevredeki mimarlık ürünlerinin tektipleşmesi sorunu, araştırmanın ortaya çıkmasının temel nedenidir. Mimarlık eğitiminde üretilen görece yaratıcı nitelikteki tasarımların mimarlık pratiğinde varlık gösteremediği düşüncesinden hareketle çalışma; bu duruma sebep olan ve aynı zamanda bu durumdan etkilenen, hem özne hem de nesne konumunda olan mimarların düşüncelerini, konu hakkındaki farkındalıkları ve değerlendirmeleri aracılığıyla ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla nitel bir araştırma olarak kurgulanan çalışmanın veri toplama yöntemi yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ve

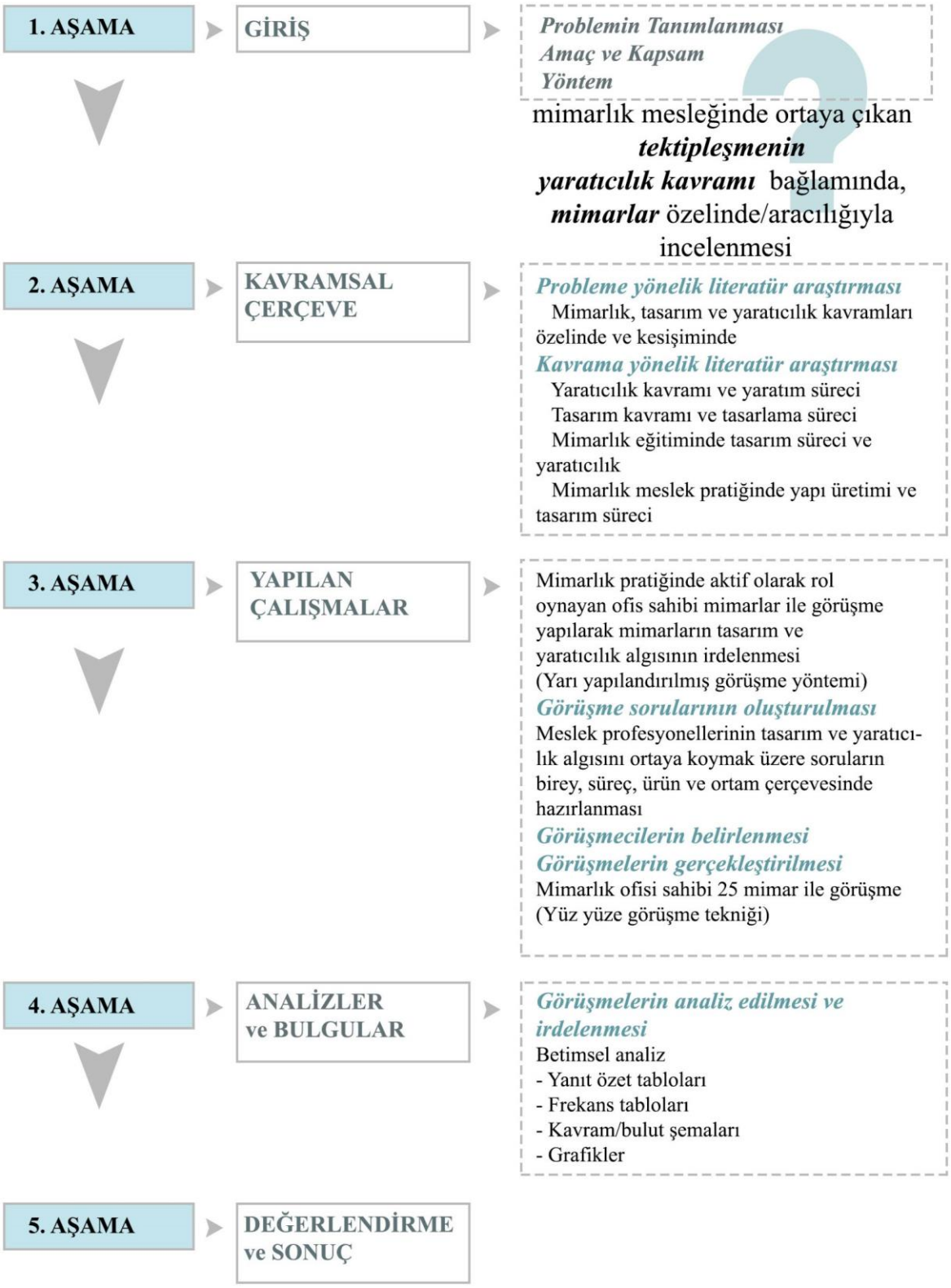
veri analiz yöntemi betimsel analiz olarak belirlenmiştir. Örneklem grubu olarak ise serbest çalışan ofis sahibi mimarlar seçilmiştir.

Çalışmada serbest çalışan ve ofis sahibi olan mimarların tercih edilmesi tesadüfi değildir. Yaratıcı tasarım süreci mimarın zihninde başlamaktadır. Mimarlık meslek pratiğinde özel sektörde ücretli olarak çalışan mimarlar, ofis sahipleri aracılığı ile işveren etkileşimini sağlamaktadır. Dolayısıyla tasarımlar genel olarak ofis sahibinin yönlendirmesi ile gerçekleştirilmektedir. Ancak tez çalışması mimarın, ürünü ve kullanıcı ile ilişkisini tasarımcı mimar üzerinden incelemektedir. Bu bağlamda belirlenen soruna yönelik en etkili yöntemin mimarlık meslek pratiğinde aktif olarak rol alan mimarlık ofisi sahibi mimarlar ile yapılacak yüz yüze görüşmeler olacağı düşünülerek alan çalışmasında açık uçlu/yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Mimarlık pratiğinde serbest çalışan mimarlık ofisleri farklı alan, işlev, ölçek ve programlarda hizmet verebilmektedir. Bu nedenle görüşme yapılacak mimarlık ofisleri belirlenirken serbest çalışan mimari proje ofisleri tercih edilmiştir. Ofislerin seçiminde TMMOB Mimarlar Odası Trabzon şubesine kayıtlı, Trabzon ili merkezli ve büro tescilli mimarlık ofisi olma ölçütleri dikkate alınmıştır. Bu sınırlılıklar kapsamında 25 mimarlık ofisi sahibi mimar ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Tez çalışmasında Mel Rhodes'un (1961) "An Analysis of Creativity" başlıklı çalışmasında geliştirdiği "4P Çerçevesi (4P's Creativity)" modeli kullanılmıştır. Görüşme soruları bu çerçevede ele alınmış ve analiz edilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler grafikler, tablolar ve kelime bulutları aracılığı ile özetlenmiş ve görselleştirilmiştir.

Alan çalışmasına yönelik metodoloji ve planlama, verilerin toplanması ve değerlendirilmesi ile ilgili bilgiler "Yapılan Çalışmalar" başlığı altında detaylı bir şekilde verilmiştir. Çalışmada izlenen yol Şekil 1.2'de verilmiştir.

Şekil 1.2. Tez çalışmasına yönelik akış şeması

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Yaratıcılık Kavramı ve Yaratım Süreci

"Yaratıcılık varoluştaki en büyük isyandır.
Eğer yaratmak istiyorsan, bütün şartlanmalardan kurtulmak zorundasın. Aksi halde yaratıcılığın kopya çekmekten başka bir şey değildir.
Sürü psikolojisinin bir parçası olarak yaratıcı olamazsın.
Yaratıcılık bireysel özgürlüğün güzel kokusudur."
Osho, 2020

1950'lerden sonra literatürde kendine baskın bir yer edinmeye başlayan yaratıcılık; felsefe, psikoloji, sosyoloji, sanat, mimarlık ve eğitim gibi birçok farklı disiplin içerisinde araştırma konusu olan, bu disiplinlerin dinamiklerine bağlı olarak farklı bakış açılarıyla ele alınan ve farklı tanımlamalarla ifade edilen, çok boyutlu, disiplinler arası bir kavramdır. İnsanlık tarihi kadar eski olan yaratıcılık, herkes için ortak bir kavramdır. Birçok araştırmacı yaratıcılık kavramını çeşitli yönleriyle ele aldığından kesin bir tanımlama mümkün görünmemektedir. Rouquette (2007), bir kavramın farklı uzmanlık alanları tarafından ele alındığında, kavramın kuralsız ve herhangi bir kültüre, gruba, topluluğa bağlı olmaksızın evrensel bir özellik taşıdığından, bu nedenle kesin bir tanımlamasının mümkün olmadığından bahsetmektedir (Aslan, 2001).

Yaratıcılık kavramı, yalın bir tanımlaması olmayan, karmaşık bir eylemi içermektedir. Bu süreç, tüm duyusal ve düşünsel süreçleri içeren, sanatsal süreçlerle veya sanat eğitimi ve öğretimi ile sınırlı kalmayan, insan tarafından tamamlanmış her alan ve uğraşın içerisinde varlık gösteren bir olgudur. Latince "creare" kelimesinden türeyen yaratıcılık, "yaratmak, doğurmak, meydana getirmek" anlamlarını taşımakta, Batı dillerinde "kreativitaet, creativit" şeklinde ifade edilmektedir (San, 2019).

Türk Dil Kurumu (TDK) yaratıcılığı, yaratıcı olma durumu; yaratma yeteneği; her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık olarak tanımlamaktadır (TDK, 2020). Landau'ya (1974) göre daha önceden kurulmamış ilişkiler arasında yeni ilişkiler kurabilme, yeni düşünce şemaları içerisinde yeni yaşantılar, deneyimler, yeni fikirler ve ürünler ortaya koyabilme yetisidir.

Rıza (2000), "Kalıplaşma ve Yaratıcılık" başlıklı yazısında yaratıcılığı kalıplaşma üzerinden değerlendirirken kalıplaşmanın üç farklı düzeyinden bahsetmektedir. Zihinsel

kalıplaşmayı, belli bir yönde düşüncenin katılaşması ve diğer yönlere yönelik kapatılması olarak tanımlamaktadır. Yaratıcılığın büyük oranda esnek düşünme, farklı fikirlere ve değişikliğe açık olma ile mümkün olduğunu ve kalıplaşmanın bunun tam tersi etki gösterdiğini vurgulamaktadır: "Geniş anlamı ile yaratıcılık; var olan kalıpları yıkmak, başkalarının yaşantılarına açık olmak, alışılmışların dışına çıkmak, bilinmeyenlere doğru bir adım atmak, empoze edilmiş düşünce çizgisini kırmak ve yeni bir düşünce çizgisi ortaya koymak, belli bir problem için değişik alternatif çözümler getirmek, başkalarının izlediği yoldan çıkmak, başka şeylere yol açan yeni bir şey bulmak, yeni bir ilişki kurmak veya var olan düşünceleri ilişkilendirmek, yeni bir düşünce ortaya koymak, bilinmeyen yeni bir teknik veya yöntem icat etmek (…)" (Rıza, 2000).

Yaratıcılığı, Bartlett (1958) "ana yoldan ayrılma, kalıpların dışına çıkma, deneyime açık olma ve bir şeyin diğer bir şeye rehberlik etmesine onu yönlendirmesine izin verme" olarak ifade ederken; Gartenhaus (2000) ise "(…) alışkanlık ve kanaat işlevlerinin ötesinde, kişisel keşif, değişim ve yüksek düzeyde anlayışa götüren fikirleri ve olasılıkları oluşturma becerisidir" der ve ekler "Yaratıcılığın kaynağı ıraksak düşünmedir. Yaratıcılık, ne kadar yeni fikrin geliştirildiği, ne kadar olasılık, seçenek ve seçimin üretildiğidir." Sanat alanındaki yaratıcılık üzerinde duran Read yaratıcılığı, önceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan bir şeyin varlık kazanması, yoktan var etme olabileceği gibi, var olan malzemenin yeni biçimde kullanımı, yeni baştan uyarılması olarak tanımlarken; Getzels "(…) ister bilimde, ister başka bir alanda olsun, yaratıcılık sezgi ve akılcı imgelemin ve çözümleme yetisinin, hayal kurma ve denetleme ile düşünmenin ıraksak ve yakınsak yönlerinin birliğine dayanır." şeklinde ifade etmektedir (San, 2019; Gartenhaus, 2000).

Yaratıcılık kavramına ait tanımlamalar incelendiğinde bazı araştırmacıların yaratıcılığı kavramsal olarak tanımladığı, bazılarının ise yaratıcı düşüncenin ortaya çıkma durumuna kişilik veya süreç özelinde yaklaştığı, her araştırmacının kendi uzmanlık alanına bağlı olarak yaratıcılığın farklı bir boyutunu vurguladığı görülmektedir. Yapılan tanımlamalar ışığında yaratıcılığı olmayan bir şeyi ortaya koymanın dışında, mevcut düzenin alt üst edilmesi, eski olanın yeniden kimliklendirilmesi, bir başka deyişle bütün ön kavrayışların bir kenara bırakılıp tüm olasılıkların yeniden değerlendirilmesi olarak nitelendirmek mümkündür. Bu nedenle yaratıcılık ile ilgili tek ve genel bir tanımdan söz etmek mümkün değilse de "yeni", "özgün", "kalıplardan kurtulma", "esnek düşünce", "deneme", "yeniden kurma" gibi bazı ortak kavramlardan söz edilebilmektedir.

2.1.1. Yaratıcılığa Yönelik Yaklaşımlar

Yaratıcılık olgusunu, yaratıcı kişilik özellikleri yönüyle ele alan yaklaşımlar, psikanalitik–psikodinamik ve hümanistik olmak üzere iki grup altında değerlendirilebilmektedir.

Yaratıcı kişiliğe yönelik ortaya koyulan psikanalitik–psikodinamik yaklaşım, yaratıcılık ediminin bilinçaltında gerçekleşen, bilinmeyen süreçlerini açıklamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşımlar eylemlerin, bireyin psikolojik dinamiklerinin bir sonucu olduğu düşüncesinden yola çıkarak yaratıcı edimin bilinçaltı ve bilinç arasındaki ilişkiden doğduğunu öne sürmektedir. Temeli psikanalize dayanan yaklaşımların asıl amacı buluş anının ortaya çıkışını ve sanatsal ilhamı açıklamaktır. Psikodinamik görüş yaratıcılığı, bireyin eksiklik duyduğu bir konuya karşı duyduğu motivasyon gücü olarak tanımlamaktadır. Yaratıcılık, umulmadık bir anda ortaya çıkan, çocukluktan itibaren gelişim gösteren bir edim olarak ele alınmaktadır (Paker Kahvecioğlu, 2001). Psikanalizin kurucusu Freud yaratıcı edimin kaynağını, birincil süreç olarak adlandırdığı, bilinçdışı zihin ile bağdaştırmaktadır (Aliçavuşoğlu, 2012). Yaratıcılık, toplumun kabul etmeyeceği libido enerjilerine karşı bilinçaltı çatışmalarının ürettiği bir savunma mekanizmasıdır. Yaratıcı kişi ise, doyuma erişmemiş bilinçaltı enerjilerinin toplumda kabul görecek şekilde bir çıkış yolu bulmak için, kısmen gerçek dünyasından ayrılarak bir düşleme sığınması, bilinci ve bilinçaltını dengelemesi olarak değerlendirilebilmektedir (Yapıcıoğlu vd., 2019). Psikanalitik görüşe göre yaratıcılık kavramının temeli; "bilinç", "bilinçaltı" ve "beklenmedik bir anda ortaya çıkan fikir" ile açıklanmaktadır.

Hümanist yaklaşım kabulünde yaratıcı süreç, mevcutta var olan fikirlerin, bilinçli bir şekilde yeniden bir araya getirilmesiyle yeni fikirlerin oluşumu olarak ele alınmaktadır. Mevcut önkoşullardan yeni bir şeyin üretilmesi kişinin "yaratıcı" oluşuyla sınırlandırılmamaktadır (Takala, 1993). Yaratıcı potansiyeli yalnızca yenilik olarak değil, fikrin veya ürünün yararı üzerinden de değerlendirmektedir. Hümanistik görüş yaratıcılık kavramını psikanalitik görüşe kıyasla, "bilinçli", "bilişsel", "motivasyon" ve "belli bir amaca yönelik" kavramları ile tanımlamaktadır.

Kuramlar arasındaki temel fark; psikanalitik (psikodinamik) kuramda bahsedilen bilinçaltı yaklaşımının aksine hümanistik kuramda bireyin kendi potansiyeline bağlı bilinçli ve pragmatik bir yaratıcı süreçten bahsedilmektedir. Yaratıcılık kavramını irdelemede psikanalitik–psikodinamik ve hümanistik kuramlar dışında yaratıcılığı süreç üzerinden

inceleyen davranışçı kuram, gestalt kuramı ve bilişsel kuram gibi psikoloji kuramlarından da faydalanılmaktadır (Onur, 2018).

Davranışçı yaklaşım, yaratıcı düşünce sürecini mevcut bilgiler ve duyumların etkileşimine bağlı "problem çözme eylemi" olarak ele almaktadır. Bu görüşe göre yaratıcılık tamamen rastlantısal bir olgu olarak kabul edilmektedir. Galton'a göre yaratıcı fikirlerin oluşumu, hafızadaki bilinçsiz fikirlerin düşüncelerin çağrışımı yoluyla bilinçli fikirlere dönüşmesi ile oluşmaktadır. Heath (1993) yeni fikirlerin çağrışımında fikirlerin kullanım sıklığının öneminden bahsetmektedir. Başka bir deyişle, çağrışım süreci, iki veya daha fazla fikrin aynı anda etkileşim göstererek zihinde yeni bir fikir oluşturması ile gerçekleşmektedir. Zihinde mevcut olan diğer fikirlerin de etkisiyle sonuç fikir ortaya çıkmaktadır. Davranışçılar tarafından "devamlılık" olarak tanımlanan bu kabul "mekanik görüş" olarak adlandırılmaktadır (Heath, 1993).

Gestalt yaklaşımına göre yaratıcı problem çözme eylemi bilinçli bir süreçtir. Birey dışarıdan gelen uyarıları soyutlamak yerine bir bütün olarak değerlendirmektedir. Gestalt kuramcılarına göre bütünün kendisi, bütünü oluşturan parçalardan daha fazladır. Kuramın öncülerinden Wertheimer (1945) yaratıcı düşünce sürecini "düşünce süreçlerini parçalarına ayırarak, bütünden çıkan parçalarla, strüktürden bağımsız, yaratıcı fikirler aramak" şeklinde tanımlamaktadır (Wertheimer, 1945; Paker Kahvecioğlu, 2001).

Bilişsel yaklaşımda yaratıcılık; eş ve zıt anlamları birlikte düşünme, verileri akılcı biçimde düzenleme, esnek düşünme ile problemi çözme ve özgün bir ürün ortaya koymak şeklinde tanımlanmaktadır (Parsıl, 2012). Yaratıcı ürün bilişsel öğrenme, bireyin geçmiş deneyimleri ve çevre ile etkileşimin bir sonucudur.

2.1.2. Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler

"... yaratıcılık bir sır değildir.
Yaratıcılık tanıdıktır, hepimiz tarafından bilinir; çünkü biz onu yaşarız.
Ancak, çok azımız onu geliştirmek ve güçlendirmek için yüreklendirilmiştir."
Gartenhaus, 2000

Yaratıcılığı etkileyen biyolojik, fizyolojik, sosyolojik, psikolojik ve bireysel birçok unsur vardır. Yaratıcılık belirli düzeyde zeka gerektirmektedir ancak yüksek zeka her zaman yaratıcılığa işaret etmemektedir. Adams (2001), kavramsallaştırmanın problem çözmede kilit bir önem taşıdığını vurgulamaktadır. Zihinsel bir süreç olan problem çözme sürecinde

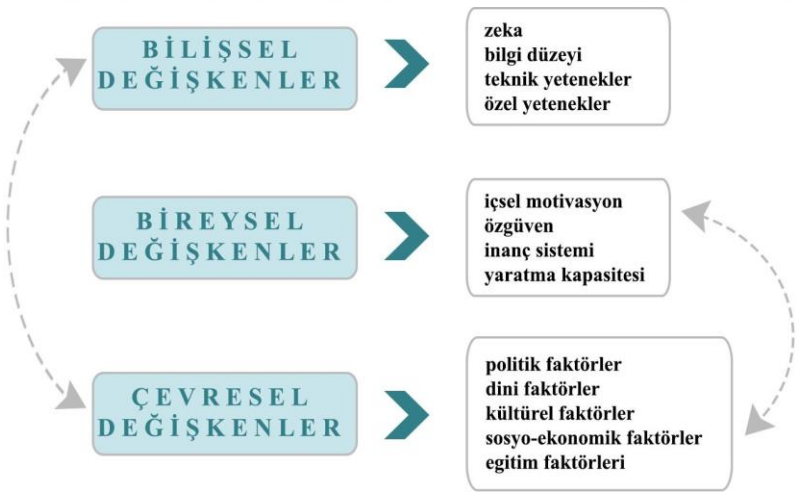
her bireyin problemi algılamasını ve probleme çözüm üretmesini birbirinden farklı düzeylerde engelleyen kavramsal engeller olduğunu ve bireylerin çoğu zaman bunların farkında olmadığını belirtmektedir. Adams, kavramsal engelleri dört kategoride incelemektedir. Algısal engeller; problemi tanımlamada/soyutlamada zorluk, problemin sınırlarını çok fazla daraltma veya esnek düşünmeyi sınırlandırma, probleme farklı açılardan bakamama, stereotipleme/beklenen biçimde algılama, duyuların tamamının kullanılmamasını içermektedir. Kültürel ve çevresel engeller; toplumsal kabulleri, tabuları, sosyal ve fiziksel çevrenin dayatmalarını, farklı fikirleri reddetme, önyargıları ve baskıları kapsamaktadır. Duygusal engeller; bireyin hata yapmaktan, başarısız olmaktan ve risk almaktan korkması, kendi güvenli alanının dışına çıkmak istememesi, zorluklardan kaçması gibi bireyin kendinden kaynaklanan kısıtlamalardır. Entelektüel ve anlatımsal engeller; bireyin problem çözmede doğru yöntemi ve bilgiyi kullanamaması, fikirlerini iletmede ve algılamada sorun yaşamasından kaynaklanmaktadır. Bahsedilen bütün bu engeller zamanla oluşarak ve daha etkili hale gelerek bireyin yaratıcılığını engellemektedir (Adams, 2001).

San (2019), yaratıcılığı engelleyen etmenlerin temelinde "uygu" olduğunu ifade etmektedir. Bu kavram Batı dillerinde "conformism" olarak geçmekte ve Latince "confarme" kelimesinden türemekte olup "toplumsal durum ve biçimlere uymak" anlamındadır. Birey, toplum tarafından yargılanma endişesi duymakta, belirli bir statüye kavuşabilmek için farklı olmayı ve başka davranmayı göze alamamakta, kalıplaşmadan kurtulamadığı için yaratıcılığı engellenmektedir. Ayrıca bireyin kişisel konfor alanından sıyrılmak istememesi de bu duruma sebep olmaktadır. Gartenhaus (2000), okul, toplum ve hız kavramının yaratıcı düşünceyi engelleyen etkilere sebep olduğunu belirtmektedir. San benzer bir görüşle okullarda verilen eğitimin yakınsak düşünceyi geliştirmeye yönelik olduğunu ve yaratıcı düşünmenin temeli olan ıraksak düşünceye gerekli önemin verilmediğini ifade etmektedir. Okuldaki derslerin ve sınav kaygısının öğrencileri ezber yapmaya yönlendirmesi, aile bireylerinin beklentilerinden dolayı başarısız olma korkusunun artması, dolayısıyla risk almanın sona ermesi ve uyumlu olma çabası, bireyin özgür ve bağımsız düşünme yeteneğini engellemektedir. Gündelik yaşantıyı etkisi altına alan birçok görsel imaj ve düşünme etkinliğini azaltan teknolojik cihazlar davranış biçimini etkilemekte, hayal gücünün ve icat etme yeteneğinin gereksinimini ve kullanımını azaltmaktadır. Bulunduğumuz çağı öncelikli hedefin anlık doyum olduğu hız çağı olarak nitelendirmektedir. "İyi, nitelikten çok hız ile ölçülmektedir. Biz bugün hızlı yemeyi, acıdan hızla kurtulmayı ve hızlı yanıtları değerli buluyoruz." (Gartenhaus, 2000; San, 2019).

Rawlinson (1995), "Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası" adlı kitabında yaratıcılığa engel olarak insanların kendilerine koydukları engeller, kalıplaşmış veya geçerli sonucu bulma zorunluluğu, muhafazakar düşünce, hızlı değerlendirme, açıkça görünen şeyleri sorgulamama ve aptal görünme korkusu gibi faktörlerden bahsetmektedir.

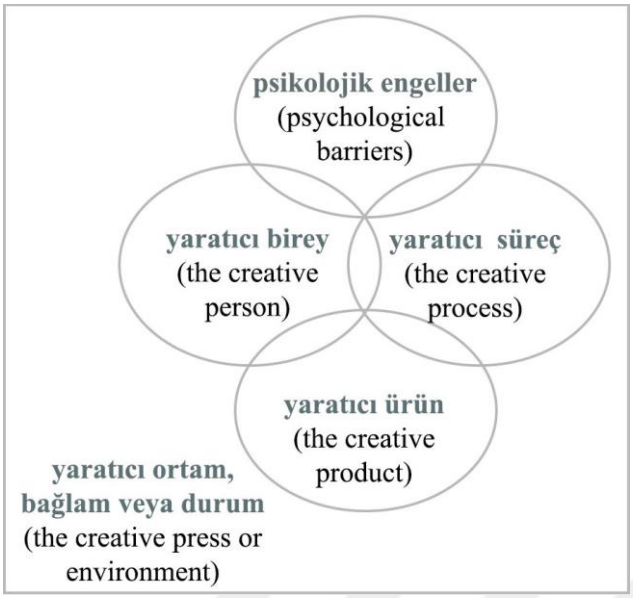
Taylor'a (1959) göre yaratıcı düşüncenin ve bağımsız etkinliğin desteklendiği bir ortamda özgür düşünce ortaya çıkmaktadır. Psikolojik bir unsur olarak mantık, yaratıcılığın ortaya çıkmasını engellemektedir (Aslan, 2001).

Eysenck (1994), yaratıcılığı etkileyen faktörleri üç grupta ele almaktadır: bilişsel değişkenler, çevresel değişkenler ve bireysel değişkenler (Önal, 2011). Bireysel ve bilişsel etkenler algılanan çevre ve çevresel faktörler ile doğrudan bağlantılıdır. Mevcut çevre bireyin kendini gerçekleştirmesinde pozitif veya negatif etkilere sebep olabilmektedir. Kalıplaşmış bir takım kabullerin etkin olduğu, bireyin yaratıcı motivasyonunun desteklenmediği çevrelerde, birey bulunduğu konfor alanının dışına çıkmaktan çekinebilmektedir. Bu bağlamda bahsedilen unsurlar toplumun, yeni ve kalıpların dışında fikir üretimlerini desteklemesi veya reddetmesi ile bireyin yaratıcı bir eylem gerçekleştirmesinde tetikleyici veya engelleyici olabilmektedir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Eysenck'in yaratıcılığı etkileyen faktörler sınıflandırması (Eysenck, 1994; Önal, 2011).

Isaksen vd. (1993) yaratıcılığa engel olan psikolojik faktörleri, Yaratıcılığın 4P Çerçevesi (4P's Framework) ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Bu faktörler, kişiyi ve süreci birebir etkilerken ürünü dolaylı olarak etkilemekte, çevre ise bütün bu etkileşimi kapsamaktadır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Psikolojik engeller – 4P ilişkisi (Isaksen vd., 1993).

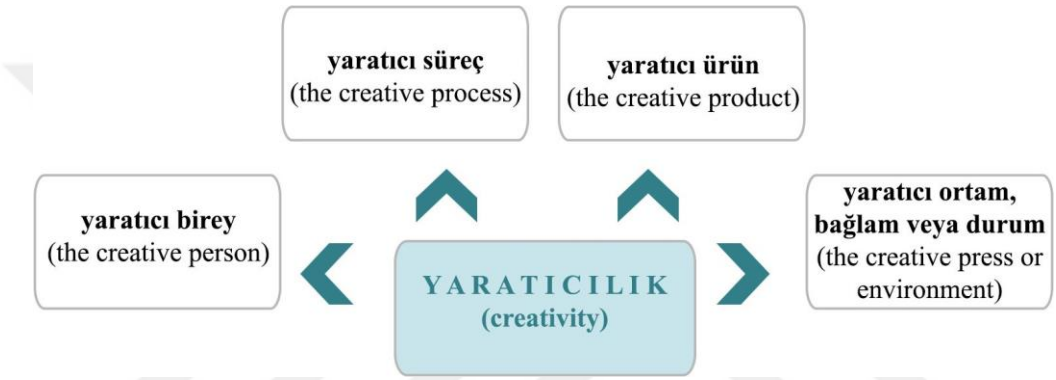
Yaratıcı düşünme eyleminin gerçekleştirilebilmesinde bireyin kısıtlamalardan ve engellemelerden sıyrılması, çevresinden ve etkilerden bağımsız düşünebilmesi, yaratıcı etkinliğine katkı sağlamaktadır. Yaratıcı düşüncenin eğitim aracılığıyla geliştirilmesinde en önemli faktör kendiliğindenliği bastırmamaktır. Çevresel baskılar ve toplumsal dayatmalar, düşüncesini aktaramayan bireyin zaman içerisinde zihnini de bastırmasına neden olabilmektedir. Bu durum yaratıcı düşüncenin ortaya çıkmasını engellemektedir.

2.1.3. Yaratıcılığın 4P Çerçevesi

Birçok araştırmacının kendi uzmanlık alanına bağlı olarak tanımladığı yaratıcılık kavramı temel olarak "süreç", "ürün", "birey–kişilik özellikleri" alt başlıklarında ele alınmaktadır. Ancak bu kavramların her birinin etkileşim ve dönüşüm içerisinde birbiriyle bağlantılı olduklarını belirtmek gerekmektedir. Rouquette (2007) bu üç kavramın etkileşimini ayna kuramına göre tanımlamaktadır; sürecin var olduğundan bahsedebilmek için ürünün ortaya koyulması gerekir, ürünün ortaya çıkması ise kişisel bir karakteristikle mümkündür, karakteristiği tanımlamak için de ürünlerin bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir (Rouquette, 2007).

Rhodes (1961), "An Analysis of Creativity" adlı yazısında yaratıcılığı kişinin yeni bir kavram üretmesi olarak tanımlamaktadır. Yaptığı araştırmalar sonucunda elde ettiği

yaratıcılık kavramına ait tanımlamaları analiz ettiğinde, birbirinden farklı ancak bağlantılı olduklarını ve temelde bir bütünün dört parçasını işaret ettiklerini ortaya koymaktadır. Bu parçaların her birinin kendi kimliği vardır ancak yaratıcılığın ortaya çıkması için bütün parçaların birlik içinde hareket etmesi gerekmektedir. Rhodes (1961) yaratıcılığı "yaratıcı birey (the creative person)", "yaratıcı süreç (the creative process)", "yaratıcı süreç sonucunda ortaya çıkan ürün (the creative product)" ve "yaratıcı eylemin gerçekleştiği ortam, bağlam veya durum (the creative press or environment)" olmak üzere "yaratıcılığın 4P çerçevesi (4P's framework)" adını verdiği model ile açıklamaktadır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Yaratıcılığın 4P çerçevesi (4P's Framework)

Howard vd., yaratıcılığın birlikte kullanıldığı kavramları tasarım ve psikoloji literatürü kapsamında karşılaştırmalı incelediğinde psikoloji alanında yaratıcı süreç, yaratıcı ürün, yaratıcı birey ve yaratıcı ortam kavramlarının tasarım alanında benzer bir ayrım ile tasarım süreci (the design process), tasarım ürünü (the design product/output), tasarım eylemi (the design activity) ve tasarım ortamı/ekibi/personeli (the design organisation/team/personel) biçiminde kullanıldığı sonucuna varmıştır (Howard vd., 2008). Tez çalışması kapsamında yaratıcılık, kuramsal yaklaşımların incelenmesi sonucunda daha sistematik bir anlatım biçimi izleyebilmek, tasarım kavramı ile ortak bir alt yapı kurgusuna sahip olması ve tezin özgün kısmını oluşturan görüşmelerin kuramsal alt yapısını oluşturması nedeniyle Yaratıcılığın 4P Çerçevesi (yaratıcı birey, yaratıcı süreç, yaratıcı ürün, yaratıcı ortam) bağlamında ele alınmaktadır.

2.1.3.1. Yaratıcı Birey

Yaratıcılığın doğuştan gelen bir özellik olduğu veya öğretilebilirliği konusunda farklı görüşler söz konusudur. Lowenfeld'e göre yaratıcılık bireylerin doğuştan sahip olduğu, hayatta kalmak ve problemleri çözmek amacıyla kullanıldıkları temel bir içgüdüdür. Her bireyde potansiyel bir güç olarak mevcut olan yaratıcılık, kişiden kişiye farklılık gösteren ve duruma bağlı olarak kendini gösterme/ortaya çıkma düzeyi ve konumu değişen bir özellik olarak tanımlanmaktadır (Onur, 2016; Rouquette, 2007). Bu bağlamda bilim insanları, yaratıcı kişilerin bu potansiyellerini ortaya çıkarabilmeleri için sahip olmaları gereken belirli özellikleri saptadıkları çeşitli bulgular ortaya koymuştur.

Yapılan araştırmalar sonucunda yaratıcı kişiliğin en belirgin özelliklerinin kendini gerçekleştirme ve kendi sınırlarını aşma isteği olduğu ifade edilmektedir. San (2019), yaratıcı kişilikleri merak, sabır, buluş yapma yeteneği, maceracı düşünme, geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bağlantı kurabilme, araştırmacı ve bireşimci yargılara varabilme gibi özelliklerle bağdaştırmaktadır. Guilford (1968), yaratıcı kişilikte en önemli özelliklerin ilgili, öğrenmeye açık ve istekli olma hali olduğunu belirtmektedir. Guilford, yaratıcılık için temel gereksinimin ıraksak düşünme olduğunu öne sürmekte ve ıraksak düşünmeyi eş ve zıt anlamları birlikte düşünme, ardından verileri akıllıca düzenleme, esnek düşünerek problemi çözme ve bütün bu sürecin sonunda ortaya özgün bir ürün koyma yetisi olarak tanımlamaktadır (Guilford, 1968).

Barron (1968), yaratıcı kişinin iç içe geçmişliği seven, özgüvenli ve baskın bir kişiliğe sahip, baskı ve sınırlamalara karşı çıkabilen, kararlarında bağımsız bir yapısı olduğunu ifade etmektedir (San, 2019; Onur ve Zorlu, 2018). Benzer ifadeler ile Crutcfield (1962) yaratıcılığı, conformism (uygunluk) kavramına karşıt görmektedir. Yaratıcı kişilerin bağımsız düşünen, stresli ve zor koşullar altında faaliyet gösterebilen, düşüncelerini açıkça dile getirebilen, kaygıya fazla duyarlı olmayan, ikna kabiliyeti yüksek, araştırmacı, kendini ifade edebilen, çevre baskılarına boyun eğmeyen, sanatsal yönü olan bireyler olduklarını belirtmektedir (Aslan, 2001).

Buzan (2001), yaratıcı zekâyı yeni fikirler üretme, problemleri özgün yollarla çözme, hayal gücünü kullanma ve verimli sonuçlar elde etme açısından topluluktan daha üstün olma yeteneği olarak tanımlamaktadır. Yaratıcı bireyler yeni ve özgün bir şeyler üretmek veya var olan bir şeye farklı bir anlam yükleyebilmek için hayal gücünü kullanmaktadır. Hayal

gücünün varlığı birbiriyle ilişkisi olmayan kavramlar arasında bağlantılar kurma yeteneğini arttırarak düşünce üretimini desteklemektedir.

Torrance (1972), yaratıcı kişilerin düşünce ve fikirlerini oluşturmada akıcılık, esneklik, özgünlük ve düzenleme becerilerini kullandığını ifade eder. Akıcı düşünme, oransız miktarda fikir üretimi sağlarken; esnek düşünme bakış açılarında çeşitliliği arttırır. Esnek düşünürler otoriteye meydan okuyabilirler, çünkü bir şey yapmanın "tek yol"unun seçeneklerini görürler. Özgün düşünme ise alışılmadık, benzersiz ya da yüksek derecede kişiselleşmiş yanıtlar ya da fikirler üretme yeteneğidir. Düzenleyici düşünme fikirleri genişletme, geliştirme ve süsleme becerisidir. Düzenleyici düşünürler ayrıntılarla büyülenirler. Yaptıkları şeydeki dokuya ve zenginliğe diğer insanlardan daha çok dikkat ederler (Gartenhaus, 2000).

Yaratıcılığı birey özelinde ele alan yaklaşımlar genel olarak yaratıcı edime sahip bireylerin ön planda olan özelliklerini temel almaktadır. Yaratıcılık edimine sahip kişiyi betimleyen özellikler yaklaşımlara, disiplinlere ve araştırmalara göre farklılık gösterse de yapılan tanımlamalar ışığında bahsedilen yaratıcı kişilik özelliklerine yer verilmiştir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4. Yaratıcılık yetisine sahip bireyi betimleyen özellikler

2.1.3.2. Yaratıcı Süreç

Yaratıcılığa yönelik "yaratıcı süreç" olarak yapılan tanımlamalar genel olarak problemlere karşı duyarlı olma, analiz etme, muhakeme edebilme, sentez yapabilme, problemlere yenilikçi çözümler üretebilme gibi eylemlere dayanan, zihinsel ve bilişsel süreçlerin ön planda tutulduğu yaklaşım biçimini öne sürmektedir. Süreç, sonuç ürünün ortaya çıkmasına kadar geçen zamanda kişinin bedensel ve zihinsel aktivitelerinin tamamını kapsayan dinamik bir kavramdır.

Yaratıcılık, zamana yayılan ve düşünsel süreç gerektiren bir durumdur. Geçmiş deneyimlerin, önyargıların ve sosyo-kültürel etkenlerin değerlendirilmesi, mevcut durumdaki eksikliklerin keşfedilmesiyle yeni bir gerçeklik oluşturulmaktadır (Onur ve Zorlu, 2018). Poincare (1913), ani aydınlanmanın, uzun ve bilinçdışı bir ön çalışmanın açık işareti olduğu iddiasıyla yaratıcı bir düşünce süreci öne sürmektedir. Dinlenme döneminde bilinçdışı-ben (subliminal-self) tarafından çok sayıda düşünce rastgele birleşmektedir. Pek çoğu yararsız olan bu düşünceler bilinçdışı olarak kalırken, kısmen "uyumlu", "yararlı" ve "güzel" olan bir tanesi bilinçli hale gelmektedir. Poincare, daha sonra bir probleme ilişkin baştaki kuvvetli ön bilincin ve o pozisyonla ilişkili düşüncelerin ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Son aşamada bilinçdışından doğan çözüm bilinçli olarak değerlendirilmektedir. Böylece yaratıcı düşünce ürünü ortaya çıkmaktadır (Aslan, 2001). Torrance (1966) yaratıcılığı eksiklikleri, rahatsız edici ögeleri, boşlukları bulup, bunları gidermek için düşünce geliştirmek, varsayımlar üretmek, çözümleri karşılaştırarak en yararlı olanı bulmak veya yeniden değerlendirmek gibi aşamaları içeren sezgi süreci olarak tanımlamaktadır (Onur, 2016).

Yaratıcılığı problem çözme süreci ile eş değer olarak gören Wallas (1926), fikirlerin gelişim gösterdiği dört aşamalı bir model ortaya koymuştur. Bu modelde yaratıcılık süreci; hazırlanma (preparation), kuluçka dönemi (incubation), aydınlanma (illumination) ve kanıtlama-değerlendirme (vertification, evaluation) aşamalarından oluşmaktadır (Önal, 2011). Bu evreler döngüsel olmakla birlikte her zaman aynı sıralamayla gerçekleşmemektedir. Poincare'den farklı olarak Wallas, hazırlık evresini problemin tanımlandığı ve probleme ilişkin yeni bilgilerin toplandığı, bilinçli bir bilgi edinim evresi olarak tanımlamaktadır. Kuluçka evresi, eski bilgiler ve deneyimler ile yeni bilgilerin harmanlandığı zihinsel bir süreçtir. Bilinç kontrolü bulunmayan bu evrede, kalıplaşmadan, mantıklı düşünceden ve sınırlayıcı etkenlerden uzaklaşıldığında özgün düşünceler ortaya

çıkmaktadır. Aydınlanma evresinde çözüm, bireyin zihninde aniden belirmektedir. Kanıtlama-değerlendirme evresinde ise birey tamamen bilinci ve mantığı ile bulunan çözümün geçerliliğini ve uygunluğunu test ederek yaratıcı ürünü ortaya çıkarmaktadır (Onur ve Zorlu, 2018; Aslan, 2001). Wallas'ın modelinde, aydınlanma ve kuluçka evreleri açıklanamayan bilinçaltı süreçleri olduğundan detaylandırılamayan süreçlerdir.

Rossman'ın (1931) yaratıcı düşünme modeli; bir ihtiyaç veya zorluğu gözleme, ihtiyacı analiz etme, elde edilen bilgilerin incelenmesi, çözümlerin formüle edilmesi, çözümlerin avantajları ve dezavantajlarının analiz edilmesiyle birlikte yeni fikrin doğumu, keşif aşamasından sonra en umut verici çözümü ve seçimi, deneme ve somutlaştırma aşamalarını içermektedir (Aktamış ve Ergin, 2007).

Stein (1967)'a göre, yaratıcılık süreci bireyin "hipotez"ler oluşturması, "hipotezlerin ispatı" ve ürünün başkalarına sunulduğu "tepkilerin alınması" olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır (Aslan, 2001). May, yaratıcılığı bireyin dünyadaki varlığını ortaya koyma ihtiyacının dışavurumu olarak nitelendirmekte ve yaratıcı düşünme sürecinde yaşanan kararsızlıklardan ve problemlerden doğan kaygı, korku ve coşkudan bahsetmektedir. Yaratıcılık sürecini problemin algılandığı karşılaşma, özümseme, olgunlaştırma, aydınlanma, saptama ve uygulama olmak üzere altı aşamada ele almaktadır. Bu süreç içerisinde bireyin mevcut bilgisi ve gerçekliği ile oluşan yeni fikirler arasında dinamik bir mücadeleden söz etmektedir (May, 2005). Mott (1973)'da benzer biçimde yaratıcılığı yeni fikirleri biçimlendirme, icat etme, keşfetme olarak tanımlarken, Wallas'ın yaratıcılık modeline benzer bir modelden söz eder. Mott'a göre dört aşamadan oluşan yaratıcılık süreci; hazırlık, kuluçka, ilham ve kontrol aşamalarını içermektedir. Kısa veya uzun süreli olabilen hazırlık aşamasında veriler toplanır, cevaplar aranır, çeşitli sınama ve yanılmalarda bulunulur. Kuluçka aşamasında zihin sürekli olarak hazırlık aşamasında toplanan verileri düşünmektedir. Elde edilen sonuç ile bireyin mevcut bilgi ve deneyimi birleştirilmektedir. İlham aşamasında zihinde aniden beliren parlak bir fikir ile problem çözüme kavuşmaktadır. Kontrol aşamasında elde edilen çözüm incelenerek geçerliliği tespit edilmektedir (Öncü, 1992).

Tablo 2.1. Yaratıcılığı süreç olarak inceleyen yaklaşımlardan bazılarına genel bakış

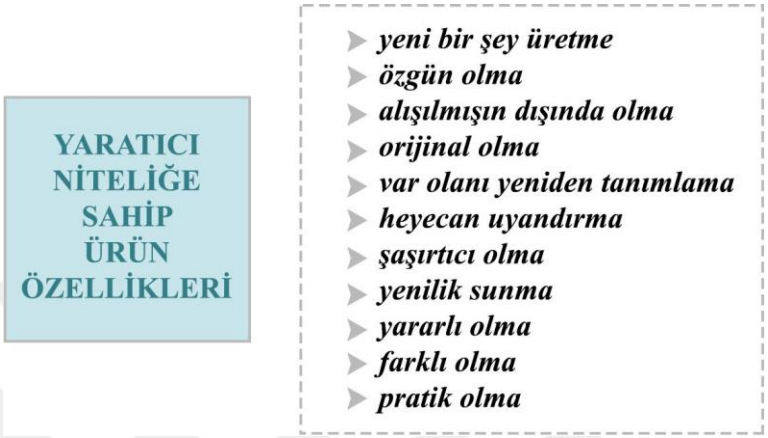
	Wallas (1926)	Rossman (1931)	Stein (1967)	Mott (1973)	May (2005)
1	Hazırlanma	Bir ihtiyaç veya zorluğu görme	Hipotezler oluşturma	Hazırlık	Karşılaşma
2	Kuluçka	İhtiyacı analiz etme	Hipotezlerin ispatı	Kuluçka	Özümseme
3	Aydınlanma ve kanıtlama	Elde edinilen bilgilerin incelenmesi Çözümlerin formüle edilmesi	Tepkilerin alınması	İlham	Olgunlaştırma
4	Değerlendirme	Çözümlerin analiz edilmesi		Kontrol	Aydınlanma
5		Yeni bir fikrin doğumu			Saptama
6		Deneme ve somutlaştırma			Uygulama

Temel olan problemi algılayabilme, problemi çözebilme ve çözümü keşfedebilme farkındalığıdır. Yaratıcılık süreci ile ilgili yaklaşımların ortak noktası "yeni bir şeyin ortaya koyulduğu süreç" bakış açısıdır. Yeni olarak değerlendirilen soyut veya somut bir düşünce, nesne, eksik bir ögenin tamamlanması veya farklı bir biçimde düzenlenmesi olabilmektedir.

2.1.3.3. Yaratıcı Ürün

Bir ürünün yaratıcı niteliğinden söz edilirken orijinal, sıra dışı, eşsiz, daha önce karşılaşılmamış, yeni gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Ancak bu kavramların kriterleri ve sınırları kişiden kişiye değişkenlik gösterebilmektedir. Thurstone (1952)'a göre, bir ürünün yaratıcı olması için toplum bir karar mekanizması olarak kabul edilebilmektedir. Birey, ansızın sonuçlanan ve yenilik ortaya koyan bir çözüme ulaşırsa bu yaratıcı bir eylem olarak görülmektedir. Elde edilen yenilik mekanik veya kuramsal alanda bir ürün olmalı veya bir probleme çözüm üretmelidir (Öncü, 1989). Stein (1953), Thurstone'u destekler nitelikte yaratıcılığın oluştuğu kültürel ortama bağlı terimlerle tanımlanması gerektiğini ve o kültür için düşüncenin "yenilik veya yeni olmak" olması gerektiğini belirtmektedir. Bir ürünün "yenilik" olarak kabul edilmesi için toplumsal bir grup tarafından o anki probleme göre akla uygun, yararlı ya da tatmin edici bulunması gerektiğini öne sürmektedir. Stein'in tanımlamasında yaratıcılığın orijinal bir ürünün yanı sıra kullanılabilirlik kriterinin de oldukça önemli bir kriter olduğu görülmektedir (Stein, 1953; Aslan, 2001).

Yapılan tanımlamalar ışığında bir ürünün yaratıcılık niteliğine sahip olması için, var olan bilgi ve deneyimin sentezlenerek yeniden yorumlanması sonucu ortaya çıkan, alışılmışın dışında, faydalı ve özgün nitelik taşıyan bir öge olması gerektiğini söylemek mümkündür (Şekil 2.5).

Şekil 2.5. Yaratıcı olarak nitelendirilebilecek ürün özellikleri

2.1.3.4. Yaratıcı Ortam/Bağlam/Durum

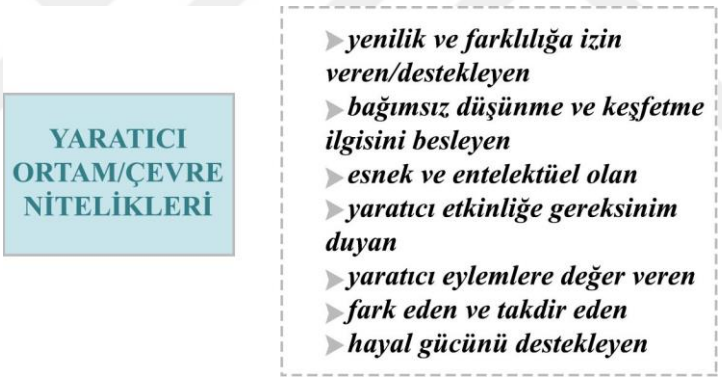
Ortam faktörü hayal gücünün, yaratıcılığın ve yeniliklerin ortaya çıkmasını desteklemek veya engellemek açısından önemli bir etkiye sahiptir. Dinamik bir kavram olan yaratıcılık; yaratıcı kişi, yaratıcı süreç ve yaratıcı ürünün etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Araştıran, sorgulayan kişinin, düşünme sürecini kullanarak oluşturduğu fikir ve ürün, entelektüel birikimi ve deneyimleriyle zenginleşmektedir. Yaratıcılık yeni arayışları, özgün ve alışılmışın dışında olanı ortaya koyma durumudur. Her bireyde potansiyel olarak bulunan yaratıcılığın ortama bağlı olarak açığa çıkma durumu ve seviyesi değişkenlik göstermektedir. Bu bağlamda yaratıcılığın geliştirilebilmesi ve güçlenmesi için elverişli/yaratıcı ortama ihtiyaç duyulmaktadır.

Slammy, her yaşta ve her bireyde potansiyel olarak bulunan yaratma yeteneğinin sosyo-kültürel çevre etkisine bağlı olarak gerçekleşme düzeyinin değişkenlik gösterdiğinden bahsetmektedir. Bireyin bulunduğu çevreye uyum sağlayamama ve ortalamadan sapma korkusu yaratıcı etkinliği engellemektedir (Öncü, 1989).

Richard Florida (2002), yaratıcılığın beslenmesinde çevrenin önemini; "Yaratıcılık en iyi, benzersiz bir sosyal çevrede gelişir; çabanın sürekliliğine izin verecek kadar istikrarlı,

yaratıcılığı tüm yıkıcı biçimlerinde besleyecek kadar çeşitli ve geniş fikirli." şeklinde vurgulamaktadır (Sağlamer, 2007). Çevrenin yaratıcılık üzerindeki etkisini vurgulayan araştırmacılar, çevrenin yaratıcı etkinliğe gereksinim duyması ve desteklemesinin keşfetme ve risk almayı kolaylaştırdığını ileri sürmektedir. Torrance (1965), bağımsız düşünme ve keşfetme ilgisini besleyen ortamların fikir üretimine katkıda bulunduğunu; Thistlewaite (1963), sıcak, destekleyici, esnek ve entelektüel bir çevrede bilimsel üretimin arttığını; Abbey ve Dickson (1983), yaratıcı eylemlere değer verilmesinin, desteklenmesinin ve ödüllendirilmesinin yaratıcılığı arttırdığını belirtmektedir (Thistlewaite, 1963; Öncü, 1992).

Yaratıcılık için kişinin kendisinin ve çevresinin farkında olması gerekmektedir. Mutlak bir gereksinim durumunda ortaya çıkan yaratıcılıkta, geniş bir bilince ihtiyaç duyulmaktadır. Her bireyin doğasında yaratıcılık, potansiyel olarak mevcuttur. Bu bağlamda her birey yaratıcıdır ancak bazı bireyler bunu ortaya çıkarabilecek uygun koşullara sahip değildir (Şekil 2.6).

Şekil 2.6. Yaratıcı ortam/çevre nitelikleri

2.2. Mimarlık Eğitiminde Tasarım Süreci ve Yaratıcılık İlişkisi

Mimari tasarımda yaratıcı edimin ne kadar etkin kullanıldığı irdelendiğinde mimarlık eğitiminde tasarım sürecini ve dolayısıyla tasarım kavramını anlamak gerekmektedir. Tasarım kavramı anlamsal olarak sanatsal bir öğenin ortaya çıkışını ifade etmektedir. Ancak literatürde tasarımın yaratıcı/sezgisel ve rasyonel/mantıksal olarak ikiye ayrıldığı göz önüne alındığında, mimarlık tek bir sınıflandırmaya dâhil edilemeyeceği gibi ikisine de eşit uzaklıktadır. Başka bir deyişle mimar, sadece bir bilim insanı veya salt sanatçı değildir, mimar tasarımcıdır. Bir mimarın bilim, sanat ve teknolojiye bağlı olarak birbirinden farklı

düşünce ve bilgi sistemlerini kucaklaması gerekmektedir. Bu bağlamda mimari tasarımı, ihtiyacın giderilmesi için gerekli olan mantıksal çözümün estetikle birleşerek yaratıcı bir boyutta ele alınması şeklinde değerlendirmek mümkündür.

Bu bölüm, mimarlık eğitiminde tasarım sürecinin nasıl işlediği, tasarım sürecinde gerçekleştirilen zihinsel ve fiziksel aktivitelerin aşamaları, farklı tasarım yöntemleri ve tasarımcının bu süreçte yaratıcı edimi ne derece etkin kullandığı ile ilgili literatür araştırmasını içermektedir. Bu incelemeye geçmeden önce tasarım sürecinin ne olduğunu açıklamak gerekmektedir.

2.2.1. Tasarım Süreci

"İster bir petrol rafinerisi tasarlarken, ister bir katedralin inşasında veya Dante'nin İlahi Komedya'sını yazarken tasarım süreci aynıdır."
Gregory, 1966

Tasarım, sorunların çözümü için izlenen yöntemlerde biçim ve işlev arasındaki bağlantının kurulması ile gerçekleşmektedir (Heskett, 2002). Dinçeli, tasarımın bir seçim olduğunu belirtmektedir. Bu seçimler içerisinde niyet, yarar ve amaç gibi çeşitli nitelikler barındırmaktadır. Bu nedenle bir tasarımcının ilk tasarım fikri ile sonuç ürüne ulaştığı andaki fikri aynı değildir. Yaratıcılık ise bilişsel deneyimlere bağlı olarak, tasarım sürecindeki bütün olasılıklar içerisinden probleme en yakın çözüme, sonuç ürüne yönlendiren, insana özgü bir özelliktir. Bu özellik aracılığı ile toplumun ihtiyaçlarına uygun, işlev ve estetik gibi kavramlar arasında bağ kurarak yenilikler sunan kişi tasarımcı olarak var olmaktadır (Dinçeli, 2017).

Tasarım süreci, tasarım probleminin ortaya atılmasından ihtiyacın karşılanmasına, problemin çözülmesine kadar gerçekleştirilen bütün faaliyetleri kapsamaktadır. Zihinsel bir süreç olması nedeniyle tasarım, tasarımcıya bağlı olarak değişkenlik gösteren son derece karmaşık ve gizemli bir süreçtir.

Bayazıt, tasarım sürecinin karmaşık yapısına vurgu yaparken, iyi tanımlanmamış problemler ile ilgilenen, yaratıcı bir karar verme ve problem çözme eylemi olduğundan bahsetmektedir: "Tasarım hipotezi ile bilimsel bir hipotezi, mantıksal bir önerme ile tasarım önerisini birbirinden ayıran temel nokta tasarımda gerçekleştirilen mantık yürütmenin sonuç ürün elde edilene kadar değişkenlik göstermesidir. Tasarım sürekli bozmaya yönelik bir yol

izleyen, problemin tanımının, kısıtlamaların ve çözümlerin sonuca ulaşana kadar değiştiği bir eylemdir" (Bayazıt, 1994). Eekhout (1996), Bayazıt'ın yaklaşımını şu şekilde tamamlamaktadır: "Tasarım, beynin düşünmesini ve ellerin görselleştirmeyi yapmasını gerektiren, her iki tarafı da hayal etmek için bir zihin tarafından uyarılan yinelemeli bir süreçtir" (van der Voordt ve van Wegen, 2005).

Luckman'ın (1967) ifadesiyle tasarım, gereksinimler, kısıtlamalar ve deneyimler sonucu ortaya çıkan bilgilerin, yaratıcı zihinsel sürecin katkısıyla, tasarımcı tarafından gerekli performans özelliklerini karşılaması düşünülen potansiyel çözümlere dönüştürülmesidir. Cross (2008), tasarım sürecinin keşfetme, meydana getirme, değerlendirme ve iletişim olmak üzere dört aşamadan oluştuğu bir model öne sürmektedir. Keşfetme sürecinde tasarımcı problemi ve problemin çözümlerini araştırmaktadır. Meydana getirme sürecinde ihtiyaca yönelik çözüm önerileri oluşturulmakta ve değerlendirme sürecinde çözüm önerilerinin ihtiyaca uygunluğu test edilmektedir. Meydana getirme ve değerlendirme süreçleri arasında döngüsel bir yapı mevcuttur. İletişim aşaması ise tasarım önerisinin uygulanmasına ilişkin planlamaları ve ilgili kişi ile paylaşımına yönelik eylemleri içermektedir (Cross, 2008; Kızılırmak, 2010).

Jones (1970) ise tasarım sürecini daha temel kabul ettiği ıraksama (divergence), dönüştürme (transformation) ve yakınsama (convergence) aşamalarından oluşan bir model ile açıklamaktadır. Iraksama, gereksinimler için bir programın ortaya koyulduğu, tasarım problemine dair çözümleri arayabilmek ve gerekli bilgiye ulaşabilmek için sınırları ve araştırma uzayını genişletmeyi ifade etmektedir. Dönüştürme, ıraksama aşamasında elde edilen bilgilerin işlendiği; problemin yapılandırılması, kalıplar oluşturma, üst düzey yaratıcılık, anlık kavrayışlar ve ilham verici tahminler içeren kısmi çözümlerin elde edildiği, bu çözümlerin dönüştürüldüğü, "tasarımı zevkli kılan her şeyi" içeren evredir. Bu aşamanın sonucunda ulaşılan modelin "en iyisi" olacağının kesin olmadığını, tasarlanmakta olanın genel karakterini yansıtan ve en uygun olanın seçilebileceğini öne sürmektedir. Yakınsama aşaması tasarımın bütününü içermektedir. Bütün olasılıkların test edilmesinin, farklı tasarımların değerlendirilmesinin ve elenmesinin ardından tasarımcı nihai çözüme ulaşmaktadır.

Lawson (1990) tasarımı, öğrenilmesi ve uygulanması gereken bir beceri olarak tanımlamakta ve süreç olarak ele almaktadır. Tasarımın sistematik, esnek olmayan ve rasyonel bir süreci içeremeyecek kadar değişik ve karmaşık bir yapısı olduğunu belirtmektedir. Ona göre tasarım, açıkça hem yakınsak hem de ıraksak üretken düşünceyi

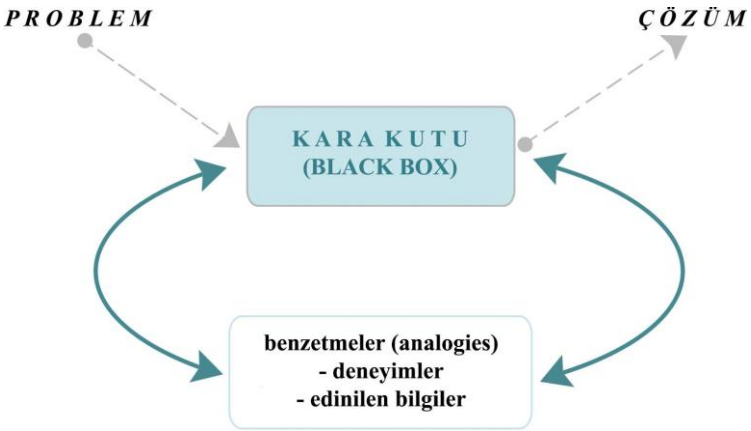
içerir ki bu muhtemelen onu uygulamayı bu kadar zorlayıcı ve tatmin edici yapan şeydir. Tasarım süreci sistematik bir tasarım haritası ile her birey için uygulanabilir ve kullanılabilir olmasa da mantıksal bir yaklaşımdan da tamamen uzaklaşılamaz (Lawson, 1990).

Lawson (1990) psikologların düşünceyi "hayal etme" ve "akıl yürütme" olarak ikiye ayırdığı sınıflandırmanın tasarım düşüncesi için gerekli olduğunu ifade etmektedir. Akıl yürütme, bireyin zihinsel işlemlerini tutarlı bir sisteme dayandırarak gerçekleştirdiği belirli bir sonuca yönelik amaçlı bir eylemi içermektedir. Hayal etme ise herhangi bir amaç içermeyebilen, bireyin deneyimlerine bağlı olarak gerçekleştirdiği bir eylemdir. Sanatsal ve yaratıcı düşünce kavramlarının yanı sıra hayal kurma eyleminin de yaratıcı bir eylem olduğu düşünülmektedir. Problem çözme eylemi bireyin içsel zihinsel ihtiyaçlarından ziyade dış dünyanın talepleriyle ilgilidir. Yaratıcı düşüncede ise birey öncelikli olarak kendi içsel ihtiyaçlarını tatmin etmekle ilgilenmektedir. Tasarım yalnızca teknik bir kavram değil aynı zamanda estetik bir beğeni de sunmalıdır. Bu bağlamda tasarım ürünü bir sanat eseri yaratmakla eş değer görülebilmektedir. Ancak tasarım, estetik kaygıdan ibaret görülemeyecek kadar hitap ettiği kullanıcıların/kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarını anlayarak bunlara çözüm üretmelidir. Tasarım problemleri gerçek dünya sorunlarını çözmeye yönelik iken sanatsal edim bireyin kendi düşüncelerini ifade etme yoludur ve sanat ile tasarım arasındaki ayrım ile ilgili tartışmaların psikolojik ayrımını ortaya koymaktadır. Ancak bu durum tasarım sürecinde yaratıcı düşüncenin etkisini yok saymak anlamına gelmemektedir. Tasarımcının gerçek dünya sorunlarıyla ilgili problemlere çözüm bulmak için yaratıcı düşünceyi kullanırken aynı zamanda tasarım ürününün mantıksal bir değerlendirmesinin yapılması gerekliliğini öne sürmektedir. Lawson, bir tasarımcının en önemli özelliklerinden birinin rasyonel/mantıksal ve yaratıcı/sezgisel düşünce arasındaki ikili ilişkiyi sağlama becerisi olduğunu belirtmektedir. Tasarım sürecindeki düşünce yapısı rasyonel/yakınsak düşünce (convergent) ve sezgisel/ıraksak düşünce (divergent) olarak iki gruba ayrılmaktadır. Bu iki düşünce yapısını birlikte kullanabilme ve kontrol edebilme en önemli tasarım yeteneklerinden biridir ve bu yönüyle tasarım süreci "yaratıcı problem çözme"ye benzemektedir (Lawson, 1990).

Tasarım kavramı, tasarım fikirlerinin uygulanabilmesi ve ortaya çıkması açısından yaratıcılık kavramı ile yakından ilişkilidir. Yapılan literatür incelemelerinde tasarım süreci ile yaratıcılık sürecinin benzer aşamalara sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda tasarım süreci ile ilgili yaratıcılığın etken olduğu zihinsel süreçten bahsetmek diğer bir deyişle tasarım problemlerinin çözümünde yaratıcılığın etken olduğu söylemek mümkündür. Jones

(1970) tasarımcıyı üç bakış açısı üzerinden incelemektedir: yaratıcılık, rasyonalite ve tasarım süreci üzerindeki kontrol. Yaratıcılık bakış açısı özelinde üç farklı tasarımcı tanımlamaktadır. Gizemli bir yaratıcılık ile ani çözümler üreten "kara kutu olarak tasarımcı" (designers as a black box); tamamen açıklanabilir bir rasyonel süreç izleyen "saydam kutu olarak tasarımcı" (designers as a glass box) ve tasarım sürecinde bilinmeyen durumlarla karşılaştığında pratik yollar bularak kendi kendini organize eden tasarımcı.

Jones, kara kutu olarak tasarımcılarda gerçekleşen gizemli yaratıcılığı, başka bir deyişle ani aydınlanmayı, "iç görü sıçraması (leap of insight)" ile açıklamaktadır. Bu durum tasarım problemine dair çözüm arayışında sonuç alınamayan uzun denemelerden sonra tasarımcının problem ile ilgili yakın zamanda edindiği bilgilerden, deneyimlerden ve daha önceki problemlerde vardığı çözümlerden oluşturduğu bir örüntünün aniden ortaya çıkması ile gerçekleşmektedir (Şekil 2.7). Jones'e göre tasarımcının problemlere çözüm üretme hızı arttırılabilir ve çözüme daha kısa sürede ulaşılabilir. Ancak bu durumda tasarımcı ürettiği çözümlerde daha önceden denenmiş yöntemlerin/sonuç ürünlerin etkisinde kalabilmektedir. Bu nedenle kısıtlamaların azaltılması ile kalıplaşmanın etkisinden kurtularak yaratıcı çözümlerin üretilmesi mümkün kılınabilmektedir. Bu bağlamda tasarımcının çözüm üretme kapasitesi, problemin yapısını özümsemesi ve sindirebilmesi için kendisine gerekli zamanın verilmesi ile doğru orantılıdır (Jones, 1970).

Şekil 2.7. Kara kutu sürecinde geri besleme (Black Box Feedback) (Jones, 1970'ten uyarlanmıştır).

Saydam kutu olarak tasarımcı ise tasarıma başlamadan önce bütün sistem girdi ve çıktılarını analiz ederek dairesel/döngüsel bir süreçten ziyade daha net ve doğrusal bir süreç oluşturmayı amaçlamaktadır. Burada dairesellikten kastedilen süreç içerisindeki geri

döngülerin, sürecin sonuna kadar fark edilemeyen beklenmedik sonuçların ve sorunların ortaya çıkması durumunda sürecin tekrar edilmesidir. Bu bağlamda saydam kutu olarak tasarımcıların tasarım süreçlerindeki doğrusallık, tüm kritik problemlerin ve ilerleyen aşamalarda karşılaşılacak durumların fark edilebileceği, adımların daha önceden bilindiği, daha az riskli bir süreci içermektedir. Saydam kutu yönteminin avantajı, detaylı ve tekrarlayan tasarımların hızlı bir şekilde çözülmesine imkân vermesidir ancak yaratıcılığın ve süreç içerisinde gerçekleşen geri döngüler sonucu elde edilebilecek daha faydalı bir fikrin ortaya çıkma olasılığı azalmaktadır (Jones, 1970).

Yürekli (2007) tasarım stüdyosunu anlayabilmek için öncelikle tasarım sürecinin ne olduğunu anlamak gerektiğini ifade eder. Çok boyutlu olan ve entelektüel meraktan beslenen tasarım sürecinin 1970'li yıllarda tanımlandığı gibi bir "kara kutu" değil, her türlü bilgi ve enerjinin emildiği ve öngörülemeyen tasarımların yaratıldığı bir "kara delik" olduğunu savunur. Bu kara delik bir oda, bir atölye, bir şehir, bir yaşam yeri veya hepsi olabilir. Bu doğrultuda tasarım stüdyosu, kara deliklerin resmi adresidir (Yürekli, 2007).

Araştırmacıların tasarım sürecinin üç aşamalı yaklaşımına farklı adımlar ekleyerek çeşitli biçimlerde yorumladığı görülmektedir. Temelde süreç içerisinde gerçekleştirilen aşamaların birbirleriyle olan ilişkilerini belirlemek veya kesinleştirmek tasarımın öznel ve zihinsel bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda pek kolay değildir. Belirlenen temel adımlar döngüsel bir şekilde ilerleyen, geri beslemelerin ve fikir değişikliklerinin olduğu iç içe geçmiş bir süreci ortaya koymaktadır. Tasarım süreci ile oluşturulan modeller incelendiğinde analiz, sentez ve değerlendirme olmak üzere üç ana aşamanın ortak olduğu ve bu aşamaların tüm tasarım süreçlerinde uygulandığı görülmektedir. Analiz süreci, tasarım amacının belirlenmesi, hedeflerin sınırlandırılması ve tanımlanması ile bilgi toplama, mevcut bilgilerin düzenlenmesini içermektedir. Sentez süreci ise elde edilenler ışığında çözüm önerilerinin ve alternatiflerin oluşturulmasıdır. Analiz aşamasında belirlenen hedeflerin bütün gerekliliklerini yerine getiren, ortaya çıkan çözüm önerilerinden uygun olana karar verildiği aşama ise değerlendirme sürecidir. Farklı yazarlar, tasarım süreciyle ilgili temel alınan analiz-sentez-değerlendirme döngüsünün bir aşamaya kadar etkili olduğunu ancak her tasarım sürecinin benzersiz olduğunu ve bu nedenle kesin bir tanımlamasının yapılamayacağını belirtmektedir. Tasarımcının yapması gereken ise bu evreler arasındaki döngüleri kendi yöntemi ile bir araya getirmektedir.

2.2.2. Mimarlık Eğitiminde Tasarım Süreci

"Bisiklet kulübesi bir binadır, bir katedral ise mimari eserdir;
yani estetik, bir binanın mimari eser olmasında ön plandadır."
Nikolaus Pevsner

Mimarlık eğitimi, bir mimarın sahip olması gereken donanımı kazanmaya yönelik öğrencileri eğitmekle ilgilidir. Pevsner'in tanımından yola çıkıldığında mimarlık ve yapı üretimi arasındaki temel fark, mimarlığın yaşanan çevreye bağlı sanatsal bir kaygı içerdiği ve uygulamalı bir meslek dalı olduğu düşünüldüğünde sosyal, tarihi, kültürel, teknik ve estetik değerlerin dikkate alınması sorumluluğudur. Birçok disiplinde kendini gösteren tasarım sürecinin mimarlık disiplini içerisindeki yerini tanımlamadan önce 'Mimarlık nedir?' sorusu üzerinde durmak gerekmektedir.

En temel tanımıyla mimarlık insanların yaşamlarını kolaylaştıran, barınma, dinlenme, güvenlik, aidiyet, çalışma ihtiyaçlarını karşılayan ve sosyal etkileşimlerin gerçekleştiği mekânların işlevsel gereklilikler, estetik kaygılar ve ekonomik değerlerin ön planda tutulduğu bir inşa etme sanatıdır. Hasol'un tanımıyla; "insanların mutlu hissettiği, yaşanılabilir çevreler yaratma mesleği ve sanatıdır." (Hasol, 2012). Yarattığı çevreler yalnızca fiziksel mekânlar oluşturmaktan ibaret değildir. Kullanıcıların psikolojik, sosyolojik, günlük hayat, duygusal ilişkiler ve kültürel bağlarını da etkilediğinden mimarlık yalnızca mekân üretmez, ürettiği mekânların birer ruhu olmalıdır.

1999 yılında yayımlanan İskoçya Mimarlık Politikası metninde mimarlığın ulusal bir amaca hizmet verdiği vurgulanmaktadır. Mimarlık salt bina inşa etmek ve kullanıcısına hizmet vermekten ibaret değildir. "Mimarlık iyi bina inşa etmekten daha fazla bir şeydir. Mimarlık asla vazgeçilemeyecek insani değerleri güçlendiren ve yansıtan binaların pratik ve işlevsel problemlerine çözüm bulmanın yollarını arar ve bunu hoşa gidici, zarif ve zevk verici biçimlerle yapar. Mimarlık, fikir ve ideallerin inşa edilmiş biçimi demektir." (Hasol, 2013).

Mimarlıkla ilgili en eski ve değişmez tanımlamaya kadar gidersek Vitruvius (M.Ö. 33-14), "Firmitas (Dayanıklılık), Utilitas (İşlevsellik), Venustas (Güzellik)" üç temel amaç ile mimarlığı, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayan, ayakta durabilen ve estetik kaygı güden binalar ortaya koymak olarak ifade etmiştir. Vitruvius'un tanımlaması günümüzde geçerliliğini korumakla birlikte değişen yaşam dinamikleri, kültürel ve sosyal şartlara bağlı olarak bazı eklemelere ihtiyaç duymaktadır (Aras, 2008). Zaman içerisinde kavramlar isim

değiştirmiş olsa da ifade etmek istedikleri öz değişmemiştir. Bu kavramlarla mimarlığın bilim, teknoloji ve sanatla yadsınamaz ilişkisi vurgulanmaktadır. Dayanıklılık bir binanın ayakta durmasını, işlevsellik ise ihtiyaçları karşılaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu iki kavram mimari esere ait bilim ve teknoloji bilgisi üzerinde yoğunlaşırken mimarlığın sanatsal boyutu ile diğer disiplinlerden ayrıldığını güzellik kavramının varlığı ile görmek mümkündür. Böylece bina yapım/üretim sürecinde mimar, sanatçı kimliği ile diğer teknik elemanlardan ayrılmaktadır.

Tunalı'ya (2002) göre mimarlık, somut ürünler kullanarak duygusal ilişkiler ortaya çıkarmalıdır. "Mimar, biçimleri örgütleyerek ruhun saf yaratısı olan bir düzeni gerçekleştirir; biçim ve şekillerle bizde plastik coşkular uyandırır; yarattığı ilişkilerle bizde derin yankılar meydana getirerek dünyamızla uyum halinde olan bir düzenin ölçülerini verir, kalbimizin ve aklımızın çeşitli hareketlerini tayin eder ve böylece biz güzellik duygusunu hissederiz. Mimarlık, sadece şairane duygular olduğu zaman mevcuttur." (Tunalı, 2002).

Hegel'in estetik kuramında sanatlar konvansiyonel beş dala ayrılmıştır ve mimarlık hem sanatsal hem de tarihsel olarak ilk sırada yer almaktadır. Tschumi, "Mimarlık ve Kopma" adlı kitabında Hegel'in mimarların yüzyıllardır uğraştığı bir sorudan dolayı duyduğu rahatsızlıktan bahsetmektedir; "Baraka nerede biter, mimarlık nerede başlar? Mimari söylem 'binanın' kendisine ilişkin olmayan şeyi mi konu alıyordu?". Bu soruyu Hegel; "Mimarlık bir binada yararlı olanı belirtmeyen ne varsa odur. Mimarlık alelade binaya eklenen bir tür 'sanatsal ek'tir." şeklinde cevaplamıştır (Tschumi, 2018). Hegel'in söylemi üzerine mimarlığın tasarım ve yaratıcı düşüncenin devreye girdiği yerde başladığını söylemek mümkündür. Mimarlık ürünleri fiziksel mekânlardan ibaret değildir. Bir mimari eseri bina olmaktan kurtaran ona yüklenen, bir şiirin, bir tablonun veya bir heykelin hissettirdiği tinsel ve sanatsal boyuttur. Mimarlık çevresinde gerçekleşen olaylara bağlı olarak sürekli dönüşmekte olan bir tasarım farkındalığıdır. Kişiden kişiye değişkenlik göstermekte olan mimarlık tanımlarının özünde insan ve yaşam yer almaktadır. Mimarlık eğitimi ile öğrencilere, toplumun ve bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek fiziksel mekânları üretirken; duygu, akıl ve sezgiler arasındaki dengenin sağlandığı mimarlık pratiği bağlamında teknik bilgi, inşa etme ve yaratıcı düşünce gerektiren tasarım yeteneğinin aktarılması amaçlanmaktadır.

Mimarlık mesleğinin ilk adımları üniversitelerin mimarlık bölümlerinde başlamaktadır. Mimarlık eğitimi süresince mimar adaylarına "bir mimar"ın sahip olması gereken niteliklerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Mimarlık sosyal, kültürel, teknik ve

sanatsal örgütlenmeleri içeren bütünleşik bir disiplindir. Mimarlık eğitimi, öğrencilerin mimari tasarım ve projelendirme süreçlerini destekler nitelikte tarih, bilim, sanat ve teknik konular ile ilgili aldığı teorik eğitim ve edinilen temel bilginin, deneyimleme yolu ile stüdyo yürütücüleri eşliğinde öğrenciye aktarıldığı tasarım odaklı mimari tasarım stüdyoları olmak üzere iki unsur üzerine temellenmektedir. Mimari tasarım stüdyoları, mimarlık eğitiminin merkezini oluşturmaktadır (Gökmen ve Süer, 2003).

UIA'ya (International Union of Architects) göre mimarlık eğitimi; öğrencilerde, duygu, akıl ve sezgi arasındaki gerilimleri dengeleyen ve toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına fiziksel biçim veren mimarlık pratiği bağlamında inşa etme eylemini kavramsallaştırma, tasarlama, anlama ve gerçekleştirme kapasitesini geliştirmeyi amaç edinir. Bu doğrultuda mimarlık eğitimi;

- Hem estetik gereksinmeleri hem de teknik gereksinmeleri karşılayan mimari tasarımlar oluşturma yeteneği,
- Mimarlık ve ilgili sanat dalları, teknolojiler ve insan bilimlerine ilişkin tarihi ve teorik yeterli bilgiyi,
- Mimari tasarımın kalitesini etkileyen güzel sanatlar konusunda gerekli bilgiye sahip olmayı,
- Kentsel tasarım, planlama ve planlama sürecinin gerektirdiği beceriler konusunda yeterli bilgiyi,
- İnsanlar ve yapılar, yapılar ve çevreleri arasındaki ilişkileri anlayabilmeyi, yapılar ve aralarındaki boşlukları, insan gereksinimleri ve insan ölçeği ile ilişkilendirmenin gerekliliğini kavramış olmayı,
- Mimarlık mesleğini ve mimarın toplumdaki rolünü kavramayı, özellikle sosyal faktörleri göz önüne alan ön hazırlıkları kazandırabilmeyi,
- Bir tasarım projesi için araştırma ve ön hazırlık yöntemlerinin anlaşılmasını,
- Yapı tasarımı ile bağlantılı olarak strüktür tasarımı, inşaat ve mühendislik sorunlarını kavramış olmayı,
- Fiziksel sorunlar ve teknolojiler ile binaların işlevleri hakkında iç konfor ve iklim koşullarına karşı koruma sağlayabilecek yeterli bilgiye sahip olmayı,
- Maliyet faktörü ve imar yönetmelikleri tarafından dayatılan kısıtlamalar dahilinde kullanıcıların gereksinimlerini karşılamak için gerekli tasarım becerilerine sahip olmayı,

- Tasarım konseptlerini yapılara dönüştürmek, planları genel planlara entegre etmek için gerekli olan üretimler, örgütlenmeler, yasal düzenlemeler ve prosedürler konusunda yeterli bilgiye sahip olmayı,
- Mimari mirasın yanı sıra, insani, sosyal, kültürel, kentsel, mimari ve çevresel değerlere karşı sorumlulukların farkında olmayı,
- Ekolojik sorumluluğu olan tasarımlar ve çevreyi koruma ve iyileştirme hedeflerine ulaşmanın yolları hakkında yeterli bilgiyi,
- Mimarlıkla ilgili disiplinlerin ve yapım tekniklerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına dayanan, yapı tekniklerinde yaratıcı bir yetkinliğin geliştirilmesini,
- Proje finansmanı, proje yönetimi, maliyet kontrolü ve proje teslim metotları hakkında yeterli bilgi edinmeyi,
- Hem öğrenciler hem de öğretmenler için mimari öğrenmenin doğal bir parçası olarak araştırma teknikleri eğitimini içerir. (URL-1, 2021).

UIA, mimarlık eğitimi sürecinde bir mimar adayına kazandırılması gereken bilgi ve becerileri üç grupta sınıflandırmıştır: Tasarım, Bilgi ve Beceri (Tablo 2.2).

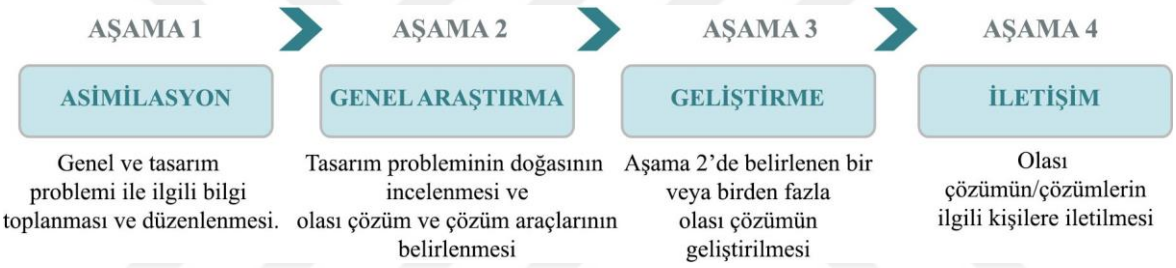
Tablo 2.2. Mimari eğitimde kazanılması gereken bilgi ve beceriler (URL-1, 2021).

TASARIM (DESIGN)	BİLGİ (KNOWLEDGE)	BECERİ (SKILL)
✓ Hayal gücünü kullanma Yaratıcılık Yenilikçi düşünme Tasarım liderliği ✓ Bilgi toplama Sorunları tanımlama Analiz yapma ve eleştirel düşünme Eylem stratejisi oluşturma ✓ Üç boyutlu düşünme yeteneği ✓ Tasarım probleminin çözümünde farklı faktörleri ve bilgiyi entegre edebilme ve uyarlama yeteneği	✓ Kültürel ve sanatsal çalışmalar ✓ Sosyal çalışmalar ✓ Çevresel çalışmalar ✓ Teknik çalışmalar ✓ Tasarım çalışmaları ✓ Mesleki çalışmalar	✓ Disiplin içi ve disiplinler arası işbirliği içerisinde çalışma ✓ Farklı teknikler kullanarak (sözlü, grafik, maket, modelleme vb.) düşünceyi aktarabilme ✓ Tasarım önerisini araştırma, geliştirme, tanımlama ve ilerleme ✓ Yapılı çevreye ilişkin performans değerlendirme sistemlerini anlama

Mimarlık bağlamında tasarım süreci kendi içinde birçok parametresi bulunan yaratıcı bir düşünce eyleminin somutlaştırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasarımcılar, tanımlanmamış ve soyut problemlerden yola çıktıkları bu belirsiz süreçte eskizler, maketler, teknik çizim ve bilgisayar destekli modellemeler aracılığıyla problemlere çözüm üretmeye çalışmaktadırlar. Uygun çözümün bulunması ile tasarım süreci sona ermektedir. Öğrenciler,

aldıkları teorik bilgileri ve edindikleri becerileri, deneyimleri ile harmanlayarak bir tasarım probleminde ne şekilde kullanabileceklerini mimari tasarım stüdyolarında proje yürütücülerinden öğrenmektedir. Bu süreçte tasarımcının elde ettiği bilgileri yorumlayabilmesi ve yeni bilginin/çözümün üretilmesi için yaratıcı bir zihinsel süreçten geçmesi gerekmektedir. Mimari tasarım stüdyolarındaki temel amaç ise yalnızca bir tasarım ürünü çıktısı elde etmek değil, tasarım eyleminin nasıl yapılacağını öğretmek, tasarımcının becerilerini ve yaratıcılığını geliştirmektir.

RIBA El Kitabı'nda mimari tasarım sürecinde kullanılabilecek bazı şemalar mevcuttur. Yaratıcı etkinlik ile başlayan tasarım sürecinin devamında izlenmesi gereken; asimilasyon, genel araştırma, geliştirme ve iletişimden oluşan dört aşamalı yaklaşımı önermektedir (Powell, 1980) (Şekil 2.8).

Şekil 2.8. Tasarım süreci şeması (Powell, 1980).

Aksoy (1987), mimarlıkta tasarımı amaçlar dizgesi, yöntem dizgesi ve dil dizgesi olmak üzere üç alt dizgede değerlendirmektedir (Şekil 2.9). Aksoy (1987), üç tasarım stratejisinden bahsetmektedir. Durgunluk stratejisi, yeni problemleri eski problemlerden yola çıkarak çözüme ulaştırmak; bilim stratejisi, sorunlara doğrusal bir çözüm yöntemi ile yaklaşmak; sezgi stratejisi problemin çözümü için bilinçaltından yararlanmaktır (Aksoy, 1987).

Şekil 2.9. Tasarım amaçlarının kapsamı (Aksoy, 1987).

Mimari tasarım süreci algılama, akıl yürütme, analiz, geçmiş deneyimlerin ilişkilendirilmesi, zihinde çözüm haritalarının oluşması gibi sezgisel süreçlerin iki boyutlu ve üç boyutlu temsiller aracılığıyla somutlaştırılmasını içeren karmaşık bir yaratıcı düşünce sürecidir. Vries ve Wagter (1991), mimari tasarım sürecini diğer tasarım süreçlerinden farklı kılan üç anahtar özellikten bahsetmektedir:

- Mimari tasarım süreci iyi tanımlanmamış (ill-defined) bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, problemi çözebilmek için izlenecek bir yol haritası oluşturmaya çalışmak, tasarım süreci boyunca gerçekleştirilecek her adımı ve sonucu tahmin etmek mümkün olmadığı için, faydalı ve mümkün değildir.
- Mimari tasarım süreci açık uçludur. Her tasarımcının problem çözme yöntemi ve probleme bakış açısı birbirinden farklıdır. Çoğunlukla tasarımcı, tasarımı tamamladığını veya daha fazla geliştiremeyeceğini düşünerek tasarımı sonlandırmamaktadır. Mimari tasarım sürecinin sonlanması genellikle kısıtlamalar dahilinde gerçekleşmektedir (ekonomik sınırlamalar, proje teslim tarihi vb.). Aynı zamanda her tasarımın sonsuz çözümü ve başlangıç noktası bulunmaktadır. Tasarımcı gereksinimler ve kısıtlamalar dâhilinde, en önemli gördüğü problemi referans kabul ederek (bu tasarım problemine, tasarımcıya veya işverene bağlı olabilmektedir) fikir geliştirmektedir.
- Her tasarımcı problemi çözmeye farklı bir noktadan başlayabilmektedir (bazıları çevresel faktörleri ön planda tutarken bazıları ihtiyaç listesini veya strüktürel sistemi öncelik kabul edebilmektedir.). Tasarımcı temel hedefleriyle ilgili varsayımlarda bulunarak ön planda tutulan ölçütler bağlamında tasarım ürünün biçimine, işlevsel şemasına vb. karar verebilmektedir.

Vallero ve Brasier (2008) ise tasarım düşüncesi ile başlayan ve sonuç ürünün elde edilmesiyle tamamlanan bina üretim/mimari planlama sürecinin art arda eylemlerden oluşan bir bütün olduğunu belirtmektedir (Canbay Türkyılmaz, 2010) (Şekil 2.10).

Şekil 2.10. Bina üretim/mimari planlama süreci (Vallero ve Brasier, 2008'den uyarlanmıştır).

Mimari tasarım stüdyolarında öğrencilere tasarımın dili öğretilmektedir. Teorik eğitime aşina olan öğrenciler edindikleri bu bilgileri uygulamada nasıl kullanacaklarına dair ilk adımları stüdyolarda atmaktadır.

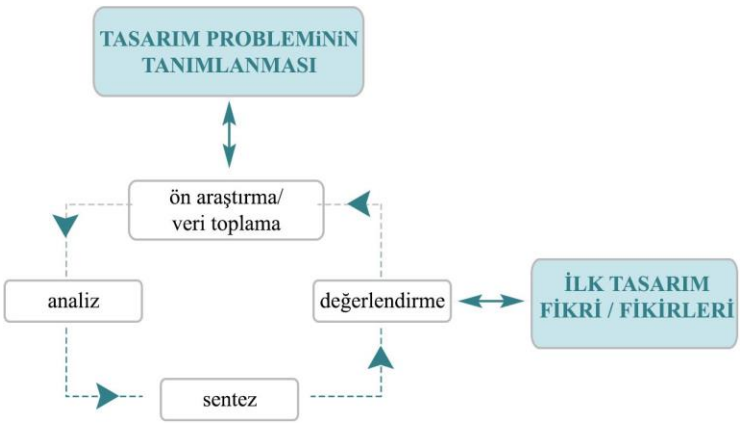
Yürekli (2003), mimari tasarım sürecini yaratma, deneme ve araştırmayı içermesi nedeniyle açık bir sistem olarak tanımlarken, tasarımın öğretilecek bir şey değil, yaşanacak bir şey olduğunu ifade etmektedir. Grassi'ye göre, tasarım sürecinde "öğreten" ve "öğrenen" tasarım konusunda aynı seviyededir, tek fark öğretenin öğrenenden daha deneyimli olması ve farkındalığının daha yüksek olmasıdır. Tasarım stüdyolarındaki ilişki usta-çırak ilişkisi değildir. Tasarım stüdyoları daha az deneyimli ve daha deneyimli tasarımcıların belirli sorunlar üzerinde tartıştığı ve sorunları çözüme ulaştırdığı yerdir (Yürekli, 2003). Bu bağlamda mimari tasarım stüdyolarındaki eğitmen-öğrenci odaklı gelişen iletişim ortamı göz önünde bulundurulduğunda en önemli aktörün stüdyo yürütücüsü olduğunu söylemek mümkündür. Stüdyo yürütücüsü, öğrencinin gereksinimlerine bağlı olarak "yönlendiren, destekleyen, öğreten, tartışan, kışkırtan" kimlikleri ile ön plana çıkmalıdır. Yürütücü öğretmenin tasarım stüdyolarındaki esas amacı, öğrencinin yaratıcığını geliştirmek ve kendi öğrenme araçlarını güçlendirmek olmalıdır. Öğrencinin, kalıplaşmış düşüncelerden ve düşünce engellerinden kurtularak kendi ilgi ve yeteneklerini dışarıya aktarabilmesini, kendini keşfetmesini sağlamak; tasarımcı kimliğini ve kendi tasarım yöntemini oluşturmasını desteklemek stüdyo yürütücüsünün önemli bir görevidir (Yürekli, 2007).

Yürekli (2003), mimari tasarım stüdyolarının özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır:

- Mimari tasarım stüdyolarında gerçekleştirilen tasarımların kendi gerçekliği vardır bu nedenle gerçek dünyanın bir temsili olmak zorunda değildir. Gerçekliğe yakın olmak stüdyoların seçeneklerinden sadece biridir.

- Mimari tasarım stüdyoları bir rekabet ortamı değil bir iletişim, etkileşim, paylaşım ve düşünme yeri olmalıdır.
- Öğrencilerin tasarımları tek bir temel fikrin alternatifleri veya büyük bir şeyin türevleri değildir. Seçilen temalar, öğrencilere tasarım esnekliği sunmalıdır.
- Mimari tasarım stüdyolarının yürütücüleri lider konumunda değil, öğrencilere daha iyi yollar ve çözüm alternatifleri sunan, yönlendirici konumunda olmalıdır.
- Jüri, tasarım fikirlerini ve niteliklerini yok edici pozisyonda değil geliştirici nitelikte olmalıdır. Bu durumda öğrenci tasarım fikri üzerinde daha fazla düşünmeye ve tasarım problemini daha iyi anlamaya yönelecektir.

Mimari tasarım stüdyolarında ortaya koyulan bir probleme dair ilk tasarım fikirleri öne çıkmadan önce tasarım problemi ile alakalı geniş bir havuzda veri toplanmaktadır. Toplanan veriler/referanslar sonrasında tasarım problemi özelinde analiz edilmektedir. Sentez aşamasında tasarım problemine dair çözümler aranır. Değerlendirme aşamasında çözüm önerilerinden, oluşturulan ihtiyaç programına ve işlev şemasına bağlı olarak, tasarım problemine en uygun olanların seçilmesi sonrasında tasarımcı bir veya birden fazla tasarım fikrini geliştirmek/değerlendirmek üzere bir sonraki evreye geçmektedir. Bu süreçlerin tamamı geri beslemelerin olduğu süreçlerdir (Şekil 2.11).

Şekil 2.11. Mimari tasarım stüdyolarında ilk tasarım fikirlerinin oluşumu

Mimari tasarım süreci her zaman belirlenen sistematik bir harita üzerinden ilerlememektedir. Mimari tasarım stüdyolarında bu bağlamda öğretilen sistematik tasarım süreçleri neredeyse gelişigüzel hazırlanmış büyük miktarda bilgi içermektedir. Öğrencinin tasarıma başlamadan önce hazırlaması istenen ihtiyaç listesi, tasarımlarıyla ilgili raporlar ve

örnek projelerden oluşan belgeler tasarımda çözüm üretirken niteliksel ve niceliksel etkisi yüksek olmayan bir durumdur. Bilgi toplama süreci tasarım problemine çözüm aramaktan daha kolay olduğundan bu aşamada öğrenci sürece odaklanmamaktadır. Daha sonrasında çözüm üretme aşamasına geçildiğinde yapılan araştırmaların yetersiz veya konudan bağımsız olduğu görülebilmektedir. Değerlendirme aşamasında bulunan çözümün tasarım problemine uygunluğu ile ilgili şüpheler duyulabilmektedir. Bu bağlamda bilgi toplama, toplanan bilgilerin incelenmesi/analiz edilmesi, probleme çözüm üretilmesi ve tüm bunların ışığında ürünün tasarlanması/çizilmesi gerekmektedir. Ancak bunların belirli bir sıra ile yapıldığını söylemek veya yapılmasını beklemek tasarım öğrencisinin zihinsel kısıtlanmasına yol açabilmektedir.

Mimari tasarım sürecinde analiz ve sentez aşamaları arasında kesin ayrımdan bahsetmek mümkün değildir. Mimar daha çok sorunu belirlerken ürettiği çözümler esnasında farklı sorunlarla karşılaşırken bu sorunlara da çözüm üreterek değerlendirme yapmaktadır. Yapılan şemalar bir sistematiği temsil etmektedir. Ancak eşzamanlı bir öğrenme ve çözümün işlediğini belirtmekte fayda vardır. Tasarımcı çözüm üretirken aynı zamanda başka bir sorunu keşfetmektedir. Bu nedenle mimari tasarım problemlerinin kesin belirlenebilecek sorunları ve bunlara uygulanacak optimum çözümleri olduğunu söylemek doğru değildir. Mimari tasarımcı kendi çözümlerini manipüle ederek yeni sorunlar ortaya çıkarabilmektedir.

Mimari tasarım stüdyolarında, stüdyo yürütücüsünün bir grup öğrenciye bilgi aktarması şeklinde gerçekleşen kısmen uygulamalı bir öğrenim gerçekleşmektedir. Kısmen uygulamalı olarak vurgulanmasının nedeni üretilen tasarımların hayata geçirilmemesidir. Stüdyolarda tasarım aşamasında;

- Analiz; tasarım problemi ile ilişkili mevcut uygulamaların/örneklerin analiz edilmesi,
- Eleştiri; stüdyo yürütücüsü ve/veya jürinin tasarımlarla ilgili yönlendirmesi,
- Rehberlik; stüdyo yürütücüsünün tasarım problemini daha iyi anlamaları açısından öğrencilere yol göstermesi, problemi tanımlaması ve kendi deneyimlerini/bilgilerini aktarması,
- İhtiyaç programı; tasarım problemine dair temel ihtiyaçların belirlenmesi,
- Kavram haritası oluşturma; tasarım probleminin temel kavramlar ile betimlenmesi ve kavramların ilişkilendirilmesi,

- Sentez; öğrencilerin teorik derslerde edindikleri bilgileri uygulayabilmeleri için yardımcı olma,
- Öğrencilerin kendi tasarım yöntemlerini oluşturmalarını ve ifade edebilmelerini sağlama, gibi teknikler aracılığı ile mimari tasarım yetkinliği aktarılmaktadır (Canbay Türkyılmaz, 2010).

Uluoğlu (1990), mimari tasarım stüdyolarında genel olarak iki tip eğitim yaklaşımından bahsetmektedir: geleneksel (usta-çırak ilişkisi) model ve tarafsız model. Bu iki model arasındaki temel farkın geleneksel modelde sonuç ürüne, tarafsız modelde ise öğrenciye odaklanılması olduğunu belirtmektedir. Tasarım eğitiminin tarihsel sürecine bakıldığında kurumlaşmasına kadar geçen süreçte, eğitimin verildiği ortamlar atölye olarak adlandırılmaktaydı. Ciravoğlu'nun (2003) belirttiği üzere atölye kavramının "sanat ya da mimarlık öğrencilerinin talimat aldığı yer; bir usta sanatçının birkaç asistan ve çırağın, ustanın imzası yönünde bir çalışmanın gerçekleştirilmesine katıldıkları..." biçimindeki tanımlaması usta – çırak ilişkisini çağrıştırmaktadır. Stüdyo kavramı ise "yaratıcı bir kişinin çalışma yeri" tanımıyla, yaratıcılığı destekleyen ve motive eden yapısı ile günümüz mimarlık okullarının tasarım ortamını ifade etmekte daha doğru bir kullanım olarak kabul görmektedir (Gökmen ve Süer, 2003).

Belirtilen modellerin her birinde tasarım olgusu, stüdyo yürütücüsünün deneyimlerine, tasarım bilgisine ve mimari kimliğine bağlı olarak aktarılmaktadır.

Mimarlık mesleğinin uygulamasına rahat geçilebilmesi için mimarlık eğitiminde kazanılması gereken bilgi ve yetenekler şunlardır:

- Analiz yapabilme ve eleştirel düşünme yeteneği,
- Yaratıcı ve yenilikçi düşünme yeteneği,
- Farklı faktörleri ve bilgiyi bir arada kullanabilme ve çözüm üretebilme,
- Hayal gücünü kullanabilme,
- Problemi tanımlayabilme,
- Tasarım sürecinde etkili yasal prosedürler ve düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olma,
- Üç boyutlu düşünebilme,
- Düşünceleri uygun ve kolay anlaşılır biçimde, grafik ve model ile sunabilmek,
- Yapı ve kullanıcıya ilişkin esasları ve ilişkileri kavrayabilme,
- Yapıya ilişkin ihtiyaçları saptayarak programa dönüştürebilme,

- Yapıyı işlevine ve çevre koşullarına göre biçimlendirebilme,
- Yapının işlevsel ve fiziksel biçimine uygun taşıyıcı sistemini oluşturma,
- Yapım üretim sürecinde disiplinler arası koordinasyonu sağlayabilme,
- Uygun gereç ve ürün seçimini yapabilme,
- Yapının nasıl, neyle ve hangi sürede yapılacağına karar vermek, mal sahibini ve yükleniciyi yönlendirme,
- Projeye uygun olarak yapım üretim sürecini yönetme.

2.3. Mimarlık Pratiğinde Tasarım Süreci ve Yapı Üretimi

"Mimarlık size ne inşa edebilir diye sormayın, sizin için ne yapabilir diye sorun. Nereden müşteri bulabilirim diye sormayın, nerede bana ihtiyaç var diye sorun. Mimarlık yapmayın mimarlığı keşfedin…"
Bouman

Mimarın tasarım sorununu "nasıl" çözüme ulaştırdığı, bir tasarım ürününü "nasıl" ürettiği, ne ürettiğini doğrudan etkilemektedir. Mimari tasarım ürününü, mimari tasarım sürecinden ayrı tutmak mümkün değildir. Bu nedenle mimarlık meslek pratiğinde ortaya koyulan sonuç ürünlerin tektipleşmesi ve kalıplaşmasına yönelik problemin nedeninin anlaşılması, tasarım sürecini incelemeyi gerektirmektedir.

Ülkemizde mimarlık meslek örgütlenmesi Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Mimarlar Odası (MO) tarafından düzenlemektedir. TMMOB Mimarlar Odası Serbest Mimarlık Hizmetlerini Uygulama, Tescil ve Mesleki Denetim Yönetmeliği'nde mimarlık hizmetlerini; "Uygulamaya, yapmaya, kabule ve imzaya mimarın yetkili olduğu, her türlü araştırma, danışmanlık, bilirkişilik, etüt, tasarım, plan, proje, resim ve hesapların hazırlanması ve bunların uygulanması ile her türlü denetim ve kontrollük hizmetleri" şeklinde tanımlanmaktadır. Yönetmelikte belirtildiği üzere mimarlık hizmetlerinin kapsamına giren alanlar şunlardır (URL-2, 2022).

- Mimari tasarım hizmetleri (Mimari proje hizmetleri, rölöve, restitüsyon, restorasyon hizmetleri, imalat projesi çalışmalarıdır.)
- Mimari uygulama ve yönetimi hizmetleri
- Mimari danışmanlık hizmetleri
- Mimari eğitim çalışmaları
- Diğer sanatsal çalışmalar

Tez kapsamında mimari tasarım hizmetlerinin alt hizmetlerinde tanımlanan, mimari proje hizmetleri sunan, serbest mimarlık ofisleri üzerinden inceleme yapılmaktadır. Serbest mimarlık ofisleri çalışma biçimleri ve esnek yapılarıyla meslek pratiğindeki en dinamik tasarım hizmeti grubudur. Yeni fikirlerin ortaya çıktığı, yeniliğe ve gelişmeye açık bir ortam sunmaktadır. Hem yapı üretim sürecini hem de tasarım sürecini kapsamaktadır. Yönetmeliğe göre serbest mimarlık hizmetlerinin, ilgili kanunlar, yönetmelikler, Mimarlar Odası'nın şartname, tarife ve mimari proje çizim ve sunuş standartlarına uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

Mimarlık meslek pratiğinin iş tanımı, bir ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkan talep ile başlayıp yapının kullanılabilir hale gelmesine kadar geçen yapı üretim sürecinin tamamını kapsamaktadır. Mimarlık pratiğinde tasarım süreci ise işverenin mimarlık ofisi ile bağlantı kurmasından, projenin işverene teslim edilmesine kadar geçen süreci tanımlamaktadır. Tasarım sürecinin gerçekleşme koşulları, etki eden aktörler ve faktörler bağlamında alınan kararlar, sonuç ürünün kalitesini doğrudan etkilemektedir.

İşveren ve mimar arasındaki ilk iletişim, işverenin taleplerinin ve ihtiyaçlarının belirtildiği ve mimarın önerilerinin karşılıklı aktarıldığı aşama, ön görüşme aşamasıdır. Bu aşamada işveren tasarımın gerçekleşeceği alana ait bilgilerin bulunduğu resmi evraklar ile mimarlık ofisine başvurmaktadır. Ön görüşme aşamasının ardından elde edilen veriler ile ortaya çıkan ihtiyaç listeleri, tasarım alanına yönelik bilgiler, tasarımı etkileyen kanun ve yönetmelikler gibi faktörler hazırlık ve etüt sürecini yönlendirerek tasarım bağlamında ilk fikirlerin, eskizlerin ve taslakların oluşmasını sağlamaktadır. İşveren ile mimarın anlaşması durumunda mimari proje hizmet süreci başlamaktadır. Tasarım ürününe yönelik girdilerin alındığı bu aşama sonuç ürünü etkileyen en önemli aşamadır.

TMMOB Mimarlar Odası, mimarlık hizmet bedeli ve mimari tasarım sürecinde gerçekleştirilen mimarlık proje hizmetleri iş aşamalarını, TMMOB Mimarlar Odası Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi'nde belirtmektedir (Tablo 2.3).

Tablo 2.3. Mimari proje hizmetleri iş aşamaları (TMMOB Mimarlar Odası, 2011).

MİMARİ PROJE VE MESLEKİ UYGULAMA HİZMETLERİ İŞ AŞAMALARI	ORAN	ZORUNLU İŞ AŞAMALARI
Hazırlık ve Ön Etüt Çalışmaları	**%5**	**X**
Ön Proje Çalışmaları İş Aşaması	**%15**	**X**
Kesin Proje Çalışmaları İş Aşaması	%20	
Uygulama Projesi İş Aşaması	**%30**	**X**
Sistem ve Montaj Detayları	**%10**	**X**
İmalat Detayları	%10	
Teknik Şartnameler	%5	
Metraj	%3	
Keşif, Maliyet Analizi	%2	
TOPLAM MİMARLIK HİZMETLERİ ORANI	**%100**	**%60**

TMMOB Mimarlar Odası Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi'nde detaylı olarak belirtilen proje hizmetleri iş aşamaları, mimarlık meslek pratiğinde uygulanma açısından beş ana başlık altında gerçekleştirilmektedir. Bunlar; Hazırlık ve Ön Etüt Çalışmaları, Ön Proje Çalışmaları, Kesin Proje Çalışmaları, Uygulama Projesi Çalışmaları ve Sistem ve Montaj Detayları'dır. Her bir aşamada yapılması gereken işler, ilgili şartnamede tanımlanmaktadır.

- Hazırlık ve Ön Etüt Çalışmaları İş Aşaması

Hazırlık ve ön etüt çalışmaları, işverenin imkanlarının ve kısıtlılıklarının göz önünde bulundurularak, ihtiyaçlarına/taleplerine ve yasal sınırlamalara bağlı işlev şemasının hazırlanması; imar durumu, kadastro, arsaya bağlı verilerin tespit edilmesi ve gerekli belgelerin düzenlenmesi; tasarım süreci ve uygulama aşamaları ile ilgili izlenecek yol ve yöntemlerin belirlenmesi; ilgili diğer disiplinlere bağlı çalışmaların ve ekiplerin koordinasyonunun mimar tarafından belirlenmesi aşamalarını içermektedir. İhtiyaç programı belirlendikten sonra işverenin ekonomik imkanlarına bağlı maliyet tavanının da belirlenmesi gerekmektedir. Mimarın tasarım süreci boyunca tüm tercihlerinde maliyeti göz önünde bulundurması gerekmektedir. Ön görüşme aşaması tamamlandıktan sonra;

- İşverenin taleplerine bağlı olarak mimar ile koordine halde belirlenen ihtiyaç programının incelenmesi,
- İşveren tarafından edinilmesi gereken resmi belge ve bilgilerin incelenmesi (tapu, imar durumu, kadastro vb. belgeler),
- İnşaat yapılacak yerin görülmesi ve incelenmesi

- İşverenin taleplerini karşılayacak ve karar vermesine yardımcı olacak şekilde çalışmaların yapılması, adımları izlenmektedir (URL-2, 2022).
    - Ön Proje Çalışmaları İş Aşaması

Kesin proje aşaması öncesinde, hazırlık ve ön etüt aşamasında belirlenen ihtiyaç ve talepler ile toparlanan bilgi ve belgelerin ışığında, işverene sunulmak üzere taslak proje hazırlanması aşamasıdır.

Ön proje çalışmalarının belirli standartlar dışında en az içermesi gereken bilgi ve çizimler TMMOB Mimarlar Odası Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi'nde tanımlanmaktadır:

- Yerleşim planında, kadastro sınırları ve imar durumu ilişkisinin ve uygunluğunun sağlanması
- Arazi doğal-fiziki yapısı ve yol kotu ile yapı ilişkisinin sağlanması
- Otopark, sığınak, kapıcı-teknisyen bölümleri bilgilerinin tasara yansıtılması
- İklim verilerinin değerlendirilmesi, iklim özelliklerine göre alınan önlemleri yansıtması,
- Çevre yapıların ve doğa özelliklerinin belirlenmesi ve alınan önlemlerin tasara yansıtılması,
- Alan hesapları (gerekirse hacim hesapları)
- Mimari açıklama raporu,
- Ön proje çalışmaları ile ilgili buraya kadar yazılı bilgileri içeren açıklama raporunun hazırlanması
- Yapının birbirinden farklı tüm planları, 2 adet kesit ve birbirinden farklı görünüşleri çizilir. Görünüşler yerine, 3 boyutlu görseller de tasarımı ifade ediyorsa yeterli olur (URL-2, 2022).
    - Kesin Proje Çalışmaları İş Aşaması

Ön proje aşaması sonucunda ortaya çıkan tasarıma ait fikir ve ön projelerinin, işveren tarafından talep edilen değişiklikler varsa gerçekleştirilmesi sonrasında, işveren tarafından onaylandığı, uygulama projelerini hazırlamak için gerekli araştırmaların ve etütlerin yapıldığı aşamadır. Kesin projeler, yapı üretim tekniğinin ve yapı yaklaşık maliyetinin belirlenmesinde kullanılmaktadır.

Kesin projelerde talep edilen iş aşamaları:

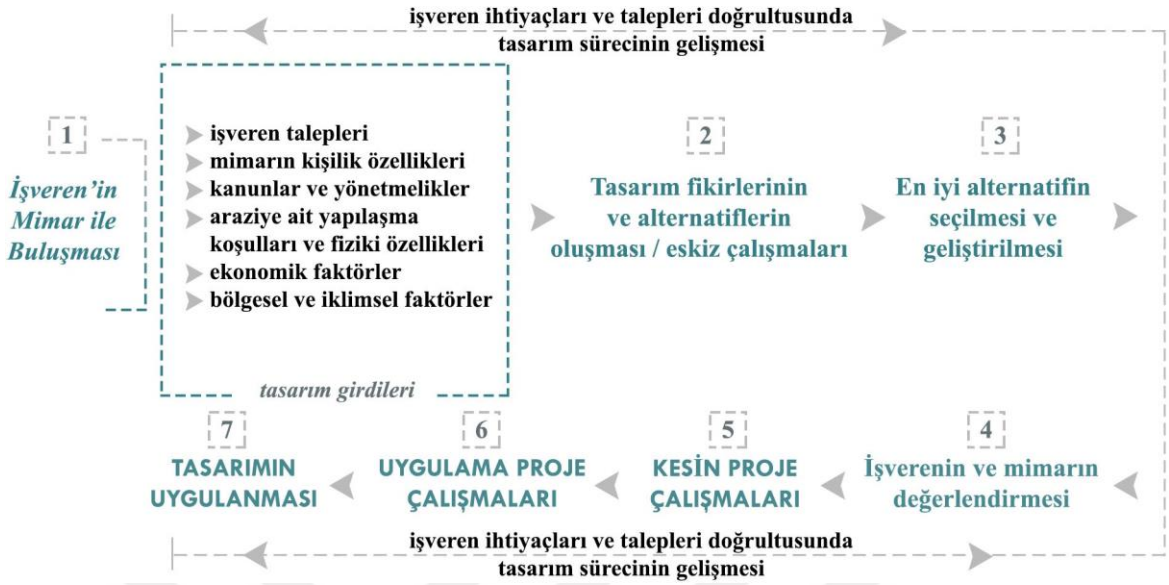
- Vaziyet planının kesinleştirilmesi
- Yapı/yapıların yerleşme planının kesinleştirilmesi
- Arsa/arazi zemin bilgilerinin tasara yansıtılması, alınan önlemlerin belirtilmesi
- Otopark, sığınak, kapıcı-teknisyen vb. bölümlere ait bilgilerin tasarda kesinleştirilmesi
- Mekanik ulaşım donatımı ile ilgili ön bilgilerin temini ve tasara yansıtılması
- Su, ısı ve ses yalıtımları özelliklerinin belirlenmesi, binanın enerji performansına uygun yapı elemanlarının boyutlandırılması
- Yangına karşı önlemlerin tasara yansıtılması
- Deprem, rüzgar, özel yük ve sarsıntı etkilerine karşı önlemlerin tasara yansıtılması
- Çevre (bahçe) düzenleme ile ilgili bilgilerin tasarda kesinleştirilmesi
- Yapıda kullanılacak malzemelerin belirlenmesi ve mahal listesinin hazırlanması
- Binanın alansal ve gerekli ise hacimsel hesaplarının yapılması
- Kesin proje çalışmaları ile ilgili buraya kadar yazılı bilgileri içeren açıklama raporunun hazırlanması
- Yapının tüm birbirinden farklı planlarının, 2 adet kesit ve birbirinden farklı görünüşlerinin çizilmesi
- Birbirini tekrarlayan mahallerin (otel tip odaları gibi) daha ayrıntılı çizimlerinin yapılması, farklı mahallerin tefrişlerinin gösterilmesi (URL-2, 2022).
    - Uygulama Projesi İş Aşaması

Yapının inşa edilebilmesi için gerekli olan statik proje, mekanik ve elektrik tesisat projeleri, yapıda yer alan bütün sistemleri ve elemanları, gerekli montaj detayları, malzeme detayları ve ölçülendirmeleri ile birlikte, şantiye ortamında imalata yardımcı olacak nitelikte hazırlanması gereken projeleri içermektedir.

- Sistem ve Montaj Detayları

Uygulama projelerine uygun biçimde hazırlanan sistem ve montaj detayları, yapının inşa edilmesini destekleyecek nitelikte, kullanılacak malzeme ve imalatların nokta detaylarını içermektedir.

Sürecin farklı aşamalarında verilen kararlar bir önceki aşamadan etkilenmekte ve bir sonraki aşamayı etkilemektedir. Dolayısıyla bahsedilen döngüsel süreç, uygulama projesinin tamamlanması ile sona ermektedir (Şekil 2.12).

Şekil 2.12. Yapı üretim süreci–Proje hizmetleri iş aşamaları

Araştırma kapsamında mimarlık pratiğinde yapı üretim sürecinin bir alt süreci olan mimari tasarlama evresi ele alınmaktadır. Konunun daha iyi bir temele oturması adına diğer süreçlerden de bahsedilmektedir. Yapılı çevrede bulunan mimari ürünlerin tektipleşmesi sorunun birçok bileşeninden söz etmek mümkündür. Uygulama aşamasında mimarın sürece dahil olmaması/olamaması, ekonomik faktörlerin doğru şekilde ele alınmaması, tasarım ve uygulamanın farklı olması, kaynak yetersizliği, işverenin baskıcı tavrı, mimarın deneyimsizliği gibi etkenler sorunun kaynağı olarak ele alınabilmektedir. Tez kapsamında mimari tasarım sürecinde yaratıcılığın etkin bir şekilde kullanıl(a)maması ana çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle tasarıma yönelik ilk zihinsel oluşumların gerçekleştiği hazırlık ve etüt iş aşamaları alt başlığında gerçekleşen eylemler tezin ana konusu ve ana problemi kapsamında incelenmektedir. Bunun dışındaki etkenler doğrudan tez içeriğini oluşturmadığından tezin kapsamı dışında bırakılmıştır.

2.3.1. Mimarlık Pratiğinde Tasarım Süreci

Tasarım süreci genel olarak tasarımcının birbiriyle ilişkili ve/veya bağımsız, yaşam boyu gelişen ve çeşitlenen verileri girdi olarak kullanması, bir problem karşısında bu girdilerin çözüme dönüşmesi olarak tanımlanmaktadır.

Mimarlık pratiğinde tasarlama sürecinde birçok disiplin ve kurum etkili olmaktadır. Uygulama ile pekiştirilmesi gereken ve deneyim ile gelişen bir meslek olarak mimarlığın eğitim kurumlarında tam anlamıyla öğretilmesi mümkün değildir. Mimarlığın meslek olarak hayat boyu öğrenmeyi içerdiği düşünüldüğünde bu beklenti doğru olmayacaktır. Mimarlık eğitimi, mimar adayına mimar gibi düşünmenin ve tasarım yapmanın yolunu öğretmektedir. Zihinsel sürecin eğitimi ve alınan teorik bilgilerin birikimi, mimari tasarım stüdyolarında başlayarak mimarlık pratiğinde uygulama ile kendini göstermektedir. Mimarlık pratiğinde etkili dinamiklerin sürekli olarak değiştiği göz önünde bulundurulduğunda, mimarın sahip olduğu bilginin sürekli olarak güncellenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle mimarlık eğitimi doğrudan mimarlık pratiğini yansıtmamaktadır.

Mimarlık pratiğinde tasarım süreci, mimarlık eğitiminde mimari proje stüdyolarında gerçekleştiği şekliyle aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır (Kıran ve Baytin, 2006);

1. Bilgi toplama: İhtiyaç ve taleplere yönelik araştırmaların yapılması, bilgi toplanması,
2. Analiz: Elde edilen bilgilerin, amaç ve gereklilikler kapsamında belirlenmesi ve tasarım kararlarının oluşturulması,
3. Sentez: Analiz aşamasında alınan kararlar kapsamında verilerin birleştirilmesi,
4. Değerlendirme: Alternatif çözümlerden en faydalısının seçilmesi ve seçilen çözüm üzerinden kararların verilmesi.

Mimarlık eğitiminde stüdyo yürütücüsü müşteri/işveren konumunda iken meslek pratiğinde gerçek bir kişiye dönüşmektedir. Stüdyolarda gerçekleşen jüriler ile mimar adayı meslek pratiğinde müşteri/işveren ile kuracağı iletişime hazırlanmaktadır. Mimarlık eğitiminde talep edenin mimarlık mesleğine hâkimiyeti olan kişilerden oluşması, mimarlık pratiğinde ise her kesimden kişinin talep eden konumunda olabilmesi temel farklardan biridir. Mimari tasarım süreci her ne kadar benzer süreçlerden geçse de meslek pratiğinde farklı girdilerin de olması süreç içerisinde gerçekleşmesi gereken eylemleri etkilemektedir. RIBA el kitabına göre bir mimarın tasarım sürecinde yapması gereken işler yukarıdaki tabloda belirtmiştir (Tablo 2.4).

Tablo 2.4. RIBA, Mimarın tasarım sürecinde yapması gereken işler (Yazıcıoğlu, 2007).

	Özümseme Aşaması	Genel Çalışma Aşaması		Geliştirme Aşaması	İletişim Aşaması
		Alt aşama – 1	Alt aşama – 2		
Mimarın yapması gereken etkinlikler	✓ İşveren ihtiyaç programı ✓ Geliştirilmiş ihtiyaç programı ✓ Arazi özellikleri ✓ Arazide yapılacaklar ✓ Sınırlamalar ✓ Ekonomik öngörü ✓ Standartların tanımlanması ✓ Önceki deneyimlerin aktarılması	✓ Toplanmış bilgilerin derlenmesi ✓ Tasarım sorununun tanımlanması ve ilişkilerin incelenmesi	✓ Değişik fikirlerin üretilmesi ve denenmesi	✓ Olası sonuç veya sonuçların arıtılması ✓ Hassas planlama ve tasarım ve taslak çalışma detaylarının oluşturulması ✓ Taşıyıcı ve servis sistemleri hakkında çalışma ✓ Tüm stratejilerin gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi	✓ Bulunan çeşitli sonuçların, çeşitli medyalara dönüştürülerek süreç içi veya dışından birilerine anlatılabilmesini sağlama
Bu etkinlikleri yapabilmesi için kullanılabilecek	✓ Bilgi toplama ✓ Gerçek verilerin ve fikirlerin kaydedilmesi ✓ Davranış biçimi geliştirme ✓ Konunun tartışılması ✓ Röportajlar	✓ Kontrol listeleri ve maket oluşturma ✓ Çizelgeler oluşturma ✓ Çağrışımlar ve ilişkiler matrisi oluşturma ✓ Kullanıcı gereksinimleri çalışmaları ✓ Maliyet çalışmaları	✓ Form, plan ve taşıyıcı sisteme ve bunların ilişkisi ile ilgili çalışmaları yapma ✓ Temsili ve matematik sonuç modelleri üzerinde çalışma	✓ Seçilen çözümleri ihtiyaç programı ile karşılaştırarak sınama ✓ Maliyet hesabı çalışmaları ✓ Maliyet planlama	✓ Tasarıma uygun teknik iletişim yöntemlerini kullanmak

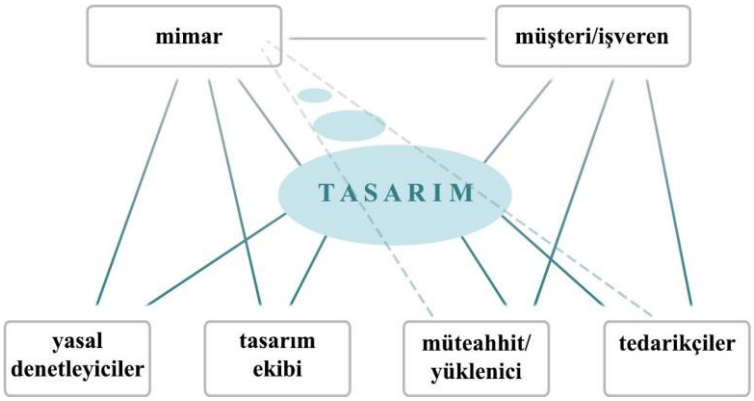
Mimarlık meslek pratiğinde bir tasarımın ortaya çıkmasında, ihtiyaçla başlayan süreçte, işveren, yapı müteahhidi, resmi kurumlar, yasal denetleyiciler, teknik ekipler, mimarlar ve mühendisler gibi uzman meslek gruplarının bulunduğu tasarım ekibi etkili aktörlerdir. Farklı disiplinlerle iş birliği içerisinde ilerleyen, karmaşık bir yapıya sahip olan, tasarım sürecinde en aktif ve tüm ekipleri organize eden, iş takibini gerçekleştiren, koordinatör konumundaki aktör mimardır. Proje taslağının oluşturulmasından uygulanmasına kadar geçen süreci, tasarımın ortaya çıkması ve projelendirmelerin yürütülmesi, genellikle mimarlık ofisleri tarafından sağlanmaktadır. Mimarlık ofislerinin büyüklüğüne bağlı olarak projelendirme sürecinin tamamı bir ofiste gerçekleşebilmekte veya ofis sahibi mimar tarafından takip edilmek suretiyle farklı ofisler tarafından karşılanabilmektedir. Süreçte etkili olan aktörlere, taleplere, ihtiyaçlara, davranışlara, ekonomik ve politik durumlara bağlı olarak tasarım olumlu veya olumsuz yönde

şekillenebilmektedir. Tasarım ve projelendirme sürecinin alt süreçleri, etkili faktörlere/aktörlere bağlı olarak değişmektedir.

2.3.2. Tasarım Sürecinde Etkili Olan Faktörler/Aktörler ve İlişkileri

Yapı üretim süreci, işveren tarafından belirlenen/ortaya çıkan bir ihtiyaç/talep doğrultusunda, ihtiyacın/talebin karşılanması ve çözüm üretilmesi beklentisi ile başlamaktadır. Mimarlık ofislerinden beklenen ise ihtiyacın optimum koşullarda çözüme ulaştırılmasıdır. Her mimarlık ofisinde süreç farklı bir şekilde ilerlemektedir. Bazı mimarlık ofisleri kompleks yapıda olup farklı uzmanlıkları bünyesinde barındırırken bazı mimarlık ofisleri yalnızca tasarım yaparak diğer uzmanlıklar için dışarıdan destek almaktadır. Süreç, mimar ve işverenin bir araya gelmesi ile başlamaktadır. Dolayısıyla mimari tasarım sürecinde baş aktörler mimarlık ofisi ve işverendir. Baş aktörler dışında sürece farklı aşamalarda dahil olan kişiler, kurumlar ve farklı uzmanlıklar söz konusudur. Tasarım ihtiyacının ortaya çıkmasından yapı üretiminin tamamlanmasına kadar geçen süreçte "proje ekibi"; mühendisler, teknik ekipler, kurumlar ve belediyelerde çalışan personeller, müteahhitler ve tedarikçiler gibi çeşitli aktörlerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bina üretiminin bir ihtiyaca karşılık gerçekleşen bir eylem olduğu göz önünde bulundurulduğunda kabul edilebilir bir tasarımın ortaya çıkması ancak bütün aktörlerin işbirliği ile mümkündür. Cuff (1992), mükemmel binaların kişisel kararlar sonucu değil, kullanıcılar, müşteri/işverenler, mimarlar, inşaatçılar ve diğer danışmanlar arasındaki işbirliğinin bir ürünü olduğunu belirtmektedir (Karagöz, 2019). İşveren her durum ile alakalı sorunlarını, taleplerini ve ihtiyaçlarını mimarlık ofisi ve dolayısıyla mimar ile paylaşmaktadır. Diğer ekipler ve aktörler ile iletişim doğrudan mimar tarafından sağlanmaktadır. Mimar, süreç içerisinde hem tasarımcı hem de koordinatör görevini üstlenmektedir.

Mimarlık pratiğinde tasarım süreci, çeşitli aktörlerin bir araya gelmesi ile oluşan bir proje ekibi tarafından gerçekleşmektedir. Bu aktörler; müşteri/işveren, tasarım ekibi (mimar, iç mimar, peyzaj mimarı, inşaat mühendisi, elektrik mühendisi, harita mühendisi, makine mühendisi, jeoloji mühendisi), müteahhit/yüklenici, yasal denetleyiciler ve tedarikçilerdir (Şekil 2.13).

Şekil 2.13. Tasarım sürecinde etkili aktörler ve ilişkileri

2.3.2.1. Mimar

Mimarlık meslek pratiğinde mimarlar, farklı konumlarda hizmet verebilmektedir. Bunlar;

- İşveren olarak mimar,
- Özel sektörde çalışan olarak mimar,
- Kamu sektöründe çalışan olarak mimar, olarak sınıflandırılabilir.

Çalışma kapsamında işveren konumundaki mimarlar ve mimarın ofis sahibi olduğu durumlarda karşılaşılan ve etkili olan faktörler üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

Mimar, işverenin taleplerini, ihtiyaçlarını veya problemlerini aldığı eğitim, deneyim ve tecrübeleri, tasarımcı kimliği ile sentezleyerek faydalı çözümler üreten, estetik ürünler ortaya çıkaran, çevreye duyarlı ve ekonomik faktörleri göz önünde bulundurarak tasarım ortaya koyan kişi olarak tanımlanabilmektedir.

UIA, bir mimardan beklenen hizmetleri;

- Mal sahibi ile iletişim kurmak,
- Mal sahibinin yatırımlarını yönlendirmek,
- İhtiyaçları kavramlaştırmak ve program hazırlamak,
- Fikirlerini grafik olarak sunabilmek,
- Müteahhitlerle görüşme yapmak,
- Yeni iş temin etmek, pazar araştırması yapmak,
- Yapı malzemelerine ve yapım tekniklerine ilişkin teknik bilgi toplamak,
- Binanın nasıl ve ne ile yapılacağına karar vermek,
- İnşaatı yönetmek, olarak belirtmektedir (URL-3, 2022).

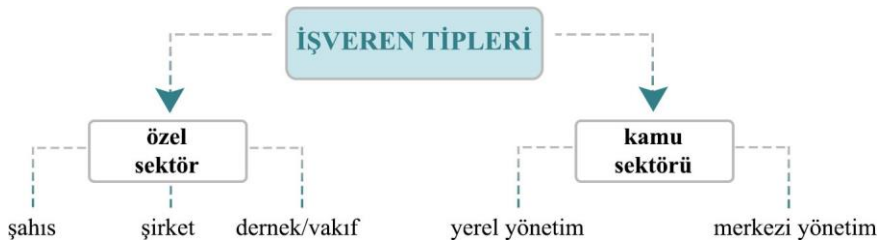
Tasarım sürecinde birçok faktör mimarı ve dolayısıyla tasarımı olumlu/olumsuz yönde etkilemektedir. Mimarın kendisinden (iç faktörler) veya dışa bağımlı durumlardan ve kişilerden (dış faktörler) kaynaklanan faktörlerden bahsetmek mümkündür (Tablo 2.5).

Tablo 2.5. Tasarım sürecinde mimarı etkileyen faktörler

İÇ FAKTÖRLER	DIŞ FAKTÖRLER
Tasarımcıdan kaynaklanan faktörler; ✓ Konumu ✓ Mimar tanımları/rolleri İşveren, çalışan, ofisten sorumlu mimar vb.) ✓ Kendi ofisinin sahibi olmak İşveren olarak birçok sorumlulukla karşı karşıya kalması etkili bir durumdur. Çalışanlarla ilişki, müşteri ile birebir ilişki vb. durumlar tasarımı etkileyecektir. ✓ Çalışma saatleri ✓ Çalışma ortamı Yaratıcılık belli bir ortam talep etmektedir. ✓ Ekonomik durumu Mimar maddi açıdan gerekli karşılığı almıyorsa, refah seviyesi düşükse bu durum çalıştığı ortamla arasındaki bağı zayıflatmaktadır. ✓ Sosyal/kültürel hayat	✓ Yasal prosedürler Yönetmelikler, kanunlar, kurumlara bağlı süreçler vb. ✓ Ekonomik faktörler Müşterinin maddi açıdan sağlayabileceği kaynağa uygun tasarım yapmak, ekonomik durumu dengelemek sınırlayıcıdır. ✓ Kullanıcı/müşteri beklentileri ✓ Ofis sahibinin tutumu ✓ Kurumlar/yerel yönetimler ✓ Meslek odaları ✓ Teknik ekipler ✓ Müteahhit (Yüklenici) ✓ Tasarım ekibinin diğer aktörleri İç mimar, peyzaj mimarı, inşaat mühendisi, elektrik mühendisi, harita mühendisi, makine mühendisi, jeoloji mühendisi

2.3.2.2. Müşteri/İşveren

Bir ihtiyaç veya talep doğrultusunda mekân tasarımına/projeye ihtiyaç duyan kişi müşteri/işveren olarak tanımlanmaktadır (Şekil 2.14). Müşteri/işveren ihtiyacın ortaya çıkması ile farklı yollarla ulaştığı mimarlık ofisi ile iletişime geçmektedir.

Şekil 2.14. Müşteri/İşveren Tipleri (Karagöz, 2019'dan uyarlanmıştır).

Kullanıcısız bir mimarlık ürününü düşünmek mümkün değildir. Bu nedenle mimarın tasarım sürecinde bütün girdileri değerlendirmesi gerekmektedir. Kullanıcının yaşam

şekline uygun çözümü sunmalı, kullanıcı taleplerine karşı eleştiriden uzak ve kişisel görüşlerini dayatma çabası içerisinde olmamalıdır. Bu bağlamda tasarımın en etkin biçimde çözüme ulaşması için baş aktörler olarak müşteri/işveren ve mimarın iletişiminin güçlü ve bilinçli olması oldukça önem arz etmektedir. Farrelly (2011) müşteri/işveren ve mimar arasındaki iletişimi şu şekilde tanımlamaktadır:

"Müşteri projenin başlatıcısıdır; yapım için gerekli finansmanı sağlar ve bazı projelerde son kullanıcı da o olacaktır. Müşterinin istediği projeyle ilgili fikirlerini, ihtiyaç duyduğu işlev ve aktiviteleri mimara açık bir şekilde ifade edebilmesi önemlidir. Örneğin müşterinin, yapının sahip olmasını istediği biçim ve kurgu ile ilgili bir hayali olabilir ya da binanın neyi temsil veya sembolize edeceğine dair beklentileri vardır."

İşbirliği içerisinde ilerleyen bu süreçte müşteri/işveren, ihtiyaç duyan ve talep eden olsa da mimar ihtiyacı tasarım gücü ile birleştirerek en ideal çözüme ulaşmaya çalışan kişidir. Bu bağlamda mimarın, müşteri/işveren karşısında, tasarımcı/uzman kimliğini ortaya koyması gerekmektedir.

2.3.2.3. Tasarım Ekibi

Tasarım ekibi, mimarın koordinatörlüğünde, projenin hayata geçirilmesi için gerekli teknik bilgiyi sunan, iç mimar, peyzaj mimarı, inşaat mühendisi, elektrik mühendisi, harita mühendisi, makine mühendisi, jeoloji mühendisi disiplinlerinden oluşmaktadır. Projenin kapsamına bağlı olarak daha özellikli uzmanlar sürece dâhil olabilmektedir.

Tasarım ekibini oluşturulan her bir uzmanlık alanının kendi görevini gerçekleştirebilecek düzeyde diğer disiplinlerin iş tanımına hâkim olması oldukça önem arz etmektedir. Ortaya çıkan ürünün müşterinin/işverenin ihtiyacını optimum derecede karşılaması iyi bir organizasyon gerektirmektedir.

2.3.2.4. Müteahhit/Yüklenici

4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'a göre yapı müteahhidi; "yapım işini, yapı sahibine karşı taahhüt eden veya ticarî amaçla ya da kendisi için şahsi finans kaynaklarını kullanarak üstlenen, ilgili meslek odasına kayıtlı, gerçek ve tüzel kişiyi" ifade etmektedir.

Müşterinin/işverenin talepleri doğrultusunda ortaya çıkan tasarımı uygulayacak kişi olarak tanımlanan müteahhidin yapım üretim sürecindeki rolü genellikle projelendirme süreci tamamlandıktan sonra başlamaktadır. Müşteri/işveren ve müteahhit aynı kişi olabileceği gibi farklı kişiler de olabilmektedir. Arsa sahibi anlaşma sonucunda arsasını müteahhite devredebilmektedir. Bu gibi durumlarda müşterinin/işverenin mimardan beklentisi düşük maliyet ve minimum yapım üretim süreci ile maksimum gelir elde edebilecek projenin sunulmasıdır.

2.3.2.5. Yasal Denetleyiciler

Mimari tasarım projeleri sanat eseri niteliğinin yanı sıra ticari bir ürün niteliği de taşımaktadır. Bu nedenle mimarın ve mimari tasarımın nitelikleri çeşitli yasalarla tanımlanmakta ve denetlenmektedir. Mimari bir tasarım projesinin hayata geçirilebilmesi için projenin uygulanacağı alanın plan, fen, sağlık ve çevre koşulları göz önünde bulundurularak hazırlanan imar planlarına, yasa ve yönetmeliklere uygun olması gerekmektedir. Bir yapının parsel üzerinde ne kadar alana kurulacağını, nasıl konumlandırılacağını, maksimum yüksekliğini, inşaat alanının ne kadar olacağını ve yapım üretim tekniğini belirlemektedir. Bu bağlamda tasarım ekibinin her bir disiplini kendi yetki alanındaki imar, deprem, yangın, sığınak ve diğer yönetmeliklere hâkim olması gerekmektedir. Mimari tasarımın nitelikleri üzerinde etkili olan bu yasal düzenlemelere uygunluğunun kontrolünü sağlayan denetleyici mekanizmalar bulunmaktadır. Bu mekanizmalar belediyeler ve projenin niteliğine bağlı olarak farklı kamu kuruluşlarının yapı üretimi ile ilgilenen bölümleri ile yapı denetim firmaları olarak tanımlanabilmektedir.

Belediyeler tasarımın başlangıcından yapının kullanımına dek mimar ve müşteri/işveren ile doğrudan iletişim halindedirler. Bu nedenle mimarın yasa ve yönetmeliklere hâkim olması ve yoruma açık noktaları tespit ederek kamu yararı ve müşteri/işveren yararını maksimum düzeyde sağlaması müşteri/işveren ile ilişkilerinde oldukça önem arz etmektedir.

3. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu bölüm nitel bir araştırma olan tez kapsamında yapılan alan çalışmasına yönelik strüktürün belirlenmesi ve analiz çalışmalarını içermektedir. Yapılı çevredeki mimarlık ürünlerinin birbirini tekrar ederek tekdüzeleşmesi ve meslek pratiğinin standart bir hal alması sorunlarının kaynağını meslek profesyonellerinin/mimarların bakış açısı ile ortaya koymayı amaçlayan çalışmada, veri toplama yöntemi yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, veri analiz yöntemi betimsel analiz olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda izlenen yol; görüşme sorularının oluşturulması, görüşmecilerin belirlenmesi, alan çalışmasının gerçekleştirilmesi ve verilerin analiz edilmesi şeklinde ilerlemektedir.

3.1. Görüşme Sorularının Oluşturulması

Görüşme sorularının oluşturulmasına yönelik çalışmalar iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

- Yaratıcılık, tasarım, mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği kavramları kapsamında yararlanılan kitaplar, bilimsel makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri gibi literatür araştırmaları sonucunda elde edilen bilgiler yardımıyla görüşmelerin kuramsal alt yapısı oluşturulmuştur.
- Trabzon'da, mimarlık ofisi sahibi olan mimarlar ile gerçekleştirilmek üzere görüşme soruları oluşturulmuştur.

Görüşme soruları oluşturulurken Mel Rhodes'un (1961), "An Analysis of Creativity" başlıklı yazısında belirlediği "Yaratıcılığın 4P'si (4P's Framework)" modeli araçsallaştırılmıştır. Bu bağlamda sorular yaratıcı birey, yaratıcı süreç, yaratıcı ürün ve yaratıcı – eylemin gerçekleştiği – ortam, bağlam veya durum olmak üzere dört temel başlık altında düzenlenmiştir. Bir tasarım ürününün ortaya çıkışında birçok parametrenin etkili olduğu düşünüldüğünde araştırma konusunun en etkin biçimde ele alınabilmesi, sistematik bir anlatım biçimi izlemek ve kuramsal bir alt yapıya dayandırmak ile mümkündür. Tasarım ve yaratıcılık kavramlarının mimarlık eylemindeki önemli iki kavram oluşu ve ürünün ortaya çıkmasını etkileyen ortak faktörlerin birey, süreç, ürün ve ortam etkileşimli olması bu modelin seçilmesinde etkili olmuştur.

Görüşme için açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşmenin kendi içerisinde doğal bir akışı bulunduğundan, soruların 4P'ye göre verilen gruplaması ile görüşme esnasındaki sıralaması farklılaşmaktadır. Görüşme formunda yer alan soru grupları ve içerikleri aşağıda açıklanmıştır.

3.1.1. Demografik Bilgilere Yönelik Sorular

Görüşmecilerin mimar kimliklerinin ön planda tutulması nedeniyle kişisel bilgiler kapsamında yöneltilen kapalı uçlu sorular, mimar profilini ön plana çıkarmayı amaçlamaktadır. Demografik bilgileri içeren sorular cinsiyet, mezun olunan okul, mezun olunan yıl, meslek pratiğinde aktif olunan süre, ofisin kuruluş yılı ve ofiste çalışan kişi sayısı olarak belirlenerek mimarlık meslek pratiğinde geçirilen süreye bağlı deneyim ve tecrübelerin tasarım üzerindeki etkisinin değerlendirilebilmesi amaçlamaktadır. Demografik sorular D ile kodlanmıştır (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Demografik bilgilere yönelik sorular

Demografik bilgilere yönelik sorular	
D1	Cinsiyetiniz
D2	Mezun olduğunuz üniversite
D3	Mezun olduğunuz yıl
D4	Mimarlık pratiğinde aktif olduğunuz süre
D5	Ofisinizin kuruluş yılı
D6	Ofisinizde çalışan kişi sayısı

3.1.2. Kavramları Tanımlamaya Yönelik Sorular

Görüşmecilere yöneltilen açık uçlu sorular mimarlık meslek pratiğinde ürettikleri tasarımların ortaya çıkma süreçlerine, ortaya çıkan ürünlere ve etki eden faktörlere yönelik sorulardır. Tanımlama soruları görüşmecilerin mimarlık, yaratıcılık ve tasarım kavramlarına yönelik bakış açılarını ortaya koymaya yönelik sorular olarak belirlenmiş ve T ile kodlanmıştır (Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Tanımlamaya yönelik sorular

Tanımlamaya yönelik sorular	
T1	Mimarlığı nasıl tanımlarsınız?
T2	Sizce yaratıcılık nedir?
T3	Sizce mimarlık mesleğinde yaratıcılık gerekli midir?
T4	Sizce tasarım nedir?
T5	Sizce tasarım eylemini gerçekleştirebilmek için yaratıcılık gerekli midir?

3.1.3. Yaratıcılığın 4P Çerçevesine Yönelik Sorular

Rhodes (1961) yaratıcılık kavramını bireyin yeni bir kavramı, ürünü, ilettiği olguyu adlandırmak için kullanılan isim olarak tanımlamaktadır. Zihinsel aktivite ve bireyin zihinsel süreçlerini gerçekleştirdiği ortam, bu tanımlamada örtüktür. Birbirinden bağımsız kendi kimliği olan bu kavramlar, bir araya geldiklerinde işlevini yerine getirmektedir.

- Mimarın bireysel özelliklerine yönelik sorular;

Yaratıcı birey kapsamında irdelenmesi gereken başlıklar; kişilik özellikleri, fiziksel özellikler, alışkanlıklar ve tutumlar, inanç ve değer sistemleri, davranış biçimleri, mizaç, benlik kavramı gibi bilgileri kapsamaktadır. Yaratıcılık birey ile başlamaktadır. Bu nedenle bireye yönelik sorular büyük önem arz etmektedir. Bireyin duygusal özellikleri, aktiviteleri, engeller karşısında bilgi ve becerilerini kullanabilme yeteneği, risk alma durumu gibi eylemleri, düşünsel durumunun verimliliğini arttırmakta veya azaltmaktadır. Mimarın bir birey olarak davranış ve tutumlarını, kendini tanımasını ve tanımlamasını içeren sorular belirlenmiş ve B ile kodlanmıştır (Tablo 3.3).

Tablo 3.3. Bireye yönelik sorular

Bireye yönelik sorular	
B1.	Hobileriniz nelerdir?
B2.	Kendinizi nasıl bir birey olarak tanımlarsınız?
B3.	Önünüze çıkan engelleri nasıl bir tavırla karşılarsınız?
B4.	Toplumsal kurallar/kabuller ile ilgili görüşünüz nedir? Kendinizi geleneksel veya modern olarak tanımlayabilir misiniz?
B5.	Mimarlık bölümünü neden tercih ettiniz? Tercih etmeden önce bölümle ilgili bilginiz var mıydı?
B6.	Mimarlık eğitimine başlarken mimarlık mesleğine ve mimarlara bakış açınız nasıldı?
B7.	Mimarlık eğitimi sürecinde mimarlıktan beklentileriniz nelerdi?
B8.	Yaratıcılık için özel bir yetenek gerekli midir?
B9.	Yaratıcı bir mimarın özellikleri nelerdir?
B10.	Yaratıcılığınızı desteklemek için ne gibi faaliyetlerde bulunursunuz?
B11	Düzenli olarak takip ettiğiniz/örnek aldığınız bir mimar var mıdır?
B12.	Kendinizi sektöre uyumlu/konformist olarak mı yoksa yaratıcı olarak mı tanımlarsınız?

Tablo 3.3'ün devamı

B13. Aşağıda sıralanan özelliklerden hangileri ile kendinizi eşleştirmektesiniz? ✓ Hayal gücü yüksek ✓ Esnek düşünebilen ✓ Akıcı düşünebilen ✓ Meraklı ✓ İlgili ✓ Gözlem yeteneği yüksek ✓ Problemlere karşı duyarlı ✓ Araştırmacı ✓ Özgüvenli ✓ Sabırlı ✓ Yeniliğe açık ✓ Bağımsız ✓ İletişim becerileri yüksek ✓ Eleştirel ve eleştirilere açık ✓ Kendini ifade edebilen ✓ İdealist ✓ Ayrıntıcı ✓ Iraksak düşünebilen

- Mimarın bir ürününü ortaya koyarken izlediği sürece yönelik sorular;

Yaratıcı süreç; motivasyon, öğrenme, algı, düşünme ve iletişim üzerinden değerlendirilmektedir. Bir tasarım problemi ile karşılaşıldığında izlenen yöntem ve tekniklere yönelik hazırlanmıştır ve sorular S ile kodlanmıştır. Mimarın tasarım eylemini gerçekleştirme yolu, amaçları ve ön planda tuttuğu değerler incelenmektedir (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Sürece yönelik sorular

Sürece yönelik sorular	
S1	Sizce mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği arasında fark var mıdır? Varsa, bu farklar nelerdir?
S2	Mimarlık eğitimi sürecinde tasarım süreciniz nasıl ilerlemekteydi?
S3	Mimarlık eğitimi sürecinde tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdi?
S4	Meslek pratiğinde ilk tasarım fikrine nasıl ulaşmaktasınız?
S5	Sizce mimarlık eğitimi sırasında izlediğiniz tasarım süreci ile mimarlık pratiğinde izlediğiniz tasarım süreci arasında farklılıklar var mıdır? Kendi yolunuzu oluşturdunuz mu?
S6	Tasarımlarınızı bilerek mi yoksa hissederek mi gerçekleştirmektesiniz?
S7	Bir imar durumu ile karşılaştığınızda tasarım ile ilgili netleşmiş fikirlere sahip olur musunuz?

- Mimarın ortaya koyduğu ürününe yönelik sorular;

Yaratıcı ürün esasen bir fikir, kelime, metal, taş, kumaş veya herhangi başka bir malzeme yoluyla iletilen bir olguyu ifade etmektedir. Bir fikrin orijinalliği bir dereceye kadar o ürünün yeniliğini ifade etmektedir. Bir fikrin cisimleşmiş hali ürün olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla yaratıcı ürün, yaratıcı düşüncelerin eseridir.

Mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği arasında tasarım ürününe yönelik farklılıkların/benzerliklerin ortaya koyulmasına, mimarlık pratiğinde aktif rol oynayan mimarlar ve diğer aktörler tarafından oluşturulan yapılı çevrenin, ürünler açısından değerlendirilmesine yönelik sorular ile tezin temel probleminin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Sorular Ü ile kodlanmıştır (Tablo 3.5).

Tablo 3.5. Ürüne yönelik sorular

	Ürüne yönelik sorular
Ü1	Sizce mimari bir öge neleri karşılamalıdır?
Ü2	Sizce mimarlık sanat mıdır, bilim midir?
Ü3	Toplumsal kabuller veya mevcut düzenin dışında ortaya çıkardığınız tasarımların işveren tarafından kabul görmeyeceği endişesi taşır mısınız? Bu durum tasarımlarınızı nasıl etkilemektedir?
Ü4	Eğitim sürecinde ortaya koyduğunuz tasarımlarda böyle bir kaygı taşımakta mıydınız?
Ü5	Mimarlık eğitiminde, tasarım stüdyolarında yaptığınız tasarımları mimarlık pratiğindeki tasarımlarınızla karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?
Ü6	Mezun olduktan sonra ne tür projeler yapmayı hayal ediyordunuz?
Ü7	Meslek pratiğindeki ilk işinizi tanımlar mısınız?
Ü8	Tasarımlarınızda temel odak noktanız nedir?
Ü9	Yaptığınız işlere tasarımcı kimliğinizi yansıtabiliyor musunuz?
Ü10	Bir tasarımı mimarlık ürünü olarak kabul etmeniz için bu ürünün hayata geçirilmesi gerekmekte midir, diğer bir ifadeyle mimarlık ürünü tasarım mıdır yoksa inşa edilmiş bir bina mıdır?
Ü11	Yaşadığınız yapılı çevrede bulunan ürünleri mimar olarak ve mimari açıdan nasıl değerlendirmektesiniz?

- Mimarın bir ürünü ortaya koyarken etkilendiği ortama yönelik sorular;

Yaratıcı ortam bireylerin çevreleri ile olan ilişkilerini ifade etmektedir. Birey ihtiyaçlarına, hayal gücüne, iç ve dış kaynaklardan aldığı algı ve duyumlarına karşılık olarak fikir üretmektedir. Her birey çevreyi kendine özgü bir biçimde algılamaktadır. Her fikir, yaratıcı düşünürün benliği, duyusal donanımı, zihniyeti, değer sistemleri ve günlük yaşam deneyimleri ile doğrudan ilişkilidir.

Süreç içerisinde tasarımı etkileyen aktör ve faktörler, yaşanan sorunlar, destekleyen ve kısıtlayan etmenlerin belirlenmesine yönelik soruları içermektedir. Bu kapsamda mimar tasarımcının aktör ve faktörlere karşı tutumları ve sergiledikleri tavırları belirlemek amaçlanmaktadır. Mimarın tasarım kararlarını aldığı ortamın değişkenleri (toplumsal, ekonomik, sosyal faktörler ve dış etmenler) karşısındaki tutumu sorgulanmaktadır. Sorular O ile kodlanmıştır (Tablo 3.6).

Tablo 3.6. Ortam/bağlam/duruma yönelik sorular

Ortam/bağlam/duruma yönelik sorular	
O1	Mimarlık pratiğindeki konumunuza baktığınızda, mimarlık eğitim sürecindeki ideallerinize ulaştığınızı söyleyebilir misiniz?
O2	Mimarlık eğitimindeki tasarım sürecini yaratıcılığı destekler nitelikte bulmakta mısınız? / Eğitim sürecinin yaratıcı bulduğunuz ve bulmadığınız yönleri nelerdir?
O3	Mimarlık pratiğinde tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdir?
O4	Aşağıda verilen faktörleri mimarlık pratiğinde, sizin için öncelik derecesine göre sıralar mısınız? ✓ Ekonomik sınırlamalar ✓ İmar yönetmelikleri ✓ İşveren beklentileri ✓ Zaman kısıtlaması ✓ Tasarımcı kimliği ✓ Yaratıcı düşünce
O5	Tasarım sürecinizi etkileyen faktörleri tasarım aşamasında yardımcı olarak mı kısıtlayıcı olarak mı değerlendirmektesiniz?
O6	Mimari tasarım eğitiminde stüdyolarda uygulanan yöntem ve tekniklerin mimarlık pratiğinde mesleki yetkinlik kazanmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
O7	İşveren ile nasıl temasa geçiyorsunuz?
O8	İşverenin sizden beklentisi esnek midir yoksa belirli kalıplar sunmakta mıdır?
O9	Sizce işverenin/toplumun mimarlık mesleği ve mimar kimliğine bakış açısı nedir?
O10	Ofis açmayı neden tercih ettiniz, neden bir devlet kurumunda çalışmayı düşünmediniz?

3.2. Görüşmecilerin Belirlenmesi

Görüşme formunun uygulanacağı hedef kitleyi belirlemek, araştırma verilerinin sağlıklı sonuçlanması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle mimarların meslek pratiğindeki rollerine yönelik araştırma yapılmıştır. Mimarlar, meslek pratiğinde genel olarak üç konumda yer almaktadır:

- Serbest çalışan mimarlar,
- Kamu sektöründe çalışan mimarlar,
- Özel sektörde ücretli çalışan mimarlar.

Mimarlık pratiğinde farklı alanlarda hizmet veren mimarlar arasında işveren/mimar ilişkisini doğrudan kuran mimarlar, mimarlık ofisi sahibi olan, serbest çalışan mimarlardır. Serbest çalışan mimarlık ofisleri kendi içerisinde farklı alanlara yönelebilmektedir. Bu nedenle görüşmelerin yapılacağı hedef kitle tasarım çalışmaları yapan, serbest çalışan, ofis sahibi mimarlar olarak belirlenmiştir.

Tezde alan çalışmasının başlatıldığı 2021 yılı itibari ile elde edilen verilere göre Eylül 2021 tarihine kadar, TMMOB Mimarlar Odası Trabzon şubesine kayıtlı 1065 mimar ve 210 adet mimarlık ofisi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Trabzon, Gümüşhane, Rize, Artvin, Bayburt illeri TMMOB Mimarlar Odası Trabzon şubesine bağlıdır. Alan çalışması, pandemi

süreci ve görüşme tekniğinin yüz yüze yapılması gerekliliği nedeniyle erişilebilirlik ön planda tutularak, Trabzon ili merkezinde bulunan mimarlık ofisleri ile sınırlandırılmıştır. Ofislerin seçim kriterleri arasında TMMOB Mimarlar Odası Trabzon şubesine kayıtlı, Trabzon ili merkezli, büro tescilli mimarlık ofisleri olma koşulları bulunmaktadır. TMMOB Mimarlar Odası Trabzon Şubesi'nden alınan veriler ışığında Eylül 2021 tarihine kadar, Trabzon ilinde büro tescil sahibi olan mimarlık ofisi sayısının 133 olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın nitel bir araştırma olması nedeniyle, 25 mimarlık ofisi sahibi mimar ile görüşme yapılması uygun ve yeterli bulunmuştur. Görüşmeciler analiz aşamasında numaralandırma yöntemi ile belirtilmiştir ancak isminin verilmesine müsaade eden mimarların listeleri, görüşme numarasına göre eklerde verilmiştir (Ek 2).

Mesleki deneyimi 5 yıl ve altında olan mimarlar yeni sayılırken, 10 yıl ve üzeri olan mimarların deneyimli sayıldığı yazılı olmayan ancak mesleki pratik ortamında kabul görmüş bir durumdur. Bu nedenle tez çalışması kapsamında görüşme yapılacak mimarlar, mezuniyet koşulları ve deneyimlere bağlı etki ve görüşlerin de yansıtılabilmesi açısından mimarlık pratiğinde yeni olarak değerlendirilebilecek 6 yıla kadar hizmet veren ve mimarlık pratiğinde deneyimli sayılabilecek 10 yıl ve üzeri hizmet veren mimarlık ofisleri olarak belirlenmiştir.

3.3. Görüşmelerin Gerçekleştirilmesi

Görüşmeler için seçilen 25 mimarlık ofisi sahibi mimar ile temas kurularak randevu alınmış ve yüz yüze görüşme tarihleri belirlenmiştir. Görüşme başlangıcında görüşmenin amacını ve sorularını içeren bir form elden sunulmuş, görüşme esnasında görüşmecilerin izni ile ses kaydı ve gerektiğinde notlar alınarak görüşme kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler mimarların ofislerinde gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşme yönteminin yapısı gereği sohbet ortamında gerçekleşen görüşmelerin süreleri her görüşmecide değişkenlik göstermektedir. Görüşmeler 25.09.2021 – 17.12.2021 tarihleri arasında, ortalama 53 dk olarak gerçekleşmiştir.

3.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Çalışma, yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile verilerin toplandığı ve betimsel analiz yöntemi ile verilerin analiz edildiği nitel bir araştırmadır. Yıldırım ve Şimşek (2004) nitel

araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların bağlı bulundukları çevrede, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde araştırmaya ve anlamaya yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadır. Betimsel analiz yönteminde görüşme/gözlem sonucu elde edilen veriler düzenlenerek değiştirilmeden, alıntılar şeklinde aktarılmaktadır. Sonrasında veriler, önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre sınıflandırılabilmekte veya verilerin elde edildiği yöntemde kullanılan sorular/boyutlar dikkate alınarak sunulabilmektedir. Betimsel analizde elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmak amaçlanmaktadır. Bu amaçla elde edilen veriler anlaşılır biçimde betimlenmekte, betimlemeler yorumlanmakta, neden-sonuç ilişkileri irdelenmekte ve sonuçlara ulaşılmaktadır.

Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004):

- Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma,
- Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi,
- Bulguların tanımlanması,
- Bulguların yorumlanması.

Tez kapsamında mimarlık ortamına yönelik faktörler ve yaratıcılık ilişkisini kurmaya, yıkmaya ve ortaya çıkarmaya yönelik sorularla gerçekleştirilen görüşmeler; alınan ses kayıtlarının deşifre edilmesi ile metinlere dönüştürülmüştür. Görüşme metinlerinde sohbet ortamı nedeniyle doğal olarak görüşmecilerin soruların odağından uzaklaştığı bölümler yer almaktadır. Metinler bu doğrultuda analiz edilerek sorularla doğrudan ilişkili kısımlar, her soru özelinde yanıt veren tüm görüşmecilerin görüşlerini içeren birer tablo ile özetlenmiştir (Ek Tablo 1-47). Tabloda her görüşmeci G harfi ve numara ile kodlanmış ve anonim hale getirilmiştir. Soruya yanıt vermeyen görüşmeciler de tablonun en alt satırında belirtilmiştir. Görüşmecilerden elde edilen veriler kavramsallaştırılarak sağ sütunda özetlenmiştir (Tablo 3.7). Özet tablolarda elde edilen kavramsal veriler, uygun sorularda frekans ve yüzde dağılımları hesaplanarak grafiklerle uygun olmayan sorularda kavram şemaları ile görselleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Analizlerde vurgu sayısı olarak ifade edilen n değeri ise bir kavramın kaç görüşmeci tarafından vurgulandığını gösteren sayısal veridir.

Tablo 3.7. Görüşme sorularının analizinde kullanılan tablo örneği

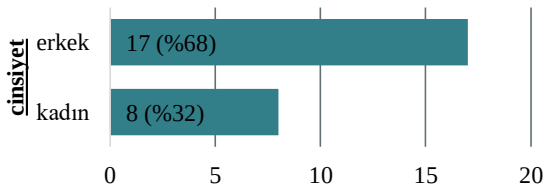
X1. Görüşme sorusu*	**Kavramlar**
G1. …	
G2. …	
G5. …	
*y görüşmeci yanıt vermemiştir (G3, G4)	

4. BULGULAR VE İRDELEMELER

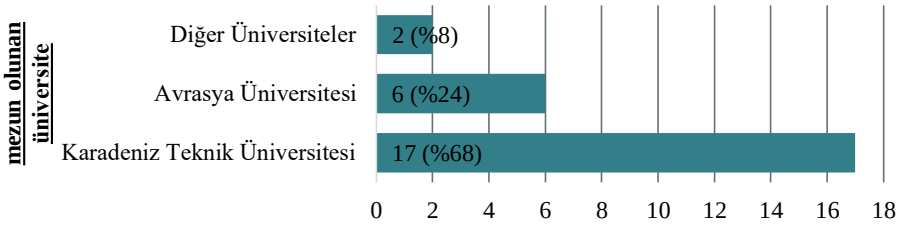
Görüşmelerin sohbet ortamında gerçekleşmesi bazı veri kayıplarına yol açmakla birlikte görüşmecilerin mimar olmaları soruları içerik açısından doğru ve yerinde değerlendirmelerini sağlamıştır. Görüşmecilerin sohbet akışında kendi anılarından, yaşadıkları durumlardan ve kişisel yaşamlarından bahsetmesi nedeniyle sohbeti asıl konuya yönlendirmek için anlatılan ile sorulmak istenenin birbirine bağlanması konusunda ayrı bir hassasiyet sergilenmiştir. Ancak sürenin çok uzun tutulması sohbetin verimini düşüreceğinden bazı sorulara yanıt alma konusunda ısrarcı olunmamıştır. Dolayısıyla görüşme esnasında bazı görüşmecilerin bazı sorulara yanıt vermemeyi tercih etmelerinin yanı sıra soruların açık uçlu olması, sorulardan bağımsız kişisel yorumlamalar ve eleştirilere yer verilmesi bazı sorularda yeterli verinin elde edilememesine yol açmıştır. Bu durum görüşmelerin özetini içeren ek tablolardan da izlenebilmektedir (Ek Tablo 1-47).

4.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

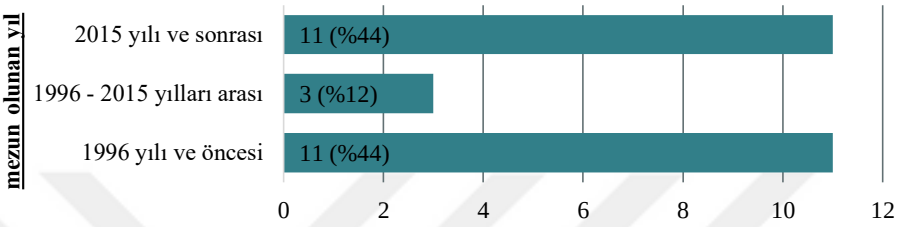
Bu başlık altında görüşmecilerin demografik yapısına ilişkin veriler sunulmaktadır (Ek Tablo 1). Demografik veriler değerlendirildiğinde, görüşmecilerin %32'sinin kadın, %68'inin erkek olduğu; %68'inin Karadeniz Teknik Üniversitesi, % 24'ünün Avrasya Üniversitesi mezunu olduğu görülmektedir (Şekil 4.1, Şekil 4.2). Mezun olunan yıl açısından görüşmecilerin %44'ünü 1996 yılı ve öncesi ile 2015 yılı ve sonrası, %12'sini 1996 – 2015 yılları arası mezun olanlar oluşturmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.1. Görüşmecilerin cinsiyeti

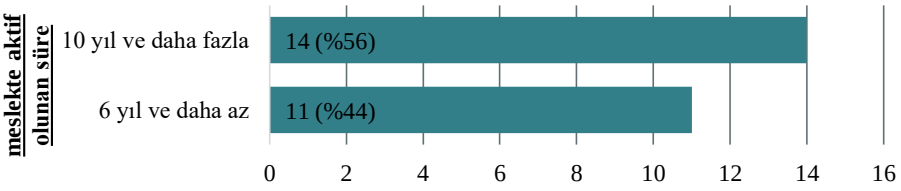

Şekil 4.2. Görüşmecilerin mezun olduğu üniversite

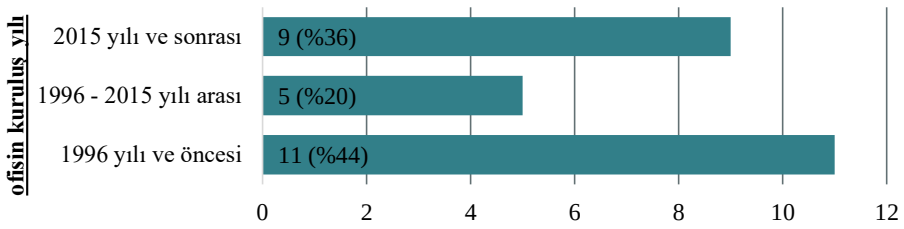

Şekil 4.3. Mezun olunan yıl

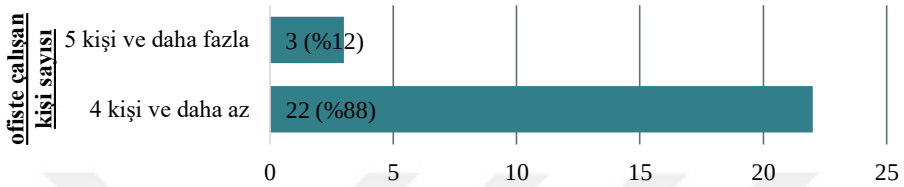
Görüşmecilerin %44'ü mimarlık pratiğinde 6 yıl ve daha az süredir, %56'sı mimarlık pratiğinde 10 yıl ve daha fazla süredir aktif olduğunu; %44'ü 1996 yılı ve öncesi, %20'si 1996 – 2015 yılları arası, %36'sı 2015 yılı ve sonrası ofis kurduğunu belirtmektedir (Şekil 4.4, Şekil 4.5). Ofiste çalışan kişi sayısı açısından 5 kişi ve daha fazla çalışanı olan ofisler %12'sini, 4 kişi ve daha az çalışanı olan %88'ini oluşturmaktadır (Şekil 4.6).

Şekil 4.4. Mimarlık pratiğinde aktif olunan süre

Şekil 4.5. Ofisin kuruluş yılı

Şekil 4.6. Ofiste çalışan kişi sayısı

4.2. Tanımlara İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

Bu başlık altında görüşmecilerin tez çalışmasının anahtar kavramlarını oluşturan mimarlık, yaratıcılık ve tasarım kavramlarını tanımlamaları ile mimarlık – yaratıcılık ve tasarım – yaratıcılık ilişkisine yönelik yanıtları sunulmaktadır.

"Mimarlığı nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin mimarlığı en çok yaşam tarzı (4) ve yaşamı tasarlayan (3) bir meslek olarak tanımladıkları görülmektedir (Ek Tablo 2, Şekil 4.7). Bu bulguya yönelik olarak bazı görüşmecilerin değerlendirmeleri şu şekildedir:

"Mimarlık bir meslek olmaktan öte biraz da sanat aslında dolayısıyla onu sürekli hayatın içinde bir yaşam tarzı gibi görebiliriz." (G8). "… Mimarlık komplike bir şeydir, tek parça değildir. Nasıl anlatayım size filmin bir sahnesi değildir, filmin tamamıdır aslında mimarlık." (G14).

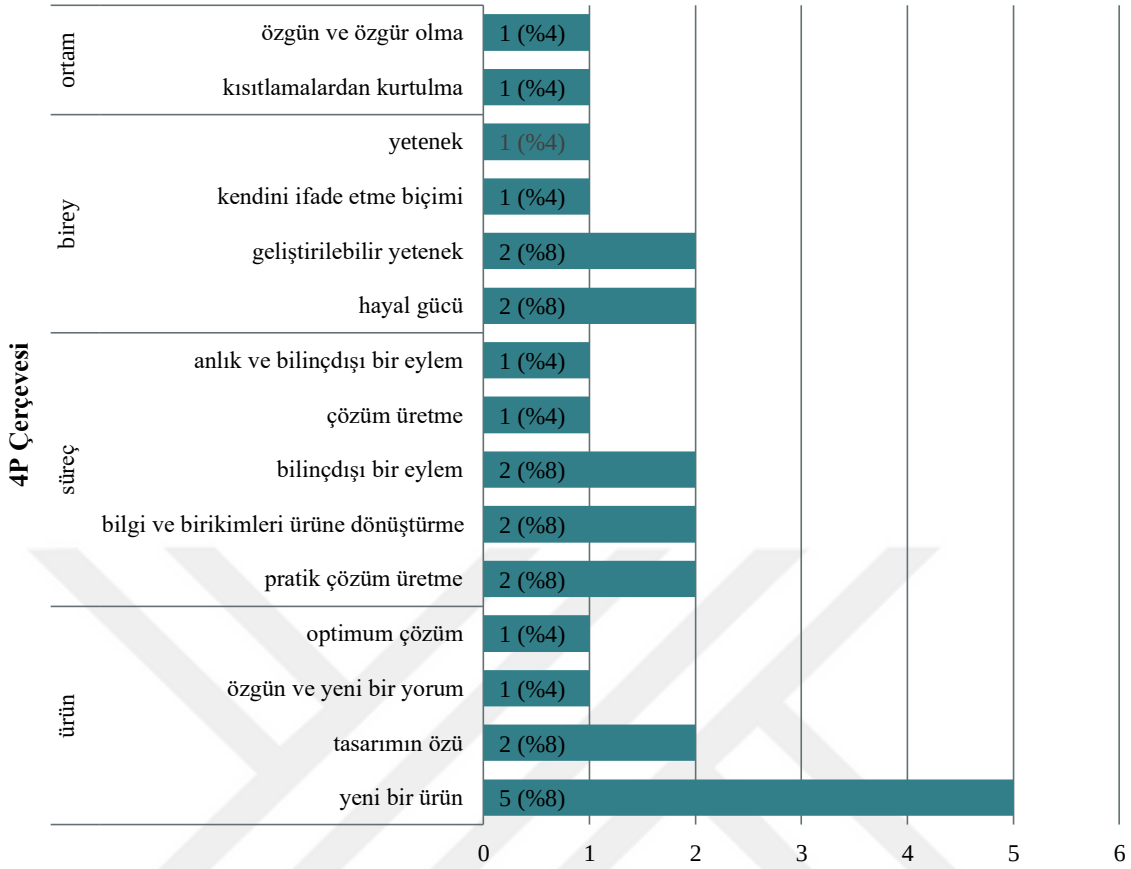

n	4	3	2	1
	yaşam tarzı	yaşamı tasarlayan	mutluluk veren, çok disiplinli, her konuda bilgi ve beceri gerektiren, yaşanabilir çevre/mekân yaratma sanatı	tecrübe gerektiren, var olma yeteneği, hayalleri gerçekleştiren, eğlence, tiyatro, enerji gerektiren, insana dair her şeye etki/nüfuz eden, farklı, hayal gücü, var etme yeteneği, her açıdan doyurucu

Şekil 4.7. Görüşmecilerin mimarlık tanımları

"Sizce yaratıcılık nedir?" sorusuna verilen yanıtlar 4P sınıflandırması doğrultusunda ürün (%36), süreç (%32), birey (%24) ve ortam/bağlam/durum (%8) açısından analiz edildiğinde; görüşmecilerin yaratıcılık kavramını en çok yaratıcı ürün bağlamında yeni bir ürün (%20) olarak tanımladıkları görülmektedir (Ek Tablo 3, Şekil 4.8). Soruya yönelik üç görüşmeci yaratıcılığı aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

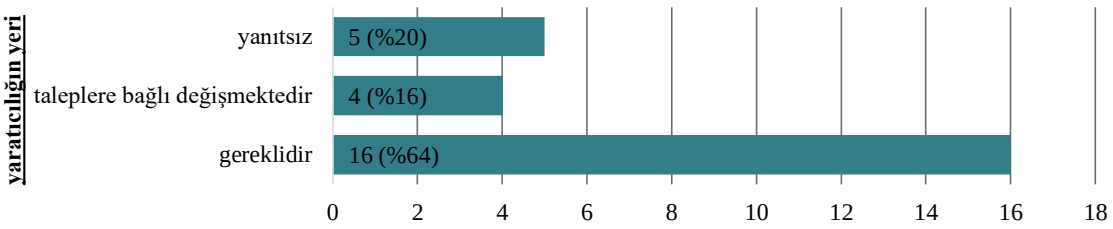
"… tespit edilebilen bir şey olduğunu düşünmüyorum. Açıklanabilecek bir şey değil. … yaratıcılık dediğimiz tasarım sürecinin en baştaki kavram yani yola çıkış, …" (G7). "… Yaratıcılık aslında düşüncelerin pozitif hale getirilmesidir, yani uygulanır hale getirilmesidir…" (G13). "Bütün o birikimlerin, tecrübenin, bilginin süzülüp ortaya dökülen üründür yaratıcılık. …" (G14).

Şekil 4.8. Görüşmecilerin yaratıcılık tanımlamalarının 4P'ye göre sınıflandırılması

5 görüşmeci “Sizce mimarlık mesleğinde yaratıcılık gerekli midir?” sorusuna yanıt vermemiştir. 20 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin %64’ü mimarlık mesleği için yaratıcılığın gerekli olduğunu ifade ederken, %16’sı bu gerekliliğin taleplere bağlı değişkenlik gösterdiğini belirtmektedir (Ek Tablo 4, Şekil 4.9). Bu doğrultuda iki görüşmeci görüşünü şu şekilde açıklamaktadır:

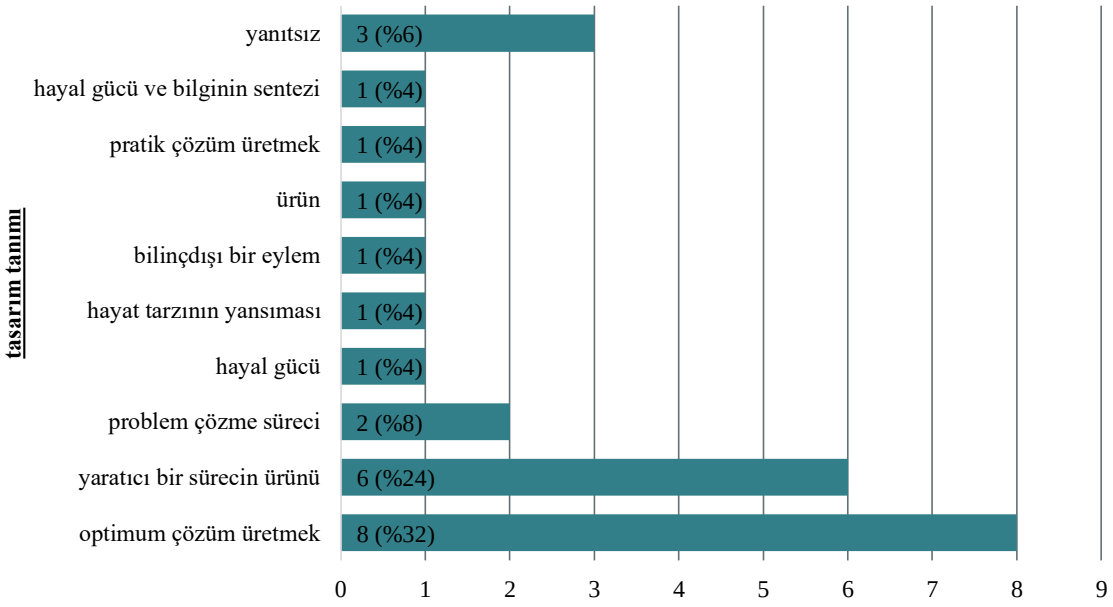
“… tasarım bir düşünme, sentezlemedir yaratıcılık eğer bilgi birikimin yeterliyse ufkun, algıların açılmışsa zaten sorun çözersin yani. …” (G16). “Mimarlık kendini tekerrür eden bir olgu değil … yaratıcılık doğrusu aslında olması gereken en önemli şey.” (G24).

Şekil 4.9. Yaratıcılığın mimarlık mesleğindeki yeri

3 görüşmeci "Sizce tasarım nedir?" sorusuna yanıt vermemiştir. 22 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin %32'si tasarım kavramını optimum çözüm üretmek, %24'ü yaratıcı bir sürecin ürünü, %8'i ise problem çözme süreci olarak tanımlamaktadır (Ek Tablo 5, Şekil 4.10). Soruya yönelik üç görüşmeci tasarımı aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

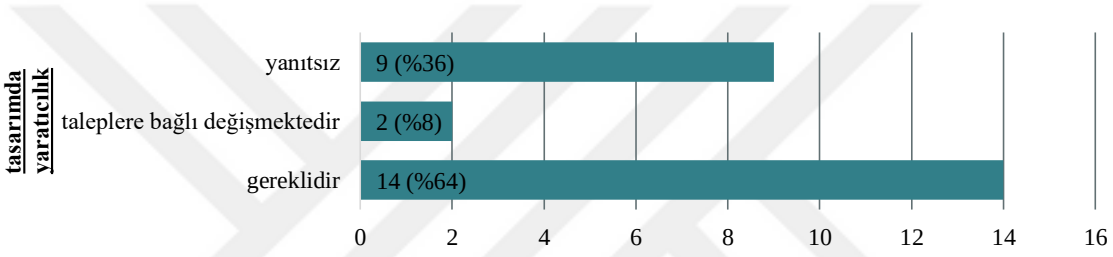
"… Kara kutusundan, tasarım aşamasından, yaratıcılığından sonuç ürünü çıkarana kadar geçen süreç." (G7). "… İlk attığınız kalemden son çizdiğiniz çizgiye kadar geçen sürenin tamamı tasarımdır aslında." (G14). "İhtiyaç programı hammaddeli, sınırları arazisi olan, imar yönetmelik kontrolü olan bir üçgeni kâğıda dökmek diyorum. … Bunları hamur ediyoruz. Onları kâğıtta olgunlaştırmaya tasarım diyorum." (G21).

Şekil 4.10. Görüşmecilerin tasarım kavramı tanımlamaları

9 görüşmeci “Sizce tasarım eylemini gerçekleştirmek için yaratıcılık gerekli midir?” sorusuna yanıt vermemiştir. 16 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin %64’ü tasarımda yaratıcılık eyleminin gerekli olduğunu belirtirken, %8’i bu gerekliliğin taleplere bağlı olarak değiştiği düşüncesindedir (Ek Tablo 6, Şekil 4.11). Bu doğrultuda iki görüşmeci görüşünü şu şekilde açıklamaktadır:

“… Yaratıcı olduğun bir fikrin elle tutulur, gözle görülür bir nesnesi, objesi olması lazım. Bunu da tasarlamak gerekiyor.” (G5). “Tasarım yaparken önce nasıl başlıyoruz, hayal ederek başlıyoruz. … Hayal etmek aslında zaten senin yaratıcılığınla ilgili bir şey. …” (G19).

Şekil 4.11. Görüşmecilerin tasarım eyleminde yaratıcılığın konumu ile ilgili yaklaşımları

Tanımlamaya yönelik sorulara alınan yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde;

- Mimarlık, tasarım ve yaratıcılık kavramlarının birbiriyle ilişki olduğunu belirttikleri görülmektedir. Yeni bir ürün ortaya koymak olarak değerlendirdikleri yaratıcılık kavramı, yaşamı tasarlayan mimarlık mesleği için gereklidir. Mimarlık mesleğindeki tasarlama eylemi için yaratıcılığın gerekliliği, yaratıcı bir sürecin ürünü ve optimum çözüm üretme tanımları ile ortaya koyulmaktadır.

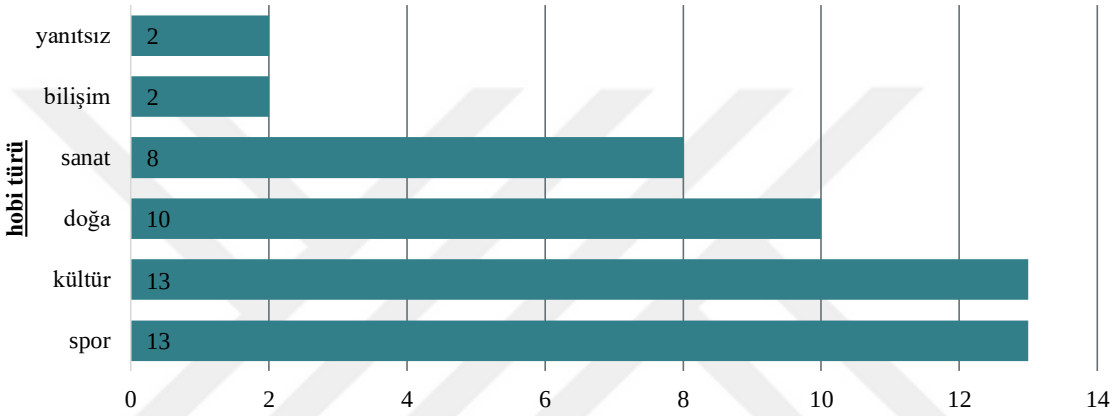
4.3. Bireye İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

Bu başlık altında görüşmecilerin bir birey olarak davranış ve tutumlarına, kendini tanımasına ve tanımlamasına yönelik sorulan soruların yanıtlarına ilişkin veriler sunulmaktadır.

2 görüşmeci, “Hobileriniz nelerdir?” sorusuna yanıt vermemiştir. 23 görüşmeciden alınan yanıtlar doğrultusunda hobiler beş ana başlıkta sınıflandırılmıştır. Hobiler ağırlıklı

olarak spor (13), kültür (13), doğa (10) ve sanat (8) üzerinde yoğunlaşmıştır (Ek Tablo 7, Şekil 4.12). Üç görüşmeci hobilerinden aşağıdaki gibi bahsetmektedir:

"Ben normalde enstalasyon sanatçısıyım. … Onun dışında at binmek." (G9). "… fazlaca kitap okumaya gayret ediyorum. … film izlemeyi seviyorum. … yüzme yapabiliyorsam … kitap, araştırma, meslekle ilgili, meslek dışı, tarih, tarih öncesi, uygarlıklar tarihine çok meraklıyım. …" (G14). "Yazılım, kodlama, modelleme, bilgisayar oyunları, kitap okumak." (G24).

Şekil 4.12. Görüşmecilerin hobileri

"Kendinizi nasıl bir birey olarak tanımlarsınız?" sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin en çok vurguladığı karakter özellikleri çalışkan (4), gelişime açık (4), mantıklı (3), kararlı (3) ve inatçı (3) olarak ön plana çıkmaktadır (Ek Tablo 8, Şekil 4.13). Bu doğrultuda dört görüşmeci kendini şu şekilde tanımlamaktadır:

"Sakin. … Olaylara hep mantıklı bakan bir insanım. … genelde mimarlar rahattır zaten. …" (G2). "İnsanın kendini tanımlaması çok zordur. … Kendimi geliştirmeye gayret ediyorum, en önemli şey o bence. Mimarın birinci görevi kendini geliştirmesidir. … işini düzgün yapmaya çalışan bir kişiyim." (G14). "Özgürlüğüne çok düşkün bir adam diyebilirsin." (G16). "Belli prensipleri olan, ilkelere dayalı çalışan, disiplini ön planda tutan, çalışmayı seven bir insanım." (G23).

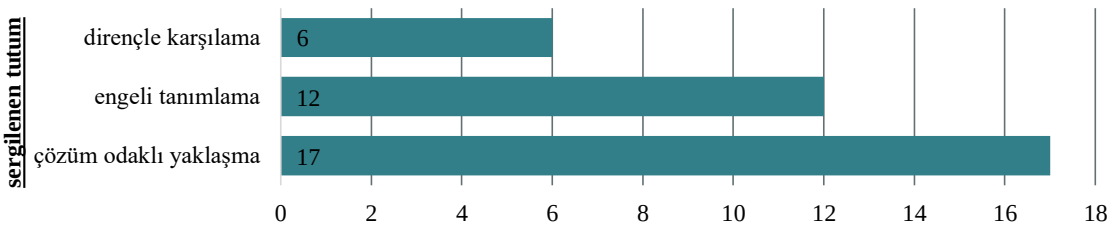

n	4	3	2	1
	çalışkan, gelişime açık	mantıklı, kararlı, inatçı	sakin, mükemmeliyetçi, heyecanlı, dışa dönük, sabırsız, hoşgörülü, sabırlı, yardımsever, uyumlu	rahat, azimli, lider ruhlu, yaratıcı, adaletli, özgür ruhlu, iyimser, meraklı, dürüst, fedakar, duygusal, medeni, disiplinli, gelenekçi

Şekil 4.13. Görüşmecilerin ön plana çıkan karakter özellikleri

"Önünüze çıkan engelleri nasıl bir tavırla karşılarsınız?" sorusuna verilen yanıtlar analiz edildiğinde, görüşmecilerin herhangi bir engel karşısında çözüm odaklı yaklaşma (17), engeli tanımlama (12) ve dirençle karşılama (6) tavırlarını sergiledikleri görülmektedir (Ek Tablo 9, Şekil 4.14). Görüşmecilerin ifadelerini aşağıdaki gibi örneklemek mümkündür:

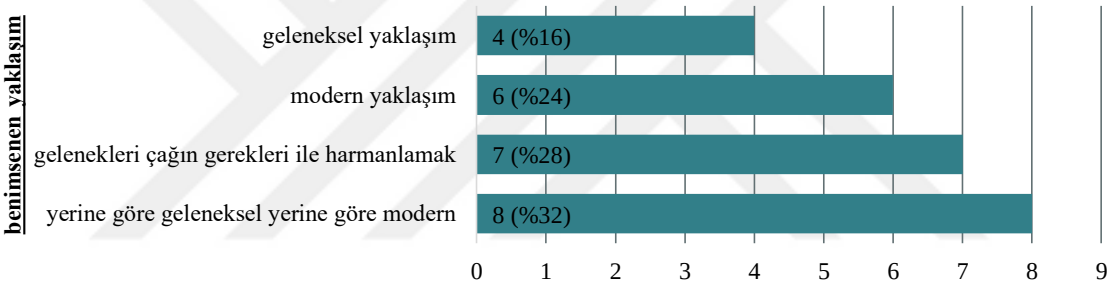
"… Eğer bilgi sahibiysem oradan da geri dönmem. Bilgi sahibi değilsem önce ses çıkarmam gelirim araştırırım. … Bilgi sahibi olmadan engelleri aşamazsınız." (G1). "… 5 dakika gerçekten bir anda feryat ediyoruz, aman diyoruz ama ondan sonra geçiyor sakin bir şekilde çözüyoruz. …" (G21).

Şekil 4.14. Görüşmecilerin engeller karşısında sergiledikleri tavırlar

"Toplumsal kurallar/kabuller ile ilgili görüşünüz nedir? Kendinizi geleneksel veya modern olarak tanımlayabilir misiniz?" sorusuna verilen yanıtlar analiz edildiğinde; görüşmecilerin %32'sinin yerine göre geleneksel yerine göre modern, %28'inin gelenekleri çağın gerekleri ile harmanlayan, %24'ünün modern ve %16'sının da geleneksel yaklaşımlar sergiledikleri anlaşılmaktadır (Ek Tablo 10, Şekil 4.15). Görüşmecilerin ifadelerini aşağıdaki gibi örneklemek mümkündür:

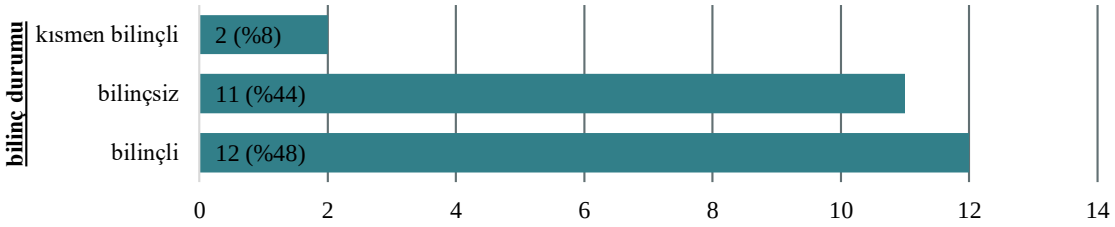
"… Bu biraz da kültür meselesi olduğu için ben her yerde kendimi oraya ait kabul etmeye çalışırım ve oranın düzenine göre hareket etmeye çalışırım." (G8). "Mimarsan zaten toplumsal kabullere 1-0 karşıdasın demektir. … Ben gelenekçi olduğumu düşünmüyorum ama modern olma noktasında da çok uçlarda değilim. Geleneği modernizasyon, modernize etmek kısmında ne yapabilirimi daha çok tercih ediyorum. …" (G25).

Şekil 4.15.Görüşmecilerin toplumsal kabuller karşısında benimsedikleri yaklaşımlar

"Mimarlık bölümünü neden tercih ettiniz? Tercih etmeden önce bölümle ilgili bilginiz var mıydı?" sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; mimarlık bölümünü bilinçli (%48) ve bilinçsiz (%44) tercih eden görüşmecilerin neredeyse eşit olduğu görülmektedir. Mimarlık bölümünü tercih nedenleri sıralandığında ise en çok tesadüfen (7), şehir dışına çıkmamak (4) ve mimarlığa yatkınlık (4) nedenleri öne çıkmaktadır (Ek Tablo 11, Şekil 4.16, Şekil 4.17). Görüşmecilerin tercih nedenlerini aşağıdaki gibi örneklemek mümkündür:

"Babam müteahhitti, inşaat yapıyordu öyle tercih ettim. … Mimarlığın ne olduğunu biliyordum ama bir hayalim yoktu. …" (G15). "… Yukarıdan aşağıya tercih yapıyorduk. … Aldığımız puanla mimarlıkta kaldık. …" (G22).

Şekil 4.16. Görüşmecilerin mimarlık bölümü tercihinde bilinç durumu

n	7	4	3	2	1
	tesadüfen	şehir dışına çıkmamak, mimarlığa yatkınlık	tavsiye doğrultusunda, ailede/çevrede mimar varlığı	hayalindeki meslek oluşu, aile işi	üretken olmak, sanatsal yönü

Şekil 4.17. Görüşmecilerin mimarlık bölümü tercih nedeni

2 görüşmeci "Mimarlık eğitimine başlarken mimarlık mesleğine ve mimarlara bakış açınız nasıldı?" sorusuna yanıt vermemiştir. 23 görüşmecinin yanıtları değerlendirildiğinde; çoğunlukla saygınlığı olan (6), toplumda farklılığını hissettiren (5), yüksek gelir sağlayan (4) ve egosu olan (3) mimar ve mimarlık mesleği tanımlaması yapıldığı görülmektedir (Ek Tablo 12, Şekil 4.18). Konuyla ilgili olarak iki görüşmeci şu açıklamalarda bulunmaktadır:

"Mimarlık gözde bir meslekti başladığımda. Yani saygınlığı vardı. İnsanların özendiği bir meslekti. … Ben başladığım zamanlar etiketi vardı. …" (G10). "Benim okuduğum dönemlerde toplumda çok sayıda mimar olmadığı için mimarlar farklı kişiliklerdi. … Günümüzde sayıları arttıkça mimarların da hem kalitesi hem değeri düştü." (G20).

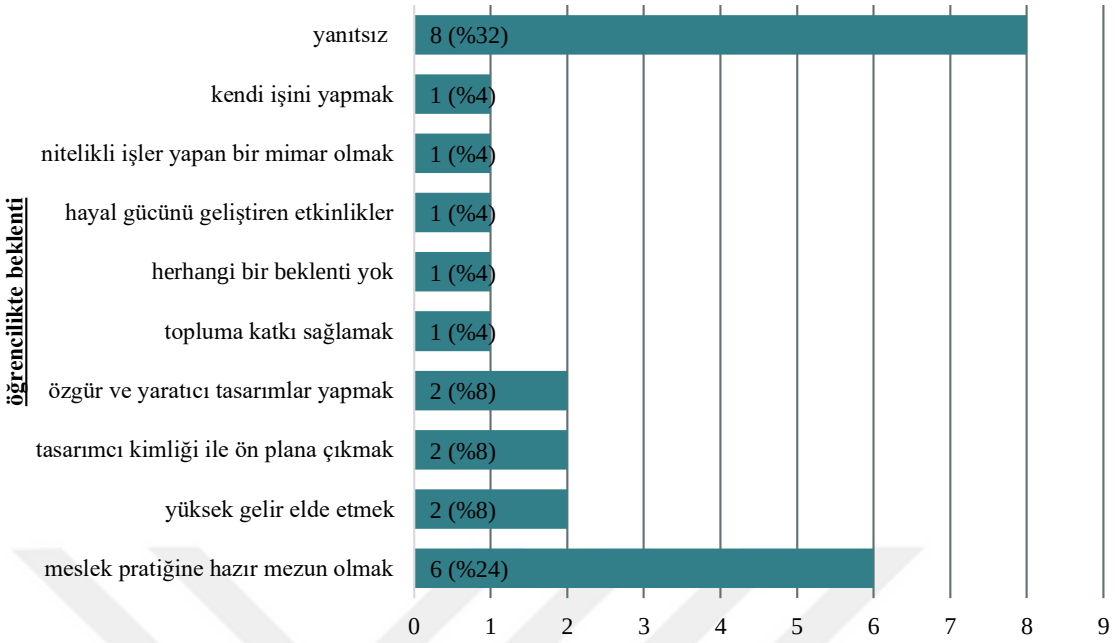

n	6	5	4	3	2	1
	saygınlığı olan	toplumda farklılığını hissettiren	yüksek gelir sağlayan	egosu olan	iyi bir izlenim sunan	insanlığa hizmette sanatı kullanan, özgün ve esnek düşünce gerektiren, düşünce sistemini etkileyen, özel bir dili olan, heyecan veren, toplumda söz sahibi olan, bilgisi yok

Şekil 4.18. Görüşmecilerin mimarlık mesleğine ve mimarlara bakış açısını tanımlayan kavramlar

8 görüşmeci "Mimarlık eğitimi sürecinde, mimarlıktan beklentileriniz nelerdi?" sorusuna yanıt vermemiştir. 17 görüşmeciden alınan yanıtlar doğrultusunda en çok vurgulanan beklentinin mezun olduklarında meslek pratiğine hazır olmak (%24) olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra yüksek gelir elde etmek (%8), tasarımcı kimliği ile ön plana çıkmak (%8), özgür ve yaratıcı tasarımlar yapmak (%8) gibi beklentilerin dışında mimarlıktan hiçbir beklentinin olmadığı (%4) yanıtı da alınmıştır (Ek Tablo 13, Şekil 4.19). İki görüşmeci beklentilerini aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

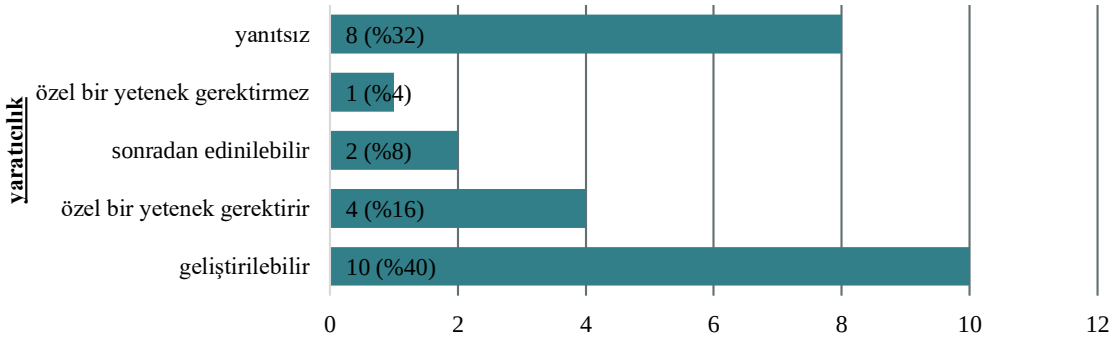
"Sevdiğim mesleği yaptığım için tasarım yaparken, istediğim tasarımları yapabileceğim ortamlar bekliyordum. Çok nadir karşılaştım. …" (G11). "… Mimar olmayı tabi hayal ettim. O diplomayı aldıktan sonra işin diplomayla bitmediğini anladım. …" (G14).

Şekil 4.19. Görüşmecilerin mimarlık eğitimi sürecinde meslekten beklentileri

8 görüşmeci "Yaratıcılık için özel bir yetenek gerekli midir?" sorusuna yanıt vermemiştir. 17 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; görüşmecilerin %40'ı yaratıcılığın geliştirilebilir olduğunu, %16'sı özel bir yetenek gerektirdiğini, %8'i sonradan edinilebileceğini ve %4'ü özel bir yetenek gerektirmediğini belirtmektedir (Ek Tablo 14, Şekil 4.20). Bu doğrultuda iki görüşmeci görüşünü şu şekilde açıklamaktadır:

"… Severek yaparsanız yaratıcılık yeteneğiniz de zamanla gelişir. …" (G1). "… %20 yetenek ise, %80 araştırma, kendini geliştirme." (G18).

Şekil 4.20. Yaratıcılık - özel yetenek ilişkisi ile ilgili yorumlar

16 görüşmeci “Yaratıcı bir mimarın özellikleri nelerdir?” sorusuna yanıt vermemiştir. 9 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin yaratıcı bir mimarı çoğunlukla araştırmacı (4), çılgın (2), bağımsız (2), özgüvenli (2) ve gelişime açık (2) özellikleri ile eşleştirdiği görülmektedir (Ek Tablo 15, Şekil 4.21). Bu doğrultuda üç görüşmeci yaratıcı mimarı şu şekilde tanımlamaktadır:

“… Bence yaratıcıyı silelim, bir mimarın özellikleri nedir sorusu zaten bunu karşılar. …” (G7). “Çılgın olmalı. Kendini sınırlandırmamalı. … kendi düşüncelerinde saçmalamalı. Kendine gülmeli çünkü oradan çıkıyor bir şeyler.” (G13). “Sürekli araştırması ve gezmesi.” (G18).

n	4	2	1
	araştırmacı	çılgın, bağımsız, özgüvenli, gelişime açık	ihtiyaçlara cevap verebilen, problemlere karşı duyarlı, çok yönlü düşünebilen, mimarda bulunan özellikler, özel bir yetenek, aykırı

Şekil 4.21. Yaratıcı bir mimarın sahip olması gereken özellikler

12 görüşmeci “Yaratıcılığınızı desteklemek için ne gibi faaliyetlerde bulunursunuz?” sorusuna yanıt vermemiştir. 13 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; görüşmecilerin yaratıcılıklarını desteklemek için araştırma yapmak (4), gözlem yapmak (2), gezmek (2) ve eskiz yapmak (2) gibi faaliyetlerde bulundukları görülmektedir. Ayrıca herhangi bir faaliyette bulunmadığını (2) ifade eden görüşmeciler de bulunmaktadır (Ek Tablo 16, Şekil 4.22). Soruya yönelik üç görüşmecinin faaliyetlerini şu şekilde örneklemek mümkündür:

“Kütüphaneye çok önem veriyoruz ve dünyada neler olduğunu giderek, görerek izlemeyi çok ön planda tutuyoruz. …” (G2). “Okumak, gezmek de oldukça önemli.

Araştırmayı severim. …” (G4). “… bol bol literatür tarıyorum. Çok geziyorum. Çok okumaya çalışıyorum. … bol bol eskiz yapmak lazım. Yaratıcılığı arttırmak için. … bol bol egzersiz diyeyim, beyin jimnastiği yapmak lazım.” (G10).

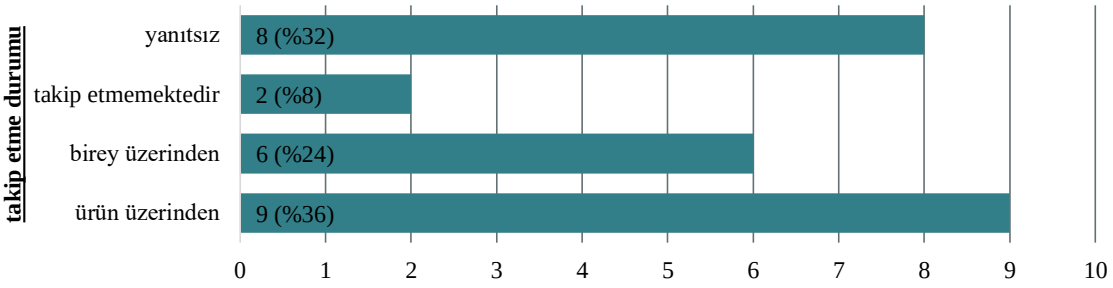
n	4	2	1
	araştırma yapmak	gözlem yapmak, gezmek, eskiz yapmak, faaliyette bulunmuyor	atölyelere katılmak, düşünmek

Şekil 4.22. Görüşmecilerin yaratıcı yetiyi arttırmak için gerçekleştirdikleri faaliyetler

8 görüşmeci “Düzenli olarak takip ettiğiniz/örnek aldığınız bir mimar var mıdır?” sorusuna yanıt vermemiştir. 17 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde; görüşmecilerin %60’ı doğrudan ya da dolaylı olarak mimar takip ettiklerini, %8’i ise mimar takip etmediklerini ifade etmiştir. Diğer mimarları takip edenlerin %36’sı belli bir mimarı takip etmek yerine mimarlık ürünü üzerinden dolaylı bir şekilde farklı mimarları, %24’ü ise doğrudan belli mimarları takip etmektedir (Ek Tablo 17, Şekil 4.23). Bu bulguya ilişkin üç görüşmecinin yanıtı aşağıdadır:

“Dünyada her beğendiğim projeyi takip ediyorum ona göre de mimarına bakıyoruz tabi. … Eserin nasıl ortaya koyulduğu, o hikayesi de çok önemli. Benim asıl baktığım şey arka planı. …” (G2). “… Ama eserleri incelerim yani kimin yaptığına bakmadan. Bunu yaparken ne düşündüğünü merak ederim. Nerden ilham aldığını, aslında esas işin özü o. …” (G16). “Öyle çok çabam yok aslında. … Mümkün olduğu kadar mesleği yayınlardan olsun,

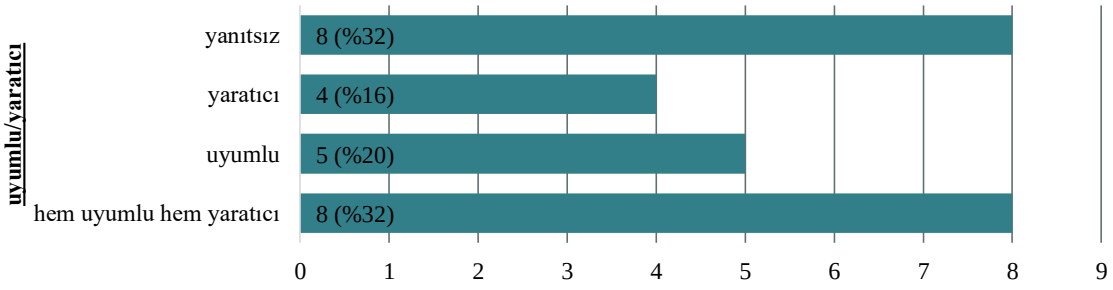
oda yönetimlerinde olsun, meslektaşlarımızın faaliyetlerinde olsun takip ettik. Dünya mimarlığını inceleyecek bir halim olmadı.” (G23).

Şekil 4.23. Farklı mimarları takip etme durumu

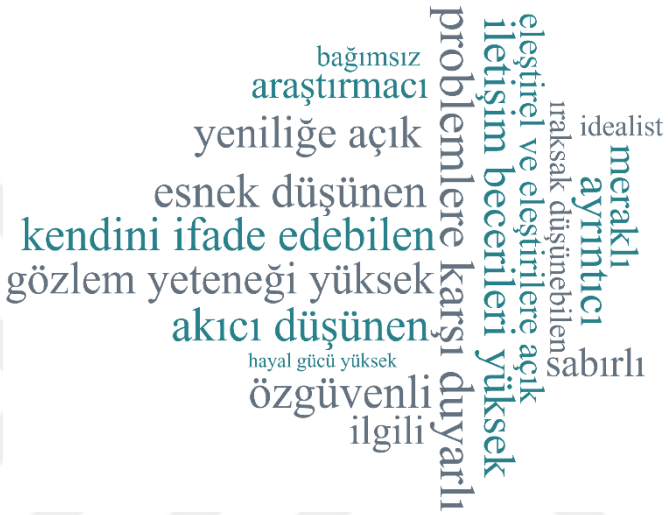
8 görüşmeci “Kendinizi sektöre uyumlu/konformist olarak mı yoksa yaratıcı olarak mı tanımlarsınız?” sorusuna yanıt vermemiştir. 17 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin %32’si mimarlık pratiğinde hem uyumlu hem yaratıcı olduğunu, %20’si uyumlu olduğunu, %16’sı ise yaratıcı olduğunu ifade etmektedir (Ek Tablo 18, Şekil 4.24). Bu doğrultuda üç görüşmecinin değerlendirmesi şu şekildedir:

“Ben tam ortada duruyorum şu an kendimi yorumlarsam. Biraz esnaflığa kayıyor gibiyim ama ortada durmaya çalışıyorum. Dedim ya köreltmeye çalışıyorlar seni. … benden yaratıcılık beklemiyor …” (G19). “Hayal gücünüzü çok fazla kullanamıyorsunuz. İsteseniz de kullanamıyorsunuz çünkü sektörden koptuğunuz zaman siz itilirsiniz. Dolayısıyla sektörle iç içe olmak zorundasınız.” (G20). “Sektöre çok çok çok uyumluyum diyebilirim şundan dolayı, çok seviyorum bir kere mimarlığı … Maalesef mimarlık ayaklar altında. …” (G21).

Şekil 4.24. Görüşmecilerin sektörde uyumlu - yaratıcı olma durumları

25 görüşmecinin tamamının üzerinde hemfikir olduğu, kendileri ile eşleştirdikleri ortak bir özellik olmamakla birlikte en çok eşleştirilenler; problemlere karşı duyarlı (22), esnek düşünen (21), akıcı düşünen (21), özgüvenli (21), kendini ifade edebilen (21), gözlem yeteneği yüksek (20), yeniliğe açık (20), iletişim becerileri yüksek (20), ayrıntıcı (20), sabırlı (18), araştırmacı (18), ilgili (18), meraklı (18) ve eleştirel ve eleştirilere açık (16) birey özellikleri olmuştur (Ek Tablo 19, Şekil 4.25).

n	22	21	20	18	16	14	13	9
	problemlere karşı duyarlı	esnek düşünen, akıcı düşünen, özgüvenli, kendini ifade edebilen	gözlem yeteneği yüksek, yeniliğe açık, iletişim becerileri yüksek, ayrıntıcı	sabırlı, araştırmacı, ilgili, meraklı	eleştirel ve eleştirilere açık	ıraksak düşünebilen	idealist, bağımsız	hayal gücü yüksek

Şekil 4.25. Görüşmecilerin kendilerini eşleştirdikleri bireysel özellikler

Bireye yönelik sorulara alınan yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde;

- Toplumsal kabullerle ilgili görüşleri; yerine göre geleneksel yerine göre modern, gelenekleri çağın gerekli ile harmanlayan, modern ve geleneksel tutum sergileyen görüşmecilerin neredeyse eşit sayıda olduğu görülmektedir.
- Engeller karşısındaki tutumları çözüm odaklı yaklaşma ve engeli tanımlamaya yöneliktir.
- Spor, doğa, kültür ve sanat ağırlıklı hobilere sahip; çalışkan, gelişime açık, mantıklı, kararlı ve inatçı bireysel özellikleri ön plana çıkmaktadır. Genel olarak yaratıcılığın

geliştirilebilir bir nitelik olduğunu ifade eden görüşmeciler; yaratıcı mimarı araştırmacı, çılgın, bağımsız, özgüvenli ve gelişime açık bireysel özelliklere sahip bireylerle eşleştirmektedirler. Kendileri yaratıcılıklarını geliştirmek için araştırma yapmak, gözlem yapmak, gezmek ve eskiz yapmak gibi faaliyetlerde bulunurken doğrudan ve dolaylı olarak farklı mimarları takip ettiklerini ifade etmektedirler.

- Literatür araştırması kapsamında elde edilen yaratıcılık yetisine sahip bireysel özellikler ile kendilerini eşleştirmeleri istendiğinde problemlere karşı duyarlı, esnek düşünen, akıcı düşünen, özgüvenli, kendini ifade edebilen, gözlem yeteneği yüksek, yeniliğe açık, iletişim becerileri yüksek, ayrıntıcı, sabırlı, araştırmacı, ilgili, meraklı ve eleştirel ve eleştirilere açık birey özellikleri yüksek oranda eşleştirdikleri özellikler olarak ortaya çıkmaktadır.
- Mimarlık bölümünü tercih ederken bilinçli ve bilinçsiz tercih eden görüşmecilerin sayısı neredeyse eşittir. Mimarlık bölümüne başlarken sahip oldukları bakış açısı ile mimarları ve mimarlık mesleğini toplumda saygınlığı ve farklılığı hissedilen bir meslek, maddi durumu yüksek ve egolu insanlar olarak tanımlamaktadırlar. Eğitim sürecindeki beklentilerini ise çoğunlukla meslek pratiğine hazır bir biçimde mezun olmak şeklinde ifade etmektedirler.
- Görüşmecilerin çoğu mimarlık meslek pratiğinde hem uyumlu hem yaratıcı olduklarını ifade etmekle birlikte yalnızca uyumlu ve yalnızca yaratıcı olduğunu ifade edenler de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra görüşmecilerin yaratıcı bir mimarın sahip olması gereken özellikleri tanımlarken kullandıkları bazı ifadeler (araştırmacı, özgüvenli, gelişime açık, problemlere karşı duyarlı) ile literatürden elde edilerek onlara sunulan ve kendilerini eşleştirdikleri yaratıcı birey özellikleri örtüşmektedir. Bu durumda görüşmecilerin kendilerini yaratıcı bireyler olarak tanımladıkları söylenebilir.

Eğitim sürecindeki beklentiler ile ilgili yanıtlar, beklendiği gibi mimarlık pratiğine hazır biçimde mezun olmak şeklindedir. Genel olarak eğitim sürecinde tasarım ağırlıklı eğitim görülmektedir. Mimarlık mesleğini ve mimarları, eğitim sürecindeki tasarım yönünün ağır basması ve mimarların verdiği hizmet açısından ilişkili olduğu mühendislik disiplinleri ve diğer aktörlere kıyasla sanatçı kimliğinin de var olması nedeniyle toplumda farklı bir konumda görmeleri beklenen bir ifadedir. Bununla bağlantılı olarak hobilerle ilgili eğilimlerinin sanat ağırlıklı olması beklenirken farklı hobi türlerinden de bahsedildiği görülmektedir.

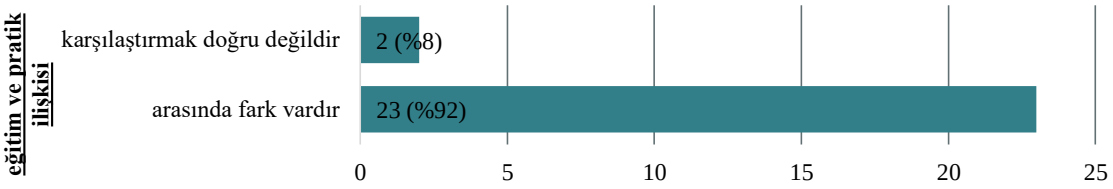
Mevcut yapılı çevre değerlendirildiğinde, görüşmecilerin mimarlık pratiğindeki tutumlarını çoğunlukla uyumlu olarak tanımlamaları beklenirken, kendilerini sektörle hem uyumlu hem yaratıcı olarak tanımladıkları ifadelerinin daha yoğun olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte toplumsal kabullere yönelik tutumları ile mimarlık pratiğine yönelik tutumları birbiriyle tutarlı görünmektedir. Yaratıcılık yetisine sahip bireyleri niteleyen özellikler ile eşleştirmede hayal gücünün yüksek olduğunu ifade eden görüşmecilerin sayısının az olması beklenen bir yanıttır. Bunun nedeni tekdüzeleşen mimarlık ürünlerinin hayal gücünü köreltmesidir.

4.4. Sürece İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

Bu başlık altında görüşmecilerin tasarım eylemini gerçekleştirme yolu, amaçları ve ön planda tuttuğu değerlere yönelik sorulan soruların yanıtlarına ilişkin veriler sunulmaktadır.

"Sizce mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği arasında fark var mıdır? Varsa bu farklar nelerdir?" sorusuna alınan yanıtlarda 2 görüşmeci, mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiğinin karşılaştırılabilir olmadığına (%8) değinmektedir. 23 görüşmeci, mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği arasında farklılık olduğunu (%92) belirtmektedir. Yapılan analizler doğrultusunda en belirgin farklılıklar; mimarlık eğitiminin mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamadığı (%36) ve tasarımın mimarlık eğitiminde özgürken, pratikte sınırlarla çevrili olduğu (%24) yönündedir. Bunun yanı sıra mimarlık eğitimindeki tasarımların mimarlık pratiğinde karşılığı bulunmadığı ve meslek pratiğinde mimar kimliği ve mimarlık hizmetinin yeterince bilinmediği (%12) görüşü dikkat çekmektedir (Ek Tablo 20, Şekil 4.26). Konuya ilişkin görüşmecilerden ikisinin değerlendirmesi şu şekildedir:

"Mimarlık eğitimi kapsamında aldığım eğitimler ve piyasadaki sonuçlar bambaşka. Sadece bir projeye başlarken en basitinden karşımıza bir imar yönetmeliği diye bir şey geliyor. …" (G8). "… Biz bugün piyasada mimarlık yapmaya gittiğimiz zaman okuldaki aldığımız bilgilerle piyasada proje çizme şansımız yok." (G20).

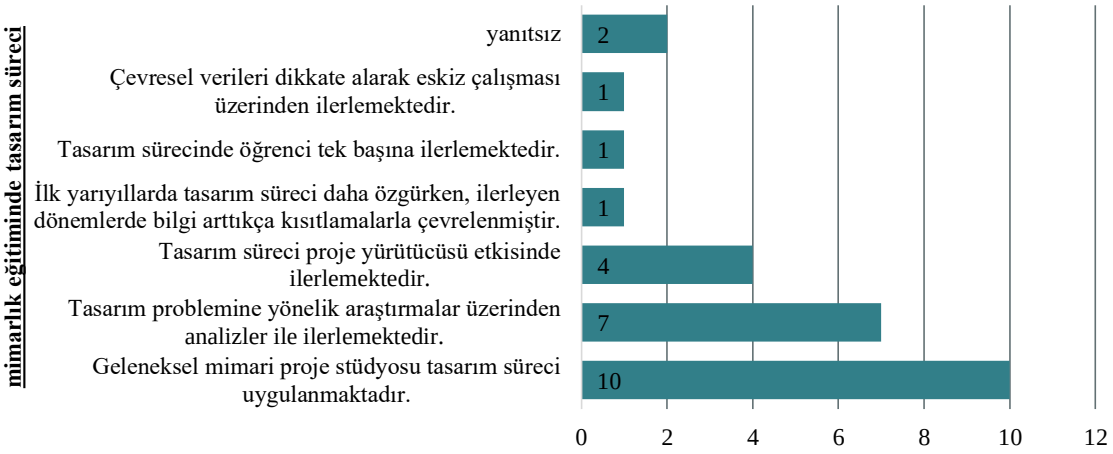

n	9	6	3	2	1
	✓ Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.	✓ Mimarlık eğitiminde tasarım özgürken, pratikte sınırlarla çevrilidir.	✓ Mimarlık eğitimindeki tasarımların çoğunlukla mimarlık meslek pratiğinde karşılığı yoktur. ✓ Mimarlık meslek pratiğinde mimar kimliğinin ve mimarlık hizmetinin tanımı bilinmemektedir.	✓ Mimarlık eğitimi ve mimarlık meslek pratiğinin birbirini karşılamasını beklemek doğru değildir.	✓ Mimarlık meslek pratiğinde farklı uzmanlıklar mevcuttur. ✓ Mimarlık meslek pratiğindeki kısıtlamalar tasarım düşüncesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Şekil 4.26. Mimarlık eğitimi ve mimarlık meslek pratiği arasındaki farklılıklar

2 görüşmeci "Mimarlık eğitimi sürecinde tasarım süreciniz nasıl ilerlemekteydi?" sorusuna yanıt vermemiştir. Görüşmecilerden alınan yanıtlar analiz edildiğinde mimarlık eğitiminde tasarım sürecinin "geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci" (9) ve "tasarım problemine yönelik araştırmalar üzerinden analizler ile" (7) ilerlediği görülmektedir. Geleneksel mimari proje stüdyosu analizde kullandığı biçimi ile analiz – sentez – değerlendirme aşamalarında oluşan süreç olarak bahsedilmektedir. Tasarım sürecinin proje yürütücüsü etkisinde ilerlediğini (3) belirten görüşmeciler de mevcuttur (Ek Tablo 21, Şekil 4.27). Süreci anlatan açıklamalardan ikisi aşağıdaki gibidir:

"Araştırmayla başlıyorduk. Sonra eskiz çalışmaları yapıyorduk. Dünya genelinde projeleri araştırıyorduk. Oradan bir fikir ediniyorduk. Sonra işlev şeması çıkarıyorduk. Nerede, ne, nasıl konumlanmalı, sirkülasyon alanları nasıl olmalı. Sonra eskiz çalışmaları yapıyorduk. Hocayla o tasarımlardan birini seçip geliştirmeye çalışıyorduk." (G11). "… başlangıçta bilgi toplama aşamamız vardı, konu hakkında bilgi sahibi olmamız gerekiyordu. … ben mesela şeye bakarım çok, yarışma projelerindeki raporlara bakarım. Orada mimarlar neyi eleştirmişler, neyi övgüye değer bulmuşlar, neyi işte birinci ikinciye karar verirken neyi kriter almışlar. …" (G22).

Şekil 4.27. Mimarlık eğitiminde tasarım süreci

14 görüşmeci "Mimarlık eğitimi sürecinde; tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdi?" sorusuna yanıt vermemiştir. 11 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde; mimarlık eğitim sürecinde tasarım sürecini en çok etkileyen faktörün proje yürütücüsünün tavrı/istekleri/baskısı (6) olduğundan söz edilmektedir. Bunlar dışında mevcut örnekler üzerinden yapılan analizler (2), tasarım problemi ile ilgili verilen sınırlandırmalar (2), bilgiye erişimde zorluk (2), tasarım alanı ile ilgili veriler (1), ihtiyaç programları (1), araştırma süreci (1) ve tasarımcının entelektüel donanımı (1) tasarım sürecini etkileyen diğer faktörler arasındadır (Ek Tablo 22, Şekil 4.28). İki görüşmecinin konuya ilişkin sözleri aşağıdaki gibidir:

"Yine hocanın eleştirisi. … Ben özgün olmaya çalışırdım ama hocalar sürekli kendi istediklerini bastırabilmek için, o yüzden çok kavga ederdik. O yüzden binanın yarısı hocanın istediği gibi olurdu diğer yarısı benim istediğim gibi olurdu." (G5). "Hocalar. Her hocanın bir tarzı oluyor ve hep kendi tarzında proje yapmaya itiyorlar öğrenciyi. Siz farklı bir şey de götürseniz şurasını şöylemi yapsak derken onun tarzına dönmüş oluyorsunuz. Bu yüzden bir süre sonra falanca hocanın tarzı bu ben o yönde ilerleyeyim diyorsunuz." (G18).

Şekil 4.28. Mimarlık eğitimi sürecinde tasarımı etkileyen faktörler

5 görüşmeci "Meslek pratiğinde ilk tasarım fikrine nasıl ulaşmaktasınız?" sorusuna yanıt vermemiştir. 20 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde; görüşmeciler meslek pratiğinde ilk tasarım fikrine ulaşırken çoğunlukla imar durumu ve yönetmeliklerin (11), işveren taleplerinin (10), arazi verilerinin (6), işverenin ekonomik durumunun (5) ve ihtiyaç programının (3) etkili olduğunu belirtmektedir (Ek Tablo 23, Şekil 4.29). Bu bulguya yönelik üç görüşmecinin ifadesi aşağıdaki gibidir:

"… tamamen mal sahibinin eline kalmış durumdayız. Maddiyatına, imkanlarına, olabildiğince uç fikirlerle ya da daha kolay malzemelerle, …" (G5). "Belirli sınırlar oluyor o sınırlar dahilinde siz bir şeyler yapıyorsunuz. Ama o sınırlar bazen o kadar katı oluyor ki sanki size deniyor ki her şeyi şöyle yapman gerekiyor. Bazen yeri geliyor bir odayı bile kaydıramıyorsunuz." (G9). "Adam ne istiyorsa onu yapıyoruz. Tasarım süreci yok. İşveren geliyor böyle böyle olsun diyor. Biz diyoruz şu öyle olmaz böyle olur. Onunla anlaştığımız konular onun istediği gibi oluyor." (G15).

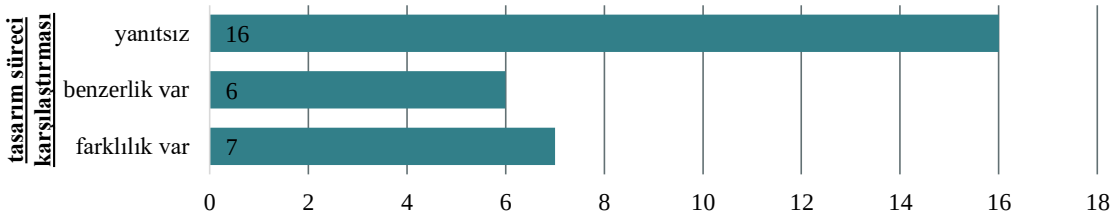

n	11	10	6	5	3	1
	imar durumu ve yönetmelikler	işveren talepleri	arazi verileri	işverenin ekonomik durumu	ihtiyaç programı	teknik bağlam, tasarım hayali

Şekil 4.29. Meslek pratiğinde ilk tasarım fikrine ulaşma

16 görüşmeci "Sizce mimarlık eğitimi sırasında izlediğiniz tasarım süreci ile mimarlık pratiğinde izlediğiniz tasarım süreci arasında farklılıklar var mıdır? Kendi yolunuzu oluşturdunuz mu?" sorusuna yanıt vermemiştir. 9 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; eğitimde hayali olan her şeyin pratikte gerçek olması (2), pratikte diğer meslek dalları ile ilişki kurulması (2), eğitimde esnekken pratikte sınırlarla çevrili olması (1) ve eğitimde proje yürütücüsü baskınken pratikte müşteri ve mimarın eş konumda olması (1) gibi farklılıkların yanı sıra sürecin kademeli ilerlemesi (3), tasarım sürecinin eğitimdeki gibi ilerlemesi (2) ve meslek pratiğinde proje yürütücüsünün yerini işverenin alması (1) gibi benzerliklerden bahsettikleri görülmektedir (Ek Tablo 24, Şekil 4.30). Bu konuda iki görüşmecinin ifadeleri şu şekildedir:

"Farklar kesinlikle oluyor çünkü bir kere başka meslek dallarıyla çalışmaya başlıyorsunuz meslek hayatında ve onlara uymak zorunda olduğunuzu, … bu işin bir birliktelik olduğunu fark ettiğiniz zaman o uyum sürecine alışabilmek bir tecrübe kesinlikle çünkü bu eğitim hayatında asla olmayan bir şey ama diğer meslek gruplarıyla, kullanıcının istekleriyle ve kendi yapmanız gereken iş de belli. Bunların aslında bütün toparlayıcısı mimar. Bütün bu dalları siz bir araya getirip idare edip ortaya bir şey çıkarmanız lazım. O bir yönetme tecrübesi, idare etme tecrübesi. Bu bize eğitim sürecinde kazandırılmış bir şey değil. Deneyimledikçe diğer mesleklerle bağlantı kurmayı öğreniyoruz." (G4). "Benzer aslında okulda da nasıl hocanın egosunu tatmin etmek için bir şeyler yapıyorsam burada da mal sahibinin dediklerini, bir yerden sonra mal sahibi de mimar hanım biz sizin dediklerini dinlemek zorundayız demeye geldiği için yani yarısı onun yarısı benim, yarısı hocanın yarısı benim. …" (G5).

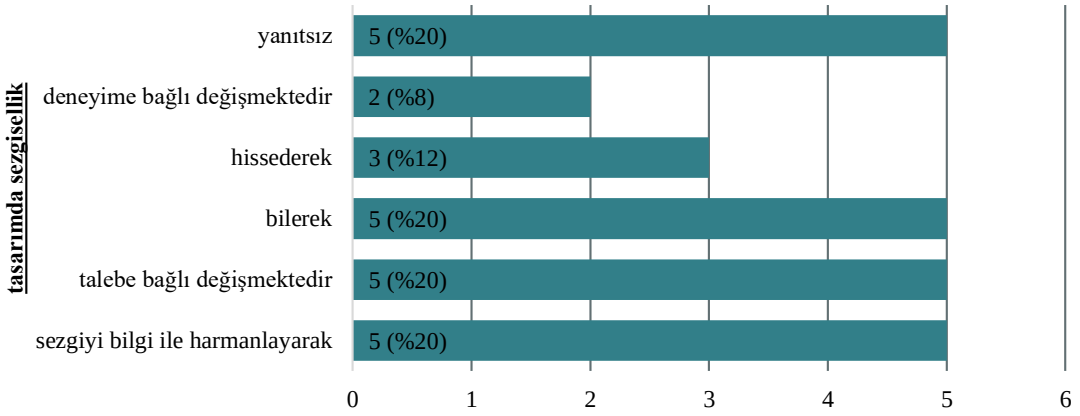

	farklılık var	benzerlik var
n	**7**	**6**
	✓ Eğitimde hayali olan her şeyin pratikte gerçek olması. (2) ✓ Pratikte diğer meslek dalları ile ilişki kurulması. (2) ✓ Eğitimde esnekken, pratikte sınırlarla çevrili olması. (1) ✓ Tasarım ve sunum tekniklerinde teknolojinin gelişmesi. (1) ✓ Eğitimde proje yürütücüsü baskınken, pratikte müşteri ve mimarın eş konumda olması. (1)	✓ Sürecin kademeli ilerlemesi. (3) ✓ Tasarım sürecinin eğitimdeki gibi ilerlemesi. (2) ✓ Meslek pratiğinde proje yürütücüsünün yerini işverenin alması. (1)

Şekil 4.30. Mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiğinde izlenen tasarım süreci farklılıklar ve benzerlikleri

5 görüşmeci "Tasarımlarınızı bilerek mi yoksa hissederek mi gerçekleştirirsiniz?" sorusuna yanıt vermemiştir. Tasarımlarında izledikleri rasyonel ya da sezgisel tutumlarına yönelik 20 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde; eşdeğer yanıtlar dikkat çekmektedir. Buna göre, görüşmecilerin %20'si sezgiyi bilgi ile harmanladığını, %20'si taleplere bağlı değişken bir tutum sergilediğini, %20'si bilgi dâhilinde tasarımlarını gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra görüşmecilerin %12'si hissederek tasarladığını, %8'i de deneyimlere bağlı olarak durumun değiştiğini belirtmiştir (Ek Tablo 25, Şekil 4.31). Bu konuda iki görüşmecinin ifadeleri şu şekildedir:

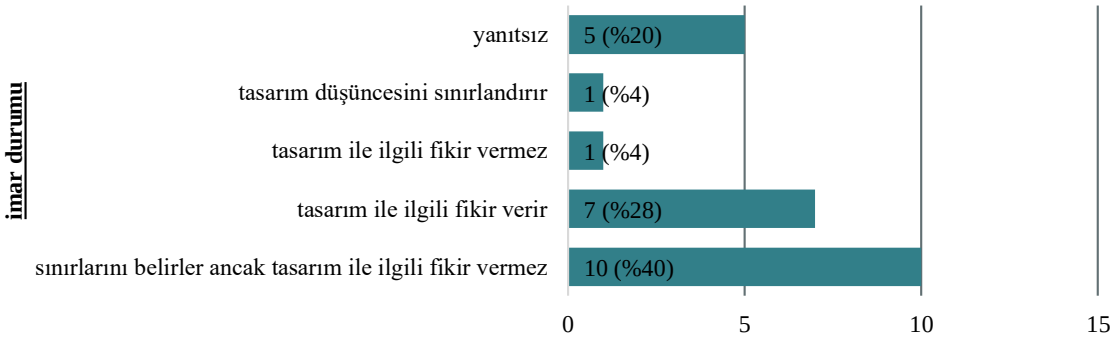
"Bilerek. Hissederek pek tasarım yapamıyoruz artık. Bilerek yapıyorsunuz şartlara bağlı olarak." (G10). "Konuyu ve kişiyi seviyorsam hislerimle çalışıyorum. Ama sadece ticari olarak yaptığımız projeler var bunları da kuralına uygun yapıp veriyoruz." (G21).

Şekil 4.31. Görüşmecilerin tasarım süreçlerinde sezgisel ve rasyonel düşünceyi kullanma durumları

5 görüşmeci "Bir imar durumu ile karşılaştığınızda tasarım ile ilgili netleşmiş fikirlere sahip olur musunuz?" sorusuna yanıt vermemiştir. 20 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin %40'ı imar durumu belgesinin tasarım ile ilgili sınırları belirlediğini ancak tasarım ürünü ile ilgili fikir vermediğini, %28'i ise tasarım ile ilgili fikir verdiğini belirtmektedir (Ek Tablo 26, Şekil 4.32). Bu bulguya ilişkin iki görüşmecinin yanıtı aşağıdadır:

"Genelde ister istemez kafamda hep o taban kurulumuna göre kutu canlanıyor. İstemsiz oluyor, keşke öyle olmasa ama. …" (G15). "Tabi ki. Kat adedi bir kere belli oluyor, çekmeleri orada yazıyor. En azından binanın kabataslak ne olduğu, taban alanı diyelim, çok kabası ortaya çıkmış oluyor. Tasarımsal olarak değil de kaba bir kütle olarak gözümde canlanıyor." (G19).

Şekil 4.32. İmar durumunun tasarım kararları üzerindeki etkisi

Sürece yönelik sorulara alınan yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde;

- Mimarlık eğitiminde temel beklentilerinin meslek pratiğine hazır bir biçimde mezun olmak olduğunu ifade eden görüşmeciler, mimarlık eğitimi ile mimarlık meslek pratiği arasındaki farklılıkların bu taleplerini karşılamadığını belirtmektedirler. Mimarlık eğitiminin meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamadığını, eğitim sürecinde ortaya koyulan görece yaratıcı ürünlerin pratikte karşılığı olmadığını, bunun nedeninin pratikteki sınırlamaların mimarı özgür bırakmaması ve toplumun mimar kimliğini ve mimarlık hizmetlerinin tanımını bilmemesi olduğunu ifade etmektedirler.
- Öte yandan görüşmeciler mimarlık eğitimindeki tasarım süreci ile mimarlık pratiğindeki tasarım süreci arasında benzerlikler ve farklılıklar olduğunu belirtirken farklılıkları, pratikte diğer meslek disiplinleri ile ilişki kurulması, eğitimde her şey hayali ve esnekken pratikte gerçek ve sınırlı olması şeklinde ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra; mimarlık pratiğinde tasarım sürecinde imar durumu, yönetmelikler ve işveren talepleri önem arz ederken, mimarlık eğitimi sürecinde tasarım sürecini en çok etkileyen faktörün proje yürütücüsünün tavrı, istekleri ve baskısı olduğundan söz etmektedirler.
- Görüşmecilerin çoğu imar durumunun sınırları belirlediğini ancak tasarım ürünü ile ilgili bilgi fikir vermediğini belirtirken imar durumunun tasarım ile ilgili bilgi verdiğini belirten görüşmeciler de bulunmaktadır. Görüşmeciler tasarım süreçlerinde izledikleri yol doğrultusunda ele alındığında; sezgi ve bilgiyi harmanlayan, taleplere bağlı değişken tutum sergileyen ve bilgi dâhilinde bir süreç izleyen görüşmeciler birbirlerine eşdeğer dağılım göstermektedirler.

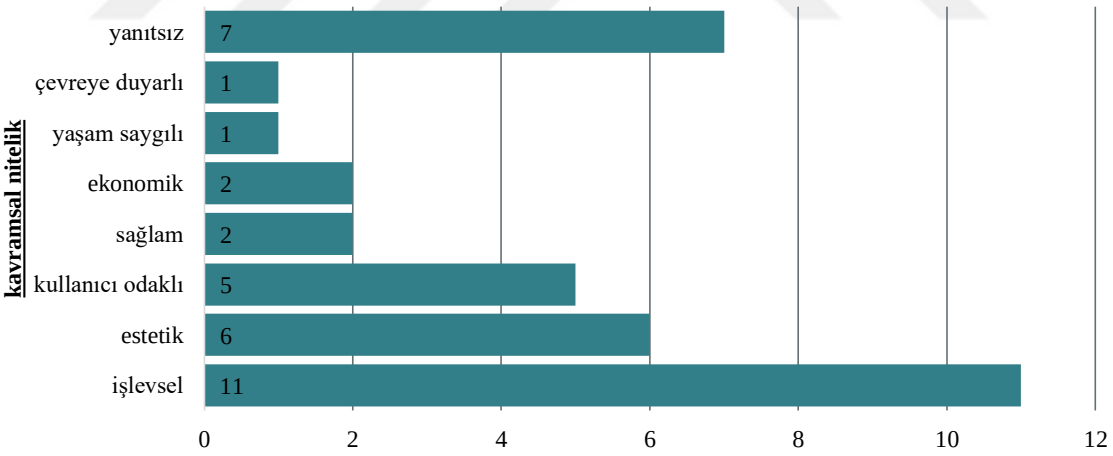
Mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiğinin birbirini karşılamadığını ifade eden yanıtlar beklendiği gibidir. Mimarlık eğitimindeki proje yürütücüsü profili ile mimarlık pratiğindeki işveren profilinin benzer biçimde yorumlanması, eğitim sürecinde de yaratıcılığın yeterince desteklenmediğinin ifade edilmesi, bu yönleri ile mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiğinin tasarım süreçleri açısından büyük farklılıklar göstermediği ancak tasarıma etki eden faktörler açısından farklılaştığı düşüncesini desteklemektedir. İmar durumu belgesinin tasarımda sınırlandırıcı bir etken olarak nitelendirilmesi beklenirken tasarımı sınırlandırmadığına ve tasarım süreçlerinde sezgi ile bilgiyi harmanladıklarına yönelik ifadeler görüşmecilerin genel yanıtları ile çelişki göstermektedir.

4.5. Ürüne İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

Bu başlık altında görüşmecilerin mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği arasındaki tasarım ürününe yönelik farklılıkların/benzerliklerin ortaya koyulmasına, mimarlık pratiğinde aktif rol oynayan mimarlar ve diğer aktörler tarafından oluşturulan yapılı çevrenin, ürünler açısından değerlendirilmesine yönelik sorulan soruların yanıtlarına ilişkin veriler sunulmaktadır.

7 görüşmeci "Sizce mimari bir öge neleri karşılamalıdır?" sorusuna yanıt vermemiştir. 18 görüşmecinin yanıtları incelendiğinde, mimari bir ürünün en çok işlevsel (11) olması beklenmekte, bunu sırasıyla estetik (6), kullanıcı odaklı (5), sağlam (2) ve ekonomik (2) olması izlemektedir (Ek Tablo 27, Şekil 4.33). Üç görüşmecinin bulguya ilişkin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

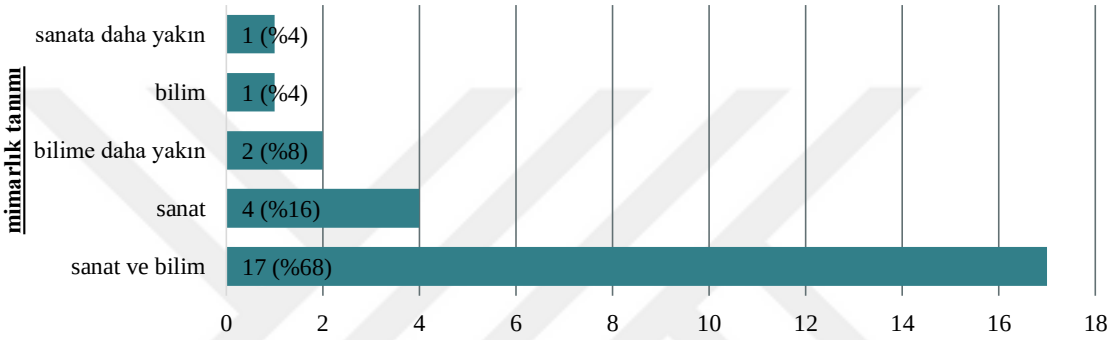
"… Hem ihtiyaç, hem tasarımsal estetik boyutu." (G3). "… işlevselliğin çok önemli olduğunu düşünüyorum … Göze de hitap etmeli …" (G6). "… işlevsellik belki ikinci planda kalır. Önce görsele …" (G10).

Şekil 4.33. Mimari bir öğenin karşılaması gereken kavramsal nitelikler

Görüşmecilerin mimarlık mesleğini sanat ve bilim bağlamında tanımladığı yanıtlar incelendiğinde; sanat ve bilimin (%68) mimarlıkta iç içe olduğu düşüncesi yoğunluk göstermektedir (Ek Tablo 28, Şekil 4.34). Bulguya ilişkin üç görüşmecinin değerlendirmesini aşağıdaki gibi örneklemek mümkündür:

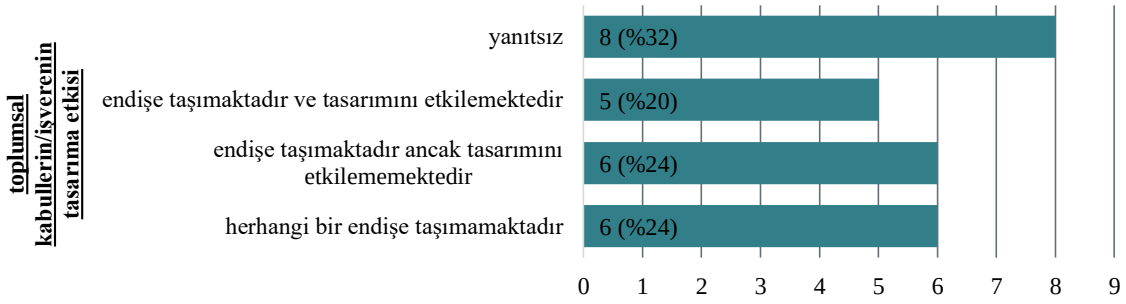
“İkisi de insan olmanın temel niteliği düşünebilme, yaratıcılık yönüyle sanat. Yaratıcılığını ortaya dökmek konusunda da bilim.” (G9). “Ama zaten bu tescillidir, sonuçta sanatçı kartlarımız var bizim. Mimarlık sanatın bir yan kolu, öyle diyelim yani. …” (G12). “Bilimin sanata dönüşmüş hali de diyebilirsin yani. Bilimin bir ifade şekli de olabilir ama bunu yanlışta yorumlamamak lazım. Sırf sanatsal bir şey ifade etmek için mimari yapı yapılmaz ama siz o yapıyı da sevdirmek istersiniz. … mimar aynı zamanda bir sanatçıdır. Ama çok gerçek bir sanatçıdır. Ütopyalarıyla aslında gerçeğe ulaşması gerekir.” (G16).

Şekil 4.34. Mimarlığın sanat ve bilim bağlamında tanımlanması

8 görüşmeci “Toplumsal kabuller veya mevcut düzenin dışında ortaya çıkardığınız tasarımların işveren tarafından kabul görmeyeceği endişesi taşır mısınız? Bu durum tasarımlarınızı nasıl etkilemektedir?” sorusuna yanıt vermemiştir. 17 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; görüşmecilerin %24’ü herhangi bir endişe taşımadığını, %24’ü endişe taşıdığını ancak bu durumun tasarımlarını etkilemediğini, %20’si ise endişe taşıdığını ve bu durumun tasarımlarını etkilediğini belirtmektedir (Ek Tablo 29, Şekil 4.35). İki görüşmeci bu konuda endişe durumunu aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

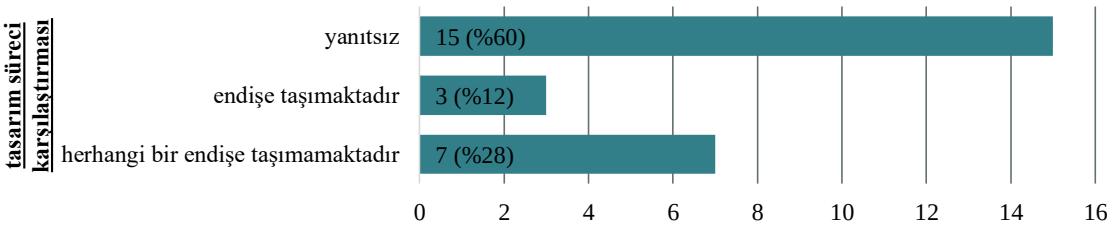
“Tasarımımı etkilemez ama önce yargılanacağımı bilirim. Sonra ona tatlı bir dille farklı bir yöntemle anlatıp açıkladığın zaman kabul etmeyecek insan yok. …” (G5). “Oluyor dediğim gibi özellikle maddiyat anlamında çok oluyor. Tasarımı yapıyorum mesela bunu kesin pahalı bulacak diyorum ama ben yine de yapıyorum. Tasarımı yaparken itiraz edeceğini biliyorum ama yine yaptım ve görsün istedim. Çok hoşuna gitti ama sonuçta yine olmadı. Her seferinde yapıyorum, ya tutarsa gibi oluyor ama şunun için yapıyorum biraz da insanların o farkındalığa varması için. İnsanlar farklı şeyler beklesinler diye.” (G18).

Şekil 4.35. Mimarlık pratiğinde tasarım sürecinde kaygı durumu

15 görüşmeci "Eğitim sürecinde ortaya koyduğunuz tasarımlarda böyle bir kaygı taşımakta mıydınız?" sorusuna yanıt vermemiştir. 10 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde; görüşmecilerin %28'i herhangi bir endişe taşımadığını, %12'si ise endişe taşıdığını ifade etmektedir (Ek Tablo 30, Şekil 4.36). İki görüşmeci bu konuda kaygı durumunu aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

"Kabul etmez zaten yarısını onun bildiği gibi yapardım yarısını kendi bildiğim gibi." (G5). "Eğitim sürecinde taşımıyordum o zaman daha serbest olduğumu hissediyordum ama meslek pratiğinde o kaygıları fazlasıyla hissediyorum artık." (G24).

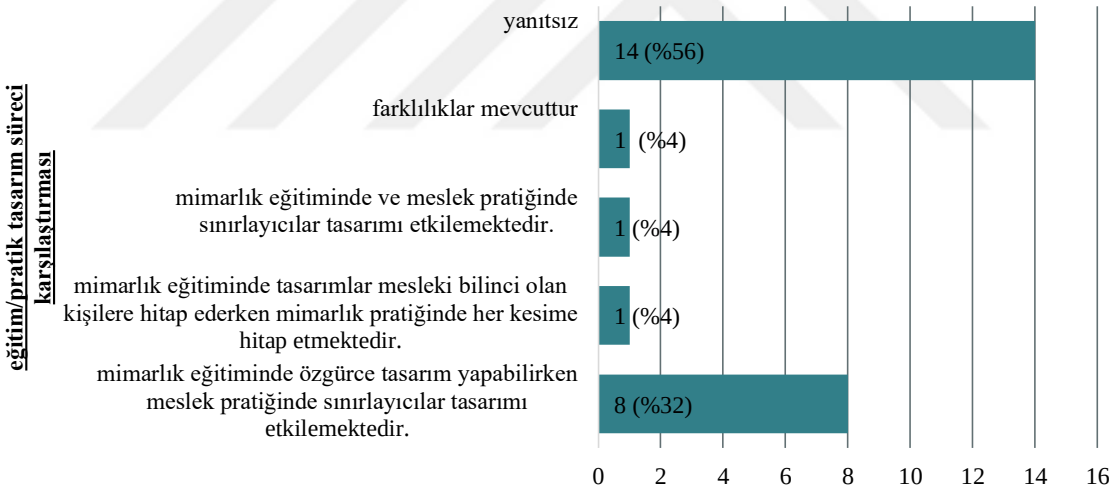

Şekil 4.36. Mimarlık eğitiminde tasarım sürecinde kaygı durumu

14 görüşmeci "Mimarlık eğitiminde, tasarım stüdyolarında yaptığınız tasarımları mimarlık pratiğindeki tasarımlarınızla karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?" sorusuna yanıt vermemiştir. 11 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; mimarlık eğitiminde ortaya çıkardıkları ürünler ile mimarlık pratiğinde ortaya çıkardıkları ürünler arasında yapılan karşılaştırmada mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde sınırlayıcıların tasarımı etkilediği (8) vurgulanmaktadır. Mimarlık eğitiminde tasarımlar mesleki bilinci olan kişilere hitap ederken mimarlık pratiğinde her kesime hitap etmekte

olduğu (1) ve mimarlık eğitiminde ve meslek pratiğinde sınırlayıcıların tasarımı etkilediği (1) diğer ifadeler arasındadır (Ek Tablo 31, Şekil 4.37). Konuyla ilgili olarak üç görüşmeci düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

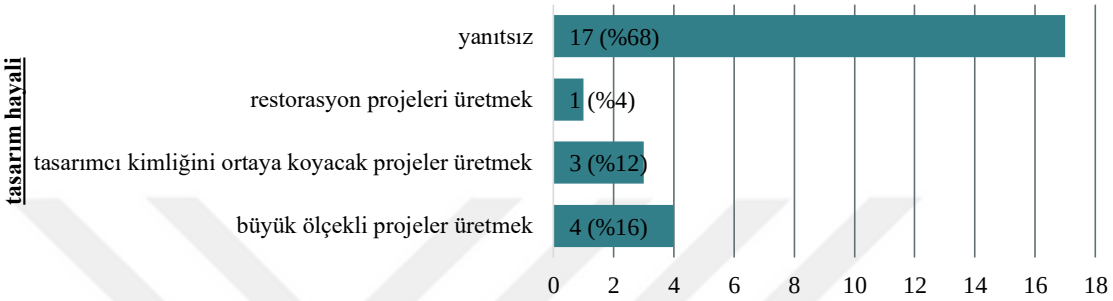
"… Bir yeri tasarlarken malzeme veya birleşim detayı düşünmüyorsun. O yüzden uçuk kaçık tasarlayabiliyorduk. Piyasaya gelince bir malzeme 50 TL iken diğeri 300 TL olabiliyor. O tasarımını etkiliyor." (G11). "Öğrencilikte daha özgürdük. Mimarlık pratiğinde o kadar özgür olamıyoruz … meslek hayatıma etki edecek bir duruma getirdi beni müşterilerim … Hayalimdeki gibi olmadı." (G13). "Şu anda çok tekdüze çalışıyoruz. Çok kalıplaşmış bir yapı formunda çalışıyoruz. Herkes gibi desem yeridir. Aslında gönlümüzden böyle geçmiyor. Biraz açmaya çalışıyoruz ama çok zor yani. İnsanların kafasında bir şey var. İnsanlar bildiği yemeği yemeye çalışıyor açıkçası. Buraya gelen müşteri bana diyor ki şu ruhsatımı al da bana ver. Tek kaygısı belediyeden ceza yememek. Bina bittiğinde elektriğini suyunu bağlatabilmek. O kadar." (G19).

Şekil 4.37. Mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiğinde tasarım süreci karşılaştırması

17 görüşmeci "Mezun olduktan sonra ne tür projeler üretmeyi hayal ediyordunuz?" sorusuna yanıt vermemiştir. 8 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde görüşmecilerin %16'sı büyük ölçekli projeler üretmeyi, %12'si tasarımcı kimliğini ortaya koyacak projeler üretmeyi ve %4'ü restorasyon projeleri üretmeyi hayal ettiğini ifade etmektedir (Ek Tablo 32, Şekil 4.38). İki görüşmeci hayallerinden aşağıdaki gibi bahsetmektedir:

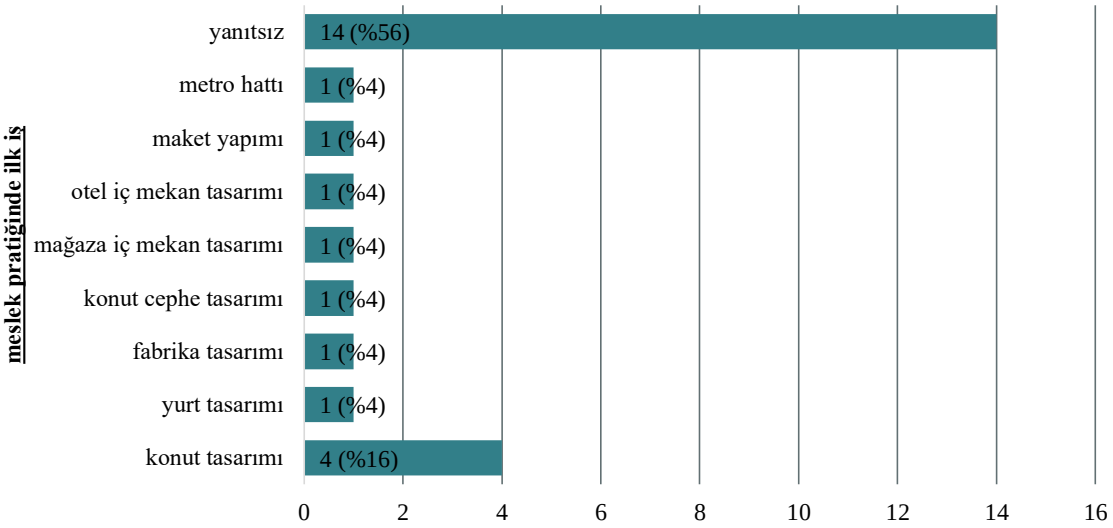
“Çok güzel bir ofiste çalışmayı hayal ediyordum. Güzel bir ofiste başladım hatta, oturaklı bir ofisti ama 3 ay. Çünkü ben orada çizim teknikerliği yapıyordum. Bu benim hayalim değil dedim ve ayrıldım. …” (G2). “Hastane çizeyim, otel çizeyim gibi spesifik bir şeyim yoktu ama büyük yapı çizeyim, evet güzel bir şey kendini geliştirmek açısından.” (G18).

Şekil 4.38. Görüşmecilerin mezun olduktan sonra üretmeyi hayal ettikleri tasarımlar

14 görüşmeci “Meslek pratiğindeki ilk işinizi tanımlar mısınız?” sorusuna yanıt vermemiştir. 11 görüşmeciden alınan yanıtlara göre görüşmecilerin %16’sının meslek pratiğindeki ilk işi konut tasarımı iken yurt tasarımı (%4), fabrika tasarımı (%4), konut cephe tasarımı (%4), mağaza iç mekân tasarımı (%4), otel iç mekân tasarımı (%4), maket yapımı (%4) ve metro hattı (%4) gibi farklı büyüklük ve kapsamlarda işlerden bahsettikleri görülmektedir (Ek Tablo 33, Şekil 4.39). Üç görüşmeci meslek pratiğindeki ilk işini aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

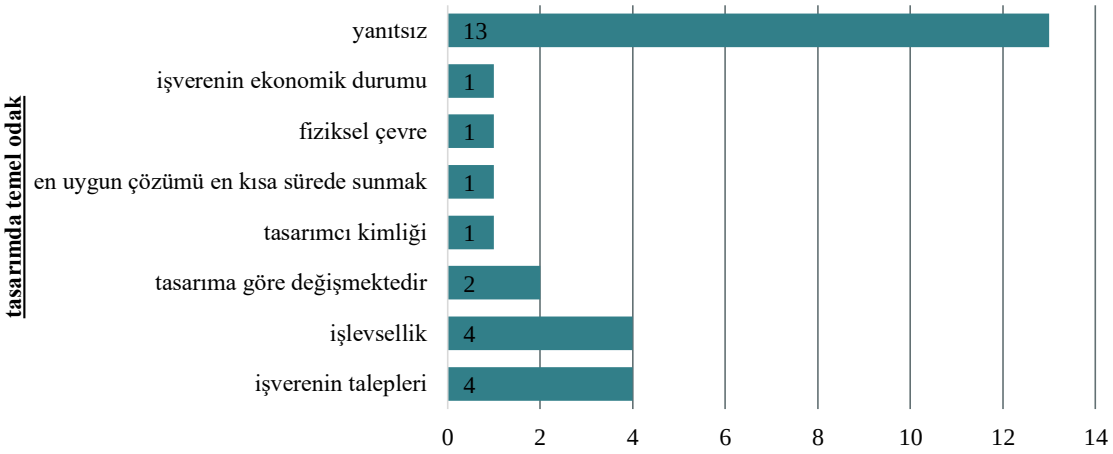
“Konut tasarımı yaptım ben.” (G2). “… bir çizim ofisinde işe başlamıştım haliyle genç mimarın sırtına bas, ona ver yapsın mantığındaydılar. Halihazır arsası var binalarını yerleştirdik.” (G5). “Okuduğum dönemi saymıyorum. … köy eviydi.” (G19).

Şekil 4.39. Görüşmecilerin meslek pratiğindeki ilk işleri

13 görüşmeci "Tasarımlarınızda temel odak noktanız nedir?" sorusuna yanıt vermemiştir. 12 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; çoğunlukla işveren talepleri (4) ve işlevselliğin (4) ön planda tutulduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra tasarıma göre değişkenlik gösterdiğini (2), tasarımcı kimliği (1), en uygun çözümü en kısa sürede sunma (1), fiziksel çevre (1) ve işverenin ekonomik durumu (1) gibi nitelikler de söz konusu olmaktadır (Ek Tablo 34, Şekil 4.40). Bu bulguya ilişkin üç görüşmecinin yanıtı aşağıdadır:

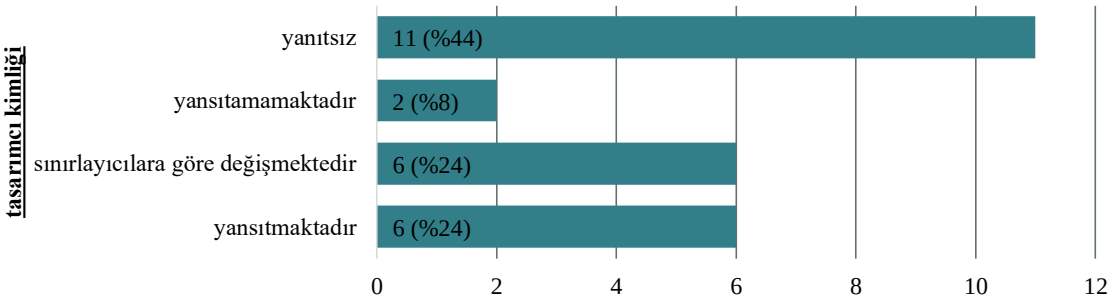
"Kullanıcıya. Kullanıcının mutluluğu. … Benim mutlu olmayacağım bir binada ben kimsenin mutsuz olmasını istemem. …" (G13). "İşlevsellik" (G18). "Benden ne isteniyor, … malzemenin gücü, kalitesi bizim tasarımımızı etkileyen unsurlar, malzemelerimiz kadar esneyebiliriz. …" (G22).

Şekil 4.40. Görüşmecilerin tasarımlarında temel odak noktası

11 görüşmeci "Yaptığınız işlere tasarımcı kimliğinizi yansıtabiliyor musunuz?" sorusuna yanıt vermemiştir. 14 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin %24'ü yaptığı işlerde tasarımcı kimliğini yansıttığını, %24'ü yansıtma durumunun sınırlayıcılara göre değiştiğini, %8'i ise tasarımcı kimliğini yansıtamadığını ifade etmektedir (Ek Tablo 35, Şekil 4.41). Bu bulguya ilişkin üç görüşmecinin yanıtı aşağıdadır:

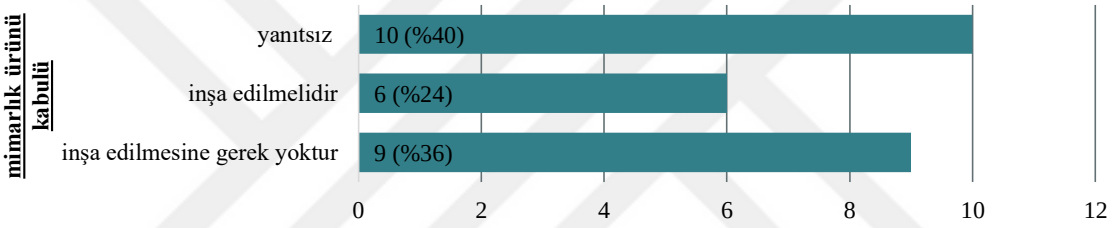
"Her zaman olmuyor neden olmuyor çünkü burada kullanıcının ne istediği çok önemli. …" (G4). "Kısmen yansıtabiliyoruz diyelim, tamamen değil. Sonuçta dedik ya ekonomik kaygılar, işveren beklentileri daha ön planda oluyor. Kısıtlanmış hissediyorum." (G10). "Buna pek azında diye cevap verebilirim çünkü genelde, sınırları genelde çizilmiş işler geliyor. Dolayısıyla o işler üzerinde mimar kimliğimizi yansıtıyor muyuz? O da biraz imar yönetmelikleri, belediyenin kısıtları gibi sınırlamalarla biraz yok ediliyor diyebiliriz." (G23).

Şekil 4.41. Görüşmecilerin tasarımlarına tasarımcı kimliğini yansıtma durumu

10 görüşmeci “Bir tasarımı mimarlık ürünü olarak kabul etmeniz için bu ürünün hayata geçirilmesi gerekmekte midir, diğer bir ifadeyle mimarlık ürünü tasarım mıdır yoksa inşa edilmiş bir bina mıdır?” sorusuna yanıt vermemiştir. 15 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; görüşmecilerin %36’sı inşa edilmesine gerek olmadığını, %24’ü inşa edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Ek Tablo 36, Şekil 4.42). Konuyla ilgili olarak iki görüşmeci düşüncelerini şu şekilde açıklamaktadır:

“… Kağıt ve zihinde kaldığı zaman bir anlamı olmaz. Mimar ürünü tasarlayıp ortaya koyacak ki birileri değerlendirebilsin. … çizimde kalması sanat anlamında belki evet ama mimarlık anlamında hayır.” (G10). “Tasarım ürünü olabilir ama mimarlık ürünü olması için hayata geçirilmesi gerek. …” (G17).

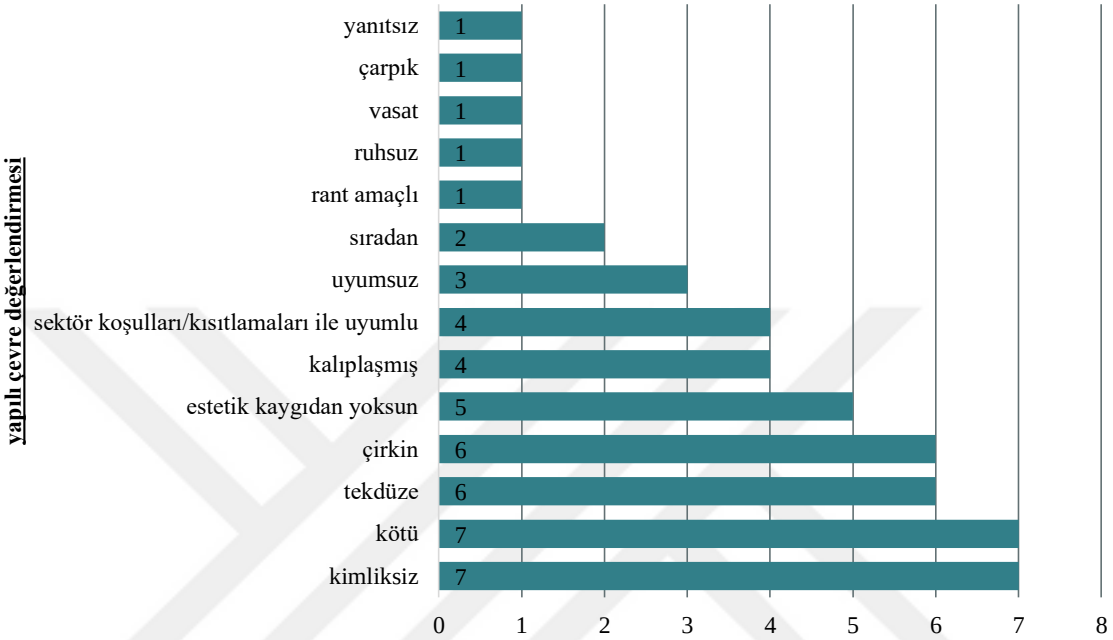

Şekil 4.42. Mimarlık ürünü kabulü

1 görüşmeci “Yaşadığınız yapılı çevrede bulunan ürünleri mimar olarak ve mimari açıdan nasıl değerlendirmektesiniz?” sorusuna yanıt vermemiştir. Görüşmecilerden alınan yanıtlar analiz edildiğinde yapılı çevredeki mimarlık ürünlerinin çoğunlukla kimliksiz (7), kötü (7), tekdüze (6), çirkin (6), estetik kaygıdan yoksun (5), kalıplaşmış (4) ve sektör koşulları/kısıtlamaları ile uyumlu (4) olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra görüşmeciler yapılı çevreyi, uyumsuz (3), sıradan (2), rant amaçlı (1), ruhsuz (1), vasat (1) ve çarpık (1) olarak da değerlendirmektedir (Ek Tablo 37, Şekil 4.43). Konuyla ilgili olarak iki görüşmeci yapılı çevreye yönelik düşüncelerini aşağıdaki ifadelerle vurgulamaktadır:

“Kötü. Yeni yapılan yapılar da kötü işin şeyi. Eski yapılan yapılara hadi diyecek bir şey yok. Artık belli şeyler değişiyor. Estetik algımız da değişti eskiye göre. Ama şu an yapılan yapılar da kibrit kutusu gibi. Belli, klasik, tak tak tak… bir estetiği yok. ... Her mimara git kötü diyor ama kardeşim sen yaptığın yapıya bir bak önce. Ben nasıl bir şey yapıyorum diye.” (G3). “Basit, standart. Tekdüze bir plan şeklinde çalışıyorum. Mimarlığın Trabzon’da var olduğuna inanmıyorum nedeni tamamen mal sahipleri. Mimarlar bir süre

sonra haliyle bir şekilde para kazanmak zorunda, mal sahibine mecburen uymak zorundasın. … Aslında doğrusunu biliyoruz ama sıkış tepiş olmasını onlar istiyor biz de mecburen onlara göre yönleniyoruz.” (G5).

Şekil 4.43. Görüşmecilerin yapılı çevreye yönelik değerlendirmeleri

Ürüne yönelik sorulara alınan yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde;

- Mimarlık mesleğinde sanat ve bilimin iç içe olduğu görüşü yoğunluk göstermektedir. Mimari bir ürünün karşılaması gereken temel nitelik işlevsellik olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra estetik değerler ve kullanıcı talepleri ikinci öncelik olarak görülmektedir. Meslek pratiğindeki tasarımlarda temel odak noktası işveren talepleri ve işlevsellik olarak tanımlanmaktadır.

- Mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapılabilirken meslek pratiğinde sınırlayıcıların tasarımı etkilediği vurgulanmaktadır. Toplumun mimarlık ürünü algısının mimarlarda tasarım ürününün kabul görmeyeceğine dair endişe yarattığına ve tasarımları etkilediğine dair görüşlerin yanı sıra herhangi bir endişe yaratmadığına ya da yaratmasına rağmen tasarımları etkilemediğine yönelik görüşler de mevcuttur. Endişe taşıdığını belirten görüşmecilerin çoğu eğitim sürecinde benzer endişeleri taşımadıklarını belirtseler de endişe taşıdığını belirtenler de mevcuttur.

- Yanıt verenlerin sayısı az olmakla birlikte, mezun olduktan sonra tasarımcı kimliğini ortaya koyabilecekleri ve büyük ölçekli projeler üretmeyi hayal eden mimarların meslek pratiğindeki ilk işlerinin genel olarak konut vb. küçük ölçekli işler olduğu görülmektedir.
- Yapılan işlere tasarımcı kimliği yansıttığını söyleyenler mimarlar ile tasarımcı kimliğini yansıtma durumunun sınırlayıcılara bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ifade edenler eşit sayıdadır. Benzer şekilde bir tasarım ürününün mimarlık ürünü olarak kabul görmesi için inşa edilmesi gerektiğini ifade edenler ile inşa edilmesi gerekmediğini ifade edenler neredeyse eşit sayıdadır. Buna rağmen yapılı çevredeki mimarlık ürünlerine yönelik genel değerlendirmede olumlu herhangi bir değerlendirme yapılmadığı; mevcut yapılı çevrenin kimliksiz, kötü, tekdüze, çirkin, estetik kaygıdan yoksun, kalıplaşmış, sektör koşulları/kısıtlamaları ile uyumlu olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Görüşmecilerin mimarlık mesleğini sanat olarak tanımlayacağı ve mimari bir ögede estetik değerlerin ön planda tutulacağı beklenirken, mimarlığın sanat ve bilim olarak tanımlandığı ve işlevsel yönünün öncelik gösterdiği görülmektedir. Öte yandan mimarlık eğitiminde mimarlık pratiğine oranla daha özgür olduklarını ifade etmeleri, mimarlık pratiğinde sınırlamaların yoğun olduğunu ifade etmeleri beklenen bir durumdur.

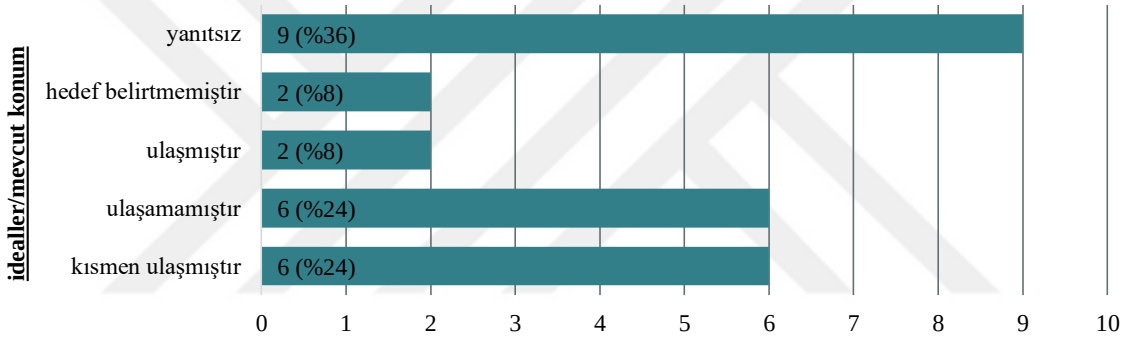
Eğitim sürecindeki hayalleri ile meslek pratiğindeki konumlarının düşük oranda benzerlik gösterdiğine yönelik ifadeler, eğitim sürecinin mimara sanatçı ve tasarımcı kimliğini empoze ettiğinin ancak toplumun bu bilinçte olmayışının ve pratikte bunun net bir karşılığının olmayışı mimarın bu algısını yıktığının bir diğer kanıtıdır. Toplumun mimar ve mimarlık mesleği tanımını bilmediğini ifade ederken tasarımlarında işverenin kabul etmeyeceği endişesini taşıdıkları, bundan dolayı ortaya koydukları mimari ürünlerin niteliklerinin tasarımcı kimliklerini yansıtmadığını belirtmeleri beklense de yanıtlar bunun aksini göstermektedir. Yapılı çevredeki ürünlere yönelik değerlendirmeleri ve ortaya koydukları ürünlerde işveren, kanunlar ve yönetmelikler ile ekonomik faktörlerin sınırlayıcı etkilerini vurgulamaları varsayımları desteklemektedir.

4.6. Ortam/Bağlam/Duruma İlişkin Bulgular ve İrdelemeler

Bu başlık altında görüşmecilerin tasarım kararlarını aldığı ortamın değişkenleri (toplumsal, ekonomik, sosyal faktörler ve dış etmenler) karşısındaki tutumuna yönelik sorulan soruların yanıtlarına ilişkin veriler sunulmaktadır.

9 görüşmeci "Mimarlık pratiğindeki konumunuza baktığınızda, mimarlık eğitim sürecindeki ideallerinize ulaştığınızı söyleyebilir misiniz?" sorusuna yanıt vermemiştir. Görüşmecilerden alınan yanıtlar analiz edildiğinde çoğunluğunun kısmen ulaştığını (%24) veya ulaşamadığını (%24) belirttiği görülmektedir. 2 görüşmeci ideallerine ulaştığını (%8) belirtirken, 2 görüşmeci herhangi bir hedef belirtmemiştir (%8) (Ek Tablo 38, Şekil 4.44). Konuyla ilgili olarak iki görüşmeci aşağıdaki ifadelerde bulunmaktadır:

"Fark var. Hedef olarak daha tasarımsal şeyler yapmak istiyordum. Piyasada öyle bir alan olmadığı için hayallerimin bir kısmını yaptım, … Okuldaki hayallerimle şu anki durumum arasında fark var." (G11). "… herkes gibi değil. Çok farklı hayallerle çıkıyoruz meslek hayatımıza ama düşündüğümüz gibi olmuyor bazı şeyler. …" (G17).

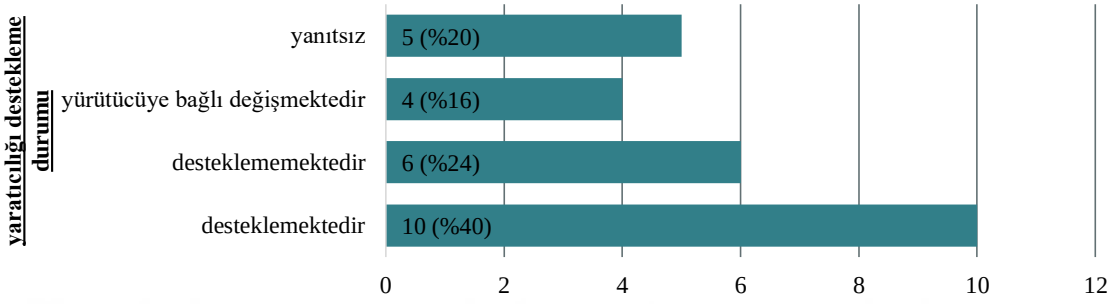

Şekil 4.44. Görüşmecilerin ideallerindeki konumlarına ulaşma durumları

5 görüşmeci "Mimarlık eğitimindeki tasarım sürecini yaratıcılığı destekler nitelikte bulmakta mısınız? Eğitim sürecinin yaratıcı bulduğunuz ve bulmadığınız yönleri nelerdir?" sorusuna yanıt vermemiştir. 20 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde; görüşmecilerin çoğu mimarlık eğitiminde tasarım sürecinin yaratıcılığı destekler nitelikte (%40) bulurken; bir kısmı yaratıcılığı desteklemediğini (%24) ve stüdyo yürütücüsüne bağlı olarak değiştiğini (%16) belirtmektedir (Ek Tablo 39, Şekil 4.45). Konuyla ilgili olarak üç görüşmeci aşağıdaki ifadelerde bulunmaktadır:

"Bulurum. Değişik alternatifler üretilir. 40 tane öğrenciden 40 fikir çıkar. Ne kadar yaratıcı olsanız o kadar alternatifi bir arada göremezsiniz." (G1). "Hayır. Tamamen yönlendirme çünkü. Şöyle hocaların kendi fikirlerini ortaya koyma istekleri. ... hocalar direk kendi fikirlerini empoze etmeye çalışır. Hatta bazen aşağılarlar senin projende hiçbir şey olmaz diye." (G5). "Geleneksel mimarlık öğrencisi eğitimi vermekten bence artık kaçınmak

gerekiyor. Düşünce yapısını değiştirmemiz lazım önce mimarın. Farklı düşünmeyi mimarlık öğrencisine mimar adayına öğretmemiz gerekiyor önce. … Bence mimarlık bölümleri bu konuda bir çaba sarf etmeli. …" (G14).

Şekil 4.45. Mimarlık eğitiminin yaratıcılığı destekleme durumu

2 görüşmeci "Mimarlık pratiğinde; tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdir?" sorusuna yanıt vermemiştir. 23 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; meslek pratiğinde tasarım sürecini en çok etkileyen faktörlerin kanunlar ve yönetmelikler (13), kullanıcı talepleri (13) ve ekonomik imkanlar (12) olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra yer bağlamı (4), imar koşulları (3), arsa koşulları (2), işveren profili (1), sosyo-kültürel bağlam (1), kalıplaşmış düşünceler (1), meslek tanımının bilinmemesi (1) ve tasarımcı kimliği (1) gibi faktörlerin etkilerinden söz edilmektedir (Ek Tablo 40, Şekil 4.46). Konuya yönelik görüşmecilerin değerlendirmeleri şu şekilde özetlenebilir:

"Belediye, imar yasası. … yönetmeliği yazan memur yazdığını bize anlatamıyor ya siz yazdınız diyorum siz yazdınız ve bizim başımızı derde soktunuz cevap veremiyor. …" (G13). "… Bir kere nerede neyi tasarlayacağız, kime yapacağız, konu nedir, ne kadar serbestim, hangi maliyetler içinde hareket etmem lazım. Bütün bunlar hep ana tasarımı etkiliyor. Yapılaşma koşulları nedir? Ne kadar özgür olabiliyorum. … belediyede her zaman arkadaşlara şunu söylerim, sizin ruhsat dosyanızda eminim hiçbir evrak eksik değildir. Siz hep nicelikle uğraşıyorsunuz, hiç işin niteliğine bakmıyorsunuz. …" (G14). "Birincisi para, yani vatandaş çok para, bizim fikrimiz pahalıysa bu bir engeldir. Tabi ki güzel şeylerin de bedeli oluyor, pahalı oluyor önereceğimiz şeyler. Dolayısıyla ekonomik sıkıntılar buna engel oluyor. Müteahhit para kazanmak için yapıyor. …" (G21).

n	13	12	4	3	2	1
	kanunlar ve yönetmelikler, kullanıcı talepleri	ekonomik imkanlar	yer bağlamı	imar koşulları	arsa koşulları	işveren profili, sosyo-kültürel bağlam, kalıplaşmış düşünceler, meslek tanımının bilinmemesi, tasarımcı kimliği

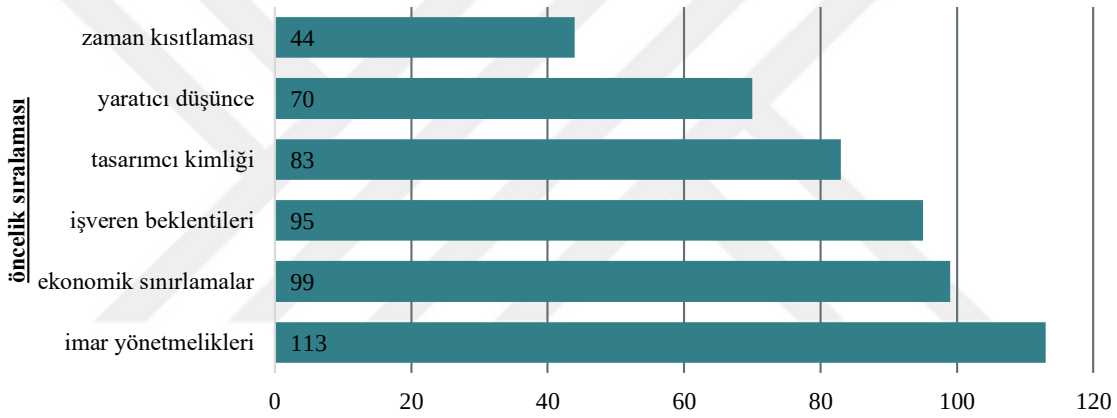
Şekil 4.46. Mimarlık pratiğinde tasarım sürecini etkileyen faktörler

Ekonomik sınırlamalar, imar yönetmelikleri, işveren beklentileri, zaman kısıtlaması, tasarımcı kimliği ve yaratıcı düşünce faktörlerinin mimarlık meslek pratiğinde tasarım sürecini etkilediği düşünülmektedir. Görüşmecilerden söz konusu faktörleri tasarım sürecindeki önceliklerine göre sıralamaları istendiğinde; sıralamanın imar yönetmelikleri (113p), ekonomik sınırlamalar (99p), işveren beklentileri (95p), tasarımcı kimliği (83p), yaratıcı düşünce (70p) ve zaman kısıtlaması (44p) şeklinde olduğu görülmektedir (Ek Tablo 41, Tablo 4.1, Şekil 4.47). Konuya yönelik görüşmecilerin deneyimleri aşağıdaki gibidir:

"Önce imar seni bir güzel kısıtlıyor, sonra alana bakıyorsun ben bu adama bunu yapsam değer mi, sonra bunu işverene açıklıyorsun diyorsun ki biz sağdan 5 çektik, soldan 5 çektik elde kaldı hiçbir şey. Bunu yapmak istiyor musun?" (G25). "Tam böyle umurumda değil tasarım gibi oldu ama öyle zaten, ister istemez öyle oluyor. Keşke böyle olmasa." (G15). "… keşke olmasa. Geliyorlar iki haftada üç haftada şey istiyorlar. Olmaz ki o zaman. Burada bir şeyler koyabiliyorsak üstüne zaman olması gerekiyor. Biraz yoğruşmamız gerekiyor. Ama bu zamanla ilgili sıkıntı hep oluyor zaten." (G17). "… ekonomi ile bu kimlikler arasında seçim yapmak zorunda kalıyorsunuz. Büyük bir karar anı. Ya parayı kaybedeceğiz ya mimarlığı gibi bir durum." (G18).

Tablo 4.1. Faktörlerin görüşmeciler tarafından derecelendirilmesi

	1. öncelik (6 puan)		2. öncelik (5 puan)		3. öncelik (4 puan)		4. öncelik (3 puan)		5. öncelik (2 puan)		6. öncelik (1 puan)		**toplam**	
	Fre.	Dğr	Fre.	Dğr	Fre.	Dğr	Fre.	Dğr	Fre.	Dğr	Fre.	Dğr	**Fre.**	**Dğr**
Ekonomik Sınırlamalar	5	30p	5	25p	8	32p	1	3p	4	8p	1	1p	**24**	**99p**
İmar Yönetmelikleri	12	72p	3	15p	3	12p	3	9p	2	4p	1	1p	**24**	**113p**
İşveren Beklentileri	1	6p	10	50p	7	28p	2	6p	1	2p	3	3p	**24**	**95p**
Zaman Kısıtlaması	0	0p	0	0p	2	8p	4	12p	6	12p	12	12p	**24**	**44p**
Tasarımcı Kimliği	5	30p	1	5p	4	16p	6	18p	6	12p	2	2p	**24**	**83p**
Yaratıcı Düşünce	1	6p	5	25p	0	0p	8	24p	5	10p	5	5p	**24**	**70p**

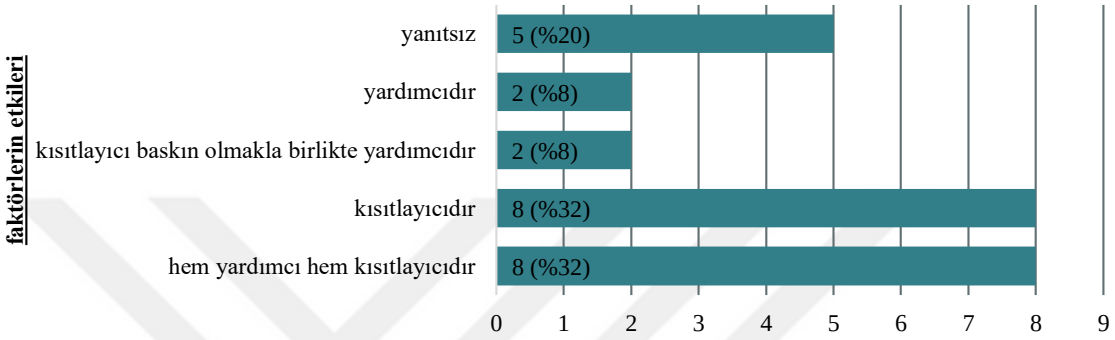

n	**113**	**99**	**95**	**83**	**70**	**44**
	imar yönetmelikleri	ekonomik sınırlamalar	işveren beklentileri	tasarımcı kimliği	yaratıcı düşünce	zaman kısıtlaması

Şekil 4.47. Görüşmecilerin mimarlık pratiğinde ön planda tuttuğu faktörler

5 görüşmeci "Tasarım sürecinizi etkileyen faktörleri tasarım aşamasında yardımcı olarak mı kısıtlayıcı olarak mı değerlendirmektesiniz?" sorusuna yanıt vermemiştir. 20 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; söz konusu faktörlerin hem yardımcı hem kısıtlayıcı olduğunu (%32) ve tamamen kısıtlayıcı olduğunu (%32) düşünen görüşmecilerin aynı oranda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra faktörlerin kısıtlayıcılığı baskın olmakla birlikte yardımcı olduğunu (%8) ve doğrudan yardımcı olduğunu (%8) belirten görüşmeciler de mevcuttur (Ek Tablo 42, Şekil 4.48). İki görüşmecinin değerlendirmeleri ve deneyimleri şu şekilde özetlenebilir:

“Bazen çok olduğu için de hep aynı şeyler oluyormuş gibi de oluyor. Bir şeyin de sınırı olmasa karman çorman şeyler olabilecek. …” (G17). “Kısıtlayıcı olarak da değerlendirsem haksızlık olur çünkü bu kadar geniş uçlu bir şey değil tasarım. Çokta geniş uçluya bırakırsak o zaman ne olacak işte birbiriyle yan yana, alakasız siluetler ortaya çıkacak sokakta. O yüzden çokta kısıtlayıcı olduğunu düşünmüyorum.” (G19).

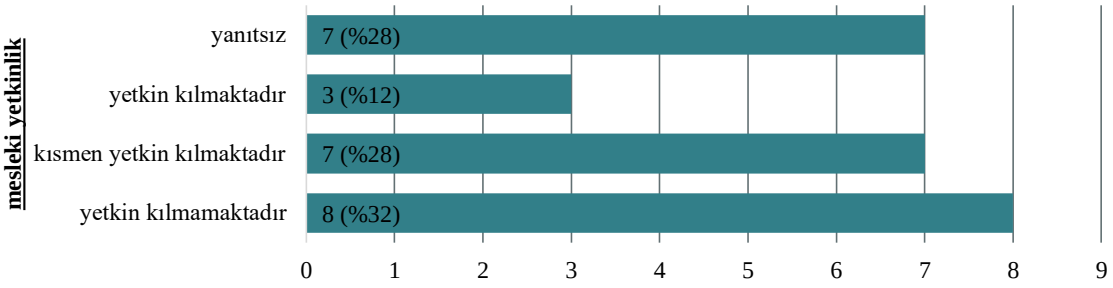

Şekil 4.48. Tasarım sürecini etkileyen faktörlerin tasarıma etkileri

7 görüşmeci “Mimari tasarım eğitiminde stüdyolarda uygulanan yöntem ve tekniklerin mimarlık pratiğinde mesleki yetkinlik kazanmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna yanıt vermemiştir. 18 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde; görüşmecilerin tasarım eğitiminde uygulanan yöntem ve tekniklerin mesleki yetkinlik kazandırmadığı (%32) ve kısmen yetkinlik kazandırdığı (%28) yönündeki görüşlerinin birbirine yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Görüşmecilerin sadece %12’si mimarlık eğitimindeki stüdyo deneyiminin mimarlık meslek pratiğine yönelik yetkinlik kazandırdığını düşünmektedir (Ek Tablo 43, Şekil 4.49). Konuya yönelik görüşmecilerin değerlendirmeleri ve deneyimleri şu şekilde örneklenebilir:

“Belli oranda evet ama tamamen de değil. Az önce bahsettiğim gibi mezun olduğumuzda çünkü artık bir proje tek bir mimardan ibaret değil. Yan meslek dalları var. Onlarla bir bütünlük içerisinde yürütmek zorundasınız. Hani okulun içindeyken bunlar tamamen uzakta sadece mimarlığın kendisiyle ilerliyorsunuz ama mimarlık hiçbir şeye dokunmadan tek başına ilerleyen bir şey değil. Mevzuat ve yönetmeliklerle alakalı bilgim çok düşük oranda …” (G4). “Yeterli değil. Piyasa mimarlığı ile okuldaki mimarlık çok farklıdır. Aldığımız eğitimlerde serbest alanlarda serbest fikirlerle, hayal gücüyle proje üretiyoruz. Piyasaya çıkınca bu serbestlik ortadan kalkıyor. Dolayısıyla imar kanununu, imar

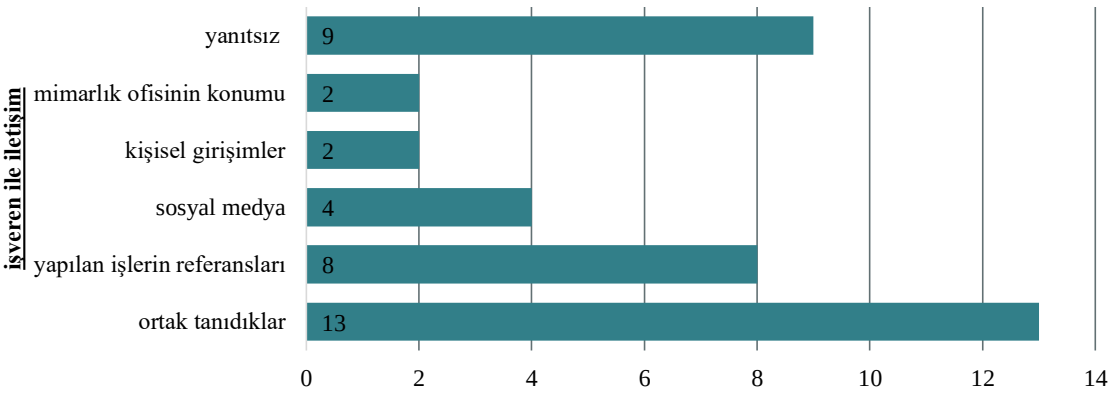
yönetmeliği, plan notları bunlar sizi kısıtlıyor. Tamamen farklı. Okulda bunlara bağlı olarak çalışmıyoruz.” (G20).

Şekil 4.49. Mimarlık eğitiminin mesleki yetkinlik kazandırma durumu

9 görüşmeci “İşveren ile nasıl temasa geçiyorsunuz?” sorusuna yanıt vermemiştir. 16 görüşmeciden alınan yanıtlar incelendiğinde; işveren ile iletişimde en çok vurgulanan yöntemin ortak tanıdıklar (13) ve yapılan işlerin referansları (8) olduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra sosyal medya (4), kişisel girişimler (2) ve mimarlık ofisinin konumu (2) gibi kıstasların da etkili olduğu söylenmektedir (Ek Tablo 44, Şekil 4.50). Bu bulguya yönelik iki görüşmecinin işveren ile iletişim şekli aşağıdaki gibidir:

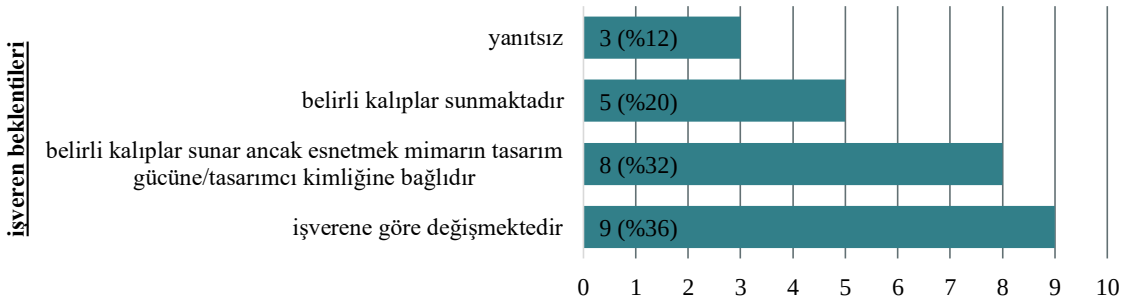
“Bu çevreyle doğru orantılı. Tanıdığınız insanlar, yönlendirmeler. … ama sizin yanınıza gelen insan çevreden önemli ne kadar uyguna yaptırırım olarak geliyor. Dolayısıyla çevre de bir faktördür. …” (G9). “Trabzon’da çevren ne kadar fazlaysa o kadar iş gelir. İyi bir iş yapmışsan o sana referans olur.” (G11).

Şekil 4.50. Görüşmecilerin işveren ile iletişime geçme biçimleri

3 görüşmeci “İşverenin sizden beklentisi esnek midir yoksa belirli kalıplar sunmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermemiştir. 22 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; görüşmecilerin %36’sı beklentinin işverene bağlı olarak değiştiğini, %32’si işverenin belirli kalıplar sunduğunu ancak mimarın tasarım gücü/ tasarımcı kimliği ile bu kalıpları esnetebileceğini, %20’si ise işverenin belirli kalıplar sunduğunu ifade etmektedir (Ek Tablo 45, Şekil 4.51). İki görüşmeci bu konuda karşılaştığı durumları aşağıdaki gibi belirtmektedir:

“Bunlar ortak akıl. İhtiyaç şeması. Sen ne istiyorsun? Bu tercih zaten onun tercihi. Benim çalıştığım müşteri grubu sürekli olduğu için konjonktürü iyi yakalayan insanlar. … Ne yapacaksın? Direnemezsin. Direnmenin de anlamı yok çünkü o senin sorunun değil. Sen onun istediği şekilde tasarımını düzgün yapmak artık senin elinde. Ama soran oluyor sence burada ne olabilir, ben diyorum o bölge şöyle bir bölgedir.” (G12). “Kalıplarla gelen, özellikle müteahhit kesimi, para kazanma amaçlıdır. Ama onlarla mücadele vermekte bizim mesleğimizin bir kısmıdır. … Bizim de ona güzel eser yaptırmak görevimiz. Bunu ikna edeceğiz. İşte ikisi de aynı paraya çıkıyor ama bak biri şöyle çıkıyor, öbürü düz şöyle çıkıyor. … Mimarlığın bir parçası da bu oldu, ikna etmek için de uğraşacağız sadece çizmek için değil. Bu noktada da bizim güçlü olmamız lazım. …” (G21).

Şekil 4.51. İşverenin mimardan tasarım sürecindeki beklentileri

2 görüşmeci “Sizce işverenin/toplumun mimarlık mesleği ve mimar kimliğine bakış açısı nedir?” sorusuna yanıt vermemiştir. 23 görüşmeciden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; işverenin/toplumun mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak gördüğü (13) ve işveren/toplum meslek tanımını bilmediği (10) görüşleri öne çıkmaktadır. Bunların yanı sıra mimar ve mimarlık mesleğine bakışın işverene göre değiştiğinden (5), mimarlık mesleğinin geç de olsa anlaşıldığından (2), işverenin/toplumun mimarları diğer insanlardan farklı bir kimliğe sahip bireyler olarak gördüğünden (1) ve

mimarın tasarımcı kimliğini ortaya koyarsa toplumda saygı gördüğünden (1) söz edilmektedir. Ayrıca mimar sayısındaki artışın toplumun mesleğe saygısını azalttığı (1) yönünde görüş de mevcuttur (Ek Tablo 46, Şekil 4.52). Bu bulguya yönelik üç görüşmecinin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

"Yüzde 15, 20 insan mimarlık mesleğine meslek olarak bakıyor ve gerekli olduğunu düşünüyor. Gerisi tamamen belediyeden ruhsat alayım diye bakıyor olaya. …" (G2). "… topluma çok mimarlık nedir, görevi nedir çok iyi anlatılabildiğini düşünmüyorum. … Toplumun mimar algısı bir kurum bunu zorunlu kılmasa toplumun yüzde kaçı bir mimarla çalışmak ister açıkçası şüphelerim var." (G4). "… Trabzon kenti mimar enflasyonu olan, aşırı büro enflasyonu olan. … Adam kapıdan içeri giriyor diyor ki bir projem var kaça yaparsın? Yapmam. Senin projeni yapmam diyorum. Sen kaça yapacak adam arıyorsun, mimar aramıyorsun. Trabzon böyle, kaça yaparsın. …" (G23).

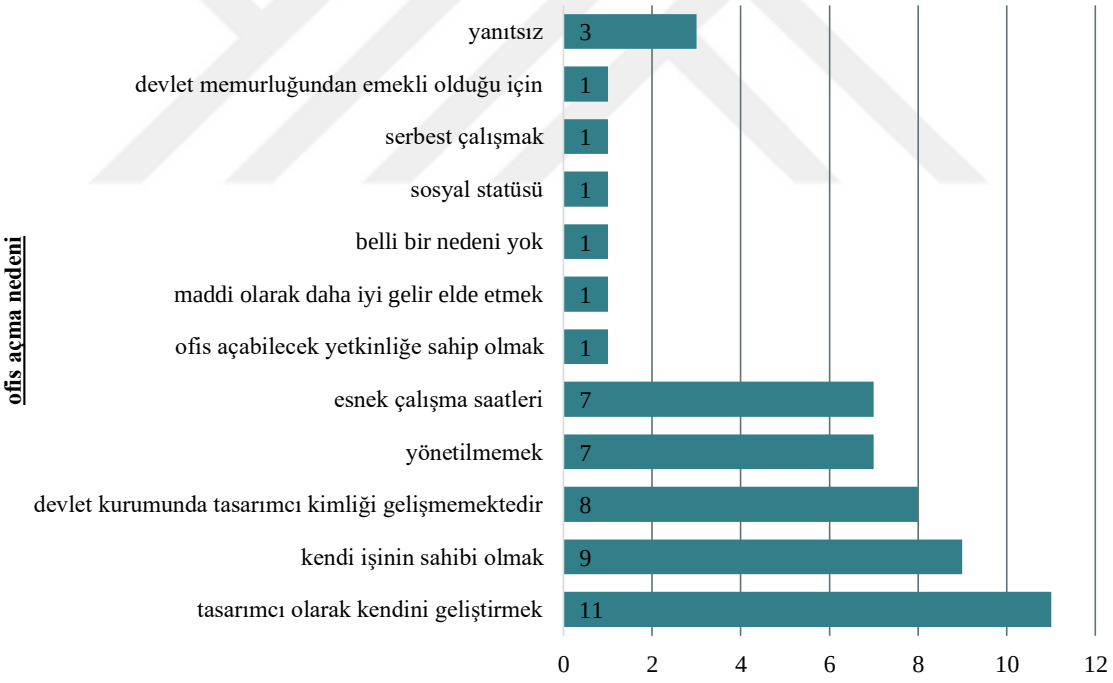

Şekil 4.52. İşverenin/toplumun mimara ve mimarlık mesleğine bakış açısı

3 görüşmeci "Ofis açmayı neden tercih ettiniz, neden bir devlet kurumunda çalışmayı düşünmediniz?" sorusuna yanıt vermemiştir. 22 görüşmeciden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; çoğunlukla tasarımcı olarak kendini geliştirme (11) ve kendi işinin sahibi olma isteği (9), devlet kurumunda tasarımcı kimliğinin gelişmediği düşüncesi (8), yönetilmeme isteği (7) ve esnek çalışma saatlerinin (7) ofis açmak için etken olduğu görülmektedir. Diğer nedenler arasında ofis açabilecek yetkinliğe sahip olma (1), maddi olarak daha iyi gelir elde etme (1), sosyal statü (1) ve serbest çalışma (1) ifadeleri yer almaktadır. 1 görüşmeci devlet

memurluğundan emekli olduğu için ofis açtığını, 1 görüşmeci ise belirli bir nedeni olmadığını ifade etmektedir (Ek Tablo 47, Şekil 4.53). İki görüşmecinin ofis açma nedenlerine ilişkin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

"… devlet, yani devlette kendini geliştirme ihtimalin yok. Oturuyorsun, paslanıyorsun. Sor onlara ne yapıyorlar, bence hiçbir şey yapmıyorlar. … Benim için aktif olmak gerekiyor. Masa başında çiziyim, iki gün şantiyeye gideyim… Ben sabah 7.30'da şantiyede ustalarımın başında olacağım. Akşam çıkış saatim hiç önemli değil. Benim için işim her zaman her şeyin başında gelir. … İşin dışında kalmaktansa işin içinde oyuncu olarak var olmak daha eğlenceli." (G5). "Devlette de çok mimarlık yok, yapıldığını düşünmediğim için yine de okuldaki kadar tasarımsal olmasa da yine de kendin işin içinde olunca, piyasada olunca, uygulamanın içinde olunca daha iyi bir mimarlık mesleğinin hakkının bu şekilde verildiğini düşündüğüm için." (G6).

Şekil 4.53. Görüşmecilerin ofis açma nedenleri

Ortama yönelik sorulara alınan yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde;

- Mimarlık eğitimi süreci bir ortam koşulu olarak ele alındığında; süreci yaratıcılığı destekler nitelikte bulan görüşmeciler çoğunluktadır ancak desteklemediğini ve proje yürütücüsüne bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini de ifade edenler mevcuttur. Buna karşın

tasarım eğitiminde uygulanan yöntem ve tekniklerin mesleki yetkinlik kazandırmadığı ve kısmen yetkinlik kazandırdığı yönündeki görüşlerin birbirine yakın oranlarda ve çoğunlukta olduğu görülmektedir. Görüşmeciler eğitim sürecindeki ideallerine mimarlık pratiğinde kısmen ulaştığını ve ulaşamadığını ifade edenler eşittir.

- Görüşmecilere meslek pratiğinde tasarım sürecini en çok etkileyen faktörler açık uçlu sorulduğunda; faktörler kanunlar ve yönetmelikler, kullanıcı talepleri ve ekonomik imkânlar olarak sıralanmaktadır. Aynı soru görüşmenin ilerleyen aşamasında kapalı uçlu olarak - ekonomik sınırlamalar, imar yönetmelikleri, işveren beklentileri, zaman kısıtlaması, tasarımcı kimliği ve yaratıcı düşünce faktörlerinin meslek pratiğinde önem derecesine göre sıralanması- sorulduğunda; sıralamanın imar yönetmelikleri (113p), ekonomik sınırlamalar (99p), işveren beklentileri (95p), tasarımcı kimliği (83p), yaratıcı düşünce (70p) ve zaman kısıtlaması (44p) şeklinde olduğu görülmektedir. Açık ve kapalı uçlu her iki sıralama da birbiri ile tutarlı olup, tasarım sürecini etkileyen temel faktör sıralamasında imar yönetmelikleri, ekonomik kısıtlamalar ile işveren talepleri; tasarımcı kimliği ve yaratıcı düşünceden önce gelmektedir. Söz konusu faktörlerin tasarım aşamasında hem yardımcı hem kısıtlayıcı olduğunu ve tamamen kısıtlayıcı olduğunu düşünen görüşmecilerin aynı oranda olduğu görülmektedir.
- Görüşmecilerden alınan yanıtlar analiz edildiğinde; çoğunlukla tasarımcı olarak kendini geliştirme ve kendi işinin sahibi olma isteği, devlet kurumunda tasarımcı kimliğinin gelişmediği düşüncesi ve yönetilmeme isteği ile esnek çalışma saatlerinin ofis açma tercihinde etken olduğu görülmektedir.
- İşverenin/toplumun mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak gördüğü ve mimarlık meslek tanımını bilmediği görüşleri öne çıkmaktadır. İşveren profiline yönelik tanımlamalarda beklentinin işverene bağlı olarak değiştiğini, işverenin belirli kalıplar sunduğunu ancak mimarın tasarım gücü/ tasarımcı kimliği ile bu kalıpları esnetebileceğini ifade etmektedirler. İşveren ile iletişim kurmada en çok öne çıkan yöntemin ortak tanıdıkların ve yapılan işlerin referansları olduğu görülmektedir.

Meslek pratiğinde tasarımları yönlendiren faktörlerin sıralamasında tasarımcı kimliği ve yaratıcı düşüncenin arka planda kalması, faktörler kanunlar ve yönetmelikler, kullanıcı talepleri ve ekonomik imkânlar gibi faktörlerin ön plana çıkması yapılı çevredeki ürünlerin mimari kaygıdan yoksun oluşunu açıklar niteliktedir. İşverenin mimara yönelik tutumunun resmi prosedür gereği ihtiyaç duyulan bir aracı olduğuna, mimarlık hizmetinin tasarım yönünün işveren tarafından yok sayılması ve teknik eleman olarak görülmesine yönelik

görüş mimarların genel şikayeti olmakla birlikte görüşmeciler tarafından da desteklenmektedir.

Devlet kurumlarında mesleğin temeli olan üreten tasarımcı kimliğinin arka plana atılması görüşmecileri ofis açmaya yönlendirirken işverenin talepleri ile tasarımcı kimlikleri meslek pratiğinde de arka planda kalmaktadır. Bunun nedeni olarak işverenin mimar tercihinde tasarımlarının referans olması yerine ortak tanıdıkların aracılığının etkili olduğu ifade edilmektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Mimarlık meslek pratiğinde üretim ortamını etkileyen dinamikler, ortaya çıkan mimarlık ürününü de etkilemektedir. Mimarlık bölümünden mezun olan mimar sayısının düzensiz biçimde artması ve ekonomik kaygılar gibi faktörler, kentsel kimlikten ve kültürel değerlerden bağımsız "tektipleşen" yapılı çevrenin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Mimarlık mesleği, sektör koşulları ve devlet politikaları gibi sınırlayıcılara bağımlı olarak gerçekleştirildiğinden ve inşaat sektörünün çok aktörlü yapısı içerisinde baskın olan diğer faktörlerden dolayı mimarların esnek düşünme imkânları kısıtlandığından ortaya çıkan mimarlık ürünleri yaratıcı düşünceden yoksun, tasarım kaygısı düşük ürünler olmaktadır.

Bu sorunun kaynağını belirlemek üzere mimarlık pratiğinde yaratıcılık düşüncesini serbest mimarların görüş ve düşünceleri doğrultusunda ortaya koymayı hedefleyen tez çalışması, Trabzon kenti özelinde yürütülmüştür. Bu bağlamda tezin tanımlamaya yönelik bulguları incelendiğinde; her ne kadar farklı yaratıcılık tanımlamaları yapılsa da mimarlık mesleğinde yaratıcılığın önemi ve gerekliliği görüşmecilerin çoğunluğu tarafından ifade edilmektedir. Mimarlar, mimarlık mesleğinin yaratıcılık ve tasarım kavramları ile bir bütün olduğu bilincindedir.

Kuramsal araştırmalardan elde edilen bilgiler ışığında bireye yönelik bulgular ve irdelemeler incelendiğinde, görüşmecilerin kendilerini yaratıcı bireyleri niteleyen özelliklerle eşleştirdikleri görülmektedir. Görüşmeciler yaratıcılığı doğuştan gelen bir olgu değil zamanla, eğitimle ve deneyimle kazanılabilecek bir olgu olarak değerlendirmekte; kendilerini geliştirmek için araştırma yapmak, gözlemlemek, gezmek gibi eylemler gerçekleştirdiklerini ifade etmektedirler. Mimarlık bölümünü tercih ederken bilinçli ve bilinçsiz yönelimlerin olduğu görülse de eğitime başladıktan sonra mimar kimliği ile bireysel kimliklerinin eşleştiğini belirtmektedirler. Genel olarak değerlendirildiğinde görüşmecilerin yaratıcılıklarının engellenmesinde doğrudan bireyden kaynaklanan bir faktörün etkili olmadığını söylemek mümkündür.

Eğitim sürecinde çoğunlukla sınırlamalar olmaksızın tasarım yapan mimarlık öğrencileri; mimarlık pratiğine adım attıklarında işveren, kamusal birimler, denetim organları ve yerel otoriteler tarafından sunulan belli kurallar, kısıtlamalar ve zorunluluklarla sınırları çizilen somut verilerle karşılaşmaktadırlar. Sürece yönelik bulgular ve irdelemeler değerlendirildiğinde; görüşmecilerin mesleki pratik ortamına hazır biçimde mezun

olmadıkları, aldıkları tasarım eğitimini ve eğitimde uyguladıkları tasarım süreçlerini uygulayamadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Mimarlık eğitiminin meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamadığını, eğitim sürecinde ortaya koyulan ürünlerin pratikte karşılığı olmadığını, bunun nedeninin pratikteki sınırlamaların mimarı özgür bırakmaması ve toplumun mimar kimliğini ve mimarlık hizmetlerinin tanımı bilmemesi olduğunu ifade etmektedirler. Zaman içerisinde meslek pratiğine uyum sağlamak ve mimar kimliğini ön planda tutmak arasında seçim yapmak zorunda kalmaktadırlar. Pratik ortamında kendilerine yer edinebilmek için işveren faktörleri, yasal düzenlemeler, kanunlar ve yönetmelikler, ekonomik faktörler gibi etkenleri öğrenmeye odaklanan mimarlar tasarım kaygısını arka plana atmaktadırlar. Faktörlere uyumlulukları artan mimarların, mimari ürüne karşı sorumlulukları azalmaktadır. Sonuç olarak tasarım süreçlerinde rasyonel/yakınsak düşünceyi kullanarak her tasarım problemine bilindik ve tekrar eden teknikler ile yaklaşmaktadırlar. Bu bağlamda yaratıcılığın azalmasında ya da engellenmesinde tasarım sürecini etkileyen faktörlerin payı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Ürüne yönelik bulgular ve irdelemelere göre görüşmeciler; mimarlık ürününü sanat ve bilimin harmanlandığı bir sonuç ürün olarak tanımlamaktadırlar. İşverenin taleplerinin ön planda tutulduğunu ifade eden mimarlar, mimari bir ürünün karşılaması gereken temel niteliğin işlevsellik olduğunu belirtirken burada işlevsellik tanımı ile işveren talebinin paralel olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Birey, toplum tarafından yargılanma endişesi duyduğunda, belirli bir statüye kavuşabilmek için farklı olmayı ve başka davranmayı göze alamadığında, mevcut düzene uyum sağlamak durumunda kaldığı için kalıplaşmadan kurtulamamakta ve yaratıcılığı engellenmektedir. Görüşmeciler her ne kadar toplumsal kabullerin mimarlık ürününe yönelik algısının tasarımlarını etkilemediğini, tasarımcı kimliklerini çoğunlukla yansıttıklarını ifade etseler de yapılı çevredeki mimarlık ürünlerine yönelik değerlendirmeleri incelendiğinde olumlu herhangi bir değerlendirme yapmadıkları görülmektedir. Bir tasarımın mimarlık ürünü olarak kabul edilmesine yönelik değerlendirmede inşa edilmesi gerektiğini ve inşa edilmesi gerekmediğini ifade eden görüşmecilerin neredeyse eşit sayıda olduğu görülmektedir. Kendilerini sektöre hem uyumlu hem yaratıcı olarak değerlendiren mimarların tasarım ürünlerine bu niteliği yansıtamadıkları görüşmelerin genel değerlendirmesinden okunmaktadır.

Ortama yönelik bulgular ve irdelemeler değerlendirildiğinde ise eğitim sürecinin çoğunlukla mesleki yetkinlik kazandırmadığı ifade edilmektedir. Meslek pratiğine yetkinlik kazanmadan atılan mimarların başarısız olma korkusunun artması, dolayısıyla risk almanın

azalması ve dış faktörlere uyumlu olma çabası, mimar bireyin özgür ve bağımsız düşünme yeteneğini engellemektedir. Aşina olmadıkları kanunlar ve yönetmelikler, kullanıcı talepleri, eksik malzeme bilgisi, diğer disiplinlerle ilişkiler ve ekonomik imkânlar gibi faktörler ile tasarımları kısıtlanmaktadır. Eğitim sürecinde tasarımcı kimliği ile ön plana çıkmayı hayal eden ve bu nedenle ofis açtığını ifade eden mimarlar meslek pratiğinde ideallerine ulaşamamakta ve zaman içerisinde edindikleri konfor alanından çıkmak istememektedirler. İşverenle iletişimin çoğunlukla tanıdıklar aracılığıyla olması, işverenin mimar tercihinde bilinçsizliği, işverenin/toplumun mimarlık meslek tanımını bilmemesi ve mimarın yasal bir zorunluluk nedeni ile bir aracı olarak görülmesi, mimar sayısının fazla olması ile mesleki rekabetin artması ve ekonomik kaygılar toplumsal kabulleri reddetmelerini engellemektedir. Ortamdan kaynaklanan faktörlerin yaratıcılık üzerindeki olumsuz etkisi açıkça görülmektedir.

Yaratıcılığın 4P'si içerisinde birey, süreç, ürün ve ortam etkileşiminde elde edilen veriler incelendiğinde bireyden kaynaklanan bir problem olmadığı, görüşmecilerin kendilerini yaratıcı bireyler olarak tanımladıkları, süreç ve ortamı etkileyen faktörlerin kendilerini engellediğini ve dolayısıyla ürünün yaratıcılık niteliğinin azalmasındaki etkisinin baskın olduğu ifade edilmektedir. Ortam koşulları içerisinde öne çıkan faktörler ise kanunlar ve yönetmelikler ile ekonomik faktörlerdir. Görüşmecilerden alınan yanıtlar bu durumun her ne kadar süreç ve ortamdan kaynaklandığına yönelik izlenim oluştursa da mimar kimliğini korumak ile ortama uyum sağlamak arasında kalan mimarın ortamı tercih etmesi, dolaylı da olsa bireyin kendisini de problem kaynağına dönüştürmektedir.

Mimarlık ürününün tektipleşmesi günlük yaşantıda da mimarların sıklıkla bahsettiği bir durumdur. Ancak şikayet edilen bu durumun ve ortaya çıkan ürünlerin resmi sahipleri yine mimarlardır. Bu durumun ortaya çıkmasında etkili olan faktörler her bireyin farklı temellere dayandırabileceği çeşitliliktedir. Eğitim sistemi, sosyo-politik etmenler, toplumsal ve ekonomik faktörler, tasarımcının tasarım yapma koşulları, tasarımcının kendi kimliği ve tasarımcı kimliği, işveren faktörleri, yasal düzenlemeler, tasarım alanına bağlı fiziksel koşullar, teknolojik koşullar vb. birden fazla faktörden bahsetmek mümkündür. Tez çalışmasında, bahsedildiği şekli ile tasarımı ve tasarımcıyı doğrudan etkileyen faktörler ele alınmıştır.

Eğitim süreci boyunca sonuç ürününden çok üretim sürecine yoğunlaşan bir durum mevcutken meslek pratiğinde nasıl üretildiğinin, yaratım sürecinin önemi yok sayılmaktadır. Mimarlık eğitiminde mesleki pratiğe dair bilgi aktarımının ve uygulama koşullarının göz

ardı edilmesi nedeniyle mimarlar, mezun olduklarında karşılaştıkları durumları ve mesleki eğitim sürecinde edindikleri bilgiyi bir arada kullanamamaktadırlar. Bu durumun sonucunda, mimarlar eleştirdiği sonuç ürünlerin yaratıcısı olarak sektörde yerini almaktadır. Mimarlık mesleğine yaratıcı bakış açısı ile yaklaşan mimarlık öğrencisinin sektördeki tempoya ayak uydurmak amacıyla yaratıcılığını bir kenara bırakmak zorunda kaldığı durumlar görülmektedir. Yaratma sürecinin bir kenara itildiği bu durumda mimari tasarım uygulamaları kolayca algılanabilen nesnelere çevrilmekte, tekdüzeleşen bir mimarlık ortaya çıkmaktadır. Mimarlık mesleği, piyasa koşulları ve devlet politikaları gibi sınırlayıcılara bağımlı olarak gerçekleştirildiğinden ve çok aktörlü yapı içerisinde baskın olan diğer aktörlerden dolayı mimarların esnek düşünme imkânları kısıtlandığından ortaya çıkan mimarlık ürünleri yaratıcı düşünceden yoksun, tasarım gücü düşük ürünler olmaktadır.

Mimarın toplumdaki konumu, bulunduğu konum ile ideallerinin hangi oranda kesiştiği ortaya çıkan ürünlerin kalitesini etkilemektedir. Bireyler kendilerini yaratıcı olarak tanımlarken yaratıcı ürünler üretemediklerini ifade etmektedirler. Bunun nedeni olarak alan çalışmasında kurgulanan öncelik sıralamasında imar yönetmelikleri ön planda olmakla birlikte görüşmelerin genel içeriği incelendiğinde ekonomik koşullar da yadsınamaz bir etkiye sahiptir. Mimarlık eğitim sürecinde idealist yaklaştıkları meslek pratiğine işveren taleplerinin yön verdiği görülmektedir. Her ne kadar mimarlık eğitim sürecinde yaratıcılığın kısıtlandığı durumlar ve faktörler söz konusu olsa da meslek pratiğine kıyasla en büyük farklılık ekonomik sınırlamaların olmamasıdır. Mimarların daha özgür tasarımlardan kastının ekonomik özgürlük olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Yine de tamamen ekonomiye bağlı bir kısıtlamadan bahsetmek mümkün değildir. İşverenin mimarın meslek tanımını ve mimar tanımını bilmemesi dolayısıyla arz talep noktasında uyuşmazlıkların çıkması mimarın tasarımını etkilemektedir. Mimarlar ve işverenin temel olarak ortak tanıdıklar aracılığı ile iletişime geçmesi, işverenin mimarı tasarımcı yönüyle bilinçli olarak değil ikili ilişkiler nedeniyle tercih etmesine yol açmaktadır. Tasarım ürününün günümüzde tüketim ve üretim nesnesi olarak pazarlama aracı haline gelmesi, mimarın sektörde var olma mücadelesi mimarı sanatçı/yaratıcı kişiliğinden uzaklaştırmaktadır.

Eğer ortam mimara düşüncede esneklik, nitelikli talepler, besleyici, doyurucu, yönlendirici ve nitelikli bir çevre sunmuyorsa, yaratıcılık için gerekli imkânı tanımıyorsa yeni bir şey üretmek mümkün değildir. Trabzon'daki mimari ürünler de bu problemin yansımalarıdır. Algılanan çevre ne kadar geniş ve çeşitliyse üretilen ürünler de o kadar çeşitli olacaktır. Trabzon'da yapılı çevre benzer yapılardan oluştuğu için işverenin algısı sınırlı ve

kapalıdır. Bu nedenle işverenin yeni bir ürün beklentisi ve talebi azdır. Mevcut yapıların dışında olana yanlış ve pahalı gözüyle bakmaktadır. Zaman içerisinde pratik ortamına uyum sağlayan ve konfor alanı elde eden mimarlar bu durumu terk etmek istememektedir. Dolayısıyla mimarlar kendini geliştirmemekte, geliştirseler de bunu ürünlerine yansıtamamakta ve özgün tasarımlar ve yeni ürünler ortaya koymamaktadır.

Yapılan bu çalışmada temel amaç her ne kadar mimarlık ürünlerine yönelik olsa da mimarın kendisiyle ve ürünüyle karşı karşıya gelmesine, yüzleşmesine ve değerlendirmesine de yol açmaktadır. Mimarını kaybeden mimarlık ürünlerinin gerçekten var olduğu, mimarın eseriyle baş başa kalamadığı konuları da gün yüzüne çıkarılmaktadır. Mimarlar kendi uzmanlık alanlarında gerçek anlamda uzmanlıklarını sergilememektedir. Bu tez çalışması mimar–mimarlık ürünü ilişkisinde etkili olan parametrelere her açıdan değinememektedir ancak önemli bir parçasını içermektedir. Tez mevcut durumu, Trabzon özelinde meslek profesyonellerinin gözünden değerlendiren bir çalışmadır ve problemin tespitine yoğunlaşıp bir çözüm önerisi sunmamaktadır.

Öte yandan meslek ortamından daha çok tasarıma odaklanan mimarlık eğitim sürecinin; mimarları pratik açısından mesleğe hazırlama, talep ve nitelikleri karşılamada yeterli olmadığı yıllardır gündemde olmasının yanı sıra tez çalışması kapsamında yapılan görüşmelerden de anlaşılmaktadır. Bununla birlikte mimarlık eğitiminin meslek pratiğinde karşılaşıldığı üzere resmi prosedürler üzerine yoğunlaşmasının da öğrencinin tasarım eğitimini sekteye uğratacağı, yaratıcı yönünü körelteceği açıktır. Bu bağlamda mimarlık eğitim sürecinin 4 yılla sınırlı olmasının, mimarın eğitiminde yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Mimarlık eğitiminde, mimarın tasarım eğitimi ve mimarın meslek pratiğine hazırlanması gibi iki temel başlığın var olduğu göz önünde bulundurulduğunda; bu kısıtlı sürede nitelikli ürün ortaya koyacak mimar yetiştirmenin tam anlamıyla mümkün olmadığı görülmektedir. Eğitim sürecinde yapılan zorunlu stajlar; her ne kadar pratik ortamına ilişkin yetkinlik kazandırmayı amaçlasa da gerek staj yapılan kurumdan gerekse öğrenciden kaynaklı olarak nitelik ve nicelik açısından yetersiz ve özensiz olmaktadır. Gerek bu niteliksiz durumun önüne geçilmesi, gerekse mimarın 4 yıllık yoğun eğitim sürecinde yeterince verilemeyen meslek pratiğine ilişkin deneyim kazanılabilmesi için 4 yıllık temel eğitime ek olarak iki yıllık zorunlu eğitim/staj getirilmesi tavsiye edilmektedir. Mimarın ofis açabilmesi için gereken belgeler arasında, bu eğitimin ardından uygulanacak bir sınavla elde edilen yeterlilik belgesi de yer almalıdır. Bu sayede meslek pratiğindeki aktörlerle ilişkileri öğrenen bilinçli ofis sahibi mimarların hizmet verdiği bir ortamın oluşması mümkündür.

Elbette mimarlık eğitimindeki iyileştirme tek başına yeterli olmayacaktır. Ayrıca mimarlık, birçok disiplin gibi yaşam boyu eğitimi gerektiren, devingen bir içeriğe sahiptir. Bu nedenle temel bilgilerin edinildiği, önerilen iki aşamalı mimarlık eğitiminin ardından mimarın kendini ve bilgilerini çağın koşullarına ayak uyduracak şekilde sürekli tazelemesi, güncellemesi ve bu anlamda donatması gerekmektedir. Tez çalışmasında elde edilen sonuçlardan biri de toplumun mimarı ve mimarlık mesleğini yeterince tanımadığı şeklindedir. Bu nedenle toplumun mimar kimliği ve mimarlık hizmetleri hakkında bilinçlendirilmesi de üzerinde önemle durulması gereken ayrı bir konudur. Bu, nitelikli yapılar ve yapılı çevrenin talep edilmesi açısından önemli bir gerekliliktir.

Tezin son aşamasında bundan sonraki çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur. Tez kapsamında mimarlık pratiğindeki yaratıcılık problemi mimar bağlamında ele alındığından diğer aktörlerin görüşleri kapsam dışında bırakılmıştır. Bu nedenle aynı problem işveren, yapı denetim kurum-kuruluşları, meslek örgütleri vb. diğer bileşenler açısından da ele alınabilir. Bunun dışında tez çalışması sonucunda ortaya konan problemin kaynaklarına yönelik kapsamlı çözüm önerileri geliştirilebilir. Ayrıca mimarlık eğitiminde lisans sürecine iyi bir üniversite puanı ile başlayarak iyi bir derece ile mezun olan mimarlık öğrencilerinin, meslek pratiğinde kamu sektöründe çalışmayı tercih etmemekle birlikte ya akademisyen oldukları ya da iyi şirketlerde veya tasarım ofislerinde mesleklerini devam ettirdikleri bilimsel temeli bulunmayan kişisel gözlemler arasındadır. Bu gözleme yönelik başarı ve yaratıcılık ilişkisinin varlığını/yokluğunu deşifre edecek bir çalışma yapılabilir.

6. KAYNAKLAR

Adams, J., L., 2001. Conceptual Blockbusting, A Guide To Better Ideas, Perseus Publishing, Cambridge.

Aliçavuşoğlu. E., 2012. Psikanaliz, Freud ve Sanat, Sanat Tarihi Yıllığı, 20, 1-16.

Aksoy. E., 1987. Mimarlıkta Tasarım Bilgisi, Hatipoğlu Yayınevi, Ankara.

Aktamış, H. ve Ergin, O., 2007. H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education), 33, 11-23.

Aras, L., 2008. Mimarlıkta Tasarımın Ruhu, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Aslan, A. E., 2001. Kavram Boyutunda Yaratıcılık, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 16,2, 15-22.

Bayazıt, N., 1994. Endüstri Ürünlerinde ve Mimarlıkta Tasarlama Metotlarına Giriş, Literatür Yayınları, İstanbul.

Buzan, T., 2001. Yaratıcı Zekanın Gücü, Çev. Kurt, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.

Canbay Türkyılmaz, Ç., 2010. Mimari Tasarım Eğitiminde Erken Tasarım Evresinde Bilginin Dönüşümünün İrdelenmesi ve Bir Model Önerisi, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Cross, N., 2008. Engineering Design Methods Strategies for Product Design, Fourth Edition, John Wiley&Sons Ltd., England, 3-40, 152.

Dinçeli, D., 2017. Sanat ve Tasarım Etiği, İdil Dergisi, 6,30, 585-617.

Esin, N., 1985. Türkiye'de Mimarlık Bürolarında Tasarlamada Karar Verme Durumunun Belirlenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Eysenck, H.J. 1994. The Measurement of Creavity, in Dimensions of Creavity, Eds. Margaret A. Borden, MIT Press, Cambridge, 199-242.

Farrelly, L., 2001. Mimarlığın Temelleri. Literatür Yayıncılık, İstanbul.

Gartenhaus, A. R., 2000. Yaratıcı Düşünme ve Müzeler, Çev.: Mergenci ve Onur, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Gökmen, H. ve Süer, D., 2003. Mimarlık Eğitiminde Tasarım Stüdyolarına Farklı Yaklaşımlar, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları, İzmir.

Guilford, J. P.,1968. Intelligence, Creativity, and Emotional Implications, First Edition, Robert R. Knapp, San Diego.

Güzel Şen, F., 2006. Müşteri İsteklerindeki Değişikliklerin Proje Nitelikleri Üzerindeki Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Hasol, D., 2012. Mimarlar Dik Durur, 4.Baskı, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Hasol, D., 2013. Mimarlık Yasaları ve Mimarlık Politikalarında Kültür, Sanat, Mimarlık Üçlüsü, TMMOB Mimarlar Odası Güney Mimarlık Dergisi, 13, 22-24.

Heath, T., 1993. Creativity in Architecture, Companion to Contemporary Architectural Thought, Eds. Farmer, B. And Louw, H., Routledge Inc., NY, USA.

Heskett, J., 2002. Tasarım, Dost Yayınları, Ankara.

Howard, T.J.,vd., 2008. Describing the Creative Design Process by the Integration of Engineering Design and Cognitive Pyschology Literature, Design Studies, 29, 160-180.

Isaksen, S. G., Puccio, G. J. ve Treffinger, D. J., 1993. An egological approach to creativity research: Profiling for creative problem solving, The Journal of Creative Behavior, 27,3, 149-170.

Jones, C., 1970. Design Methods, Garden City Press Limited, Letchworth, Hertfordshire.

Karagöz, D., 2019. Mimari Proje Sürecinin Küçük Ölçekli Mimarlık Büroları Üzerinden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kızılırmak, H., 2010. Mimari Tasarım Sürecinin Betimlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kıran, A., ve Baytin, Ç.P., 2006. Bina Bilgisine Giriş, YTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Landau, E., 1974. Psychologie der Kreativitaet, 3. Baskı. Munschen: Ernst reinhardtverlag.

Lawson, B., 1990. How Designers Think: The Design Process Demystified, Third Edition, Architectural Press, Oxford.

May, R., 2005. Yaratma Cesareti, Çev.: Oysal, , 9.Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.

Onur, D., 2016. Tasarım Eğitiminde Farkındalık Ve Yaratıcılık Gelişimine Yönelik Bir Öneri, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Onur, D., 2018. Psikoloji Kuramları ve Yaratıcılık İlişkisi, KÜSBD, 8,1, 145-156.

Onur, D. ve Zorlu, T., 2018. Yaratıcılık Kavramı ile İlişkili Kuramsal Yaklaşımlar, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6,3, 1535-1552.

Osho, 2020. Yaratıcılık İçindeki Güçleri Serbest Kılmak, Butik Yayıncılık, İstanbul.

Ökmen, M. A., 1996. Tasarım Sürecinde Mimar Müşteri İlişkilerinin İncelenmesi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Önal, G., K., 2011 Yaratıcılık ve Kültürel Bağlamda Mimari Tasarım Süreci, Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 16,1, 155-162.

Öncü, T., 1989. Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri ve Wartegg-Biedma Kişilik Testi Aracılığıyla 7-11 Yaş Çocuklarının Yaratıcılığı ve Kişilik Yapıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Öncü, T., 1992 Yaratıcılığın Betimlenmesi ve Yaratıcılık Üzerine Çevresel Etkiler, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, 14, 255-264.

Paker Kahvecioğlu, N., 2001. Mimari Tasarım Eğitiminde Bilgi ve Yaratıcılık Etkileşimi, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Parsıl, Ü., 2012. Sanatta Yaratıcılık, An Yayıncılık, İstanbul.

Powell, J., 1980. Handbook of Architectural Practice and Management, Riba Publications, London.

Rawlinson, J. G., 1995. Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası, Rota Yayınları, İstanbul.

Rıza, E. T., 2000. Kalıplaşma ve Yaratıcılık, Yaşadıkça Eğitim, 65, 4-7.

Rhodes, M., 1961. An Analysis of Creativity. The Phi Delta Kappan, 42, 305-310.

Rouquette, M. L., 2007. Yaratıcılık, Çev.: Yerguz, 1. Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Sağlamer, G., 2007. The Design Studio: A Black Hole, YEM Yayınları, İstanbul.

San, İ., 2019. Sanat ve Eğitim, 5. Baskı, Ütopya Yayınevi, Ankara.

Stein, M. L., 1953. Creativity and Culture, Journal of Psychology, 36, 311-322.

Takala, T., 1993. A Neuropsychologically-Based Approach to Creativity, Modelling Creativity and Knowledge-Based Creative Design, Eds. Gero, J.S. and Maher, M.L., Lawrence Erlbaum Assoc., pp. 91-108, Inc. Publishers, New Jersey.

TDK, https://sozluk.gov.tr/ Yaratıcılık, 15 Şubat 2020.

Tschumi, B., 2018. Mimarlık ve Kopma, Çev.: Alp Tümertekin, 1. Baskı, Janus Yayıncılık, İstanbul.

Tunalı, İ., 2002. Tasarım Felsefesine Giriş, 1. Baskı, YEM Yayınları, İstanbul.

Thistlewaite, D.L., 1963. The College Environment As A Determinant of Research Potentiality, Eds. C.W. Taylor, and F. Barron Scientific Creativity: Its Recognition and Development, New York.

Uluoğlu, B., 1990. Mimari Tasarım Eğitimi: Tasarım Bilgisi Bağlamında Stüdyo Eleştirileri, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

URL-1.https://www.uia-architectes.org/webApi/uploads/ressourcefile/178/charter2017en.pdf UNESCO-UIA Charter For Architectural Education. 16.07.2021.

URL-2,http://www.mimarlarodasi.org.tr/?sayfa=belge&sub=list&bid=220&mid=220 TMMOB Mimarlar Odası Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi. 29 Nisan 2022.

URL 3, https://www.uia-architectes.org/en/ 20 Mart 2022.

Van der Voordt, T.JM., ve van Wegen H.BR., 2005. Architecture in Use, An Introduction to the Programming, Design and Evaluation of Buildings, Elsevier, UK.

Vries, M., Wagter, H., 1991. 'A CAAD Model For Use in Early Design Phases', The Electronic Design Studio: Architectural Knowledge an the Media in the Computer Era, McCullough, M., Mitchell, W.J., Purcell, P., The MIT Pres, United States of America, 215-218.

Yapıcıoğlu Ayaz, Y., Kıvanççı, G. ve Safarov, A., 2019. Psikanalitik Kuram ve Yaratıcılık, Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi, 2,2, 75-92.

Yazıcıoğlu, F., 2007. Mimarlık Ofislerinde Uygulamaya Yönelik Ayrıntıda Tasarım Süreci, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H., 2004. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yüksel Berberoğlu, M., 2019. Mimarlık Pratiğinde Yapılabilirlik ve İtibarsızlaşma Sorunu ve Tasarım Yapım Proje Teslimat Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yürekli, İ., 2003. Mimari Tasarım Eğitiminde Oyun, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yürekli, H., 2007. "The Design Studio: A Black Hole", in The Design Studio: A Black Hole, Ed: G. Sağlamer, YEM Yayınları, İstanbul.

TC Resmi Gazete, 4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun, 30425, 18.05.2018.

7. EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Bu görüşme formu, Damla Kalmuk tarafından, Doç. Dr. Derya Elmalı Şen danışmanlığında yürütülmekte olan "Mimarlık Pratiğinde Yaratıcılık Düşüncesinin Serbest Mimarlar Üzerinden Okunması: Trabzon Örneği" başlıklı tez çalışmasına veri oluşturmak üzere düzenlenmiştir. Elde edilen bilgiler bilimsel platform dışında başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır.

İlginiz ve desteğiniz için teşekkür ederim.

1. Ofisinizin Kuruluş Yılı:
2. Ofisinizde Çalışan Kişi Sayısı:
3. Cinsiyetiniz:
   ☐ Kadın ☐ Erkek
4. Mezun Olunan Üniversite:
5. Mezuniyet Olunan Yıl:
6. Mimarlık Pratiğinde Aktif Olduğunuz Süre:
7. Hobileriniz nelerdir?
8. Kendinizi nasıl bir birey olarak tanımlar mısınız?
9. Önünüze çıkan engelleri nasıl bir tavırla karşılarsınız?
10. Toplumsal kurallar/kabuller ile ilgili görüşünüz nedir? Kendinizi geleneksel veya modern olarak tanımlayabilir misiniz?
11. Mimarlık bölümünü neden tercih ettiniz? Tercih etmeden önce bölümle ilgili bilginiz var mıydı?
12. Mimarlığı nasıl tanımlarsınız?
13. Sizce mimari bir öge neleri karşılamalıdır?
14. Sizce mimarlık sanat mıdır, bilim midir?
15. Mimarlık eğitimine başlarken mimarlık mesleğine ve mimarlara bakış açınız nasıldı?
16. Mimarlık eğitimi sürecinde mimarlıktan beklentileriniz nelerdi?
17. Sizce yaratıcılık nedir?
18. Yaratıcılık için özel bir yetenek gerekli midir?
19. Sizce mimarlık mesleğinde yaratıcılık gerekli midir?
20. Yaratıcı bir mimarın özellikleri nelerdir?
21. Yaratıcılığınızı desteklemek için ne gibi faaliyetlerde bulunursunuz?
22. Sizce tasarım nedir?
23. Sizce tasarım eylemini gerçekleştirebilmek için yaratıcılık gerekli midir?
24. Düzenli olarak takip ettiğiniz/örnek aldığınız bir mimar var mıdır?
25. Sizce mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği arasında fark var mıdır? Varsa, bu farklar nelerdir?
26. Mimarlık pratiğindeki konumunuza baktığınızda, mimarlık eğitim sürecindeki ideallerinize ulaştığınızı söyleyebilir misiniz?
27. Mimarlık eğitim sürecinde tasarım süreciniz nasıl ilerlemekteydi?
28. Mimarlık eğitimi sürecinde tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdi?
29. Mimarlık eğitimindeki tasarım sürecini yaratıcılığı destekler nitelikte bulmakta mısınız? Eğitim sürecinin yaratıcı bulduğunuz ve bulmadığınız yönleri nelerdir?
30. Meslek pratiğinde ilk tasarım fikrine nasıl ulaşmaktasınız?
31. Sizce mimarlık eğitimi sırasında izlediğiniz tasarım süreci ile mimarlık pratiğinde izlediğiniz tasarım süreci arasında farklılıklar var mıdır? Kendi yolunuzu oluşturdunuz mu?

Ek 1'in devamı

32. Tasarımlarınızı bilerek mi yoksa hissederek mi gerçekleştirmektesiniz?
33. Mimarlık pratiğinde tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdir?
34. Aşağıda verilen faktörleri mimarlık pratiğinde, sizin için öncelik derecesine göre sıralar mısınız?
    Ekonomik sınırlamalar
    İmar yönetmelikleri
    İşveren beklentileri
    Zaman kısıtlaması
    Tasarımcı kimliği
    Yaratıcı düşünce
35. Bir imar durumu ile karşılaştığınızda tasarım ile ilgili netleşmiş fikirlere sahip olur musunuz?
36. Tasarım sürecinizi etkileyen faktörleri tasarım aşamasında yardımcı olarak mı kısıtlayıcı olarak mı değerlendirmektesiniz?
37. Mimari tasarım eğitiminde stüdyolarda uygulanan yöntem ve tekniklerin mimarlık pratiğinde mesleki yetkinlik kazanmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
38. İşveren ile nasıl temasa geçiyorsunuz?
39. İşverenin sizden beklentisi esnek midir yoksa belirli kalıplar sunmakta mıdır?
40. Sizce işverenin/toplumun mimarlık mesleği ve mimar kimliğine bakış açısı nedir?
41. Toplumsal kabuller veya mevcut düzenin dışında ortaya çıkardığınız tasarımların işveren tarafından kabul görmeyeceği endişesi taşır mısınız? Bu durum tasarımlarınızı nasıl etkilemektedir?
42. Eğitim sürecinde ortaya koyduğunuz tasarımlarda böyle bir kaygı taşımakta mıydınız?
43. Mimarlık eğitiminde, tasarım stüdyolarında yaptığınız tasarımları mimarlık pratiğindeki tasarımlarınızla karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?
44. Mezun olduktan sonra ne tür projeler üretmeyi hayal ediyordunuz?
45. Meslek pratiğindeki ilk işinizi tanımlar mısınız?
46. Ofis açmayı neden tercih ettiniz, neden bir devlet kurumunda çalışmayı düşünmediniz?
47. Tasarımlarınızda temel odak noktanız nedir?
48. Yaptığınız işlere tasarımcı kimliğinizi yansıtabiliyor musunuz?
49. Kendinizi sektöre uyumlu/konformist olarak mı yoksa yaratıcı olarak mı tanımlarsınız?
50. Bir tasarımı mimarlık ürünü olarak kabul etmeniz için bu ürünün hayata geçirilmesi gerekmekte midir, diğer bir ifadeyle mimarlık ürünü tasarım mıdır yoksa inşa edilmiş bir bina mıdır?
51. Yaşadığınız yapılı çevrede bulunan ürünleri mimar olarak ve mimari açıdan nasıl değerlendirmektesiniz?
52. Aşağıda sıralanan özelliklerden hangileri ile kendinizi eşleştirmektesiniz?
    - ☐ Hayal gücü yüksek
    - ☐ Esnek düşünen
    - ☐ Akıcı düşünen
    - ☐ Meraklı
    - ☐ İlgili
    - ☐ Gözlem yeteneği yüksek
    - ☐ Problemlere karşı duyarlı
    - ☐ Araştırmacı
    - ☐ Özgüvenli
    - ☐ Sabırlı
    - ☐ Yeniliğe açık
    - ☐ Bağımsız
    - ☐ İletişim becerileri yüksek
    - ☐ Eleştirel ve eleştirilere açık
    - ☐ Kendini ifade edebilen
    - ☐ İdealist
    - ☐ Ayrıntıcı
    - ☐ Iraksak düşünebilen

Ek 2. Görüşmeci Listesi

Adı - Soyadı		Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
G1	isim vermek istemeyen	16.10.2021	1 sa 43 dk
G2	ALPER ÖZTÜRK	14.10.2021	1 sa 21 dk
G3	ASLIHAN CÜREOĞLU	02.11.2021	48 dk
G4	BERKER CEM BOZBAŞ	25.09.2021	55 dk
G5	isim vermek istemeyen	13.10.2021	36 dk
G6	isim vermek istemeyen	04.11.2021	37 dk
G7	EMRE GÜNAY	03.11.2021	1 sa 12 dk
G8	ENES BAYRAK	30.11.2021	41 dk
G9	ERDEM AYGÜN	15.12.2021	32 dk
G10	ERKAN DERELİ	26.10.2021	34 dk
G11	FATİH YAKUPHAN	17.11.2021	42 dk
G12	GÖKMEN YILMAZ	11.10.2021	1 sa 21 dk
G13	GÜROL USTAÖMEROĞLU	30.09.2021	51 dk
G14	isim vermek istemeyen	18.10.2021	1 sa 6 dk
G15	MEHMET AYYILDIZ	11.10.2021	37 dk
G16	isim vermek istemeyen	21.10.2021	46 dk
G17	NAZAN BERBER BAYRAKTAR	06.12.2021	1 sa 13 dk
G18	NAZLI YÜCESAN	20.10.2021	59 dk
G19	NURBANU UZUN	20.10.2021	48 dk
G20	ORHAN CİHAN	23.11.2021	28 dk
G21	SAYİM ADANUR	13.12.2021	53 dk
G22	SEZGİN ATASOY	14.12.2021	1 sa 10 dk
G23	isim vermek istemeyen	30.11.2021	38 dk
G24	UĞUR IŞIK	02.10.2021	30 dk
G25	ZEYNEP SAĞLAM POLAT	17.12.2021	1 sa 8 dk
TOPLAM		25.09.2021 – 17.12.2021	1329 dk Ortalama 53 dk

Ek 3. Görüşme Sorularının Analizi

Ek Tablo 1. Görüşmecilerin demografik bilgileri

Katılımcılara ait bilgiler	**Kişi sayısı**	**Yüzde**
Cinsiyet	**N**	**%**
Kadın	8	32
Erkek	17	68
Ofisin kuruluş yılı	**N**	**%**
2015 yılı ve sonrası	11	44
1996 – 2015 yılları arası	5	20
1996 yılı ve öncesi	9	36
Ofiste çalışan kişi sayısı	**N**	**%**
4 kişi ve daha az	22	88
5 kişi ve daha fazla	3	12
Mezun olunan üniversite	**N**	**%**
Karadeniz teknik üniversitesi	17	68
Avrasya üniversitesi	6	24
Diğer üniversiteler*	2	8
Mezun olunan yıl	**N**	**%**
1996 yılı ve öncesi	11	44
1996 – 2015 yılları arası	3	12
2015 yılı ve sonrası	11	44
Mimarlık pratiğinde aktif olunan süre	**N**	**%**
6 yıl ve daha az	11	44
10 yıl ve daha fazla	14	56
Toplam	**25**	**100**

*Tez çalışması Trabzon ili özelinde gerçekleştirildiğinden Trabzon ili dışındaki üniversitelerden mezuniyet durumu diğer olarak nitelendirilmiştir.

Ek Tablo 2. "Mimarlığı nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

T1. Mimarlığı nasıl tanımlarsınız?	**Mimarlık tanımı**
G1. … mimarlık insanların hayatını düzenleyen bir daldır. …	yaşamı tasarlayan
G2. … insanların yaşam biçimini, hayatını, geleceğini şekillendiren bir meslek olarak tanımlarım.	yaşamı tasarlayan
G3. … Proje bittiği zaman onların yüzündeki o tebessüm bence mimarlığın tanımı.	mutluluk veren
G4. … Bir kere tecrübe ile doğru orantılı kesinlikle ilerleyen bir meslek. …	tecrübe gerektiren
G5. Mimarlık bence çok güzel bir eğlence.	eğlence
G6. … her şeyden birazcık bileceksin diye gerçekten çok doğruymuş. … düşüncelerini karşı tarafında düşünceleriyle birleştirerek güzel bir şekilde ortaya dökmek diyebilirim.	çok disiplinli
G7. … Bence mimar biraz psikolog, biraz fizyolojiden bilgi sahibi olmalı, anatomiden bilgi sahibi olmalı. Çünkü insanlara insanların fiziksel hareketlerine mekân sağlıyorsunuz. … Kelimelerle yapabileceğim bir tanım değildir.	her konuda bilgi ve beceri gerektiren
G8. … mimarlık kavramını hem geleneksel hem de modern kısımlarla birleştirdiğinde bana göre, … ihtiyaçlar doğrultusunda onlara en uygun yaşam alanını tasarlayabilmek benim için mimarlıktır.	insan için en uygun yaşam alanı tasarlayan
G9. … insanın kendini var etme sürecindeki en önemli yetisidir herhalde mimarlık. …	var olma yeteneği

Ek Tablo 2'nin devamı

G10. Mimarlık öyle bir meslek ki, bir mimar şu memlekette gördüğün her işin altından kalkabilecek kapasitede insanlar demek. … mimarlık hayal gücünün, enerjinin birleşimi diyebiliriz.	her konuda bilgi ve beceri gerektiren, hayal gücü ve enerji gerektiren
G11. … İnsanların hayallerini gerçekleştirmek için bir alan.	hayalleri gerçekleştiren
G12. … Mimarlık bir yaşam. Onu tercih edenlerin eminim öyle sanatçı, şairlik yeteneği olmasa da özlemi var. …	yaşam tarzı
G13. … yaşanabilir bir çevre yaratma sanatı olarak görüyorum. …	yaşanılabilir çevre/mekân yaratma sanatı
G14. … Mimarlık komplike bir şeydir, tek parça değildir. Nasıl anlatayım size filmin bir sahnesi değildir, filmin tamamıdır aslında mimarlık.	çok disiplinli
G15. … Mekân yaratma sanatı olarak. …	yaşanılabilir çevre/mekân yaratma sanatı
G16. … Toplumun çok içinde olan bir meslek. Çok iç içe olması gereken yani bütün her şeyle paylaşılması gereken, özümsenmesi gereken bir meslek.	insana dair her şeye etki/nüfuz eden
G17. … Bir kere hayat, hayatın içinde olan bir şey. … Hikayesi var tasarımlarımızın, onun yoğruşması var, mutfak bölümü var, onların harmanlanması, sonra onun bir fırına verilmesi, piştikten sonra süslenmesi belki. …	yaşam tarzı
G18. … Bir şey oluşturmak, bir şeyi var etmek gibi bir alt metni var bence.	var etme yeteneği
G19. … Benim için bir hayat tarzı …	yaşam tarzı
G20. … Ürettiğiniz nesneyle birlikte somut olarak gördüğünüzde insanı mutlu eden tarafı da var.	mutluluk veren
G21. Mimarlık yaşam planlayan bir meslek olarak görüyorum. … Senin yaşamını biz planlıyoruz. …	yaşamı tasarlayan
G22. … sadece mimarlık bile değil tasarım yapan herkes, diğer mesleklerden farklı bir şeyi var, durumu var. …	farklı
G23. … Her açıdan çok doyurucu bir meslek.	her açıdan doyurucu
G24. Mimarlık bir meslek olmaktan öte biraz da sanat aslında dolayısıyla onu sürekli hayatın içinde bir yaşam tarzı gibi görebiliriz.	yaşam tarzı
G25. … tiyatrocu gibi tanımlıyorum mimarlık mesleğini. …	tiyatro

Ek Tablo 3. "Sizce yaratıcılık nedir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

T2. Sizce yaratıcılık nedir?	**Yaratıcılık tanımı**
G1. … hayal etme gücüdür.	hayal gücü
G2. … olmayan bir şeyi ortaya koymak ama karşındaki, bizim mesleğimizin gerektirdiği, karşındaki insanın sana verdiği verilerle ortaya bir şey koymak. …	yeni bir ürün ortaya koymak
G3. İnsanın içinde olan bir şey. Zoraki olacak bir şey asla değil. … Ne kadar çok şey araştırırsan yaratıcılığın da bir o kadar artıyor.	geliştirilebilir bir yetenek
G4. Aslında bence en pratik çözümü kimsenin aklına gelmeyen en pratik çözümü sunabilmek. …	pratik çözüm üretmek
G5. Yaratıcılık insanın kendini en güzel ifade ettiği yer.	kendini ifade etme biçimi
G6. Çok hani ütopik bir şey yapmaktan bahsetmiyorum ... Özgün ve bir tık da özgür. …	özgün ve özgür olmak
G7. … tespit edilebilen bir şey olduğunu düşünmüyorum. Açıklanabilecek bir şey değil. … yaratıcılık dediğimiz tasarım sürecinin en baştaki kavram yani yola çıkış, …	bilinçdışı bir eylem
G8. … Var olan şartları en güzel şekilde değerlendirebilen bir mimar yaratıcıdır benim için.	pratik çözüm üretmek
G9. … Tanrı mesleğidir.	yetenek
G10. … Hayal edip onu kaleme dökmek, ondan sonra onu inşa etmek. … beyninden ortaya bir ürün koyuyorsun. Nasıl tarifliyeyim ben sana bunu. …	yeni bir ürün ortaya koymak
G11. … ne kadar çok farklı şey görürsen, ne kadar gezersen, ona göre yaratıcılığın gelişir diye düşünüyorum.	geliştirilebilir bir yetenek
G12. … ana çekirdek, tasarımın ruhu o zaten, …	tasarımın özü

Ek Tablo 3'ün devamı

G13. … Yaratıcılık aslında düşüncelerin pozitif hale getirilmesidir, yani uygulanır hale getirilmesidir…	yeni bir ürün ortaya koymak
G14. Bütün o birikimlerin, tecrübenin, bilginin süzülüp ortaya dökülen üründür yaratıcılık. …	bilgi ve birikimleri ürüne dönüştürmek
G15. Tasarımsal anlamda da bir yaratıcılık var, işlevsel anlamda da bir yaratıcılık var. …	çözüm üretme
G16. … Hayatı, çevreyi, doğayı anlarsak yaratıcılığın yani o ruhunda yani kendi ruhunda yeşertirsin yani. … o andaki işte yakaladığı, o andaki kendi şeyini yarattığı bir anlık bir şeydir. …	anlık ve bilinçdışı bir eylem
G17. … olmayan bir şeyden yeni bir şey hayal etmek, ortaya çıkarmak. …	yeni bir ürün ortaya koymak
G18. … her şey gördüğümüz şeyler imgeleşiyor ve bilinçaltında bir şekilde onları düşünüyorsunuz ve farklı şeyler çıkıyor. …	bilinçdışı bir eylem
G19. … Yaratıcılık aslında bahsettiğim hayal gücünden çıkıyor. …	hayal gücü
G20. … hiç olmayan bir şeyi sizin tasarlamanızla beraber ortaya bir eser koyuyorsunuz. …	yeni bir ürün ortaya koymak
G21. … Mantığın olduğu yerde o ufku engelliyorsun. Yani bir mimar mantıksızlığa ulaştığında iyi bir mimar olabiliyor. …	kısıtlamalardan kurtulmak
G22. … Siz mevcut olana yeni bir yorum getiriyorsanız yaratıcılık o. …	özgün ve yeni bir yorum getirebilmek
G23. … Tasarım gücü olmazsa hiçbir şey olmaz da sadece tasarım gücü de yeterli olmayabilir. …	tasarımın özü
G24. … insanın kendi içinde olanı dışa vurması diyebiliriz. …	bilgi ve birikimleri ürüne dönüştürmek
G25. … insana özel, onun isteklerine ve onun hayat görüşüne, kültürüne dair bir mekân tasarlıyorsan zaten yeni bir şey yapmışsındır. …	optimum çözüm üretmek

Ek Tablo 4. "Sizce mimarlık mesleğinde yaratıcılık gerekli midir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

T3. Sizce mimarlık mesleğinde yaratıcılık gerekli midir?*	**Yaratıcılığın yeri**
G1. Mekânları nasıl yaratıyorsunuz? … Mimar … O yaşam alanını hayal edecek. …	gereklidir.
G2. Bir numara bence, olmazsa olmaz. Yaratıcılık olmazsa o teknikerlik olur.	gereklidir.
G3. Başta geliyor çünkü yaratıcılık yoksa mümkün değil. …	gereklidir.
G4. Bir kere çözüme kavuşmasında en büyük … Aslında çok anahtar bir konumda.	gereklidir.
G5. Günümüz şartlarında aslında yaratıcılık yapmıyoruz. … fikirsel olarak özgürlük verilse …	taleplere bağlı değişmektedir.
G6. … teknik bu tarafta duruyor, yaratıcılık tam ortada, diğer tarafta da prosedürler diyeyim. …	gereklidir.
G7. Hem %100'ü hem %0'ı. … yaratıcılığı burada düşünme ve fikri ortaya koyma olarak tanımlarsak, üretmeyi de mekanik kısma, matematiksel kısma koyarsak, matematiksel kısmı gerçekleştirmediğiniz zaman yaratıcılık kısmı sıfır oluyor. …	gereklidir.
G9. … meslekteki yeri aslında Türkiye şartlarında yok ama siz sıfırdan bir girişim yapıyorsanız çok büyük etkisi var.	taleplere bağlı değişmektedir.
G10. … İyi mimarlarda bunu yapabilenler zaten. Diğerleri diye ayırmak lazım. …	gereklidir.
G11. Projeye göre önemli, tasarım kısmında yaratıcı olman gerekiyor. …	taleplere bağlı değişmektedir.
G13. Sonsuz. Ana ögesi. Yaratıcılık olmadan bir mimarlık asla, asla. …	gereklidir.
G14. … İşte yaratıcılık yoksa, ya da bunla ilgili endişeniz yoksa, kaygınız yoksa, işte ortaya bu doku çıkıyor.	gereklidir.
G15. Yeri var.	taleplere bağlı değişmektedir.
G16. … tasarım bir düşünme, sentezlemedir yaratıcılık eğer bilgi birikimin yeterliyse ufkun, algıların açılmışsa zaten sorun çözersin yani. …	gereklidir.
G17. … yaratıcılığıyla harmanlanmış bir mimar çok daha farklı şeyler yapar. …	gereklidir.

Ek Tablo 4'ün devamı

G18. Çok büyük yani aslında dediğimiz özgün kısım o. …	gereklidir.
G19. Aslında çok büyük bir yer kaplıyor …	gereklidir.
G22. Kesinlikle farklı olmak isteyenler için olmazsa olmaz tabi. …	gereklidir.
G24. Mimarlık kendini tekerrür eden bir olgu değil … yaratıcılık doğrusu aslında olması gereken en önemli şey.	gereklidir.
G25. … yaratıcılığı birebir kullanıyorum.	gereklidir.
*5 görüşmeci yanıt vermemiştir (G8, G12, G20, G21, G23).	

Ek Tablo 5. "Sizce tasarım nedir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

T4. Sizce tasarım nedir?*	**Tasarım tanımı**
G1. Tasarım planının kendisidir, projenin kendisidir. … Onun kendisi, neticede üründür.	ürün
G2. Hayat tarzının şekillenmesi.	hayat tarzının yansıması
G4. İhtiyacı karşılayabilen doğru ve estetik çözüm benim için. …	optimum çözüm üretmek
G5. Tasarım hayal gücü ya sonsuz bir şey.	hayal gücü
G6. … yaratıcılıktan faydalanarak yine tabi ki, özgün şeyler ortaya koymak diye tanımlayabilirim. Bir ürün ortaya çıkarmak.	yaratıcı bir sürecin ürünü
G7. … Kara kutusundan, tasarım aşamasından, yaratıcılığından sonuç ürünü çıkarana kadar geçen süreç.	problem çözme süreci
G8. Bir yaratıcılık sonucunda oluşan eserin tasarımsal olması. …	yaratıcı bir sürecin ürünü
G9. … bilinçdışı yapılan bir eylem. Yani oluyor. Bir birikimle bağlantısı var ama bu birikimin sentezi bir matematik problemi gibi değil. …	bilinçdışı bir eylem
G11. … Belirli bir ihtiyaçta veya yapmak istediğin bir şey de eskiz yaparak mesela, fikirlerini ortaya koyarak, o fikirleri harmanlayarak bir şey oluşturmak.	optimum çözüm üretmek
G13. … Tasarım da yaratıcılığı kullanmaktır. Yaratıcılığı kağıda dökmektir.	yaratıcı bir sürecin ürünü
G14. … İlk attığınız kalemden son çizdiğiniz çizgiye kadar geçen sürenin tamamı tasarımdır aslında.	problem çözme süreci
G15. Minimum eforla maksimum verimi almak. …	pratik çözüm üretmek
G16. … tasarım problem çözmektir yani. …	optimum çözüm üretmek
G17. Yaratıcılığın somutlaşmış hali gibi, elbise giydirilmiş hali belki. …	yaratıcı bir sürecin ürünü
G18. Yaratıcılığın sonunda ortaya çıkan ürün.	yaratıcı bir sürecin ürünü
G19. Tasarım da aslında kullanışlılık, müşteri isteği, ekonomi bunların hepsinin içinde yer aldığı bir şey. …	optimum çözüm üretmek
G20. İnsanın hayal gücüdür. Hayal kurup onu kağıda dökmenizdir. … Sadece hayal gücü müdür? Hayır. Hayal gücüyle beraber de bilgisi olması lazım. …	hayal gücü ve bilginin sentezi
G21. İhtiyaç programı hammaddeli, sınırları arazisi olan, imar yönetmelik kontrolü olan bir üçgeni kağıda dökmek diyorum. … Bunları hamur ediyoruz. Onları kağıtta olgunlaştırmaya tasarım diyorum.	optimum çözüm üretmek
G22. Kullanıcı, öncelikle şey size bir konu verildiğinde, size bir ihtiyaç belirtildiğinde o ihtiyaca cevap verebilmek sanatı mimarlık diye söylenebilir. …	optimum çözüm üretmek
G23. … Çok hayal dünyasında yaşıyor aslında çok yaratıcı ama tasarım noktasında zayıf, o bir şey elde edemez. …	optimum çözüm üretmek
G24. Tasarım yaratıcılıkla aslında paralel giden bir olgu diyebilirim**.** … var olmayanı ortaya çıkarmak diyebiliriz tasarım için.	yaratıcı bir sürecin ürünü
G25. … Tasarım bence yerinde ne istiyorsa o, mekân sana ne söylüyorsa tasarım odur.	optimum çözüm üretmek
*3 görüşmeci yanıt vermemiştir (G3, G10, G12).	

Ek Tablo 6. “Sizce tasarım eylemini gerçekleştirmek için yaratıcılık gerekli midir?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

T5. Sizce tasarım eylemini gerçekleştirmek için yaratıcılık gerekli midir?*	**Tasarımda yaratıcılık**
G1. Tabi. Birinci derece ne dedim seveceksiniz, ondan sonra yetenek.	gereklidir.
G2. Gereklidir tabi ki. … daha çok çalışırsan ve daha çok veri üretirsen yaratıcılıkta kendiliğinden ortaya çıkar. …	gereklidir.
G3. Tabi ki birbiriyle bağlantılı. Yaratıcılık yoksa tasarım yoktur bence. …	gereklidir.
G4. Belli seviyeye kadar belki çok gereklidir diyemem çünkü kullanıcıların da kalıplaşmış bazı istekleri oluyor. … muhatabınız tek bir kullanıcıdan çıkıp birçok insana hitap etmeye kalktığı zaman bu sefer aslında o yaratıcılık gerekiyor.	talebe bağlıdır.
G5. … Yaratıcı olduğun bir fikrin elle tutulur, gözle görülür bir nesnesi, objesi olması lazım. Bunu da tasarlamak gerekiyor.	gereklidir.
G9. İlla ki. Olmama şansı var mı?	gereklidir.
G10. Yeri bence en büyük öncelik. Sizin bir şeyin tasarlayabilmeniz için önce tasavvur etmeniz lazım kafanızda. …	gereklidir.
G12. Ama zaten tasarımın temeli. … Ruh ve beden tamamen buraya odaklı, yaratıcılığa.	gereklidir.
G13. … herkes bir şey çizebilir ama tasarım yapamaz. … Mimarlıkta tasarım sanat ile bitmelidir.	gereklidir.
G14. Tabi ki gereklidir. Yaratıcılık olmadan ortaya koyulan, evet kendinize göre bir şey yapabilirsiniz … Herkesin kendine göre bir tasarımı vardır ama farklı olmak için yaratıcı olmak lazım.	gereklidir.
G18. %100.	gereklidir.
G19. Tasarım yaparken önce nasıl başlıyoruz, hayal ederek başlıyoruz. … Hayal etmek aslında zaten senin yaratıcılığınla ilgili bir şey. …	gereklidir.
G21. Her projede olmaz. … Ama bazı simgesel projeler vardır, kimliği olan binalar yapacağız, orada kendi yaratıcılığını ortaya koyarsın. … Kendine özgü bir yaratıcılık tekniği. …	talebe göre değişkenlik göstermektedir.
G22. Tasarımın içerisinde yaratıcılık vardır, ta kendisidir.	gereklidir.
G24. Yaratıcılık bu işin merkezinde tabi. …	gereklidir.
G25. Her tasarım, her mekân kendine hastır. ... Kesinlikle yaratıcılık içermelidir. …	gereklidir.
*9 görüşmeci yanıt vermemiştir (G6, G7, G8, G11, G15, G16, G17, G20, G23).	

Ek Tablo 7. “Hobileriniz nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B1. Hobileriniz*	**Hobiler**
G1. Balık tutmak, Spor yapmak, Futbol oynardım zamanında.	doğa, spor
G2. Tekne ile açılmak, balık tutmak.	doğa
G3. Gezmek.	doğa, kültür
G4. Fotoğrafçılık, grafik tasarım …	kültür, sanat
G5. Gezmek.	doğa, kültür
G6. Film izlemek, kitap okumak, yürüyüş yapmak.	kültür, spor
G7. Bilgisayar oyunu oynamak, herhangi bir şeye tasarım yapmak … futbol oynamak.	bilişim, sanat, spor
G8. Futbol oynadım, daha çok gezmeyi seviyorum. Genellikle de atölyelere gidiyorum. …	spor, doğa, kültür
G9. Ben normalde enstalasyon sanatçısıyım. … Onun dışında at binmek.	sanat, spor
G10. Dağcılık, basketbol oynamak.	doğa, spor
G11. Spor yapmak, kitap okumak, film izlemek, gezmek.	spor, doğa, kültür
G13. Havacılık, satranç, karikatür sanatı.	kültür, spor
G14. … fazlaca kitap okumaya gayret ediyorum. … film izlemeyi seviyorum. … yüzme yapabiliyorsam … kitap, araştırma, meslekle ilgili, meslek dışı, tarih, tarih öncesi, uygarlıklar tarihine çok meraklıyım. …	kültür, spor
G15. Spor yapmak, genel olarak araştırma yapmak, okumak, öğrenmek.	kültür, spor

Ek Tablo 7'nin devamı

G16. Müzik.	sanat
G17. Gezmeyi severim. El sanatlarını seviyorum. … okumayı ve takip etmeyi seviyorum. …	doğa, kültür, sanat
G19. Tiyatroya gitmek, arkadaşlarımla vakit geçirmek. …	sanat
G20. … mimarlık yapmak hobimiz olmak zorunda … köyüm var gidip oralarda bir şeylerle oyalanmayı çok seviyorum.	doğa
G21. … futboldur. …	spor
G22. Biraz gezmek, biraz spor yapmak. … Sanat aktivitelerinden haberdar olmak var.	spor, doğa, kültür, sanat
G23. Spora çok merakım var.	spor
G24. Yazılım, kodlama, modelleme, bilgisayar oyunları, kitap okumak.	bilişim, kültür
G25. … Fotoğraf çekmekten keyif alıyoruz. … İyi filmler izlemek istiyorsun. Güzel müzik dinlemek istiyorsun. … Tasarımı hayatımızın merkezine alma odaklı çalışıyorum.	kültür, sanat
*2 görüşmeci yanıt vermemiştir (G12, G18).	

Ek Tablo 8. "Kendinizi nasıl bir birey olarak tanımlarsınız?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B2. Kendinizi nasıl bir birey olarak tanımlarsınız?	**Karakter özelliği**
G1. … verdiğim karardan asla dönmem. …	kararlı
G2. Sakin. … Olaylara hep mantıklı bakan bir insanım. … genelde mimarlar rahattır zaten. …	sakin, mantıklı, rahat
G3. Mükemmelliyetçi olmak en büyük dezavantajım. … hedefleri olan, o hedeflerde emin adımlarla ilerleyen bir birey.	mükemmeliyetçi, kararlı
G4. Olumsuz inatçıyımdır biraz. … Sabit değil ama biraz garanticiyim öyle diyelim. Olumlu olarak hırslıyımdır.	inatçı, mantıklı, azimli
G5. Ben çok inatçıyım, çok kararlıyımdır. … Sözümün dinlenmesini severim, …	inatçı, kararlı, lider ruhlu
G6. Titiz diye tanımlayabilirim. İşinde de titiz diyebilirim. Heyecanlı da diyebilirim.	mükemmeliyetçi, heyecanlı
G7. … Sosyal olduğumu düşünüyorum yani insanlarla anlaşırken çok problem yaşamıyorum. Çok içe dönük değilim o anlamda. Açık bir kişiliğim var. Belli sivri hatlarım var bunları ne kadar esnetmeye çalışsam da meslek buna özellikle esnetti. … Nerede eksiğim olduğunu bulmaya çalışıp onu düzeltmeye çalışan bir insanım. …	dışa dönük, çalışkan, gelişime açık
G8. … İyi olmak için elimizden geleni yapıyoruz. Kendimizi iyi anlamda geliştirebilmek hem de bizden sonrakileri iyi anlamda geliştirebilmek.	çalışkan, gelişime açık
G9. Yaratıcı diyelim. Ben bir insanı metalaştırmaya karşı bir insanım. …	yaratıcı
G10. … Aktifim, dinamiğim, konuşmayı, diyalogu, ikili ilişkileri çok severim. … çok uzun süreli işler hoşuma gitmiyor. İş başlayacak, planlanacak, bitecek. Çok sürdü mü bütün hevesim kaçıyor. … Çok girişkenimdir. …	dışa dönük, sabırsız
G11. Hoşgörülü. Genelde yumuşak yüzlüyüm, kolay sinirlenmem. Sabırlıyımdır iş konusunda. Yardımseverim.	hoşgörülü, sabırlı, yardımsever
G12. … hırsı olmayan bir insanım. … Hedefleri olan ama haddini de bilen adamım. Bana kimse iyi mimar demesin, iyi bürokrat demesin, zengin adam demesin, iyi insan desin. … Çok sabırlıyım. …	mantıklı, sabırlı
G13. Aşırı iyimserliğim bazen kötümserliğe dönüşüyor, böyle bir huyum var. … kolay kolay tartışmam, kavga etmem, her şeye evet derim ama bu hayatıma kötü sürprizler getiriyor.	uyumlu
G14. İnsanın kendini tanımlaması çok zordur. … Kendimi geliştirmeye gayret ediyorum, en önemli şey o bence. Mimarın birinci görevi kendini geliştirmesidir. … işini düzgün yapmaya çalışan bir kişiyim.	gelişime açık
G15. Her hareketinde adil olmaya çalışan biriyimdir.	adaletli
G16. Özgürlüğüne çok düşkün bir adam diyebilirsin.	özgür ruhlu
G17. Hayata mümkün olduğu kadar olumlu bakarım. … farklı şeyleri de merak ederim. … bazen ayağına takılan şeyler oluyor. Ona rağmen hayata tutunmak gerektiğini düşünüyorum.	iyimser, meraklı
G18. Çalışkan olarak tanımlayabilirim aslında. … Kendimi geliştirmeye açığımdır. …	çalışkan, gelişime açık

Ek Tablo 8'in devamı

G19. Ben heyecanlı ve sabırsızım. … Bunun olumsuz yönlerini de görüyorum, bazen olumlu yönlerini de görüyorum. … Çok inatçıyım bu da en kötü özelliklerimden biri ama bunun da iyi yanları var. …	heyecanlı, sabırsız, inatçı
G20. Bir insan hiçbir zaman kendisini eksik olarak tarif etmez. Hep çok iyi olduğunu düşünür çünkü ona inanır. … İnsanlara dürüst olmak lazım, kandırmamak lazım. …	dürüst
G21. Kendisine faydası olmayan, dışardan kim destek isterse ona fayda vermeye çalışan, maddi, manevi bir yapıdayım. Önce başkaları, sonra ailem ve ben. Çok tersine.	fedakar, yardımsever
G22. … Biraz yapım öyle, duygusal. Kendimi çok medeni bir insan olarak görürüm. Demokrat, laik, cumhuriyetçi, ileriye bakan, sadece kendi gelişimini değil ülkesinin gelişmesini de önde tutan birisiyim. …	duygusal, medeni
G23. Belli prensipleri olan, ilkelere dayalı çalışan, disiplini ön planda tutan, çalışmayı seven bir insanım.	çalışkan, disiplinli
G24. … uyumlu biriyimdir, sakin biriyimdir. Olumsuz yönlerimse herhalde bazı rutinlerim var onların dışına çıkmaya çok fazla cesaret etmem.	uyumlu, sakin, gelenekçi
G25. meslek hayatında çok yumuşak huylu olduğumu düşünüyorum … vicdanıyla aklı arasında kalan biriyim. …	hoşgörülü

Ek Tablo 9. "Önünüze çıkan engelleri nasıl bir tavırla karşılarsınız?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B3. Önünüze çıkan engelleri nasıl bir tavırla karşılarsınız?	**Sergilenen tavır**
G1. … Eğer bilgi sahibiysem oradan da geri dönmem. Bilgi sahibi değilsem önce ses çıkarmam gelirim araştırırım. … Bilgi sahibi olmadan engelleri aşamazsınız.	dirençle karşılama
G2. Sakin bir tavırla karşılarım. İllaki bir çözümü olduğuna inanırım. Çünkü mimarlıkta iki çarpı iki dört etmez.	çözüm odaklı yaklaşma
G3. Nasıl bir engel olduğu da önemli tabi ki. Piyasaya ilk girdiğimde yıldırıyordu ama artık yıldırmıyor. Çünkü yılmanın bir faydası yok. …	engeli tanımlama dirençle karşılama
G4. Çözüme ulaştırmaya yönelik uğraşırım. …	çözüm odaklı yaklaşma
G5. … panik yaptığım şeyler olur ama genelde sağlıklı düşününce daha doğrusu kendimi izole ederim, … alternatif yollar ararım muhakkak birinin üzerinden giderim ve doğru olur.	engeli tanımlama çözüm odaklı
G6. … Yıldırmaz yani sonuna kadar uğraşıyoruz.	dirençle karşılama
G7. … İnsan daha az olgunken bir sıkıntıyla karşılaştığında çok sivri oluyor, kabullenme yeteneği çok az oluyor. Şimdi biraz daha sorun neyse kendimi geliştirmeye çalışıyorum o bağlamda. … sorunlara sorun değil, merdivenin bir basamağı olarak bakmaya çalışıyorum.	engeli tanımlama çözüm odaklı yaklaşma
G8. … ona bir şekilde çözüm ararım. Bazı noktalarda eğer destek alabiliyorsam destek alıp çözmeye çalışırım. …	çözüm odaklı yaklaşma
G9. Sakin.	çözüm odaklı yaklaşma
G10. Sorunu çözmek için her yolu denerim. Kolay kolay pes etmem yani. …	çözüm odaklı yaklaşma
G11. … şu anda normal karşılıyorum ufak tefek problemleri. Büyük olan problemleri de yine çözüleceğini biliyorum ama yine de efor sarf edeceğimi bildiğim için biraz stres yapıyorum … Çözmeden bırakmıyorum. …	engeli tanımlama çözüm odaklı yaklaşma
G12. Sabrım var, dirayetliyim. … Hata bizdeyse alırız başımızı önümüze eyvallah deriz. Ben hala haklı olduğuma inanıyorsam. Gidiyorsun.	engeli tanımlama dirençle karşılama
G13. … yaş geçtikçe artık tecrübelerin ışığında, sakinlikle …	engeli tanımlama
G14. … zorluklar birinci derecede yıldırmaz. … zorlukların üzerine giderek başarmak bana daha fazla heyecan veriyor. …	dirençle karşılama
G15. … Çözüm odaklıyımdır ama olayı çözemeyeceğimi çabuk anlarsam çok diretmem.	engeli tanımlama çözüm odaklı yaklaşma
G16. … engelin ne olduğunu anlamak önemli. … metot geliştirirsin veya işte ilkesel duruşun zaten engelleri aşar …	engeli tanımlama
G17. İlk başta herkes gibi durabiliyor insan ama çözüm bulmaya çalışırım. … bu tabi insanı başta bir sarsıyor ama sonra ne yapabilirim? Bence böyle olmak lazım.	engeli tanımlama çözüm odaklı yaklaşma
G18. … Genelde çözme odaklı yaklaşırım.	çözüm odaklı yaklaşma

Ek Tablo 9'un devamı

G19. … çözüm odaklı oluyorum. … bu oldu yapacak hiçbir şey yok şu anda buna ne üretebiliriz. …	çözüm odaklı yaklaşma
G20. … Keyfi engellere karşı çok sert tepki veririm. Ama yasal engelleri aşmak için de mevzuatları çok iyi araştırıp nasıl çözerim diye uğraşırım.	engeli tanımlama çözüm odaklı yaklaşma
G21. … 5 dakika gerçekten bir anda feryat ediyoruz, aman diyoruz ama ondan sonra geçiyor sakin bir şekilde çözüyoruz. …	engeli tanımlama çözüm odaklı yaklaşma
G22. Ben önümüze çıkan engelleri kırarak dökerek değil, küstürmeden halletmek durumundayım. …	çözüm odaklı yaklaşma
G23. Onları aşmak için yoğun bir çaba sarf ederim.	dirençle karşılama
G24. … Pes etmem yani çözüm odaklayımdır sonuna kadar sorunun üstüne giderim.	çözüm odaklı yaklaşma
G25. … hani topu göğsünde yumuşatırsın, bir düşürürsün önüne, bir bakarsın ne olduğuna, biraz daha öyle karşılamaya çalışıyorum çünkü öncelikle hatanın benden yana mı olduğunu, o sorunun benden kaynaklı mı olduğuna bakıyorum. … Yapacak bir şey yok, oldu ve önüme bakmam lazım. Bir şekilde çözmek zorundayız. …	engeli tanımlama çözüm odaklı yaklaşma

Ek Tablo 10. "Toplumsal kurallar/kabuller ile ilgili görüşünüz nedir? Kendinizi geleneksel veya modern olarak tanımlayabilir misiniz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B4. Toplumsal kurallar/kabuller ile ilgili görüşünüz nedir? Kendinizi geleneksel veya modern olarak tanımlayabilir misiniz?	**Benimsenen yaklaşım**
G1. Şimdi geleneklerden örnek alırız, ama ileriye bakarız. Mimarın görevi o zaten. …	gelenekleri çağın gerekleri ile harmanlama
G2. Geleneksel yönlerim de var modern yönlerim de var. İkisi, Anadolu insanıyım. … O tarafa da açığım bu tarafa da açığım. Geleneklere saygılıyım ama mantıklı olanlarına.	yerine göre geleneksel yerine göre modern
G3. … Biraz geleneksel tarafım daha fazla ama zamana ayak uydurmak için biraz daha yenilikçi yanlarım var tabi ki.	gelenekleri çağın gerekleri ile harmanlama
G4. Yani modern tanımlayabilirim ama tabi bulunduğumuz yerin etkileri de var üzerimizde farkında olmadan üzerimize yerleşen. …	modern yaklaşım
G5. Bence ben daha modernım. … ayak uydurmak zorunda olduğumuz noktalar var, zorunda bırakıldığımız noktalar var.	modern yaklaşım
G6. Aslında her ikisi de. … Çok modern bir kafada insan da değilimdir, çok geride de değilimdir. Yani ortalarda, mantık çerçevesinde, kendime mantıklı gelen her şeyin olabileceğini düşünüyorum. …	gelenekleri çağın gerekleri ile harmanlama
G7. Buna ben iki taraflıyım diye cevap vereceğim. … Bunun ikileminde kişisel bir durumdayım diyeyim. Bazı şeylere çok geleneksel, ilk tepkiyi verirken gelenekçi tepki veriyorum. Detayları düşünmeye 10 dk fırsatım olunca başka bir şekilde bakabiliyorum.	yerine göre geleneksel yerine göre modern
G8. … Bu biraz da kültür meselesi olduğu için ben her yerde kendimi oraya ait kabul etmeye çalışırım ve oranın düzenine göre hareket etmeye çalışırım.	yerine göre geleneksel yerine göre modern
G9. Tutarlıyım diyelim. İkisine de yöneliyorum.	yerine göre geleneksel yerine göre modern
G10. Modern.	modern yaklaşım
G11. İkisinden de var diyelim. İki taraftan da alabiliyoruz. …	yerine göre geleneksel yerine göre modern
G12. … modern görünümlü muhafazakar derler bana, gelenekçi. …	geleneksel yaklaşım
G13. Aradayım. …	yerine göre geleneksel yerine göre modern
G14. Bu siyah ve beyaz gibi bir şey değil aslında geleneksel ve modern. Geleneksel olduğum tarafta vardır, modern olduğum tarafta vardır muhakkak. Ama hangi tarafa yakınsın dersen tabi ki gelişmeye açık bir insanın modern tarafına daha yakın olması gerekiyor. …	yerine göre geleneksel yerine göre modern
G15. İkisi olarak da tanımlayamam kendimi. Toplumsal tabulara çok aykırı bir insanım. Geleneğe de aykırıyım. Biraz uç biriyim. …	modern yaklaşım

Ek Tablo 10'un devamı

G16. Ya hem gelenekselim hem modernım onlar birbiriyle çok çelişen kavramlar değil aslında … geleneklerin modern hayatın gerekleriyle birleştirip yaşayıp, yaşatmak diyebiliriz ona.	gelenekleri çağın gerekleri ile harmanlama
G17. … Gelenekselin modernleşmiş hali gibi düşünüyorum. Belki yaş itibariyle. Modernlığı çok seviyorum ama hala ayaklarımda bir yerlerde o geleneksel var. … yüzümün modernlığa dönük olduğunu düşünüyorum. Gelenekleri harmanlayıp, daha doğrusu geleneklerin ileriye taşınması gereken şeylerini saklamaya çalışıyorum …	gelenekleri çağın gerekleri ile harmanlama
G18. … Aradayım aslında. Bazı yönlerde geleneksel tarafım var. …	yerine göre geleneksel yerine göre modern
G19. Ben biraz daha gelenekselciyim. Çünkü köklerine bağlı olmayı seviyorum. Geçmişi unutmadan böyle, mimaride de öyledir ya geçmişe bağlı kalıp modernleşmek. …	gelenekleri çağın gerekleri ile harmanlama
G20. … Toplumun her yaptığı da doğru olmayabilir. … Geleneksel yönüm daha ağırdır.	geleneksel yaklaşım
G21. … Ben Trabzon'un ruhu var diyorum. Sokağa çıkıyorsun, herkesi tanıyorsun. … Sokakta yürürken bile herkese gönül selamı, göz selamı verirsin. Büyük şehirlerde bu ruhu yakalayamıyorsun. … Bizim için kökler daha kıymetli.	geleneksel yaklaşım
G22. … Kendimi yine de yenilikçi olmak için, bunda şeyin de belki üniversitede olmanın da katkısı vardı çünkü çocuklara da araştırıyorsun, sen de araştırıyorsun, dünyada neler olup bitiyor diye fark etmeye çalışıyorsun …	modern yaklaşım
G23. … Geleneksel olmam gereken durumlar olabilir ama genelde modern bir çizgide olduğumu düşünüyorum.	modern yaklaşım
G24. Geleneksel diyebilirim aslında, biraz şeylere bağlıyımdır yani geçmişime, geleneklerime biraz bağlıyımdır.	geleneksel yaklaşım
G25. Mimarsan zaten toplumsal kabullere 1-0 karşıdasın demektir. … Ben gelenekçi olduğumu düşünmüyorum ama modern olma noktasında da çok uçlarda değilim. Geleneği modernizasyon, modernize etmek kısmında ne yapabilirimi daha çok tercih ediyorum. …	gelenekleri çağın gerekleri ile harmanlama

Ek Tablo 11. "Mimarlık bölümünü neden tercih ettiniz? Tercih etmeden önce bölümle ilgili bilginiz var mıydı?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B5. Mimarlık bölümünü neden tercih ettiniz? Tercih etmeden önce bölümle ilgili bilginiz var mıydı?	**Bilinç durumu** **Tercih nedeni**
G1. Mimarlık bölümüyle ilgili sadece benim lise arkadaşımın abisi işte mimardı. Boş zamanlarımızda okul arkadaşımla onun bürosuna gidiyorduk. … Dedi ki sen mimarlığı tercih et. …	bilinçli ailede/çevrede mimar varlığı tavsiye doğrultusunda
G2. … Mimarlığa bilerek girmedim. … İnşaatla alakalı, mimarlıkla alakalı hiç etrafımda kimse yoktu. …	bilinçsiz tesadüfen
G3. Bilgim vardı. … Şehir dışına gitmemek için aslında tercih ettim diyebiliriz. …	bilinçli şehir dışına çıkmamak
G4. … Mimarlık mesleği ile alakalı pek bilgim yoktu çünkü ailede hiç yok. … Sanatsal bir yönü olduğu için bir eğilim gerçekleşti.	bilinçsiz sanatsal yönü
G5. Vardı. … hayalimdeki meslekti. …	bilinçli hayalindeki meslek oluşu
G6. … Ailemde veya çevremde bu işle ilgilenen insanlar yoktu. Seçmem de şöyle ben mimar olacağım kabulüyle olmadı. … Sınava hazırlanırken belli puanlar çerçevesinde sizi belli bir mesleğe itiyorlar. Biz de o süreçten geçtik. O şekilde oldu. …	bilinçsiz tesadüfen
G7. … Mimarlık mesleğini bilerek tercih ettim. … Daha fazla üretken olmak istiyordum. …	bilinçli üretken olmak
G8. Mimarlık demeyelim de tasarım alanının hep içindeydim. … mimarlığı seçtim. …	bilinçli mimarlığa yatkınlık
G9. … Lise ikinci sınıftaydım aşağı yukarı mimarlığı seçtiğimde. … Dedim ki ben bir şeye nasıl sahip olabilirim? Mimarlığa da biraz bu yüzden yöneldim. …	bilinçli hayalindeki meslek oluşu
G10. Yok bilmiyordum. … Mimarlık tesadüf. …	bilinçsiz tesadüfen
G11. … Çocukken de ben babam mimar olduğu için sürekli mimar olmak istiyordum. …	bilinçli ailede/çevrede mimar varlığı

Ek Tablo 11'in devamı

G12. … Hazır tezgah devraldık …	bilinçli aile işi
G13. … Ailemde mimarlar vardı. Kabiliyet ve sevgi diyelim. …	bilinçli ailede/çevrede mimar varlığı mimarlığa yatkınlık
G14. … biz sınava girmeden tercihlerimizi yapıyorduk. … Şansıma da mimarlık çıktı. … Ne yaptığını az çok biliyordum …	kısmen bilinçli tesadüfen
G15. Babam müteahhitti, inşaat yapıyordu öyle tercih ettim. … Mimarlığın ne olduğunu biliyordum ama bir hayalim yoktu. …	bilinçli aile işi
G16. … mimarlığa alakam vardı ama çokta böyle peşinden koşarak tercih ettiğim bir bölüm değildi. …	bilinçli mimarlığa yatkınlık
G17. Buradan yazmam gerekiyordu. Ben de sıralamıştım ama girince çok güzel bir yer olduğunu, doğru yerde olduğumu düşündüm. …	bilinçli şehir dışına çıkmamak
G18. Aslında hiç yoktu. … Mimarlık güzel, bir şey tasarlamak da güzel, o fikir hoşuma gitmişti. …	bilinçsiz mimarlığa yatkınlık
G19. … annem yüzünden tercih ettim. … Aslında çokta bilgi dahilinde değildi yani.	bilinçsiz tavsiye doğrultusunda
G20. Hiçbir bilgim yoktu. Tercih ederken de tesadüfen bir tercih oldu. …	bilinçsiz tesadüfen
G21. … böyle bir bilgiye sahip değildik. Biz sınava giriyorduk sonra yukarıdan aşağıya yazıyorduk. …	bilinçsiz tesadüfen
G22. … Yukarıdan aşağıya tercih yapıyorduk. … Aldığımız puanla mimarlıkta kaldık. …	bilinçsiz tesadüfen
G23. … O günün koşulları, ailenin de isteği. … ben mimar olacağım diye bir çıkışım olmadı. …	bilinçsiz tavsiye doğrultusunda
G24. … ailem birazcık Trabzon dışında çok fazla olmamı istemediği için … Mimarlık hakkında çok az bilgim vardı. …	kısmen bilinçli şehir dışına çıkmamak
G25. … Trabzon'da babaların kızlarını şehir dışına göndermeme hobisinden kaynaklı bana dediler ki sen mimarlık okusana. … Açıkçası o güne kadar mimar ne iş yaparı bile sorgulamadım.	bilinçsiz şehir dışına çıkmamak

Ek Tablo 12. "Mimarlık eğitimine başlarken mimarlık mesleğine ve mimarlara bakış açınız nasıldı?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B6. Mimarlık eğitimine başlarken mimarlık mesleğine ve mimarlara bakış açınız nasıldı?*	**Mimarlık mesleğine bakış**
G1. … Ben mimarlığa hem sanat hem insanı görev gibi bakarım. İnsanlığa hizmettir. … Ne zaman ki okula başladık ondan sonra ciddi etrafı incelemeye başladık. …	insanlığa hizmette sanatı kullanan
G2. … Biz mezun olmadan önce mimar dediğin zaman çok toplumda işte ön planda falan filan. …	saygınlığı olan
G3. Mimarlar sanki ülkenin göz bebeğiydi. Herkes tarafından çok şaşaalı, çok saygı ile karşılanan ama işin içine girdiğiniz zaman öyle olmadığını görüyorsunuz. Mimarların çok para kazandığını düşünüyordum. Piyasaya girdiğimiz zaman öyle bir şey olmadığını fark ettim. …	saygınlığı olan yüksek gelir sağlayan
G4. Mimarlık mesleği aslında bakış açım tabi üniversitede bulunduğumuz dönemdeki hocalar da fena hocalar değildi bu yönden. Yine güzel bir etki bıraktı üstümüzde. … Tercih ederken çok büyük ön bilgi sahibi değildim …	iyi bir izlenim sunan
G5. Şöyle bu mesleğe başlamadan önce herkes diyordu ki çok güzel paralar kazanacaksınız, hiç yorulmayacaksınız, ofisinize gelen gidenin haddi hesabı olmayacak. … Mimarlar egolu insanlar.	yüksek gelir sağlayan egosu olan
G6. Çokta aslında çevremde bildiğim, ettiğim, gördüğüm bir meslek değildi. … Ama mimarlar hep böyle dışarıdan bakınca daha güzel meslek, saygılı, seviyeli insanlar.	saygınlığı olan
G7. … Mimarları kesinlikle biraz halk ağzında açıklamasını yapayım bunun, klas, böyle daha şık, giyim tarzından tutun da konuşma tarzına kadar, hayatı yaşama tarzına kadar …	toplumda farklılığını hissettiren

Ek Tablo 12'nin devamı

G8. … Mimarları egolu insanlar olarak düşünürdüm açıkçası. … Sonradan mimarlığın içerisinde o ego kavramı biraz insana çağrıştırıyor. … Gerçekten mimar olan kişilerin çok daha farklı bakış açıları var. …	egosu olan toplumda farklılığını hissettiren
G9. … mimarlığa çok iyi bakıyordum. …	iyi bir izlenim sunan
G10. mimarlık gözde bir meslekti başladığımda. Yani saygınlığı vardı. İnsanların özendiği bir meslekti. … Ben başladığım zamanlar etiketi vardı. …	saygınlığı olan
G11. … Mimarlar özgün, genelde fikirlere açık, biraz da sabırlı olmaları gerekir. …	özgün ve esnek düşünce gerektiren
G12. Bizim bu mesleğe tercih sebebi önümüzde örnek olmasıydı. Zaten o örnekleme ile o yola girdik. Ben kendi evlatlarıma da dedim. Babanızdan bakarak biz bu mimarlıkta abat olacağız diye düşünmeyin. …	yüksek gelir sağlayan
G13. … ilginç kişilikler olarak görürdüm. … Mimarlar farklı insanlar.	toplumda farklılığını hissettiren
G14. … çok bilgi sahibi değildim ama okurken bir şeyler fark etmeye başlıyorsun. … Aslında düşünce sistemini etkileyen düşünce sisteminizi değiştiriyorlar mimarlıkta.	
G15. Hiçbir fikrim yoktu haklarında eğitime başlarken …	bilgisi yok.
G16. … Birbirlerinin dilinden anlarlar ama bu onun özelidir yani. …	özel bir dili olan
G18. Havalı geliyordu açıkçası en büyük şeyi o. Şunu düşünüyordum nasıl böyle tasarlıyorlar, nereden başlıyorlar binayı yaparken, nasıl bir noktadan çıkıp bunu oluşturuyorlar diye bu benim çok ilgimi çekiyordu mesela. …	toplumda farklılığını hissettiren
G19. Çok egoist geliyorlar bana hala. … Eskiden mimarlık mesleği çok daha üst seviyedeydi, çok daha az mimar vardı o yüzden yer edinmek çok kolaydı ama şu an çok zor.	saygınlığı olan egosu olan
G20. Benim okuduğum dönemlerde toplumda çok sayıda mimar olmadığı için mimarlar farklı kişiliklerdi. … Günümüzde sayıları arttıkça mimarların da hem kalitesi hem değeri düştü.	toplumda farklılığını hissettiren
G21. Bizim zamanımızda mimarlık tek başına çok özellik arz eden bir meslekti. Mimarlık ve diğerleri. …	saygınlığı olan
G23. … Başlamadan önceki heyecanımdan kat kat daha fazla bir heyecanım oldu başladıktan sonra. Mesleği gördükten sonra. …	heyecan veren
G24. … eğitim hayatımda sadece para kazanan insanlar gibi görebilirdim.	yüksek gelir sağlayan
G25. Okula gittiğim o ilk güne kadar meslek insanları kim, kim bu mimarlar asla bir bilgim yoktu. … Yani mimarlar aslında söz söyleyebilen insanlar. …	toplumda söz sahibi olan
*2 görüşmeci yanıt vermemiştir (G17, G22).	

Ek Tablo 13. "Mimarlık eğitimi sürecinde, mimarlıktan beklentileriniz nelerdi?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B7. Mimarlık eğitimi sürecinde, mimarlıktan beklentileriniz nelerdi?*	**Öğrencilikte beklenti**
G1. … öğrencilik süresi içinde herkese tavsiyem mesleğini okurken öğrensin. Boş zamanlarını gitsin bir mimarın yanında öğrensin. Mezun oldum ben şimdi proje nasıl yapacağım demeyecek. Dilekçe nasıl yazılır öğrenecek. Belediyede nasıl takip edilir öğrenecek. Onları bürolarda çalışmadan öğrenme şansı hiçbir mimar öğrencinin yoktur. …	meslek pratiğine hazır mezun olmak
G2. Mesleğimi iyi yapmak ve kaliteli eserler ortaya koymak ve mimarlık mesleği adına etkili şeyler yapmak.	nitelikli işler yapan bir mimar olmak
G4. … Belki daha büyük bir şehirdeki ihtiyaçlar senin kendini daha çok gösterebileceğin işler ortaya çıkarken hani bulunduğun coğrafyadaki talepler falan biraz daha sönük kalabiliyor. …	tasarımcı kimliği ile ön plana çıkmak
G5. Şöyle daha çok ne kadar ve nasıl, neyi öğrenebilirim, neyi değiştirebilirim. …	topluma katkı sağlamak
G6. Normalde çok daha idealist mimarlıktan beklediğim, çok daha işte özgür, çok daha yaratıcılık bekliyordum. …	özgür ve yaratıcı tasarımlar yapmak
G9. Okul süreci benim için daha eğlenceliydi. O dönem enstalasyonun da verdiği bir yetiyle atölyeler yapıyorduk. Ben mezun olmadan önce yaklaşık 10-12 tane konferans ve yürütücülük yaptım. … Türkiye'de ne yazık ki amele olarak görünüyorsunuz.	tasarımcı kimliği ile ön plana çıkmak

Ek Tablo 13'ün devamı

G10. … eğitim sürecinde mimarlıktan hiçbir beklentim olmadı. Ben verilen işi yaptım diyeyim. …	herhangi bir beklenti yok
G11. Sevdiğim mesleği yaptığım için tasarım yaparken, istediğim tasarımları yapabileceğim ortamlar bekliyordum. Çok nadir karşılaştım. …	özgür ve yaratıcı tasarımlar yapmak
G13. … Bence mimarlık eğitimi piyasa dediğimiz bu canavara da biraz daha hazırlamalı çocukları. Biz uzayda çok çay bahçeleri yapıyoruz ama çocuklar serbest hayata atıldığı zaman sudan çıkmış balığa dönüyorlar. …	meslek pratiğine hazır mezun olmak
G14. … Mimar olmayı tabi hayal ettim. O diplomayı aldıktan sonra işin diplomayla bitmediğini anladım. …	meslek pratiğine hazır mezun olmak
G16. … Mimarlıktan beklentiler aslında diplomayı aldıktan sonra biraz sudan çıkmış balığa dönüyorsun napacağım, ne edeceğim, kaygılar, çalışma, iş yapabilme, hayatımı nasıl idame ettireceğim kaygılarıyla aslında bir sürece giriyorsun. … Mimarlık okurken yani her insan gibi ben de mesleğimden ekmeğimi kazanayım diye düşündüm. …	meslek pratiğine hazır mezun olmak
G18. … Konsept üstünden projemiz ilerlerdi zaten ama mezun olunca hayaller hayatlar kısmı oluyor. …	meslek pratiğine hazır mezun olmak
G19. … Hayal gücümün mimarlıkta gelişmesini bekliyordum ama okurken benim hayal gücüm köreldi.	hayal gücünü geliştiren etkinlikler
G20. … Çok projeler yaptık, ekonomik olarak da bizi karşıladı. … piyasada çok fazla mimar olması iş potansiyelinizi etkiliyor.	yüksek gelir elde etmek
G21. Mimarlıktan beklentim noktasında aldığıma inananlardanım. Sadece şu gezip görme, oralarda eğitim anlamında, tamam kendi başıma yapıyorum ama, bunu eğitim açısından teknik gezi anlamında yapabilmek lazımdı. … Şu anda bitirmiş bir mimara 5000 kişilik otel çiz desek çizemez. O açıdan orayı görmüş olsa sonra çizer, kesinlikle cesaret eder. O açıdan bunların yapılması, eğitimimizin biraz uygulamaya yakın olması gerekiyor. …	meslek pratiğine hazır mezun olmak
G24. Herkes gibi çok para kazanacağımı düşündüm diyebilirim. …	yüksek gelir elde etmek
G25. Çok büyük hayallerim vardı, hala daha var gerçi. … İyi ya da kötü, az ya da çok bir şekilde kendi işimi yapmayı ben hep baştan beri çok fazla arzu ettim. …	kendi işini yapmak
*8 görüşmeci yanıt vermemiştir (G3, G7, G8, G12, G15, G17, G22, G23).	

Ek Tablo 14. "Yaratıcılık için özel bir yetenek gerekli midir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B8. Yaratıcılık için özel bir yetenek gerekli midir?*	**Gelişim durumu**
G1. … Severek yaparsanız yaratıcılık yeteneğiniz de zamanla gelişir. …	geliştirilebilir.
G2. … Özel bir yetenekte gereklidir ama ben yüzde 90, 100 o gereklidir demiyorum. Burada çalışmanın da önemi var. …	geliştirilebilir.
G3. … kesinlikle. Çünkü herkese özgü bir şey değil.	özel bir yetenek gerektirir.
G4. Etkisi var ama çalışarak da elde edilebilecek bir şey olduğunu düşünüyorum. …	geliştirilebilir.
G5. … hayal gücünü kullansa herkes her şeyi yapabilir.	sonradan edinilebilir.
G6. Aslında özel bir yetenek gerektirir diye düşünmüyorum … kendileri biraz daha yönlendirerek, o alanda biraz daha geliştirerek … arttırılabileceğini düşünüyorum. …	geliştirilebilir.
G8. … benim el yeteneğim hiç yoktur … baktım ki olmadan da olabiliyormuş.	sonradan edinilebilir.
G9. … Bir insanda varsa gelişir. Yoksa gelişmez.	özel bir yetenek gerektirir.
G11. Geliştirilebilir olduğunu düşünüyorum.	geliştirilebilir.
G13. Bazen doğuştan da gelecek … Tabi ki yaratıcılık geliştirilebilir. …	geliştirilebilir.
G16. Yani bence gerekmez. …	özel bir yetenek gerektirmez.
G17. … Yaratıcılıkta insanın içinde olacak bir şey, sonradan olacak bir şey değil ama geliştirilebilir olduğunu düşünüyorum. …	geliştirilebilir.
G18. … %20 yetenek ise, %80 araştırma, kendini geliştirme.	geliştirilebilir.
G19. … doğuştan gelen bir şey olduğuna da inanıyorum yaratıcılığın. …	özel bir yetenek gerektirir.
G20. … Sanatsal tarafı olduğu için yeteneğe ihtiyaç duyar.	özel bir yetenek gerektirir.

Ek Tablo 14'ün devamı

G23. … kişinin kendi mesleğini icra ederken ki ciddiyeti, takibi, araştırmasıyla da ilgilidir.	geliştirilebilir.
G24. … belki birazcık geliştirilebilir ama edinilebilecek bir olgu olduğunu düşünmüyorum.	geliştirilebilir.
*8 görüşmeci yanıt vermemiştir (G7, G10, G12, G14, G15, G21, G22, G25).	

Ek Tablo 15. "Yaratıcı bir mimarın özellikleri nelerdir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B9. Yaratıcı bir mimarın özellikleri nelerdir?*	**Özellikler**
G2. Her kişiyle ayrı ayrı ilgilenmesi, neler istediğini dinlemesi ve ona özgü tasarım yapması. Yoksa birbirinin tekrarı şeklinde olur. … Karşındaki insanın sana aktardıklarını sen de mimari eser olarak ona aktarabiliyorsan orada yaratıcılık oluyor işte.	problemlere karşı duyarlı, ihtiyaçlara cevap verebilen
G4. Sürekli bence araştırmak lazım. … Belki diğer mühendislik dallarından, psikolojik açıdan. Olabildiğince geniş bakmak lazım. Hani biraz daha diğer meslek dallarından da bilgi sahibi olduğunda daha iyi yapabildiğin bir meslek.	araştırmacı, çok yönlü düşünebilen
G5. … Tamamen çılgın olması lazım ve hiçbir şeyden korkusu olmaması lazım. …	çılgın, bağımsız, özgüvenli
G7. … Bence yaratıcıyı silelim, bir mimarın özellikleri nedir sorusu zaten bunu karşılar. …	mimarın bulunan özellikler
G10. Bence özel yeteneği olmalı. …	özel bir yetenek
G13. Çılgın olmalı. Kendini sınırlandırmamalı. … kendi düşüncelerinde saçmalamalı. Kendine gülmeli çünkü oradan çıkıyor bir şeyler.	çılgın, bağımsız, özgüvenli
G14. … kendinizi her yönüyle geliştireceksiniz, tek yönde değil. … Ne bulursanız okuyacaksınız. Bol bol gezeceksiniz. …	gelişime açık, araştırmacı
G18. Sürekli araştırması ve gezmesi.	araştırmacı
G19. … toplumda bakıldığında anlaşılabilen bir farklılık göstermesi gerekiyor, … belki çok aykırı sivrilen.	
G24. Araştırmacı olması, biraz kabuğundan dışarı çıkabilmesi … biraz farklılık katmak, yeni teknolojilere açık olmak, gezmek, görmek ve bunları özümsemek diyebiliriz.	araştırmacı, gelişime açık
*16 görüşmeci yanıt vermemiştir (G1, G3, G6, G8, G9, G10, G11, G12, G15, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G25).	

Ek Tablo 16. "Yaratıcılığınızı desteklemek için ne gibi faaliyetlerde bulunursunuz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B10. Yaratıcılığınızı desteklemek için ne gibi faaliyetlerde bulunursunuz?*	**Destekleyici faaliyetler**
G1. Sürekli araştırırım ben.	araştırma yapmak
G2. Kütüphaneye çok önem veriyoruz ve dünyada neler olduğunu giderek, görerek izlemeyi çok ön planda tutuyoruz. …	araştırma yapmak, gezmek, gözlem yapmak
G3. Bol bol araştırma ve gözlem. …	araştırma yapmak, gözlem yapmak
G4. Okumak, gezmek de oldukça önemli. Araştırmayı severim. …	araştırma yapmak, gezmek
G5. … sürekli malzemeyi araştırırım. Her şeyin detayının detayına inerim. …	araştırma yapmak
G8. Atölyelere, workshoplara katılıyorum. …	atölyelere katılmak
G10. … bol bol literatür tarıyorum. Çok geziyorum. Çok okumaya çalışıyorum. … bol bol eskiz yapmak lazım. Yaratıcılığı arttırmak için. … bol bol egzersiz diyeyim, beyin jimnastiği yapmak lazım.	araştırma yapmak, gezmek, eskiz yapmak, düşünmek
G13. Çok gözlemlerim. …	gözlem yapmak
G15. … İyi bir gözlemci olsan çok yeterli olur.	gözlem yapmak
G18. … bol bol örnek incelemek, boş zamanlarımda farklı tasarımlar yapmak. … Biraz cesur olmak. …	araştırma yapmak, eskiz yapmak
G19. … desteklemekten ziyade şu an var olan yaratıcılığımı köreltmemeye çalışıyorum. …	faaliyette bulunmuyor.
G20. Belki bu yaştan sonra çok zor. …	faaliyette bulunmuyor.
G22. Karşılaştığım problemlerde neyi takip etmem gerektiğine iyi bakarım. …	iyi analiz yapmak
*12 görüşmeci yanıt vermemiştir (G6, G7, G9, G11, G12, G14, G16, G17, G21, G23, G24, G25).	

Ek Tablo 17. “Düzenli olarak takip ettiğiniz/örnek aldığınız bir mimar var mıdır?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B11. Düzenli olarak takip ettiğiniz/örnek aldığınız bir mimar var mıdır?*	**Takip etme durumu**
G1. … Bizim Mimar Sinan’ın yapılarını yapma şansımız yok. …	takip etmemektedir.
G2. Dünyada her beğendiğim projeyi takip ediyorum ona göre de mimarına bakıyoruz tabi. … Eserin nasıl ortaya koyulduğu, o hikayesi de çok önemli. Benim asıl baktığım şey arka planı. …	ürün üzerinden takip etmektedir.
G3. Var. İşin içindeyiz tabi ki ediyoruz.	birey üzerinden takip etmektedir.
G4. … Bahadır Kul … Birçok mimar var aslında … Mete Arat …	birey üzerinden takip etmektedir.
G5. Emre Arolat’ı çok beğenirim, Tabanlıoğlu Mimarlık, …	birey üzerinden takip etmektedir.
G6. Daha çok şu şekilde takip ediyoruz … okuldaki bilgilerden yine aklımızda kalan… Dergilerden, röportajlardan.	ürün üzerinden takip etmektedir.
G7. Türkiye ve dünya yarışma ortamını takip etmeye çalışıyorum. Dergileri takip ediyorum. … Peter Zumthor …	ürün üzerinden takip etmektedir.
G13. Mario Botta çok, eserlerini çok takip ettiğim bir mimardır ve ondan esinlenmişimdir. ... Ama Türkiye’de sorarsan yok, günümüzde böyle mimar. …Merih Karaaslan …	birey üzerinden takip etmektedir.
G14. Kişi olarak çok takip etmem ama mimarlıkla ilgili süreli yayınları sürekli takip ederim. Kitap, dergi vs dünyadaki mimarlık alanındaki gelişmeleri sürekli takip ederim. … Fuarlara çok sık giderim. …	ürün üzerinden takip etmektedir.
G15. Yok.	takip etmemektedir.
G16. … Ama eserleri incelerim yani kimin yaptığına bakmadan. Bunu yaparken ne düşündüğünü merak ederim. Nerden ilham aldığını, aslında esas işin özü o. …	ürün üzerinden takip etmektedir.
G17. Birebir şu kişileri takip ediyorum diyemeyeceğim ama mümkün olduğu kadar isim yapmış insanları, birebir çok yakından takip etmesem de, ediyorum. Projeleri hakkında yazılan şeyleri okumaya çalışıyorum ki biraz bakış açılarını öğrenebileyim. …	ürün üzerinden takip etmektedir.
G18. Kengo Kuma’yı çok beğenirim. … İnternette mimari siteleri, yurtiçindeki projeleri de takip etmeye çalışıyorum.	ürün üzerinden takip etmektedir.
G19. Büyük mimarlar var tabi Bahadır Kul, Emre Arolat gibi mimarlar var. Artdesign’da tabi hepsine hayran kaldığımız için Şafak Çak var mesela iç mimarlık alanında çok iyi. …	birey üzerinden takip etmektedir.
G23. Öyle çok çabam yok aslında. … Mümkün olduğu kadar mesleği yayınlardan olsun, oda yönetimlerinde olsun, meslektaşlarımızın faaliyetlerinde olsun takip ettik. Dünya mimarlığını inceleyecek bir halim olmadı.	ürün üzerinden takip etmektedir.
G24. Yani tabi ki günceli takip etmek adına bir sürü mimar takip ediyoruz. …	birey üzerinden takip etmektedir.
G25. Tabi tabi. Arkiterayı her gün açarım, … Neler yapmışlar, kim ne demiş, hangi röportajlar yapılmış bir bakarım. … Instagramda takip ettiğim insanlara bakıyorum ne paylaşıyorlar, nerelerdeymiş, daha önce ne yapmışlar, hayatlarını bir şekilde öğreniyorum. …	ürün üzerinden takip etmektedir.
*8 görüşmeci yanıt vermemiştir (G8, G9, G10, G11, G12, G20, G21, G22).	

Ek Tablo 18. “Kendinizi sektöre uyumlu/konformist olarak mı yoksa yaratıcı olarak mı tanımlarsınız?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B12. Kendinizi sektöre uyumlu/konformist olarak mı yoksa yaratıcı olarak mı tanımlarsınız?*	**Uyumlu/yaratıcı**
G1. … İkisi bir arada olmadan yürümez o. Öyle değil mi yani, serbest piyasadasınız.	hem uyumlu hem yaratıcı
G2. Yaratıcı olarak tanımlarım.	yaratıcı
G3. Yaratıcılıkla birlikte sektöre uyumlu diyebiliriz.	hem uyumlu hem yaratıcı
G4. Uyumluyumdur ama hani farklılaşmaya çalıştığım konularda her zaman olmuşluğu oluyor tabi. … orta yolu bulmuş oluyorsunuz aslında hem kullanıcının isteklerine ayak uyduruyorsunuz hem de doğru olana yaklaştırıyorsunuz.	hem uyumlu hem yaratıcı

Ek Tablo 18'in devamı

G5. Sektöre çok uyumlu bir insan değilim bence. …	yaratıcı
G6. Sektöre uyumlu. Kafalar daha çok yaratıcılık istese de sektöre uyumlu olmak durumundayız.	uyumlu
G7. Tamamen fark yaratmak isterim. Bugüne kadar ne kadar projede çalıştıysam her birinde bir yerinden tutup … mimarca bir yaklaşım olmalı bunu bütün projelere katmak istedim. …	yaratıcı
G8. Bence tamamen adapte olup güzel sonuçlar da ortaya çıkabilir. …	hem uyumlu hem yaratıcı
G9. Bu meslek bu sektöre uyumlu değil. Ama ben bu mesleğe uyumluyum.	yaratıcı
G10. Yaratıcı olmuyorum sonuçta. Yok, aslında yaratıcı sayıyorum çünkü dış cepheleri istediğimiz gibi yapabiliyorum o bağlamda yaratıcı sayıyorum.	hem uyumlu hem yaratıcı
G11. Sektöre uyumlu. Belli bir düzen doğrultusunda çok bir şey değişmeden gidiyorum.	uyumlu
G13. Yaratıcı. Aslında bunu ayırmamak lazım, aykırı mimar değilim. … bir uyumdan da bahsedebiliriz, kent kimliğine ama yaratıcıyım.	hem uyumlu hem yaratıcı
G18. Maalesef uyumlu. Yaratıcılığa çok elverişli bir ortam olduğunu düşünmüyorum. …	uyumlu
G19. Ben tam ortada duruyorum şu an kendimi yorumlarsam. Biraz esnaflığa kayıyor gibiyim ama ortada durmaya çalışıyorum. Dedim ya köreltmeye çalışıyorlar seni. … benden yaratıcılık beklemiyor …	hem uyumlu hem yaratıcı
G20. Hayal gücünüzü çok fazla kullanamıyorsunuz. İsteseniz de kullanamıyorsunuz çünkü sektörden koptuğunuz zaman siz itilirsiniz. Dolayısıyla sektörle iç içe olmak zorundasınız.	uyumlu
G21. Sektöre çok çok çok uyumluyum diyebilirim şundan dolayı, çok seviyorum bir kere mimarlığı … Maalesef mimarlık ayaklar altında. …	uyumlu
G24. Yani olabildiğince kuralları aşmaya çalıştığım için yaratıcıyımdır diyebilirim ama yaptığımız işlere baktığınız zaman da o kurallara uyan birçok işimiz var. Dolayısıyla arada kaldık diyebiliriz.	hem uyumlu hem yaratıcı
*8 görüşmeci yanıt vermemiştir (G12, G14, G15, G16, G17, G22, G23, G25).	

Ek Tablo 19. "Aşağıda sıralanan özelliklerden hangileri ile kendinizi eşleştirmektesiniz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

B13. Aşağıda sıralanan özelliklerden hangileri ile kendinizi eşleştirmektesiniz?		
G1 (11/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	× Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
× Akıcı düşünen	× Özgüvenli	× Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G2 (15/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	× İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G3 (8/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	× Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	× Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
× Akıcı düşünen	× Özgüvenli	× Kendini ifade edebilen
× Meraklı	× Sabırlı	✓ İdealist
× İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen

Ek Tablo 19'un devamı

G4 (6/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	× İletişim becerileri yüksek
× Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
× Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
× İlgili	× Yeniliğe açık	× Ayrıntıcı
× Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G5 (16/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G6 (13/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	× Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
× Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G7 (16/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	× Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G8 (18/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G9 (18/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G10 (11/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	× Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
× Meraklı	× Sabırlı	× İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	× Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G11 (15/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	× Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen

Ek Tablo 19'un devamı

G12 (10/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	× Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	× Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
× Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
✓ İlgili	× Yeniliğe açık	× Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G13 (13/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	× Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	× Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G14 (16/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G15 (16/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	× Sabırlı	✓ İdealist
× İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G16 (16/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G17 (17/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G18 (12/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	× İletişim becerileri yüksek
× Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	× Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	× Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G19 (15/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	× Sabırlı	× İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen

Ek Tablo 19'un devamı

G20 (8/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
× Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	× Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
× İlgili	✓ Yeniliğe açık	× Ayrıntıcı
× Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G21 (9/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
× Esnek düşünen	× Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
× Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
× İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
× Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G22 (6/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	× İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	✓ Eleştirel ve eleştirilere açık
× Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	× Kendini ifade edebilen
× Meraklı	× Sabırlı	× İdealist
× İlgili	× Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
× Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G23 (14/18)		
× Hayal gücü yüksek	✓ Problemlere karşı duyarlı	× İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	× İdealist
✓ İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
× Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	✓ Iraksak düşünebilen
G24 (11/18)		
× Hayal gücü yüksek	× Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
× Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
✓ İlgili	× Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	× Bağımsız	× Iraksak düşünebilen
G25 (14/18)		
✓ Hayal gücü yüksek	× Problemlere karşı duyarlı	✓ İletişim becerileri yüksek
✓ Esnek düşünen	✓ Araştırmacı	× Eleştirel ve eleştirilere açık
✓ Akıcı düşünen	✓ Özgüvenli	✓ Kendini ifade edebilen
✓ Meraklı	✓ Sabırlı	✓ İdealist
× İlgili	✓ Yeniliğe açık	✓ Ayrıntıcı
✓ Gözlem yeteneği yüksek	✓ Bağımsız	× Iraksak düşünebilen

Ek Tablo 20. "Sizce mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği arasında fark var mıdır? Varsa bu farklar nelerdir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

S1. Sizce mimarlık eğitimi ve mimarlık pratiği arasında fark var mıdır? Varsa bu farklar nelerdir?	**Eğitim ve pratik kesişimi**
G1. … şöyle eğer siz piyasada mimarlık yapacaksanız bugünkü ortamda orada farklılıklar Vardır. Mimarlık meslek var. Ben bunu şöyle ayırıyorum serbest çalışanlar, devlet sektöründe veya firmada çalışanlar. pratiğinde farklı uzmanlıklar Firmada çalışanların tek daldır. O bazen alıyor mimari projede inceliyor, keşif çıkarıyor. O mevcuttur. bir daldır. Ama bir dalı yok ki bunun. …	
G2. … Türkiye koşullarında şu an pratikle eğitim arasında dağlar kadar fark var bu da Vardır. Mimarlık tamamen eğitimle alakalı ve gelişmişlikle alakalı. … Sen çok kaliteli bir veri versen de onu eğitimindeki tasarımların alacak adam da yok yani. Mimarlığı talep etmiyor senden. Adam senden ben bunu nasıl kolay çoğunlukla mimarlık meslek satarım, adamın eserle bir işi yok yani. … Bizde zaten projeyi ruhsat almak için yaptırıyor pratiğinde karşılığı yoktur. …	

Ek Tablo 20'nin devamı

G3. Devasa bir fark var. Benim mimarlık okurken aldığım tek şey teknik çizim. Tasarımı kısıtlıyorlar çünkü okulda kendine özgü bir tasarım çok fazla yapamıyorsun. Piyasaya girdiğin zaman o tasarımların belediye tarafından onaylanmadığını görüyorsun. Önünde bir sürü mevzuat var mesela. O mevzuatın içerisinde o kadar çok senin tasarımını kısıtlayan şeyler var ki değiştire değiştire klasik bir yapıya bürünüyor artık projen. … Ben emsal hesabı diye bir şey gördüğümü hatırlamıyorum. … Orada biz eğlencesine bir şeyler tasarlamışız gibi oluyor geçmişe baktığımız zaman.	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G4. Farklar oluyor, neden oluyor çünkü aslında hız kavramını okulda da aslında bizi eğitiyorlar belki o teslim süreçleri falan o dönemi yaşıyoruz ama işin içine girdiğin zaman karşındaki insanın ihtiyaçlarına da uymak zorundasın. Okul eğitiminde belki biraz daha özgür kalıyorsun sürekli böyle sınırları zorluyorsun … Kısıtlı imkandan güzel bir şey üretebilmekte tecrübe ve yetenek istiyor. Bu aslında okulla pratik, iş hayatını birbirinden ayıran önemli bir etken. Okuldaki gerçekçilik biraz düşük oluyor biraz daha sanata yönelik olduğu için belki o reeldeki gerçeklerden biraz kopmuş oluyor.	Vardır.	Mimarlık eğitiminde tasarım özgürken, pratikte sınırlarla çevrilidir.
G5. Okulda bize malzeme öğretmezler, okulda bize hiçbir şey öğretmezler. Sadece çizim. Kütlesel olarak bir şeyler yapıyoruz ama insanlarla diyalog yok, psikolojik olarak algılamak yok, okulun eksik olduğu çok nokta var. Piyasaya çıktığın anda seni önce böcek gibi bir eziyorlar, şoka uğruyorsun sonra öğreniyorsun o öyleymiş, bu böyleymiş.	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G6. … mimarlık eğitimini alırken, biraz daha sanki çok özgür, çok esnek, çok havada şeyler yapabileceğimiz gibi şeyler olurken, … okulu bitirdiğinde sudan çıkmış balığa dönebilir. …okulda dediğim gibi biraz daha yaratıcılığı geliştirmek, zihnini açmak için hocalar belki de o yönde daha çok sizi destekliyorlar çünkü gerçek hayatta o kadar esnek olmanız için fırsatlar çıkmayacak önümüze. Hep daha çok teknik, daha çok şey çıkacak. … Okurken o denge önemli diye düşünüyorum.	Vardır.	Mimarlık eğitiminde tasarım özgürken, pratikte sınırlarla çevrilidir.
G7. Çok fazla. … eğitim pratikte olanı vermeye çalışsa o zaman mimarlık mesleğine hakaret etmiş olur. Pratik çok kötü. Yani pratikteki ortam çok kötü. … ne işverenimizin isteklerinin tekniği doğru, sizden neyi nasıl isteyeceğini bilmesi doğru, ne istekleri doğru, ne de sizin ona genelden bahsediyorum, sizin ona neleri vermeniz yani işinizin tanımı, kazanacağınız bir ücret olur, biz CV olur, bir portfolyo olur, bunun karşılığında karşıya ne vermeniz gerektiğini bilmiyorsunuz. … Paraya ulaşmak için benden istenen ne, ben onu vermeliyim diyor. …	Vardır.	Mimarlık meslek pratiğinde mimar kimliğinin ve mimarlık hizmetinin tanımı bilinmemektedir.
G8. Mimarlık eğitimi kapsamında aldığım eğitimler ve piyasadaki sonuçlar bambaşka. Sadece bir projeye başlarken en basitinden karşımıza bir imar yönetmeliği diye bir şey geliyor. …	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G9. Birbirinden çok bağımsız. Yani eğitim eksik, piyasa daha da eksik. Eğitim eksik çünkü bizi şey olarak yetiştirmek istemiyor, bir mimarın kimliğine uygun bir şekilde şemaya oturtup yetiştirmek istiyor ama piyasada karşılığı o değil.	Vardır.	Mimarlık meslek pratiğinde mimar kimliğinin ve mimarlık hizmetinin tanımı bilinmemektedir.
G10. Var. … Tasarım yapmak doğru, tasarım yapıyoruz ama bir de işin yapılabilirliği var. Çok örnek var tasarlamış ama yerinde olmuyor. İşte bu uygulama bilmemekten kaynaklanıyor. … temel bilgiyle uygulama bilgisi arasında baya kopukluk oluyor. Eğitimde pratik çok eksik kalıyor.	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G11. Eğitimde bizi özgür bırakıyorlar. İstediğin tasarımı, istediğin fikri yansıtabiliyorsun. Seni ne kısıtlıyor, belediyede, proje yapacaksın sana tasarım yönünden engel koyabiliyorlar. Özgün tasarımlar çıkarabiliyorsun eğitimde. Piyasada çok nadir, seni sınırlamayacak bir alanda çalışıyorsan belki okuldaki o tasarımları yapabilirsin. Genel olarak tekdüze ama piyasadaki işler. …	Vardır.	Mimarlık eğitiminde tasarım özgürken, pratikte sınırlarla çevrilidir.
G12. Onu zaten konuşmaya gerek yok. Üniversitede aldığımız eğitim inan serbest piyasanın %10'unu ya karşılar ya karşılamaz. Burası apayrı bir dünya. İçinize sinmeyen şeyler olmayabilir, ama sizin o dediklerinizin uygulanabilirlik şansı yok. … üniversitede hayatındaki o hayallerinde sana maliyet hesabı yap demezler. Senin yaratıcılığını görmek isterler. Ama o yaratıcılığın işin uygulama kısmına geçtiğinde şöyle düşün, şuradan 20myi geçiyorsun, içine kolon koymuyorsun ne güzel değil mi? …	Vardır.	Mimarlık eğitiminde tasarım özgürken, pratikte sınırlarla çevrilidir.
G13. … üniversitenin kapısından çıktığı an 180 derece dönüşüyor. Bu nasıl bir piyasa? Piyasa mı kötü? Öğrencinin aldığı eğitim mi yetersiz? … O serbest piyasanın, o canavarın çarkları arasına giriyor o sanat eğitimi almış mimar birden bire piyasa mimarı olup çıkıveriyor. …	Vardır.	Mimarlık meslek pratiğinde mimar kimliğinin ve mimarlık hizmetinin tanımı bilinmemektedir.

Ek Tablo 20'nin devamı

G14. … Proje kısmının, tasarım kısmının öğrenciye iyi aktarılması lazım. Çünkü bu kısım eksik kalınca mezun olduktan sonra maalesef mimar arkadaşlarımızın bu yönde çok büyük sıkıntıları oluşuyor. … Bir şeyler eksik kalıyor. Ama ne eksik kalıyor. Tek bir şeyle açıklanacak bir çözüm değildir. … Diplomayla birçok şeyi halledeceğini zannetmesi. …	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G15. Var. Eğitimde çok daha özgürüz, daha geniş bir hareket alanımız var ama piyasada öyle bir hareket alanın yok. Zaten bir yönetmelik var onun içinde hareket edebiliyorsun. Hem yönetmeliğin hem de müşterinin istekleri içerisinde hareket ettiğinde çember iki kez daralmış oluyor. Bu sefer kısılıp kalıyorsun zaten.	Vardır.	Mimarlık eğitiminde tasarım özgürken, pratikte sınırlarla çevrilidir.
G16. ... Şimdi eğitimde yani sana verilen bilgidir yani. Sana projeyi şöyle çiz demezler. Bizim aldığımız eğitimlerde sen projeyi şöyle çizeceksin, duvarı şöyle çizeceksin demediler. … Mimarlık bir bilim, eğitim, ondan sonra o eğitimi almış insanlara dışarda bunun hakkını verebilmeleri aslında olaydır yani. Onu karşılaştırmayı ben çok mantıklı bulmuyorum.	Mimarlık eğitimi ve mimarlık meslek pratiğinin birbirini karşılamasını beklemek doğru değildir.	
G17. Eğitimde ben biraz daha tasarıma yönelik ve daha özel projeler çıkardığımızı düşünüyorum ama pratiğine geldiğimiz zaman bizi sınırlayan şeyler oluyor. İmar durumudur, tabi ki somutlaştıracağımız şeyler, işveren, bunlar devreye girdiği zaman daha farklı bir boyuta geçiyor.	Vardır.	Mimarlık eğitiminde tasarım özgürken, pratikte sınırlarla çevrilidir.
G18. … bizim hocalar konsepte çok ağırlık verdiği için, uçuk kaçık bir konsept bulduğunda oradan ilerliyordun. Bir bina taşınır mı, bunun malzemesi nedir, uygulanabilir mi o önemli değildi. …	Vardır.	Mimarlık eğitimindeki tasarımların çoğunlukla mimarlık meslek pratiğinde karşılığı yoktur.
G19. Çok fazla var, çok fazla var. … Biz okurken ne yapıyorduk kabuklar çalışıyoruz, burada öyle değil. Çok tekdüze, çok standart. … Eğitim çok çok uzakta bence piyasayla.	Vardır.	Mimarlık eğitimindeki tasarımların çoğunlukla mimarlık meslek pratiğinde karşılığı yoktur.
G20. … Biz bugün piyasada mimarlık yapmaya gittiğimiz zaman okuldaki aldığımız bilgilerle piyasada proje çizme şansımız yok.	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G21. İnanılmaz fark var. Zaten fark orada. … mezun olduğumuzda diplomayı aldık, mimar olamadık. … mimarlık o kadar hassas ve kutsal bir meslektir ki, tek bir mimara bırakılamayacak kadar. … Kim var, kullanıcısı. Onu dinleyeceksin. Kim var yanında öbür mimar, muhakkak istişare edecek. Kim var, öğrenci mimar. Onun da fikrini alacak. İnşaat mühendisi, elektrik mühendisi, makine mühendisi. Bunlarla projeyi oturup hamur etmesi lazım, sorması lazım. … Mimarlıkta hazırlarız, hocamız gelir eleştiri atar. …	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G22. Bir kere mimarlık eğitimi teoriktir. Meslek uygulaması arasında tabi ki şey vardır. Meslek kısmından uygulama kısmına geçiyorsunuz. Her yapıda da yeni bir şey öğreniyorsunuz. Pratik kısmında dokunuyorsunuz, görüyorsunuz dolayısıyla daha da algılıyorsunuz. Eğitim kısmında da bir konuyu nasıl öğreneceğinize dair bir yol, bir sistem geliştiriyorsunuz. …	Mimarlık eğitimi ve mimarlık meslek pratiğinin birbirini karşılamasını beklemek doğru değildir.	
G23. Mimarlık eğitiminin mimarlık pratiği için yeterli olduğunu düşünmüyorum. … bugün diplomayı alıp ben bugün Türkiye mimarlık piyasasında mimarlık yapacağım diyorsan yeterli değilsin. …	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G24. … Mimarlık pratiğinde maalesef nasıl söyleyelim mimarlık eğitiminde çizilen dünya ile mimarlık pratiği arasında büyük farklar var. Mimarlık pratiğinde karşılaştığımız zorlukları aslında eğitim süresi boyunca görmüyoruz, aslında anlatılmıyor denebilir. Birazcık, nasıl diyelim, mimarlık pratiği, o denize girdiğiniz zaman öğrenebiliyorsunuz yüzmeyi. Sadece işte eğitim kısmında da işin alfabesini öğreniyorsunuz diyebiliriz.	Vardır.	Mimarlık eğitimi, mimarlık meslek pratiğinde etkili olan faktörlere ve ilişkilere hazırlamamaktadır.
G25. Bence şöyle mimarlık eğitiminde piyasayla özellikle aslında piyasayla dediğimiz şey de çatışan ve ayrılan nokta yönetmelikler ve işin aslında bu ruhsat dediğimiz teknik kısmı çatışıyor. Bence tasarımsal olarak okulla pratiğin asla bir farkı olmamalı. Bu tamamen kişiye ait. … Belediyenin içine girmeden, o havayı solumadan onu öğrenemiyoruz. Şeyi kaybediyoruz biz belediye içinde yoğrulurken tasarım anlamındaki ruhumuzu kaybediyoruz maalesef.	Vardır.	Mimarlık meslek pratiğindeki kısıtlamalar tasarım düşüncesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Ek Tablo 21. “Mimarlık eğitim sürecinde tasarım süreciniz nasıl ilerlemekteydi?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

S2. Mimarlık eğitim sürecinde; tasarım süreciniz nasıl ilerlemekteydi?*	**Eğitimde tasarım süreci**
G1. Hocalarımız bir konu veriyor. Tasarım yapıyoruz. O değiştiriyor proje üzerinde. Şurayı şöyle yapalım, nasıl olur. Eğer yaptığımızın doğru olduğuna inanıyorsak savunuruz onu. Hoca ne kadar değiştirirse değiştirsin. … O tasarım kendiliğinden zaten gelişir. … Projeleri panoya asarız. Orada herkes savunuyordu kendi projesini. 40 tane farklı proje var orada. …	Tasarım süreci proje yürütücüsü etkisinde ilerlemektedir.
G2. … proje konusunda kesinlikle hazırlıklı gidiyordum. … Zaman ayırdığımız için de ortaya bir eser çıkıyordu. Onu da kağıda aktarıp hocaya sunuyordum. O da bir şey ürettiğimi görünce karşılığını bana veriyordu. Önce araştırma aşaması kesinlikle oluyor. … Dünyada diğer insanlar bununla ilgili neler yapmış, o da fikir açıyor çünkü. Araştırdıktan sonra başlıyorduk bunu çizgilerle anlatmaya.	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.
G3. Ön araştırma yapıyorduk. Arsa veriyorlardı, arsa araştırması yapıyorduk. … İhtiyaç analizlerimiz önemli. Sonra yavaş yavaş tasarımlara başlıyorduk. Tasarımlarda tabi sevgili hocalarımızın etkileri ile birlikte bazen istemediğimiz, bazen istediğimiz sonuçlar doğuyordu. İstemeyerek yaptığımız şeyler de oluyordu. Kimi hoca çok etkiliyordu tasarımları. … tasarımı etkilemeden beni yönlendirmesi gerekiyordu hocaların. … O zamanlar boynumuz kıldan ince. Ne derse tamam. Çok fazla baş kaldıramıyorsun ki.	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır. Tasarım süreci proje yürütücüsü etkisinde ilerlemektedir.
G4. … Hiçbir kısıtlamanın olmadığı tamamen özgür, yanlışımızı da özgür bir şekilde yaşayabileceğimiz şekilde başladı mimarlık benim için eğitim sürecinde. Giderek biraz daha gerçekçi hani zaman geçtikçe artık belli kuralları öğrenmeye başladığımız aslında onun asla yapılamayacağını öğrenmeye başladığımız. 3. sınıfta biraz daha mühendislik ve teknik konular arttığı zaman aslında bu kadar da görsellikten ibaret olmadığını teknik çok daha önemli olduğunu daha iyi hissettim diyebilirim. Öğrenmeye başladıkça insan biraz kendini kısıtlıyor belki. …	İlk yarıyıllarda tasarım süreci daha özgürken, daha ilerleyen dönemlerde bilgi arttıkça kısıtlamalarla çevrelenmiştir.
G5. Hocaların eleştirileriyle. Ben önce yerleşim planına, nasıl yerleştiririm ona bakarım. Mesela verilen konuyla ilgili nasıl daha rahat kullanabilirim, sirkülasyon alanlarını …	Tasarım süreci proje yürütücüsü etkisinde ilerlemektedir.
G6. Önce bir kavram bulmak, o şekilde yola çıkıyorduk. … Bir kavram belirleyip onun üzerinden hikaye yazmak, onu kafanda canlandırmak, o canlandırdığın şeyin üzerinden tasarım oluşturmak şeklinde oluyordu.	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.
G7. … önce konuyla ilgili araştırma yapmak, konuyla ilgili örnekler bulmak, örnekler üzerinden çıkarımlar yapmak, nereye ne şekilde yaklaştıklarını görmek, ona göre proje üretim aşamasına başlamak, burada bir sıkıntı var. Buraya kadar her şey güzel. Buradaki sıkıntı şu tasarıma önce vaziyeti yapalım binanın nereye yerleştiğini bulalım, daha sonra o bitsin ve ona bağlı kalalım bu değişemez bir kanun hükmü olsun, planları çözelim planlar da değişemez bir kanun hükmü olsun, sonra kesitlere geçelim, sonra görünüşlere geçelim gibi …	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.
G8. Her üniversitede farklıydı. Burada aldığım eğitimde dönem içerisinde bir proje yapıyorduk. … Tekil olarak bunun sonunu getiriyorduk. Bazen jüriler oluyordu, bazen olmuyordu. …	Tasarım sürecinde öğrenci tek başına ilerlemektedir.
G9. … Herkesin yaşadığı müfredatı yaşıyorduk. O müfredatın dışında bir şey eklersen tasarıma farklı bir şey çıkarıyordun.	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.
G11. Araştırmayla başlıyorduk. Sonra eskiz çalışmaları yapıyorduk. Dünya genelinde projeleri araştırıyorduk. Oradan bir fikir ediniyorduk. Sonra işlev şeması çıkarıyorduk. Nerede, ne, nasıl konumlanmalı, sirkülasyon alanları nasıl olmalı. Sonra eskiz çalışmaları yapıyorduk. Hocayla o tasarımlardan birini seçip geliştirmeye çalışıyorduk.	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.
G13. … bir hafta 10 gün öncelikle kendi kabuğuma çekilirim. … Yani affederseniz doğum sancısı yani hanımlar bilir, kabuğuma çekilirim ve olayı kafamda yoğururum. Dolaşırım. Ruh gibi gezerim. … Araştırırım. İyi bir araştırma şeyine girerim neler yapılmış ve o mekânı hangi mekânsa bu bahçe de olabilir, hastane de olabilir o mekânda yaşarım. O mekânın yatağında yatarım, o mekânın salonunda otururum kafamda, tuvaletini kullanırım affedersin duşumu alırım yaparken nereye ne diyeyim bir hafta 10 gün böyle geçer. Sonra eskizler başlar. Eskizler başlarken de hemen üç boyuta dökerim onu. Günümüzde artık bilgisayar var bizim dönemimizde maketlerdi, hemen makete döküp kafamdaki o şekli üç boyutlu görürdüm olaya baştan bakardım yani nasıl gidiyorum, şöyle yola çıktım diye. Ama dediğim gibi ana desturum form follow function.	Tasarım problemine yönelik araştırmalar üzerinden analizler ile ilerlemektedir.

Ek Tablo 21'in devamı

G14. … Bizim dönemimizde, … bir merkezi kütüphane vardı, mimarlık kütüphanesi de yoktu, … sayılı mimarlık dergileri vardı, alabildiğimizi, yakalayabildiğimiz alıyorduk. … İşte bunlardan esinlenerek bir şeyler tasarlama. Bulabilirseniz o da. Ya da hocanın size anlattığı şeyleri kendiniz yorumlayarak. Ya da kendi içinizden bir şey, bir esinleme yaparak bir tasarım yapabiliyorduk. …	Tasarım problemine yönelik araştırmalar üzerinden analizler ile ilerlemektedir.	
G15. Ben kendim önce eskiz yapıyordum. Eskiz üzerinden beğendiğimi tasarlamaya başlıyordum. Arazinin şekline göre uyarlamaya çalışıyordum, eskizden çıkan hayali. Güneş, yol gibi çevresel faktörlere uyarlamaya çalışıyordum. İlk çizgiyi atmak anlık bir şey yani şiir yazmak gibi. O an pek bir şey düşünmüyordum, içimden ne geçerse onu yapıyordum. …	Çevresel verileri dikkate alarak eskiz çalışması üzerinden ilerlemektedir.	
G16. … bir konu üzerine mesela biliyorsunuz tasarımlarda işte özellikle tasarım derslerinde işte bir konu verilir gider ama onu destekleyen nedir, aslında diğer derslerdir sana yön veren. Yapı dersi daha çok teknik bir derstir ama işte nasıl diyeyim böyle sosyal dersler vardır bizim zamanımızda … toplum bilim, insan bilim diye, işte toplumun yapısını anlamak, insan davranış biçimlerini öğrenmek aslında o tür derslerden sonra sen işte bir tasarıma geçiyorsun veya tasarım yaparken bir kere sen o şeyin kimliğe giriyorsun yani tasarladığın mekânda veya çevrede her ne yapıyorsan orada yaşamaya başlıyorsun yani. Tasarım süreci öyledir. … mekânı tasarladığınız zaman orada yaşamanız lazım. Çevrenizle beraber ve kendi ihtiyaçlarınızla beraber yaşamanız lazım. Bunu da size ne veriyor işte diğer dersler size o algıları açtıysa …	Tasarım problemine yönelik araştırmalar üzerinden analizler ile ilerlemektedir.	
G17. … öğretmenler bize bir şey söylerdiler, ona göre bir şey çizmeye çalışırdık. İstenenlere göre bir form oluşturmaya çalışıyorduk onu manzarasına, rüzgarına, belli işlevlere somutlaştırmaya çalıştığımız bir şey oluyordu ilk başlarda. … daha sonra öyküden tasarım denen bir şeyle tanışmıştık o benim çok hoşuma gitmişti. … hocamız araştırma yapacaksınız, bir konu bulacaksınız, o konuyu önce araştıracaksınız sonra süzüyoruz ya onu, oradan kalan bilgiyle konut tasarlayacaksınız dedi bize. …	Tasarım problemine yönelik araştırmalar üzerinden analizler ile ilerlemektedir.	
G18. … projenin konusu ve projenin yerine göre kendimize bir konsept belirleyip o konsept üzerinden, analizleri yapıyorduk bölgeye ait, konsept ve analizleri harmanlayıp bir tasarıma ulaşıyorduk.	Tasarım problemine yönelik araştırmalar üzerinden analizler ile ilerlemektedir.	
G19. … İlk başta kendim başlamaya çalışıyorum ama yaratıcılığım tıkandığı noktada ki tıkanıyor, hayal gücüm tıkanıyor o zaman işte farklı örneklerden bakarak geliştirmeye çalışıyorum.	Tasarım problemine yönelik araştırmalar üzerinden analizler ile ilerlemektedir.	
G20. … Okulda biraz daha araştırmacı, daha hayal gücüne yüklenerek üretim yapıyorsunuz. …	Tasarım problemine yönelik araştırmalar üzerinden analizler ile ilerlemektedir.	
G21. … o bir eleştiri atıyor ben onu diğer taraftan çürütüyorum. Sonuçta şunu gördüm. Dönemin ilk dersinden son gün teslim edeceğim projeye gelmiş olsam dahi, hoca seni çalıştırmak için onu bozar, bozar ama son teslim haftasına döndürür seni ilk projeni teslim et der. Çünkü o bizi çalıştırmak, bizi yormak, araştırma yapmak zorunda bırakıyor. Yoksa öbür türlü ilk haftadan bitirmiş olsan olmazdı. O açıdan eleştiri güzeldir. Gerçekten olgunlaştırıyor. …	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.	
G22. … başlangıçta bilgi toplama aşamamız vardı, konu hakkında bilgi sahibi olmamız gerekiyordu. … ben mesela şeye bakarım çok, yarışma projelerindeki raporlara bakarım. Orada mimarlar neyi eleştirmişler, neyi övgüye değer bulmuşlar, neyi işte birinci ikinciye karar verirken neyi kriter almışlar. …	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.	
G23. Bir proje konusu verildikten sonra bilgi toplama aşamasıyla başlıyorduk. Örnekler, yayınlar takip ediyorduk. Varsa o konuyla ilgili mevcut örnek yapıları inceliyorduk. Onları kontrol ediyordu hocalarımız. Eleştiri ve hocalarla görüşme. Sonra iki üç tane eskiz süreci geçiriyorduk. Tenkit diyorduk ona biz. Belli bir noktadan sonra tabi hocanın da yönlendirmesiyle hangi noktada olduğunu anlıyordun. … Bir yerden sonra da çizim teslim aşamasına geçiyorduk, maket süreciyle. …	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.	
G24. Eğitim süresince tasarım sürecim biraz farklıydı çünkü o zaman tasarım sürecinin çok farkında değildim açıkçası ve kendimi çok serbest hissetmediğim için öğrencilik hayatımı çok parlak bulmam. Dolayısıyla eğitimde tasarım sürecim belli sınırlar içinde ve odak, nasıl diyelim sonuç odaklı gittiği için çok serbest olduğumu düşünmüyorum eğitim hayatımda.	Tasarım süreci proje yürütücüsü etkisinde ilerlemektedir.	

Ek Tablo 21'in devamı

G25. … okuldaki tasarım sürecimiz biz önce yaptığımız binayı anlamakla başlıyorduk işe. Sonrasında dünyada veya Türkiye'de yapılmış örnekler, … Onları araştırıyordum. Sonra aynı aslında müşterime söylediğim gibi bakıyorum hangisi benim tarzıma uygun, hangisi benim aklıma ilk gelen, o arazinin de istediği şekilde olan forma yakın. Sonra işte girişlerine bakıyorum. Üzerlerinde eskizler vs. onları yapıyorum. Ondan sonra da kendi tasarımımı bir şekilde ona entegre edip, … kendim şekillendiriyorum. …	Geleneksel mimari proje stüdyosu tasarım süreci uygulanmaktadır.
*2 görüşmeci yanıt vermemiştir (G10, G12).	

Ek Tablo 22. "Mimarlık eğitimi sürecinde tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdi?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

S3. Mimarlık eğitimi sürecinde; tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdi?*	**Faktörler**
G2. Çevresel faktörler. Dünyada gördüğümüz örnekler çünkü o zaman daha öğrencisin, araştırıyorsun, etkilendiğin şeyler oluyor. …	mevcut örnekler üzerinden yapılan analizler
G4. Konuya vakıf olmak bir kere çok önemli. İkincisi artık ben ona kesinlikle katılıyorum programlar çok önemli. … Onun dışında karşı tarafın tabi istekleri var karşı taraf burada hocamız oluyor tabi ama uymak zorundasın belli bir oranda. Tamamen bağımsız, fikir dinlemeyen bir şekilde de ilerleyemezsin. Hocanın beklentileri olabiliyor veya bazen kendi zevkini veya görüşünü bizden bekleyebiliyor. … Bu sefer kendi görüşünü onun isteklerini de karşılayabilecek şekilde sunmak zorundasın.	ihtiyaç programları, proje yürütücüsünün tavrı/istekleri/baskısı
G5. Yine hocanın eleştirisi. … Ben özgün olmaya çalışırdım ama hocalar sürekli kendi istediklerini bastırabilmek için, o yüzden çok kavga ederdik. O yüzden binanın yarısı hocanın istediği gibi olurdu diğer yarısı benim istediğim gibi olurdu.	proje yürütücüsünün tavrı/istekleri/baskısı
G6. Sadece işte dediğim gibi hocaların verdiği sınırlamalardı belki. Ama tabi günlük hayattan daha daha esnek olarak. Yine yer, eğer bir yer belirlendiyse veya hayali bir ortam bazen projelerde belirlenebiliyordu. … işlevsel bir yapı mı olacaktı yoksa sanatsal bir öge mi tasarlayacaktık, yine bunlar etkiliyordu.	tasarım problemi ile ilgili verilen sınırlandırmalar, tasarım alanı ile ilgili veriler
G7. Hocaların yaklaşımı etkiliyordu. Her hocanın belli tarzları beğendiği, belli tarzlar üzerinde durduğu şeyler vardı… Araştırma sürecini iyi geçiriyordum. İnsanlar bir an önce bir şeyler karalamaya başlıyordu, ben dergi karıştırıyordum, internetten örnekler buluyordum… Geri kalan kısımda zaten hoca da size çok müdahale ettiği için onunla beraber şekilleniyordu diyelim. Müdahaleyi şöyle tanımlayamam, eline kalem alıp sizin projede ne yapmanız gerektiğini hiçbir hocam olmadı. Tabi ki kritik ama onlarda yılların hocası olduğu için size yaptığı kritik ister istemez projeyi bir tarafa yönlendirdiği için, yoksa yine bir şeyleri siz üretiyordunuz.	proje yürütücüsünün tavrı/istekleri/baskısı, araştırma süreci
G9. Bu bazen bir kağıt parçasında, bazen bir projede oluyor. Size belli sınırlar veriyorlar. Bu sınırlar içinde ne kadar özgür olabildiğiniz sizin tasarım yeteneğinizle doğru orantılı aslında.	tasarım problemi ile ilgili verilen sınırlandırmalar
G11. … Ben genelde araştırmaların birinde galeri, birinde sirkülasyon onları harmanlayıp öyle bir tasarım çıkarıyordum.	mevcut örnekler üzerinden yapılan analizler
G14. Proje çalışma esnasında tasarım değişkenlik gösterir mi, tabi ki gösterir. … mimarlık sürekli değişen, hatta bitmeyen. … ilk baştaki düşüncemiz zaman içerisinde değişiklik gösterirdi. Hocanın, biz eleştiri diyorduk şimdi kritik diyorlar, hocanın o yöndeki telkinleri ya da eleştirileri tasarımımızı değiştirirdi … ulaşabildiğimiz bilgi ve belgeler tasarımımızı değiştiriyordu.	bilgiye erişimde zorluk, proje yürütücüsünün tavrı/istekleri/baskısı
G16. … Bir mimarın aslında entelektüel bilgisinin, tarih bilgisinin, çevre bilgisinin, ne bileyim bir jeoloji bilgisinin, yapı bilgisinin, bunlara uzak olamaz yani. Bizim teorik derslerimiz bize yetmez. …	tasarımcının entelektüel donanımı
G18. Hocalar. Her hocanın bir tarzı oluyor ve hep kendi tarzında proje yapmaya itiyorlar öğrenciyi. Siz farklı bir şey de götürseniz şurasını şöylemi yapsak derken onun tarzına dönmüş oluyorsunuz. Bu yüzden bir süre sonra falanca hocanın tarzı bu ben o yönde ilerleyeyim diyorsunuz.	proje yürütücüsünün tavrı/istekleri/baskısı
G24. Orada da sanırım kendi imkanlarımdı. … O zaman çok yoğun bir internet kullanımımız yoktu şu ankine nazaran diyorum bunu yani kütüphane, kitaplar ve kısıtlı internet erişimi ile literatür araştırması yaptığımızı söyleyebilirim o zaman için. Yani orada da tabi hocanın yönlendirmesi ve hocanın istediği şekilde çizmek gerekiyor. Dolayısıyla orada da sınırlısınız bir şekilde hocaya beğendirmeniz gerekiyor aslında yaptığınız şeyi.	bilgiye erişimde zorluk, proje yürütücüsünün tavrı/istekleri/baskısı
*14 görüşmeci yanıt vermemiştir (G1, G3, G8, G10, G12, G13, G15, G17, G19, G20, G21, G22, G23, G25).	

Ek Tablo 23. “Meslek pratiğinde ilk tasarım fikrine nasıl ulaşmaktasınız?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

S4. Meslek pratiğinde ilk tasarım fikrine nasıl ulaşmaktasınız?*	**Pratikte tasarım süreci**
G1. … Ben önce projeyi beynimde çözerim. Bir proje gelir. Bunun önce salon nerede olmalı, önce yerine bir gider bakarız, salon nerede olmalı, mutfak nerede olmalı. İkisinin yeri bir de merdiveni nereye koymalı. Sonrası kendiliğinden gelir. O arsanın bulunduğu alana göre karar verirsiniz. …	Arazinin verilerine bağlı olarak ihtiyaç programı üzerinden ilerlemektedir.
G3. Müşterimiz geliyor, önce arsaya gidiyoruz. Arsamızın konumuna bakıyoruz. Sonra müşteriyi dinlemeye başlıyoruz. Hayallerini anlatıyor, isteklerini anlatıyor. Tabi ki imar durumumuzu alıyoruz, harita önce haritacımız gidiyor alımını yapıyor. …	Arazinin verilerine bağlı olarak ihtiyaç programı üzerinden ilerlemektedir.
G5. … tamamen mal sahibinin eline kalmış durumdayız. Maddiyatına, imkanlarına, olabildiğince uç fikirlerle ya da daha kolay malzemelerle, …	İşverenin ekonomik imkanına bağlı olarak tasarım süreci değişkenlik göstermektedir.
G6. … Öncelikle bizi belirleyen imar planının sınırları var, onun dışına çıkamıyoruz, çekmeler, o şekilde sınırlamalar öncelikle bizi bir kısıtlıyor. Daha sonra tasarımımda yine böyle bir düşüne düşüne çizmek ve kafamda canlandırarak çizmek yani planı çözerken aynı zamanda zihninde az çok bir bu planı oluştururken görünüşte şöyle çıkabilir, bu şekilde bir tasarım, bu şekilde bir cephe, zihnimde az çok bir şeyleri düşünerek hareket ediyor. O şekilde tasarım çıkıyor. Sınırlamalar çok olduğu için yine de bir şeyler yapmak istiyor insan. Sonuçta sen mimarsın, gibi. Bir şeyler katmaya çalışıyoruz kendimizden. Ama olduğu kadar yani, şartlar neye imkan veriyorsa.	İmar durumu ve yönetmelikler ön planda tutularak tasarım süreci ilerlemektedir.
G7. … Önce bir kullanıcının, ben bir numaraya her zaman orayı kullanacak kullanıcının ihtiyaçlarını koyarım. Bu benim yaklaşım tarzımla ilgili. … İki tasarımı yapacağınız yerin istekleri, yer bağlamı, insan bağlamı. Üç teknik bağlam. Bir şey istiyorsunuz, insanın ihtiyaçlarını karşılayacağını düşünüyorsunuz, yerin de ihtiyaçlarını karşılayacağınızı düşünüyorsunuz bir de oranın teknik bir ihtiyacı var. … bir proje benim için 1-1.5 ay sürüyorsa bunun 15 günü benim için araştırarak geçiyor. …	İşveren talepleri, arazi verileri ve teknik bağlama göre tasarım yapılmaktadır.
G8. Her müşterimde akıllarında mimarlık anlamında demiyorum da inşaat anlamında bir bütçe oluşturmak en önemlisi. Ona göre bir başlangıç yolu izliyoruz çünkü. Mimarlık anlamında konuşursam araziye gidiyoruz tabi, arazi koşullarını inceliyoruz. Ardından ihtiyaç programı oluşturuyoruz. İhtiyaç programı sonrasında konsepte geçiyoruz. O konsept doğrultusunda da bir tasarım oluşturuyoruz. …	Arazinin verilerine bağlı olarak ihtiyaç programı üzerinden, işverenin ekonomik imkanına göre ilerlemektedir.
G9. Belirli sınırlar oluyor o sınırlar dahilinde siz bir şeyler yapıyorsunuz. Ama o sınırlar bazen o kadar katı oluyor ki sanki size deniyor ki her şeyi şöyle yapman gerekiyor. Bazen yeri geliyor bir odayı bile kaydıramıyorsunuz.	İmar durumu ve yönetmelikler ön planda tutularak tasarım süreci ilerlemektedir.
G10. … istenileni vermeye çalışıyorsunuz. Emsali var, çekmesi var, kat yüksekliği var, maliyet var, var da var. Bunlar o masaya koyunca dediğiniz şekilde olmuyor. İlk önce kütleyi tasarlarım sonra içine girerim. Tümdengelim prensibinde çalışıyorum.	İmar durumu ve yönetmelikler ön planda tutularak tasarım süreci ilerlemektedir.
G11. Müşteri geliyor bize istediklerini söylüyor. … zaten imar durumuyla da bağlantılı, iki katsa iki kat, eğime göre bodrum çıkıyor mu? Müşterinin istekleri doğrultusunda. Seni serbest bıraksa sorun yok. … tasarımı bana bıraktıklarında modelleme yapıyorum. Onun üzerinden şekilleniyoruz. Taslağı yapıyorum ama içiyle dışını bir düşünüyorum bu sayede. Geri dönüşler yapıyorum taslaktan modellemeye. … Adam geliyor odayı burada, yatak odası burada ben sadece sirkülasyon alanlarını kullanabileceği şekilde çözüyorum.	İşverenin talepleri, imar durumu ve yönetmelikler, ekonomik imkanlara bağlı olarak tasarım süreci ilerlemektedir.
G12. … taslağı alacağım, geçeceğiz karşılıklı. Onun üzerinden ilk atarım, metrajlarını yazın, yaklaşık emsallerini yazın, sonra giderim emsale göre tak tak tak her gün ekranda önüme alırım. Bugün tamam oldu dediğim şeyi yarın bir daha alırım, bir daha alırım. …	İmar durumu ve yönetmelikler ön planda tutularak tasarım süreci ilerlemektedir.
G13. … Maket yerini üç boyut aldı, yani bilgisayar aldı onun dışında aynı şeyleri yine yapıyorum. … evde ruh gibi geziyorum mesela. Benim müşterilerim onu artık kabullendiler. …	Tasarımı hayalinde yaşayarak geliştirmektedir.
G15. Adam ne istiyorsa onu yapıyoruz. Tasarım süreci yok. İşveren geliyor böyle böyle olsun diyor. Biz diyoruz şu öyle olmaz böyle olur. Onunla anlaştığımız konular onun istediği gibi oluyor.	İşverenin taleplerine bağlı olarak tasarım süreci ilerlemektedir.

Ek Tablo 23'ün devamı

G16. Valla meslek pratiğinde işte talepler, şehir, ekonomi yani. Bir çok argüman var.	İşverenin talepleri, imar durumu ve yönetmelikler, ekonomik imkanlara bağlı olarak tasarım süreci ilerlemektedir.
G17. Önce gelen işverenle konuşuyoruz neler isteyeceğini, nasıl bir şey istediğini, imar durumuyla tapusuyla geliyor. … İşverenin isteğini, imar kanunlarının izin verdiğini, arsanın durumuna göre somutlaşmış hali. Sonra da bizim katabileceğimiz bir şey varsa, bir farklılık, bir renk varsa, onu katıp ortaya bir şey çıkarıyoruz.	İşverenin talepleri, imar durumu ve yönetmelikler, ekonomik imkanlara bağlı olarak tasarım süreci ilerlemektedir.
G18. Aslında okurken ilerlediğimiz süreçle çok farklı değil. Belediyenin öngördüğü imar durumları işin içine giriyor. Yapabileceğiniz metrekareler sınırlı. Önce onları hesaplıyorsunuz. Ben aynı şekilde analizlerimi yaparım, araziye gitmeden proje çizmem, gözlemlerimi yaparım. O şekilde başlarım tasarımlara.	Arazinin verilerine bağlı olarak imar durumu ve yönetmelikler üzerinden ilerlemektedir.
G19. … Önce müşteriyle konuşuyorum. Nasıl bir ev hayal ediyor, kaç katlı, içindeki ihtiyaç listesi nasıl olacak, zemin katta ne yer alacak, manzaraya hangi mahalleri yerleştirmeliyim gibi sorular sorarak, cevap alarak notlarımı alıyorum. Sonra araziye çıkıyoruz. … belediye aşaması oluyor. Belediyeye gidip sormak gerekiyor işte. Bu arazide ben ne yapabilirim, planlı alansa ne kadar hakkımız var, KAKS, TAKS vs. o resmi prosedürü belediyeden alıyorum. … başta bir taslak oluşturuyorum. Plan taslağı. Sonra müşteri ile konuşuyorum, bu sizin için yeterli mi, nasıl değiştirebiliriz, genelde istedikleri ufak tefek dokunuşlar muhakkak ki oluyor. … Sonrasında müşteri ile o plan taslağını değiştiriyorum ve görsel hazırlıyorum ki onu görebilsin. … En son müşteriyle birlikte tamamlıyoruz, böyle bir ev istiyorum buna karar verdim diyor ve teknik çizime geçiyorum.	İşverenin talepleri, imar durumu ve yönetmelikler, arazinin verilerine bağlı olarak tasarım süreci ilerlemektedir.
G20. İşverenle yasalar çerçevesinde bazen birlikte çalışmayı, sık sık bir araya gelip değerlendirmeyi tercih ederiz. Çünkü yapacak olduğumuz çalışmaları işverenin de kabul etmesi lazım. Her tarafı dengeleyecek bir eser çıkması lazım.	İşverenin taleplerine bağlı olarak tasarım süreci ilerlemektedir.
G21. … önce ihtiyaç programını kesinlikle belirliyorsunuz. O ihtiyaç programının alan içerisindeki yerleşimini yapıyoruz biz. Tabi ki burada imar kanunları içerisinde yapacağımız bir projeyse imar kanunları çok önemli mesela. Bizim için hastamız, bu meslekte reçeteyi yazacağımız hasta imar durumudur. İmar durumunu görmeden, yeri görmeden asla başlamayız. … Bir de kullanıcı çok önemli. İnsan kendine bir ev yaptırıyor. … Bunları alırız. Biz de yanlış olan kısımlarını bak yanlış düşünüyorsun şurada şöyle olması gerekiyor der ortak noktayı buluruz. … İçime sinmiyorsa ikna olmuyorum. … o kendine bir tekniker arıyor. Ben orada çekiliyorum. …	İşverenin talepleri, imar durumu ve yönetmelikler, arazinin verilerine bağlı olarak tasarım süreci ilerlemektedir.
G23. … Kişinin yönetmelikten, planlardan gelen haklarını korur, başarılı bir çalışma içerisinde olur. Ciddiyetiyle, üretimiyle. …	İmar durumu ve yönetmelikler ön planda tutularak tasarım süreci ilerlemektedir.
G24. Meslek pratiğinde de sadece kendi doğrularımı yansıtmaya çalışıyorum onun için de bolca araştırma yapıyorum. Müşteriyi fazlaca dinlemeye çalışıyorum, onun en iyi hangi standartlarda daha mutlu olacağını anlamaya çalışarak o yönde tasarım yapmaya çalışıyorum.	İşverenin taleplerine bağlı olarak tasarım süreci ilerlemektedir.
*5 görüşmeci yanıt vermemiştir (G2, G4, G14, G22, G25).	

Ek Tablo 24. "Sizce mimarlık eğitimi sırasında izlediğiniz tasarım süreci ile mimarlık pratiğinde izlediğiniz tasarım süreci arasında farklılıklar var mıdır? Kendi yolunuzu oluşturdunuz mu?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

S5. Sizce mimarlık eğitimi sırasında izlediğiniz tasarım süreci ile mimarlık pratiğinde izlediğiniz tasarım süreci arasında farklılıklar var mıdır?*	**Tasarım süreci karşılaştırması**
G2. Var. Belli bir süreç içerisinde kendime bir yol oluşturdum. O zaman izlediğimiz aşamalar farklıydı şimdi izlediğimiz aşamalar farklı. Çünkü gerçek pratiklerle çalışıyoruz. O zaman bir hayalle çalışıyorduk. İşin içinde gerçeklik var şu an. Karşındaki müşteri de hayaldi. … Şimdi karşımda insan var. Benden talepte bulunan biri var. … Eğitimde tamamen kendi hayal kurduğun. Karşındaki insanın da isteklerini sen kuruyorsun, bir ihtiyaç programı oluşturuyorsun. … Şimdi ihtiyaç programını adamdan alıyorum. …	Farklılık var. Eğitimde hayali olan her şeyin pratikte gerçek olması.

Ek Tablo 24'ün devamı

G4. Farklar kesinlikle oluyor çünkü bir kere başka meslek dallarıyla çalışmaya başlıyorsunuz meslek hayatında ve onlara uymak zorunda olduğunuzu, … bu işin bir birliktelik olduğunu fark ettiğiniz zaman o uyum sürecine alışabilmek bir tecrübe kesinlikle çünkü bu eğitim hayatında asla olmayan bir şey ama diğer meslek gruplarıyla, kullanıcının istekleriyle ve kendi yapmanız gereken iş de belli. Bunların aslında bütün toparlayıcısı mimar. Bütün bu dalları siz bir araya getirip idare edip ortaya bir şey çıkarmanız lazım. O bir yönetme tecrübesi, idare etme tecrübesi. Bu bize eğitim sürecinde kazandırılmış bir şey değil. Deneyimledikçe diğer mesleklerle bağlantı kurmayı öğreniyoruz.	Farklılık var. Pratikte diğer meslek dalları ile ilişki kurulması.
G5. Benzer aslında okulda da nasıl hocanın egosunu tatmin etmek için bir şeyler yapıyorsam burada da mal sahibinin dediklerini, bir yerden sonra mal sahibi de mimar hanım biz sizin dediklerini dinlemek zorundayız demeye geldiği için yani yarısı onun yarısı benim, yarısı hocanın yarısı benim. …	Benzerlik var. Meslek pratiğinde proje yürütücüsünün yerini işverenin alması.
G6. İllaki bir katkısı vardır ama eğitimde izlediğim yol, burada izlediğim yol aynı diyemem. Orada biraz daha kavramsal, daha esnek, daha ütopik şeyler yapabildiğimiz için o esneklikten çıkıp bir tasarım oluşturabiliyordum. Ama şu an yaptığımız tasarım daha sayısal verilere dayandığı için, metrekarelere, talep eden işverenin talepleri doğrultusunda bir tasarım olduğu için tasarımı şekillendiren yol aslında farklı oluyor. Ama alt zihnimde tabi ki aldığım eğitimden gelen o kurgu yine bir yerlerde var ve illa ki destek oluyor.	Farklılık var. Eğitimde esnekken, pratikte sınırlarla çevrili olması. Benzerlik var. Tasarım sürecinin eğitimdeki gibi ilerlemesi.
G14. Yöntem aynı sadece doneler farklı. Bilgi, daha fazla bilgiye sahip oluyorsun, daha farklı yorumluyorsun ister istemez. İşte tecrübelerimiz aktarıyoruz, ekip çalışması yapıyoruz herkesin fikrini alıp ona göre projeyi geliştiriyoruz. …	Benzerlik var. Tasarım sürecinin eğitimdeki gibi ilerlemesi. Farklılık var. Pratikte diğer meslek dalları ile ilişki kurulması.
G16. … bence mimar kaleminden ve eskiz kağıdından uzak durmamalı. … Çünkü o seni hissettiren bir şey … Ben mesela hep o yoldan gidiyorum. Her zaman, bu övünülecek bir şey değil belki ama ben mesela autocad kullanmayı da öğrenmedim. … Bana mesela eskizle çalışmak daha pratik geliyor. … hani bir sürü programlar var ya üç boyutlu yapıyor ben bunu çiziyorum ama hemen üç boyut çıkarıyor bana bilmem ne, alakası yok sen mimarsan, bunu öğrenmişsen senin şu kalemde bir duvarı bile çizerken sen bunu üç boyutlu düşünemiyorsan bu işi yapma zaten. … meslektaşlar işsiz birçoğu ama bazılarının da toplumdaki karşılığını yeterince alamadığından, mimarların da bunun da çok farkında olmadığındandır. …	Benzerlik var. Sürecin kademeli ilerlemesi. Farklılık var. Tasarım ve sunum tekniklerinde teknolojinin gelişmesi.
G18. … kademe gitmek gibi bir durum var. Analiz yapmak, yeri incelemek, yer hakkındaki fikirleri toparlamak, proje alanının sahibi, villa mı site mi, görüşme yapıp bilgi toplamak ve hepsini harmanlayıp bir tasarım yapmak diyebilirim sürece.	Benzerlik var. Sürecin kademeli ilerlemesi.
G19. Şu anda oluşturdum. O anlamda eğitimin de çok fazla hakkını yememek lazım tabi ki eksikleri var ama işte neydi, bize ne yaptırıyorlardı, bir örnek vardı işte inceliyorduk mesela hala bakıyorum yani. Bir müşteri geldiğinde ben hala öğrenciyken uyguladığım tasarım sürecini uyguluyorum bir nevi diyelim. Tamamen öyle olmuyor çünkü canlı bir müşteri var karşında, tamamen tabi ki aynı olamaz ama yine de onu hala kullanıyorum.	Benzerlik var. Sürecin kademeli ilerlemesi. Farklılık var. Eğitimde hayali olan her şeyin pratikte gerçek olması.
G24. Kesinlikle söyleyebilirim. Öğrencilik hayatımda tamamen hoca odaklıydı şu anda merkezde ben ve müşteri var diyebiliriz. Tabi ki kendi doğrularımı yansıtmaya çalışıyorum ama bu bir harman sonuçta karşıdakinin ihtiyaçlarını dinleyerek kendi çizgimi oluşturmaya çalışıyorum diyebilirim.	Farklılık var. Eğitimde proje yürütücüsü baskınken, pratikte müşteri ve mimarın eş konumda olması.
*16 görüşmeci yanıt vermemiştir (G1, G3, G7, G8, G9, G19, G11, G12, G13, G15, G17, G20, G21, G22, G23, G25).	

Ek Tablo 25. "Tasarımlarınızı bilerek mi yoksa hissederek mi gerçekleştirirsiniz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

S6. Tasarımlarınızı bilerek mi yoksa hissederek mi gerçekleştirirsiniz?*	**Rasyonellik/sezgisellik**
G1. Hem bilirim hem hissederim. İkisi ayrı ayrı olmaz.	sezgiyi bilgi ile harmanlayarak.
G2. Hem bilerek hem hissederek. Önce bilerek sınırlarımı belirliyorum. Benim sınırlarım bunlar, ben bu sınırlar içerisinde çalışacağım deyip sonra o sınırlar içerisinde tasarımımı yapıyorum.	sezgiyi bilgi ile harmanlayarak.
G3. Hissederek. Ya da şöyle diyeyim, müşteriden müşteriye de değişir. … kimi müşteri de ben bunu istiyorum diyor. O proje üzerinde oynayamıyorsunuz. …	talebe bağlı değişmektedir.

Ek Tablo 25'in devamı

G4. Başlarda biraz daha araştırmaya yönelik oluyordu ama çalıştığımız işler eğer benzer bir iş geldiyse belli bir yerden sonra o tecrübeye dönüştüğü için reflekse dönmeye başlıyor aslında farkında olmadan sanki bina bitmiş de ben onun üzerinden çizgiyle geçiyormuşum gibi bir şey oluşmaya başlıyor ama bilmediğimiz bir konuda bir şey geldiğinde tabi ki yine sanki ilk kez öyle bir şeye başlayacakmış gibi araştırma süreci başlıyor. …	deneyime bağlı değişmektedir.
G5. Bile hissede. Her ikisi. Bilerek ve yönlendirerek gerçekleştiriyorum.	sezgiyi bilgi ile harmanlayarak.
G6. Bilerek gerçekleştiriyorum.	bilerek.
G9. Her zaman değil. …	talebe bağlı değişmektedir.
G10. Bilerek. Hissederek pek tasarım yapamıyoruz artık. Bilerek yapıyorsunuz şartlara bağlı olarak.	bilerek.
G11. Bilerek. Temel bildiğim şeyler üzerine mesela. Bir kalıba oturtmuşsundur kendini. Sürekli farklı şeyler yapmazsın. Müşteri geldiğinde, sana bıraktıysa kendi tasarımını yansıtırsın oraya. Hissederek nasıl olur, seni tamamen özgür bırakması ve zaman vermesi lazım sana. Araziye gidersin, çevreye bakarsın, zaman sınırın olmaz. Ama mimar, hemen çiz ver dendiği zaman o hissiyatın olması mümkün değil. Günün gününe uymuyor. Şu an tasarım yapasım gelmeyebilir, odaklanma sorunu yaşayabilirim ama adam seni beklemiyor.	bilerek.(zaman kısıtlaması nedeniyle)
G13. İkisi birbirinden asla ayrılamaz. Hissetmenin, demin o bahsettiğim şey mesela kullanıcıları hissederim, duygularını dinlerim … Yaşam tarzını birazcık incelerim, değerlendiririm. Onu hissederim yani ondan sonra kendi yaşadığım tecrübeleri, o tip proje ile ilgili tecrübelerimi o hislerimle birleştiririm.	sezgiyi bilgi ile harmanlayarak.
G14. Önce hissetmek lazım. Tasarım olması için hissetmek lazım. Öteki mekanik bir şey olur, mühendislik olur. Tasarım hissetmek, içinizden gelen duyguyu oraya dökmekle olur. Kafanızdaki, zihninizdekini, bilginizi o kağıda aktarmakla olur. O duyguyu aktardıktan sonra zaten bilgiyle birleşiyor o duygu. Evet böyle bir şey yapmak istiyorum ama bunu nasıl yapabilirim dediğiniz zaman bilgi devreye giriyor.	sezgiyi bilgi ile harmanlayarak.
G15. … Okulda hissederek yapıyordum. Şu an hissedeceğim bir mevzu olduğunu düşünmüyorum. …	bilerek. (hissedecek bir ortam yok)
G17. Daha çok bilerek ama dedim ya bazı küçük yerlerde tasarıma bir farklılık katabiliyorsam orada bir hissetme de bir araya gelebiliyor. Ama ona imkan olmayacak bazı projeler olabiliyor. Ya da işverenin karşılaştığımız, olmuyor. O zaman bilerek oluyor. …	talebe bağlı değişmektedir.
G18. … hocalarımız da hep söylerdi, bir yeri tasarlarken kendinizi o mekânda hissedin. O terimin çok doğru olduğunu düşünüyorum. Siz kendiniz orada yaşıyormuş gibi tasarlarsanız maksimum verim alırsınız.	hissederek.
G19. … aslında bilerek bunun cevabı ama ben bazen hissederek, …	talebe bağlı değişmektedir.
G20. Artık piyasada uygulamadığımız mimarlıkta tamamen bilgisel anlamda, birtakım şeylerin bir araya toplanmasıyla oluşuyor.	bilerek.
G21. Konuyu ve kişiyi seviyorsam hislerimle çalışıyorum. Ama sadece ticari olarak yaptığımız projeler var bunları da kuralına uygun yapıp veriyoruz.	talebe bağlı değişmektedir.
G23. Bazı tasarımlarda birikimler, deneyimler bazı şeyleri bildiğim anlamına gelir. Çok daha kolay çözüm üretebilirsin. Bazılarında da bazı şeyleri hissedebilirsin. Daha çok bilmek, tasarım pratiğinin fazla olması, devamlı konut üzerinde çalışan birinin her türlü talep ve değişkenlikte muhakkak temel bilgileri olduğu için onu bilmek sınıfından ele alarak onu kullandığımızı düşündüğümüzde bilerek yapmak doğru oluyor.	deneyime bağlı değişmektedir.
G24. Tasarım bilmek bana biraz yanlış geliyor. Tasarım birazcık kara kutu olduğu için tasarım hissedilerek yapılır. … Tasarım zihinde biten karanlık bir süreç dolayısıyla bilmek değil hissederek yapılabilecek bir olgu.	hissederek.
G25. Tabi ki hissederek … Karşı taraftaki insanın kendi beni onların yerinde olmam, bu hissetmem gerekiyor onların hissettiği şeyleri. Hissederek yapmak zorundayım. Çünkü gerçekten mahremlerine giriyorsunuz. … hani tamamen şey için söylüyorum bunu, tuvalet tercihini öğreniyorsun adamın. … Bu özel bir şey, bu çok mahrem bir şey. … Bunu hissetmediğin sürece sen o işi yapamazsın. Yaparsın ama sonra içeriye her girdiğinde sana küfreder. Hay ben bu mimarın diye başlar. Ben ona çok dikkat etmeye çalışıyorum.	hissederek.
* 5 görüşmeci yanıt vermemiştir (G7, G8, G12, G16, G22).	

Ek Tablo 26. “Bir imar durumu ile karşılaştığınızda tasarım ile ilgili netleşmiş fikirlere sahip olur musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

S7. Bir imar durumu ile karşılaştığınızda tasarım ile ilgili netleşmiş fikirlere sahip olur musunuz?*	**İmar durumu**
G2. Sahip olamam. Projenin içine girip çalışmam lazım.	tasarım ile ilgili fikir vermez.
G3. Tabi hemen bir şeyler canlanmaya başlıyor. Yapabileceğim şeyleri sınırlıyor ama o sınırlara göre bir tasarım yapıyoruz. …	tasarım ile ilgili fikir verir.
G4. O sınırlar zaten genelde öyle bir geliyor ki zor sığabileceğin hiçbir harekete izin vermeyen küçücük bir alan. Yaratıcılıkta işte orada başlıyor ya o küçük alana o sıkışmış alandan nasıl bir şeyler çıkabilirsin. Sınırları aşabilen kişi yaratıcıdır. Diğer türlü zaten bir standart var ortada. …	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G5. Evet. Çok imar durumu görüyorsun artık belli bir yerden sonra nereden ne kadar çekeceğini, gerçi her yıl yönetmeliğimizi değiştiriyorlar sağolsunlar, kafalar çorba ama bir yerde bir şekilde nasıl yerleştirebilirim, manzaraya nasıl konumlanabilirim. Konumlansam benim salonum, mutfağım cephem neyi, ne görür, nasıl bir bina ortaya koyabilirim, onları üç aşağı beş yukarı kafanda oturtabiliyorsun.	tasarım ile ilgili fikir verir.
G7. Tasarım olarak kesinlikle etkili olmaz sadece kısıtlayıcı olur. İmar yönetmeliği hiçbir şekilde, bu imar yönetmeliğine göre şöyle tasarlamalıyız cümlesi baştan yanlış olduğu için, çünkü bin bir çeşit arazi var hepsi için aynı yönetmelik geçerli. Bu problemli bir durum ama imar yönetmeliğinden şunu çıkarabiliyorsunuz burada yapılabilecekler sınırım bu kadar. Bu sınırın içerisinde hareket etmem gerekiyor. Oluşturur, tabi ki oluşturur. Bir yerde ne kadar iş yapabileceğinizi, ne kadar proje üretebileceğinizi görüyorsunuz.	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G8. Hiç oluşturmaz. İmar durumu benim için ilk aşamada çok önemli değildir. Müşterinin beklentisi çok önemli. Burayı rant anlamında değerlendirecekse burayı en ekonomik olacak proje tasarlarız. O zaman imar yönetmeliği dahilinde en rant proje nasıl çıkacak ortaya ona bakarız. ... Müteahhitlere farklı bir yol ile devam ediyoruz. Müstakil devam edecek kişilere, imar durumuna bakarım, çok kısıtlayıcı arsalara ona göre çözüm yapmak lazım. Ama biraz geniş, ferah bir imarı olan parsellerde ilk anlamda hiçbir şekilde etkilemez beni.	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G10. Belirli fikirlere sahip olurum.	tasarım ile ilgili fikir verir.
G11. Trabzon’da olur. Çekme mesafesi olsun, taban kurulumu. Eve nereden girileceği, yol belli çünkü. Olur yani. İmar durumu eğer atıyorum sıradan bir şey yapacaksan ya da ortalama bir şey istiyorsa müşteri direk fikir verir imar durumu. Onun dışında içindeki etki farklı. …	tasarım ile ilgili fikir verir.
G12. Tabi. Düşün ki 2013’ten önce balkonlar emsal dışıydı. Sonra %20’lik dilime koydular. Tasarımında balkonları ona göre daha da azaltıyorsun. Yani değişkenlik gösteriyor. Sonuçta tamamen yönetmelikler, o araziye baktığında, eskiden diyelim ki o arazi 10 daire istiyor, ona göre planlıyorsun her şeyi. … Adam diyor ki benim yer sahiplerine bu kadar verebilmem için senin bu metrajda çözmen lazım. Yoksa ben mimarım, taş atıp kolumu mu yoracağım. Yap yapabildiğin kadar. Ama ilk gelen hep şöyle gelir, abi bana burada 100 daire çıkaramazsan ben zarar ederim. Mecburen sen o kalıplar içerisinde gidiyorsun. Neyle eleştiriliyorsun? … salonu biraz daha büyük yapamaz mıydın, yatak odasını? Yapardım tabi. Ama adam 3 dairesinden feragat etseydi. Adam der ki sen benim paramın kahyası mısın, sen mi vereceksin cebinden? … İnsanların eleştirileri doğru ama benim onu yapma sebebim zorunlu. Biz mimarlara yükleniyor değil mi o kabahatler? Ama yapacak bir şey yok. Bununla savaşarak önüne geçemezsin. Zamanı gelince onlar anlayacaklar.	tasarım ile ilgili fikir verir.
G13. … genel olarak mümkün değil. Kısmen en azından fiziki olarak yani metrekare olarak vesaire bunları anlayabiliyoruz yani orada kütleyi, burada böyle bir kütle çıkıyormuş formda şöyle bir şey olacakmış deriz detaylara giremeyiz tabi ama az buçuk bir fikir veriyor tabi ki.	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G14. … imar durumunu elimize aldığımız zaman aslında burada neler yapabileceğimizin kısa özeti var. İmar planının hangi kısmında, konut alanı mı, ticari alan mı, turizm alanı mı vs’den tutun da yoğunluğuna, yapılaşma şartlarına, çekme mesafelerine varıncaya kadar birçok bilgiyi orada görürsünüz. Bu sizin aslında, bu imar durumu sizin elinizi kolunuzu bağlayan, mimari aslında bir cendereye sokan bir şeydir. Ama işin olmazsa olmazı planlamanın bir parçasıdır o belge. … Bu belgeyi aldıktan sonra orada siz tasarım yapabilirsiniz. O belge size bir reçete sunuyor. Diyor ki buradaki şartlar şöyle şöyledir. Bu belgeden sonra burada yapacak olduğunuz binanın ekonomisi, binayı yaptıracak olan kişinin istekleri, olduğu bölge bütün durumları bir araya getirip o belgeyi ekranınıza ya da masanıza aktarıyorsunuz, bütün bunları harmanlayıp ondan sonra tasarıma başlıyorsunuz.	bir sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G15. Genelde ister istemez kafamda hep o taban kurulumuna göre kutu canlanıyor. İstemsiz oluyor, keşke öyle olmasa ama. …	tasarım düşüncesini sınırlandırır.

Ek Tablo 26'nın devamı

G16. … Elbette yani imar durumu yetmez, araziyi çıplak gözle görmek gerekir. Tasarım yapacağınız alanı çevresiyle beraber görmeniz, gözlemlemeniz gerekir.	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G17. Tasarım hakkında şöyle olabiliyor, sınırlarımızı belirliyoruz belki. İmar yönetmeliği bizim sınırlarımızı belirliyor. Tasarımın da sonra nereye koyacağımı, onları şöyle, yol nereye geçiyor biliyorsunuz, onlara göre imar yönetmeliği bazı şeyleri bize somutlandırıyor, sınırlarımızı belirliyor ondan sonrası biraz daha ne katabiliyorsak. Çünkü o hepimizin uyması gereken bir yönetmelik. Bazen çok olduğu için de hep aynı şeyler oluyormuş gibi de oluyor.	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G18. Metrekare açısından evet. İmarda tasarımsal olarak sadece o bölgenin ne olarak kullanılacağı bilgisini kullanabilirim. Arsada şu kadar hakkım var, bu kadar daire, bu kadar kat gibi.	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G19. Tabi ki. Kat adedi bir kere beli oluyor, çekmeleri orada yazıyor. En azından binanın kabataslak ne olduğu, taban alanı diyelim, çok kabası ortaya çıkmış oluyor. Tasarımsal olarak değil de kaba bir kütle olarak gözümde canlanıyor.	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
G20. İmar durumları belediyelerin yönetmeliklerini biliyorsanız sahip olursunuz ama bilmiyorsanız sahip olamazsınız. Çünkü sadece imar durumu üzerinden birtakım şeyleri çözemezsiniz. İmar kanunu ve yönetmelik geneldir ama plan notları genel değildir. Dolayısıyla imar durumunu aldığınızda plan notlarıyla onu planlarsınız.	tasarım ile ilgili fikir verir.
G22. Çok önemli. Önümüze imar durumu geldiği zaman bizi kanunen biçimlendiren şey o. … Önemli olan şeyleri tanımlamak, nerede ne olduğunu. İmar yönetmelikleri o kadar şey olacak ki, bugün bile olmaya başladı, yangın yönetmelikleri, otopark yönetmelikleri, boyutlar, yükseklikler… Bunları verdikten sonra şunu söylemek gerekiyor, 3+1 konutun kaç tane olduğunu, kaç tane farklı konut olduğunu söyleseler kim ne söyleyecek? %99 aynı. Cephede salon, mutfak arkada üç tane yatak odası. Merdiven şuradadır. …	tasarım ile ilgili fikir verir.
G24. Birçok şey zaten imar durumunda sınırlandığı için evet bazı şeyler şekillenebiliyor. Size çok fazla yaratıcılık imkanı sunmuyor. Burada da açıkları biliyor ve imar yönetmeliklerine çok fazla hakim olmanız gerekiyor ki orada ki şeyleri çok sıradanlaştırmadan, tekrar etmeden birazcık farklılaştırabilesiniz.	tasarım düşüncesini sınırlandırmaktadır.
G25. Hayır hayır. Tasarımla ilgili bana bir şey vermez. Teknik olarak verir bana bilgi. Kat kat, kaç metre kare.	sınırlarını belirler ancak tasarım ile ilgili fikir vermez.
*5 görüşmeci yanıt vermemiştir (G1, G6, G9, G21, G23).	

Ek Tablo 27. "Sizce mimari bir öge neleri karşılamalıdır?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü1. Sizce mimari bir öge neleri karşılamalıdır?*	**Kavramsal nitelik**
G1. … kullanıcının memnuniyeti. …	kullanıcı odaklı
G2. … Mutluluk ve sağlıklı bir yaşam.	kullanıcı odaklı
G3. … Hem ihtiyaç, hem tasarımsal estetik boyutu.	işlevsel estetik
G4. En başta işlevsellik bence. …	işlevsel
G5. … işlevsel olması lazım. …	işlevsel
G6. … işlevselliğin çok önemli olduğunu düşünüyorum … Göze de hitap etmeli …	işlevsel estetik
G7. … bağlamın insanın kendisi olması gerekiyor.	kullanıcı odaklı
G10. … işlevsellik belki ikinci planda kalır. Önce görsele …	estetik
G11. … en konforlu hale çevirmek, en kullanışlı alana çevirmek. …	işlevsel
G13. … insan yaşamı orada var. … canlılara yaşam hakkını verecek …	yaşama saygılı
G14. … Vitruvius ne diyordu, yine ona dönersek, diyor ki, sağlam olmalı, güvenilir olmalı ve kullanışlı olmalı, güzel olmalı. … Sadece bir ögeyi karşılaması yetmiyor. Bütün bunları sağlayacak ve geleceğe de aktaracak.	işlevsel sağlam estetik
G15. İşlevsel olmalıdır. …	işlevsel
G16. Bir işlevsellik olmalı, estetiği olmalı, çevresine uyumlu olmalı. …	işlevsel estetik çevreye duyarlı

Ek Tablo 27'nin devamı

G18. … Biraz işlevselci tarafım fazla diyebilirim. …	işlevsel
G19. Birincisi müşteri ihtiyacı. İkincisi ekonomik olması. Bir de kullanışlı olması …	kullanıcı odaklı işlevsel ekonomik
G20. … İnsanların arzu ve taleplerine göre siz bir şeyler üretmek zorundasınız. …	kullanıcı odaklı
G23. Çok büyük bir eksikliği gideriyordur aslında ama tam anlamıyla karşılık bulduğu söylenemez. Bir tasarım elbette olmazsa olmazdır her aşamada ama toplumun onu kabullenerek hayata geçirmesi gibi sorunlar var. …	estetik
G24. … Sağlam olması, yapının işlevsel olması, sonrasında ucuz ve maliyetsiz, aslında çok pahalı olmaması diye tanımlanabilir.	sağlam işlevsel ekonomik
*7 görüşmeci yanıt vermemiştir (G8, G9, G12, G17, G21, G22, G25).	

Ek Tablo 28. "Sizce mimarlık sanat mıdır, bilim midir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü2. Sizce mimarlık sanat mıdır, bilim midir?	**Mimarlık tanımı**
G1. Hem sanattır hem bilim. … Bilimsel, insanların psikolojisini bilmeniz gerekiyor. Bilemezseniz ona orada o yaşantıyı sağlayamazsınız. Sanattır çünkü yaptığınız bir resimdir, cephedir, sadece dört duvar değildir. … birinci derece sanat, ikinci derece insanların psikolojisi ile alakalıdır yapacağınız bir bina.	sanat ve bilim
G2. Bence ikisi de. Sanatta var bilimde var. … Herkes çok iyi tasarımlar yapamaz. Bu biraz işin içinde yetenek bölümü var o da sanata kayıyor biraz. Ama bilimsel yönü de var, matematiği de var işin. … Belki bazen sanat ağır basacak bazen de bilim ağır basacak. Sadece şekillerin bir araya gelmesi değil o şekillerin bir yaşam tarzıyla bir konuyla bir anlatımla bir araya gelmesi lazım. Her mimari eserin bir konusu olması lazım. Ya bu nereden, durup dururken ortaya çıkmaması lazım. Bakınca şekiller çok güzel ama bir anlamı yok.	sanat ve bilim
G3. Bence ikisi de. Sanatı karşılaması, bir sanat ortaya çıkarıyoruz çünkü. Kendine özgü bir tasarım, biz ona sanat diyoruz. O açıdan sanatsallık. İşlevsellik bakımından da bilimi karşıladığını düşünüyorum. Dıştan baktığımız zaman evet bir tasarım, bir sanat ama o yapının içerisine girdiğimiz zaman da orda bilimsellik öne çıkıyor.	sanat ve bilim
G4. Ben bilim olarak bakıyorum biraz daha. Sanata yatkın ama bilimle iç içe. Zaten aslında sanatın da bir bilimi vardır. … Kitaplarda da bilinçaltı ile ilgili. Aslında onun ucu da bir bilime çıkar. İnsanları yönlendirmek. Onlar kendileri belki fark edemiyor ihtiyaçlarını ama senin onu fark edip insanları oraya yönlendirebilmen için aslında psikolojiyi de bilmen lazım, işin mühendislik kısmını zaten bilmen lazım. Bilim ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir. Estetikte bir ihtiyaç olduğu için aslında bilim ona da hizmet ediyor.	bilime daha yakın
G5. Tamamen bilim. Şöyle ikisi kombine daha güzel olur tabi dediğim gibi birini görsel olarak kullanıp sanat yapıyorum ama mesela kullanamıyorum. Bu benim için işlevsiz olunca hiçbir anlam ifade etmez.	bilim
G6. İkisinin birleşimidir. Bir sanat tarafı var ama sadece sanat, mimarlık sanat içindir diye bir şey de diyemem. Çünkü sadece sanat için yapılmış ve hiç işlevini karşılamayan binalar da kullanışlı olmaz …	sanat ve bilim
G7. Sanatsal bir zanaat diyelim. Olması gerekiyor diyelim, öyle değil şu an şartlarımızda da. Sürekli bu cümleyi sokuyorum. Bu sadece bir terimsel yaklaşım. Niye sanatsal zanaat? Bir fikir üretiyorsunuz, bir tasarım yapmaya çalışıyorsunuz, bu tasarımda sanat boyutunuzu size özgürlük boyutunu, sizden bir şeyler katmak istiyorsunuz. Buradan sanatsal olarak değerlendirilebilir ama bunun teknik detayları, insan ölçeği, bunu bilimsel verilerle ve mimarlık diliyle ortaya koymanız gerekiyor. … Ne çok mekanik bir şeydir, ne de Picasso tablosu gibi içinizden geleni yansıtabileceğiniz bir sanattır.	sanat ve bilim
G8. Bilim olarak tanımlarım. Şöyle zaten sanat, kendisi zaten sanat. Tamamen sanat ama bilimsel yöntemlerle çok gelişebilir. Sanat ve bilim arasında kalmaktan ziyade nasıl gelişebilir, her anlamda sanat.	sanat ve bilim
G9. İkisi de. İnsan olmanın temel niteliği düşünebilme, yaratıcılık yönüyle sanat. Yaratıcılığını ortaya dökmek konusunda da bilim.	sanat ve bilim

Ek Tablo 28'in devamı

G10. Günümüz mimarlığı sanat değil tabi ki. Bilim de değil. Günümüz mimarlığı kapitalizmin ışığında sürüklenen bir meslek olmuş. … çünkü para kazanacaksın demiyorum, üç kuruş bak. Dolayısıyla işimiz zor. Sanattan ve bilimden ayırmak mümkün değil mimarlığı. Bence ikisinin karışımı. Çünkü bilim olmadan, Mimar Sinan mesela camiyi yapmış karşımızda duruyor, orada bilim yok diyebilir miyiz? O kubbeleri nasıl taşıtmış. Bilim var. Sanat desen her koyduğu taşı tasarlayarak koymuş. Dolayısıyla ikisinin karışımı diye tasvir etmek lazım.	sanat ve bilim
G11. … İkisi de. Sadece sanat olarak göremezsin, yetenekmiş gibi oluyor. Bilimle harmanlamak gerekiyor. Hatta bilime daha yakın görüyorum diyebilirim. … İnsan ölçeği ile ilgili. Diğer taraftan zevke göre tasarım, sanatta giriyor tabi orada devreye. İlk başta bilim sonra sanat diyelim. Yakın ikisi çünkü. Ama adam diyor ki ben çok sanatsal bir şey istemiyorum kullanışlı olsun orada bilim giriyor devreye. Bu da yine işverenle alakalı.	sanat ve bilim
G12. Ama zaten bu tescillidir, sonuçta sanatçı kartlarımız var bizim. Mimarlık sanatın bir yan kolu, öyle diyelim yani. …	sanat
G13. Sanat. Açık söyleyeyim bana göre sanatsal yanı daha önce geliyor. Neden? Çünkü estetik. Ben mimaride kullanılan bir malzemeye bile önce estetik olarak bakarım. Tabi ki form fonksiyonu izler diye bir akım var, şüphesiz. Ama sonuçta, sonuç insanları ilgilendiriyor o sonuçta estetik değerdir. … bir mekân tasarlarken ben form fonksiyonu izlerden yanayım her zaman ama dediğim gibi bunu yaparken mimarlığın bir sanat olduğu gerçeğinden hiçbir zaman uzaklaşmıyorum.	sanat
G14. Bence ikisidir de biri olmadan öteki olabilir mi? Malzemeyi bilmeden mimarlık yapabilir misiniz? Sadece sanat yapayım dersen ötekine kendini kapatabilir misin? Tabi bunlar iç içe geçmiş şeyler ama tabi ki ağırlıklı olarak sanatsal tarafı ön plana çıkıyor çünkü mimarın ruhunda o şey olması lazım eserlerini tasarlarken, yapılarını yaparken. …	sanat ve bilim
G15. Sanat ve bilimin iç içe geçmiş bir şey. Tasarım olan her şey sanat aslında. Bir sürü dikkat etmemiz gereken bilimsel faktörler var.	sanat ve bilim
G16. Bilimin sanata dönüşmüş hali de diyebilirsin yani. Bilimin bir ifade şekli de olabilir ama bunu yanlışta yorumlamamak lazım. Sırf sanatsal bir şey ifade etmek için mimari yapı yapılmaz ama siz o yapıyı da sevdirmek istersiniz. … mimar aynı zamanda bir sanatçıdır. Ama çok gerçek bir sanatçıdır. Ütopyalarıyla aslında gerçeğe ulaşması gerekir.	sanat ve bilim
G17. Sanat olmasını çok isterim aslında. İşin içinde sanatın olması lazım. Onu canlı tutan şey de biraz o. …	sanat
G18. İkisi iç içedir. Kesinlikle sanat ya da bilim diyemem. Sanatsal yönünün olmadığını da kimse iddia edemez bence. Bilimsel tarafı matematiksel. Sanatsal şöyle tasarlarken oradaki birimleri bile bir araya getirmek bir sanat, ona bir şekil veriyorsunuz, hacimleri birleştirerek bir alan tanımlıyorsunuz bu açıdan sanat. …	sanat ve bilim
G19. Aslında ikisinin de payı var. … Bir harman gibi bir meslek aslında. Mimarlık yaparken tüm dallara hakim olmamız gerekiyor. …	sanat ve bilim
G20. Mimarlık kesinlikle sanattır. Bilimsiz de olmayacağını düşünüyorum ama öncelikle sanata daha yakın sanattır.	
G21. Ben sanat olarak tanımlarım. Çünkü mimarların eskiden devletin de verdiği bir sanatçı belgesi vardı. Bütün mimarlar sanatçı belgesine sahipti. … Bilim işte ihaları, sihaları, uçakları üretenler bilim yapsınlar. Biz sanat yapalım. Sanatsal bir eser ortaya koyalım. Yaşam biçimidir mimarlık. Bu da sanat ruhu olmadan olmaz. Ruhu olmalı yani. Hem şehirlerin, hem binaların ruhu olmalı.	sanat
G22. İçerisinde hem tekniği hem de sanatı barındıran bir meslek dalıdır. Buna örnek benim de öğrenciyken sorduğum ve sevgili Özgönül Aksoy hocamın verdiği bir cevap gibi, hepimizin annesi evde imambayıldı yapıyor değil mi? Ama hepsinde farklı bir şey var, farklı bir tat var. İşte o tat sanattır. Yaptığınız işteki özgünlük. Yaptığınız işteki fark. Herkes aynı şeyi yapıyor, herkes ev yapıyor, bina yapıyor ama sizin ona kattığınız kısma, duyguya, estetik şeyler, sizin farklı olmanızı sağlıyor. Dolayısıyla siz hem teknik elemansınız hem de sanatçısınız. Çünkü eleştiriyorsunuz, sizinkine yapılıyor dolayısıyla herkesin de kendine göre bir çizgisi oluşuyor.	sanat ve bilim
G23. Bence daha bilimsel zemine oturan bir meslektir. Sanatsal tarafı da var ama temelde bilime oturtuyorum ben onu. …	bilime daha yakın
G24. … bence bir sanattır, bilimi de içinde barındırır haliyle.	sanat ve bilim

Ek Tablo 28'in devamı

G25. Bence şöyle mimarlık bence bir matematik sanatı. … Tek başına bir bilim diyemeyiz, sanat ve bilim çünkü sanat içeriği olmak zorunda, sanat eseri olmak zorunda yaptığın bina ya da mekân, her neyse. …

Ek Tablo 29. "Toplumsal kabuller veya mevcut düzenin dışında ortaya çıkardığınız tasarımların işveren tarafından kabul görmeyeceği endişesi taşır mısınız? Bu durum tasarımlarınızı nasıl etkilemektedir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü3. Toplumsal kabuller veya mevcut düzenin dışında ortaya çıkardığınız tasarımların işveren tarafından kabul görmeyeceği endişesi taşır mısınız? Bu durum tasarımlarınızı nasıl etkilemektedir?*	**Toplumsal kabullerin tasarıma etkisi**
G1. Hayır asla. Hiçbir endişem olmaz. … Müşteri ne istiyor? O noktadan hareket edince benim projemi beğenmeyeceği diye bir endişem olmaz. Hiç olmadı bugüne kadar. Çünkü onu dinlerim. İsteklerini not alırım. Yapacağı yapıya göre tavır koyuyorum. … Zaten projeyi niye yapıyoruz? Vatandaşın isteklerini yerine getiriyoruz. …	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G2. İşverenden ben zaten başlangıçta verileri aldığım için öyle bir endişeye gerek kalmıyor. Çünkü ben ona baştan ne istediğini, neler yapabileceğini soruyorum. Baştan onu kararlaştırıyoruz. Bütçe, neler yapabileceği şeyleri. … Fark yaratmak istiyor musun diye de soruyorum yani. Bize geliş şekli insanların genelde öyle. Bizim amacımız o yani.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G4. … Günümüzde kafanızdaki şeyi görsel olarak ne kadar iyi sunabilirseniz, ne kadar detaylı sunabilirseniz çünkü bir müşteri projeyi eline aldığı zaman oradaki estetiği, iyi çözümlemeyi algılayamayabillir ama bunu bir görsel olarak sunduğunuz zaman onu hissetmeye başlar. … Belli bir kesim tamamen işi ehline vereyim beni yönlendirsin danışmanlığımı yapsın şeklinde yaklaşabillirken belli bir kesim hani zorunluymuş size geldim mantığında olabiliyor. Ama sizin ona davranma şekliniz veya yaptığınız yaratıcı bir çözüm ve bunları ona sunabilme şekliniz bazen bir kullanıcı için ben böyle bir şeyi düşünmüyordum aslında iyi oldu geldiğim fikrine erişmesini sağlayabiliyor. Mimar bunu sağlayabilir. Kullanıcının beklentisinin üzerine çıkabilmek onun hiç hayaline gelmeyen bir şeyi onun önüne sunabilmek bunu başarabilirseniz bunu yapmış oluyorsunuz ama mimarlığı da sonuçta tamamen ticari olarak yaşayan birçok mimar var. …	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G5. Tasarımımı etkilemez ama önce yargılanacağımı bilirim. Sonra ona tatlı bir dille farklı bir yöntemle anlatıp açıkladığın zaman kabul etmeyecek insan yok. …	endişe taşımaktadır ancak tasarımını etkilememektedir.
G6. Kabul görmüyorsa yapmıyorum. Yapmak zorunda değilim. İşverenin istediği şekilde yapacak olan vardır. Bizle çalışmak zorunda değil, onun yanına gidebilir. …	endişe taşımaktadır ancak tasarımını etkilememektedir.
G7. Endişesini taşıyorum ama bir o kadar da tasarımlarımı etkilemiyor. Çünkü mimarlık olarak ben birazcık kendimi elini taşın altına koyması gereken biri olarak düşündüğüm için ne kadar bunun endişesini duysam bile yine en başta kendi doğru bildiğim şeyi yapıyorum. …	endişe taşımaktadır ancak tasarımını etkilememektedir.
G8. O kalıbı genelde yenerim, yenmeye çalışırım. Mimarlık aslında, karşındaki müşteri seni gerçekten çok etkiliyor. Sen mimarlık mı yapıyorsun onların istediğini mi yapıyorsun. Böyle kavramlar arasında çok gidip geldiğim oldu. Bazı projelerde ben bir şey tasarladığıma inanmıyorum. Bana getirdikleri çizimleri teknik anlamda çizip verdiğim günler vardı açıkçası. Mimarlık bu mu? Değil tabi ama istek bu olunca sen de karşılıyorsun. İster istemez bazı noktalarda insanın bakış açısı köreliyor. Müşteri portföyü geliştikçe mimar kendini o kadar geliştirir.	endişe taşımaktadır ancak tasarımını etkilememektedir.
G9. Artık mimarlık biraz daha müteahhitliğe dönmeye başladı. Dolayısıyla biz bir mekâna girdiğimizde diyoruz ki m2'si kaça mal olur. Ona göre girdiğimiz için dolayısıyla bu da tasarımı doğrudan etkiliyor. Proje ne kadar güzel olursa olsun iki temel sıkıntı var. Adamın buraya yatıracak parası yok, … işin reel karşılığını ne yazık ki bu piyasa şartlarında, bu imar mevzuatında görmemiz mümkün değil. Büyük ofis olursunuz, altınızda 10-15 tane eleman çalıştırırsınız asgari ücretle, mimar kimliğine rağmen, o zaman çok para kazanırsınız.	endişe taşımaktadır ve tasarımını etkilemektedir.
G10. Olumsuz yönde etkiler, taşırım.	endişe taşımaktadır ve tasarımını etkilemektedir.

Ek Tablo 29'un devamı

G13. … Düşündüm ve bu benim tasarımlarımı etkilemiştir. Metrekare olarak etkilemektedir, yüz ölçümü olarak etkilemektedir. Ne demektir bu? Bir binada fantezi yapmak istiyorum ben bu yüz ölçümü etkiliyor. Binayı küçültmem gerekiyor vesaire. Buna tahammülü yok insanların. Ooo benim niye metrekarem… daha önce başka mimara hesaplatmıştır. 150 m² benim katım neden 148 çıktı. Ya işte cephede bir şey yapıyorum ondan dolayı. Yok, olmasın benim 150… bunu etkiliyor. …	endişe taşımaktadır ve tasarımını etkilemektedir.
G14. Tabi ki, işveren tarafından kabul görmeyecek tasarımlar biz tabi yaptık ama bunu işverene anlattık. Kendi düşüncesinin aslında onun istediği sonucu doğurmayacağını müşteriye defalarca anlattık. … Tabi ki mimarın yönlendirici olması lazım. En kolay iş müşterinin dediğini yapmaktır ama bu doğru bir şey değil. Evet onun taleplerini alacaksın, kendi bilgin, becerin, tasarım yeteneğinle ortaya bir ürün koyacaksın. Bu ürünü ona anlatacaksın. Mimarlık budur.	endişe taşımaktadır ancak tasarımını etkilememektedir.
G15. Yok öyle bir endişem zaten çok umursayarak tasarım yapmıyorum. Ben bir dokunuş yapıyorsam mutlaka çok iyi olur, zaten o nedenle dokunuyorumdur. Böyle bir girişimde bulunursam mutlaka işvereni de ikna ederim.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G17. Öyle bir şey değil. İlk zamanlara göre bakınca daha çok tecrübemiz var mesleki anlamda. Şeye bakıyorum bu insan nasıl bir şey istiyor, ben onun isteğine mesleğimden ne katarak güzelleştirip verebilirim. …	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G18. Oluyor dediğim gibi özellikle maddiyat anlamında çok oluyor. Tasarımı yapıyorum mesela bunu kesin pahalı bulacak diyorum ama ben yine de yapıyorum. Tasarımı yaparken itiraz edeceğini biliyorum ama yine yaptım ve görsün istedim. Çok hoşuna gitti ama sonuçta yine olmadı. Her seferinde yapıyorum, ya tutarsa gibi oluyor ama şunun için yapıyorum biraz da insanların o farkındalığa varması için. İnsanlar farklı şeyler beklesinler diye.	endişe taşımaktadır ancak tasarımını etkilememektedir.
G19. Tabi taşıyorum. … şu anda asla kendi zevkimde, çalışmak istediğim yöntemlerle çalışmıyorum. Müşterinin isteyeceği yöntemlerle çalışıyorum.	endişe taşımaktadır ve tasarımını etkilemektedir.
G23. Benim tasarımlarımı onun beklentileriyle buluşturup ortak bir noktada buluşabileceğimi düşünüyorum. Genelde de öyle oluyor. Aa biz onu düşünmemiştik, bak deyip kendi kalıplarını dışına çıkıp mimarın isteklerine yönelmeye başlıyor. Bir de bakıyorsun ki senin isteklerin ön plana gelmiş. Ona kabul ettirmişsin. Bu deneyimle alakalıdır. Yeni ofis açmış mimar benim kadar başaramaz çünkü kendi mesleğinde tam olgunlaşmamış olduğu için karşı tarafa düşüncelerini empoze ederek belli noktaya kanalize edemeyebilir. Biraz birikim gerekli ama çok başarılı bir eğitim almış yeni mezun bir mimar, yaratıcılığı ve tasarım gücü fazla bir mimar rahatlıkla yeni ofis açtığında da düzenli, prensipli, araştırmacı yönüyle hepsinin üstünden gelebilir. Ama genel olarak deneyim sonucunda daha beklentilere karşılık verebilirsiniz.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G24. … Bir cami projesi gelmişti ve ilk başta farklı bir tasarım yapalım diye konuştuğumuz bir konuydu ancak daha sonra yaptığımız tasarım çok fazla modern bulunduğu için tekrar geleneksele, bildiğimiz işte minaresiyle, kubbesiyle olan bir kütleye dönmüştük. O gün bugündür karşıdakinin ne kadar esnek olduğunu iyice araştırmadan bu tarz şeyleri yapmaktan imtina ediyorum açıkçası.	endişe taşımaktadır ve tasarımını etkilemektedir.
*8 görüşmeci yanıt vermemiştir (G3, G11, G12, G16, G20, G21, G22, G25).	

Ek Tablo 30. "Eğitim sürecinde ortaya koyduğunuz tasarımlarda böyle bir kaygı taşımakta mıydınız?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü4. Eğitim sürecinde ortaya koyduğunuz tasarımlarda böyle bir kaygı taşımakta mıydınız?*	**Eğitim sürecinde kaygı durumu**
G2. Yok taşımıyordum. Orada özgürdük, para serbest. Sınırsız para, hayal gücün neyi gerektiriyorsa yap. Seni engelleyen bir durum yoktu ortada yani. Onu kağıda ne kadar yansıtabiliyorsan yansıt. Zaten hocaların daha çok hoşuna gider.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G4. Orada müşterimiz aslında hocalarımız oluyordu. … Normalde o projemi çok beğenmiyordu ama jüri beğenince projeyi müşteriye sattın diyerek tebrik etmişti.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G5. Kabul etmez zaten yarısını onun bildiği gibi yapardım yarısını kendi bildiğim gibi.	endişe taşımaktadır.
G6. Taşırdık çünkü bir eleştirme söz konusu tabi ki. Her hafta bir yaptığın şeyi hocana sunuyorsun. Zaten yorucu bir bölüm okuduğumuzu düşünüyorum. …	endişe taşımaktadır.

Ek Tablo 30'un devamı

G10. Hayır.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G11. Sınırsız. İstediğin gibi tasarlıyordun. Hocalar da sınırlamadığı için seni aklına ne geliyorsa yapıyordun.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G13. Bazı hocalarımız bizi böyle sınırlandırıyordu. … hayır dedi böyle yapmayalım dedi ve değiştirdi projemi mesela. ... Şehir plancılığı kürsüsünden bir hoca bize geldiği zaman ben daha ayağı yere basan, daha şey projeler çizmeye başlardım eğitimdeyken.	endişe taşımaktadır.
G18. Kesinlikle hayır çünkü okulumuz o konuda çok açıktı.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G19. Hayır, okurken tasarımlarımı yaparken güvenle yapıyordum. Beğenilir diye yapıyordum aslında. Tabi beğenilmediği de oluyordu ama ben beğenilir diye yapıyordum. Çünkü tasarımı yaparken kontrol bende.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
G24. Eğitim sürecinde taşımıyordum o zaman daha serbest olduğumu hissediyordum ama meslek pratiğinde o kaygıları fazlasıyla hissediyorum artık.	herhangi bir endişe taşımamaktadır.
*15 görüşmeci yanıt vermemiştir (G1, G3, G7, G8, G9, G12, G14, G15, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G25).	

Ek Tablo 31. "Mimarlık eğitiminde, tasarım stüdyolarında yaptığınız tasarımları mimarlık pratiğindeki tasarımlarınızla karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü5. Mimarlık eğitiminde, tasarım stüdyolarında yaptığınız tasarımları mimarlık pratiğindeki tasarımlarınızla karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?*	**Eğitim ve pratikte tasarım karşılaştırması**
G1. Şimdi pratikte yaptığımız projeler vatandaşa hitap eder, okulda yaptığımız projeler hocaya hitap eder. Farklı şeylerdir onlar. Pratikte her kesime hitap edersiniz. Zorluğu orada, piyasada daha zordur.	mimarlık eğitiminde tasarımlar mesleki bilinci olan kişilere hitap ederken mimarlık pratiğinde her kesime hitap etmektedir.
G2. Orada tamamen hayalle yaptığın bir şey var burada gerçeklikle yapıyorsun. Hayal ettiklerimi yaptığım da var yapamadıklarım da var ama genel olarak yapamıyorsun çünkü eserleri müteahhitler yapıyorlar, bizim çizdiğimizi bambaşka bir şey yapıyor adamlar. …	mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde sınırlayıcılar tasarımı etkilemektedir. (işveren)
G4. O dönem yaptığımız her şey aslında uygulanabilir ama bunun bir ekonomik ve zaman boyutu var … Dışına çıkılamaz mı çıkılabilir ama müşterinizin ekonomik ve zaman durumuna bağlı olarak değişir. Eğer bu kısıtlamalar varsa o kalıplardan uyumlu ve güzel olanı tercih etme yoluna doğru gitmek zorunda bırakılıyorsunuz. Ama stüdyolarda bu tarz kaygılarım yoktu.	mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde sınırlayıcılar tasarımı etkilemektedir. (ekonomi, zaman)
G5. Hemen hemen aynı problemler. Orada hocayı mutlu etmeye çalışıyorsun şimdi işvereni.	mimarlık eğitiminde ve meslek pratiğinde sınırlayıcılar tasarımı etkilemektedir. (yürütücü/işveren)
G10. Dağlar kadar fark var.	farklılıklar mevcuttur.
G11. … Bir yeri tasarlarken malzeme veya birleşim detayı düşünmüyorsun. O yüzden uçuk kaçık tasarlayabiliyorduk. Piyasaya gelince bir malzeme 50 TL iken diğeri 300 TL olabiliyor. O tasarımını etkiliyor.	mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde sınırlayıcılar tasarımı etkilemektedir. (ekonomi)
G13. Öğrencilikte daha özgürdük. Mimarlık pratiğinde o kadar özgür olamıyoruz … meslek hayatıma etki edecek bir duruma getirdi beni müşterilerim … Hayalimdeki gibi olmadı.	mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde sınırlayıcılar tasarımı etkilemektedir. (işveren)

Ek Tablo 31'in devamı

G17. … okulda aldığımız eğitimle, piyasaya çıktığımız zaman ki hayal kırıklıklarını hep stajyer geldiğinde bizler de o aşamalardan geçtik. … düşündüğün şeylerin farklı şeylerden farklı bir şeyler çıkarabilme. Kendini çok farklı hissediyorsun zaten okurken. Çok ayrı bir his o. Çok özelsin. Çok güzel bir duygu. … hani bu benim, ben yaptım gibi bir duygunun verdiği haz çok güzel bir şey. Onun yanında o kadar zor bir eğitimden çıktıktan sonra piyasaya, çalışma hayatına geçtiğimiz zaman, bu özel olsun devlet olsun fark etmiyor, tamamen başka bir şeyin içine girdiğini fark ediyor insan. Ben ilk başta hayal kırıklığına uğradım.	mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde tasarımı (sistem)	sınırlayıcılar etkilemektedir.
G18. Kendimi geliştirdiğimi düşünüyorum. Okurken hocanın yönlendirmesine çok maruz kaldığımız için bir dönem süremiz var, projeyi gereğinden fazla uzattığımızı düşünüyorum. Okulda hocalar bize projeye başladığımızda her hafta bir adım atıyorsunuz ama dışarıda size projeyi verecekler iki gün sonra sonuç isteyecekler diyorlardı. Öyle de oldu.	mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde tasarımı (zaman)	sınırlayıcılar etkilemektedir.
G19. Şu anda çok tekdüze çalışıyoruz. Çok kalıplaşmış bir yapı formunda çalışıyoruz. Herkes gibi desem yeridir. Aslında gönlümüzden böyle geçmiyor. Biraz açmaya çalışıyoruz ama çok zor yani. İnsanların kafasında bir şey var. İnsanlar bildiği yemeği yemeye çalışıyor açıkçası. Buraya gelen müşteri bana diyor ki şu ruhsatımı al da bana ver. Tek kaygısı belediyeden ceza yememek. Bina bittiğinde elektriğini suyunu bağlatabilmek. O kadar.	mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde tasarımı (işveren, kalıplaşmış tasarımlar)	sınırlayıcılar etkilemektedir.
G24. … ben çok fazla uçuk kaçık proje çizemedim açıkçası mimarlık eğitimi süresince hep yere basan projelerim vardı. Dolayısıyla ikisi arasında çok büyük fark yok ama şunu söyleyebilirim o zamanlar daha açık olduğumuz için belki biraz daha ütopik projeler yapıyorduk diyebilirim yani öğrencilik hayatı için.	mimarlık eğitiminde özgürce tasarım yapabilirken meslek pratiğinde tasarımı (kalıplaşmış tasarımlar)	sınırlayıcılar etkilemektedir.
*14 görüşmeci yanıt vermemiştir (G3, G6, G7, G8, G9, G12, G14, G15, G16, G20, G21, G22, G23, G25).		

Ek Tablo 32. "Mezun olduktan sonra ne tür projeler üretmeyi hayal ediyordunuz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü6. Mezun olduktan sonra ne tür projeler üretmeyi hayal ediyordunuz?*	**Tasarım hayali**
G2. Çok güzel bir ofiste çalışmayı hayal ediyordum. Güzel bir ofiste başladım hatta, oturaklı bir ofisti ama 3 ay. Çünkü ben orada çizim teknikerliği yapıyordum. Bu benim hayalim değil dedim ve ayrıldım. …	tasarımcı kimliğini ortaya koyacak projeler üretmek.
G5. Benim hayalim bir cami ve bir gökdelen şantiyesinde çalışmak, projesini çizmek değil de imalat aşamasında orada olmak her detayını görmek, bilmek. …	büyük ölçekli projeler üretmek.
G6. Çok daha büyük çaplı şeyler hayal ediyorsunuz ister istemez. İlk başlarda da biz bir ufak yanlarından geçtik. …	büyük ölçekli projeler üretmek.
G13. Ben minimalist projeler, minimalist konutlar yapmayı çok isterdim. Bunda çok başarılı olamadım. Olamadım. Beklentiler çünkü şey, en minimalist yaptığım konutlardan biri burası işte … o da kendi malımız olduğu için. Yoksa bunda da belki beni sınırlandıracaktı müşteri yani malzeme şöyle olsun, şöyle olsun. …	tasarımcı kimliğini ortaya koyacak projeler üretmek.
G14. Mezun olduktan sonra insanın çok büyük hayalleri olmuyor. Önce ayaklarının üzerinde durabilmeyi hayal ediyorsunuz. Küçük çaplı konut projeleri üretiyorduk. Tabi ki büyük projeler yapmak istiyorduk o dönem ama şimdi bugünkü şeyime dönüp baktığım zaman o zamanki bilgimle bunları yapabilir miydim, hayır yapamazdım. …	büyük ölçekli projeler üretmek.
G15. … Modern ve geleneksel malzemeyi bir arada kullanmayı çok seviyorum ama hiç öyle bir şey denk gelmedi. Hem maliyeti fazla hem de öyle bir şey istemiyor kimse. Pratikte karşılaştığımız şeyler genelde çevremizde gördüğümüz şeyler. Tasarım, modelleme yaptığım oldu ama uygulamaya geçemedik.	tasarımcı kimliğini ortaya koyacak projeler üretmek.
G18. Hastane çizeyim, otel çizeyim gibi spesifik bir şeyim yoktu ama büyük yapı çizeyim, evet güzel bir şey kendini geliştirmek açısından.	büyük ölçekli projeler üretmek.
G19. Mezun olduğum dönemde restorasyon ofisinde çalıştığım için orada devam etmeyi hayal ediyordum. Restorasyon üzerine devam edeceğimi düşünüyordum ama piyasa battı derken buralara geldik.	restorasyon projeleri üretmek.
*17 görüşmeci yanıt vermemiştir(G1, G2, G4, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G24, G25).	

Ek Tablo 33. “Meslek pratiğindeki ilk işinizi tanımlar mısınız?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü7. Meslek pratiğindeki ilk işinizi tanımlar mısınız?*	**İlk iş**
G1. Ömer abiyle çalışırken taslak yaptırıyordu bize iki arkadaştık, ikinci sınıftaydım. … O projeyi yaptık, bir kooperatifti. O benim tasarımımı birebir yaptı.	konut tasarımı
G2. Konut tasarımı yaptım ben.	konut tasarımı
G4. … İstanbul’un 27 km boyunca 18 metro hattıyla başladım. Çok farklı bir başlangıç oldu.	metro hattı
G5. … bir çizim ofisinde işe başlamıştım haliyle genç mimarın sırtına bas, ona ver yapsın mantığındaydılar. Halihazır arsası var binalarını yerleştirdik.	konut tasarımı
G6. Teknik eleman niteliğinde kullanıyorlar sizi. Kendi işimizde ilk yurt çalışmıştık mesela.	yurt tasarımı
G10. Silah fabrikası.	fabrika tasarımı
G11. … Mimari olarak imar barışı hatırlıyorum.	otel iç mekân tasarımı
G13. İlk işim maketti. Maket. Çok farklı, 2-3 yıllık mimardım geçici bir süre, askere gidecektim dayımın bürosunda çalışıyorum o zaman kendi bürom değil ilk işim şey oldu, maket oldu. …	maket yapımı
G18. Çalıştığım yerde ilk şeyimiz, nasıl dedi tasarım yapabiliyor musun diye sormuştu bana kalsa yapıyorum derim ama belki siz eksik bulursunuz demiştim. İlk başladım iki gün sonra bir villa çalışıyorlardı. Planının yapmışlardı cephesini çalıştım.	konut cephe tasarımı
G19. Okuduğum dönemi saymıyorum. … köy eviydi.	konut tasarımı
G24. Şöyle ki benim elimden çıkan ilk iş bir mağaza iç dekorasyonuydu ama o mağaza iç dekorasyonunun da belli kuralları vardı. O kurallara göre çizim yaptım diyebilirim, çok fazla tasarımdan söz edemeyiz yani ilk iş olarak baktığımızda.	mağaza iç mekân tasarımı
*14 görüşmeci yanıt vermemiştir (G3, G7, G8, G9, G12, G14, G15, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G25).	

Ek Tablo 34. “Tasarımlarınızda temel odak noktanız nedir?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü7. Tasarımlarınızda temel odak noktanız nedir?*	**Odak noktası**
G1. Yapacağınız yapıya göre o değişiyor. Her yapıda aynı şey olmaz, mümkün değil.	tasarıma göre değişmektedir.
G2. Kişinin bana sunduğu ihtiyaç programı ve kendi belirlediğim ihtiyaçlar.	işverenin talepleri tasarımcı kimliği
G4. …. Doğru ve estetik şeyi hızlı sunabilmek. Benim için bu çok önemli. …	en uygun çözümü en kısa sürede sunmak
G5. Kullanışlılık, işlev. ... Kendime odaklı bir çözüm buluyorum sonra onu ona aktarıyorum.	işlevsellik
G6. İşlev. Tasarım yapıyorum diye ondan uzaklaşarak bir şey yapmak değil.	işlevsellik
G9. … fiziki şartları diyeyim. Güneşi tutun, havayı, rüzgar yönünü, genel kent kimliğini veya oraya ne olsa orası parlar. … Ama reelde para kazandığın işler ne diye sorarsan çok basmakalıp, ne istendiyse o çizilmiş projeler.	fiziksel çevre işverenin talepleri
G13. Kullanıcıya. Kullanıcının mutluluğu. … Benim mutlu olmayacağım bir binada ben kimsenin mutsuz olmasını istemem. …	işverenin talepleri
G14. Projeden projeye değişir. Oradaki beklenti aslında birinci çıkış noktasıdır. … Odak noktası zaten sizin tasarımınızı yönlendiren ana unsur oluyor.	tasarıma göre değişmektedir.
G18. İşlevsellik.	işlevsellik
G19. … Karşı tarafın ekonomik durumu.	işverenin ekonomik durumu
G22. Benden ne isteniyor, … malzemenin gücü, kalitesi bizim tasarımımızı etkileyen unsurlar, malzemelerimiz kadar esneyebiliriz. …	işverenin talepleri
G24. … tasarımın işlevselliği …	işlevsellik
*13 görüşmeci yanıt vermemiştir (G3, G7, G8, G10, G11, G12, G15, G16, G17, G20, G21, G23, G25).	

Ek Tablo 35. “Yaptığınız işlere tasarımcı kimliğinizi yansıtabiliyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü8. Yaptığınız işlere tasarımcı kimliğinizi yansıtabiliyor musunuz?*	**Tasarımcı kimliği**
G1. Elbette. Şimdi benim projelerime baktığın zaman, kapıdan içeri girdiğin zaman adam der ki bu (…)’ındır. …	yansıtmaktadır.
G3. İstediğim zaten o da. Henüz başlayamadım buna. O kimlik için çok erken, o kimliği oturtabilir miyiz? Orası meçhul. İlerletebilir miyiz? Yaşadığımız şehir koşullarında zor. …	yansıtamamaktadır.
G4. Her zaman olmuyor neden olmuyor çünkü burada kullanıcının ne istediği çok önemli. …	sınırlayıcılara göre değişmektedir. (kullanıcı)
G5. Belli olur, yansır.	yansıtmaktadır.
G6. Çoğu kez olamıyor ama yine de kendimizden bir şeyler katabiliyoruz yani. … Tamamen bir imza diyemem. Şu anda iş hayatımıza da baktığımızda çok uzun yıllar mimarlık yapan insanlarla bizim olduğumuz şartlar aynı değil. Onun da tabi ki etkisi var.	yansıtamamaktadır.
G10. Kısmen yansıtabiliyoruz diyelim, tamamen değil. Sonuçta dedik ya ekonomik kaygılar, işveren beklentileri daha ön planda oluyor. Kısıtlanmış hissediyorum.	sınırlayıcılara göre değişmektedir. (ekonomik koşullar, işveren talepleri)
G13. Yansıtıyorum.	yansıtmaktadır.
G14. … yaptığımız binalar, bu x’in binasını andırıyor onun bir çizgisi oluşmuş mudur, zannedersem oluşmuştur. Zaten mimarın zaman içerisinde kendi çizgisi oluşması lazım. … Fikir uçuşması olmaması lazım. Bir tasarım kimliği oluşması lazım zaman içinde, kendini tekrar etmeden ama. Ben özellikle buna çok dikkat ederim. Her projede farklı bir şeyler denemek isterim. Tekrara düşmeden, ama uçmadan. …	yansıtmaktadır.
G15. Yansıtılan da var ama yansıtılmayan daha çok. Tasarımcı kimliğinin ortaya koyulması için ekonomik özgürlük olmalı, işverenin ekonomisinin iyi olması lazım ki sen kimliğini yansıtabilesin ve o da sana hiçbir şekilde karışmasın. Ama buna rastlamak toplumda, 10 kişiden birinde belki rastlarsın. … ben biraz tembelliğe kaçıyorum orada, kendinden bir şey her yere bırakmalı mimar. … Değerin verilmediği aşikar onun için de çabalamaya gerek yok diye düşünüyorum ama bu bende bilinçsiz gelişen bir davranış. Değer görmeyeceğini bildiğim için bilinçaltımda tasarımlarıma yansıyor.	sınırlayıcılara göre değişmektedir. (ekonomik koşullar)
G17. Detayların anlamlandırdığını düşünüyorum. … dokunmak dedik ya, bu detayların olabildiği yerlerde ben bir şeyler katabiliyorum demektir. …	yansıtmaktadır.
G18. Yansıttığımı düşünüyorum. …	yansıtmaktadır.
G19. Çalışıyorum.	sınırlayıcılara göre değişmektedir.
G24. Buna pek azında diye cevap verebilirim çünkü genelde, sınırları genelde çizilmiş işler geliyor. Dolayısıyla o işler üzerinde mimar kimliğimizi yansıtıyor muyuz? O da biraz imar yönetmelikleri, belediyenin kısıtları gibi sınırlamalarla biraz yok ediliyor diyebiliriz.	sınırlayıcılara göre değişmektedir. (imar yönetmelikleri)
G25. Yapmaya çalışıyorum dediğim gibi. O işveren bana o kapıyı açmışsa muhakkak girerim o kapıdan. … bir şantiyeye gittim. Gerçekten girdim içeri ve ağladım. Diyemedim ki bunu ben yaptım. Öyle işlerimiz de oluyor. Olmuyor değil. …	sınırlayıcılara göre değişmektedir. (işveren talepleri)
*11 görüşmeci yanıt vermemiştir (G2, G7, G8, G9, G11, G12, G16, G20, G21, G22, G23).	

Ek Tablo 36. “Bir tasarımı mimarlık ürünü olarak kabul etmeniz için bu ürünün hayata geçirilmesi gerekmekte midir, diğer bir ifadeyle mimarlık ürünü tasarım mıdır yoksa inşa edilmiş bir bina mıdır?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü10. Bir tasarımı mimarlık ürünü olarak kabul etmeniz için bu ürünün hayata geçirilmesi gerekmekte midir, diğer bir ifadeyle mimarlık ürünü tasarım mıdır yoksa inşa edilmiş bir bina mıdır?*	**Mimarlık ürünü kabulü**
G1. Yaptığınız proje hayata geçmiyorsa bir anlamı yoktur. Size faydası yok. Bir üründür ama geçerliliği yoktur. Müşterisi yoktur.	inşa edilmelidir.
G4. Mimarlığın aslında normalde başlangıç noktası psikolojiktir. … Siz bir şey yapıyorsunuz kullanıcıyı aslında yönetiyorsunuz kontrol ediyorsunuz onun bilinçaltına aslında yapması gereken bir işlevi yüklüyorsunuz ama o bunun farkında değil. Bunu yapabilmek biraz mimarın elinde. Bence gerekir çünkü geçmediği an söz uçar yazı kalır misali o bina oraya dikildiği an yazı niteliği taşır. …	inşa edilmelidir.
G5. Yani değil. Bir sürü yarışma projesine katıldık hangi biri hayata geçti? Hiçbiri. …	inşa edilmesine gerek yoktur.
G6. Hayır geçirilmesi gerekmez. Çünkü aynı çalışmayı, aynı titizliği ona da gösteriyorsun. … tasarlanmışsa bir ürün haline gelmiştir aslında. …	inşa edilmesine gerek yoktur.
G9. Normalde evet kağıt üstünde kalabilir ama mimar kelime anlamı imar etmekten geliyor biraz da dolayısıyla bir şekilde ortaya çıkması lazım. … okulda sizi en baştan imar mevzuatı gibi katı bir kalıbın içinde eğitmiş olsalardı siz de zaten hiç yaratıcılık kalmazdı. …	inşa edilmelidir.
G10. … Kağıt ve zihinde kaldığı zaman bir anlamı olmaz. Mimar ürünü tasarlayıp ortaya koyacak ki birileri değerlendirebilsin. … çizimde kalması sanat anlamında belki evet ama mimarlık anlamında hayır.	inşa edilmelidir.
G11. … Tamamen bitmiş olmasını gerek yok. Sen onun içinde yaşıyorsun tasarlarken, onu yapamamak artık Allah’ın takdiri diyelim.	inşa edilmesine gerek yoktur.
G13. … bir mimari proje en az tasarım gücü kadar yapılabilirlik gücü ile de tartışılmalıdır. Ne kadar, sen bunu tasarladın, müteahhite ne kadarını yaptırabilirsin? Dolayısıyla ikisi de diye görüyorum bu soruyu. … her yapılan proje tasarım değil belki. …	inşa edilmesine gerek yoktur.
G14. Kağıt üzerinde kaldıktan sonra ortaya bir ürün çıkmıyor. Önce tasarım sonra ürün. Tabi ki gerekir. … Yapının gerçekleşmesi lazım. Evet bu size aittir ama ürüne dönüşmediği müddetçe ondan bir hak talep edemiyorsunuz.	inşa edilmelidir.
G17. Tasarım ürünü olabilir ama mimarlık ürünü olması için hayata geçirilmesi gerek. …	inşa edilmelidir.
G18. … proje çizdiniz ama işveren beğenmedi değiştirdi ama sizin çizdiğiniz yine tasarımdır, sanatsal bir şeydir.	inşa edilmesine gerek yoktur.
G19. Hayır gerekmez. Tasarım o kadar ucu açık bir şey ki … Kağıt üzerinde kalabilir çünkü tasarım. …	inşa edilmesine gerek yoktur.
G20. … Yapılırsa daha güzel olur. Ama yani yapılmadı diye proje sanat eseri değil diyemeyiz.	inşa edilmesine gerek yoktur.
G24. … Mimarlık ürünü kağıt üzerinde de kalmış olabilir. Bir düşünce çözümü de olabilir dolayısıyla illa bir inşa edilmiş olmasına gerek olduğunu düşünmüyorum.	inşa edilmesine gerek yoktur.
G25. … kalabilir çünkü sonuçta her yaptığımız işin hayat bulması çok zor. … Hepsi benim için gelişim sürecimin bir parçası. …	inşa edilmesine gerek yoktur.
*10 görüşmeci yanıt vermemiştir (G2, G3, G7, G8, G12, G15, G16, G21, G22, G23).	

Ek Tablo 37. “Yaşadığınız yapılı çevrede bulunan ürünleri mimar olarak ve mimari açıdan nasıl değerlendirmektesiniz?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

Ü11. Yaşadığınız yapılı çevrede bulunan ürünleri mimar olarak ve mimari açıdan nasıl değerlendirmektesiniz?	**Yapılı çevre değerlendirmesi**
G1. Gelelim şimdi çirkin binalar nasıl oluşur. İmar planlarını kim yapar? Şehir plancıları. Uygulayıcısı kimdir? Belediyeler. Asıl mesele belediyelerdedir. Bakın hiç başka yerde kötü yapılaşmayı aramayın. Ben, çarpık diyorlar da ben çarpık kullanmam, kötü çirkin yapılaşma kullanırım. Çarpık ayrı bir şeydir. Bu çirkin yapılaşmayı bize kim dayatır? Biz burada serbest çalışıyoruz. Adamın biri imar durumu getirir. İmar durumunda okuruz onun parselinde röntgen o, bizde alırız imar durumunu röntgeni çekilmiş onun gelmiş bize, biz sadece neticeye bakıyoruz orada. Bize kalıyor çekme mesafelerinden sonraki yapı. O alan içine projemizi sığdırıyoruz. Emsal, kaks, taks… kim vermiş? Belediye. Benim bir müdahalem var mı orada? Asla yok. Belediye vermiş. … Biz de elimizden geldiği kadar o verdikleri şablonun içine sığıyoruz. … Bu serbest alan çalışması değildir. … Şehrin siluetine baktığımda mimarların aldığı parayla alakalı görüyorum. Bu şehirde, imar yönetmeliklerinin olduğu yerde, mimar kendi özgün tasarımını yapamıyor. Dolayısıyla onu da burada aramanız çok zor. Bir mimar kötü bir ürün neden üretmeye çalışsın? Şimdi iki tip mimar var. Bir kendi işini yapan mimarlar bir de para için yapan mimarlar. …	kötü/çirkin
G2. Vasat olarak değerlendiriyorum. Kendi çizdiklerim de var bunların içerisinde şöyle çizdim ama adam yapmadı. … Yapılan eserleri mimarlar yaptığı zaman farklı, müteahhit yaptığı zaman farklı. Burada çok fazla müteahhit olduğu için yapılan işleri vasat olarak değerlendiriyorum.	vasat
G3. Kötü. Yeni yapılan yapılar da kötü işin şeyi. Eski yapılan yapılara hadi diyecek bir şey yok. Artık belli şeyler değişiyor. Estetik algımız da değişti eskiye göre. Ama şu an yapılan yapılar da kibrit kutusu gibi. Belli, klasik, tak tak tak… bir estetiği yok. ... Her mimara git kötü diyor ama kardeşim sen yaptığın yapıya bir bak önce. Ben nasıl bir şey yapıyorum diye.	kötü estetik kaygıdan yoksun
G4. Tamamen aslında kendi kimliğini kaybetmiş bir şehirde yaşıyoruz. Eski fotoğraflarına baktığım zaman … tanıyamıyorum yani bu kadar güzel bir şehir nasıl bu hale gelebilir diye. … şehri dükkan yapmışız yani komple. Herkes çalışıp evine gidiyor. Mimarlık gördüğümüz yerler yok değil ama bunun görünebilir olması için dediğim gibi kullanıcının da buna biraz istekli olması lazım. Eğitim veya mimarlığa bakış açısı kesinlikle zincirleme ilerliyor bu konuda. … Sosyallik boyutu düşük olunca da mimarlar belki bu konuda biraz kırılma sağlayabilir ama bunun için de bütün mimarların aynı fikirde olması lazım, uğraşması lazım. Bunu başarmakta zor. Maddi odaklı baktığı için bence estetik veya yaptığı şeyin güzel olup olmadığını sorgulamayan çok mimar var.	kimliksiz estetik kaygıdan yoksun
G5. Basit, standart. Tekdüze bir plan şeklinde çalışıyorum. Mimarlığın Trabzon’da var olduğuna inanmıyorum nedeni tamamen mal sahipleri. Mimarlar bir süre sonra haliyle bir şekilde para kazanmak zorunda, mal sahibine mecburen uymak zorundasın. … Aslında doğrusunu biliyoruz ama sıkış tepiş olmasını onlar istiyor biz de mecburen onlara göre yönleniyoruz.	kalıplaşmış/tekdüze
G6. Çoğu kez eleştiriyoruz biz de tabi işin içinde olduğumuz için. Her zaman kurallara uyulmuyor. Böyle kısıtlamalar da herkese eşit şekilde düşmüyor. … Trabzon içerisindeki yapılı çevrede düşünür düşünmez aklıma gelmiyor. Normalde gelmesi gerekir mesela yurtdışında olsa mesela insanın aklına neler gelir ama Trabzon içerisinde böyle imza bir tasarım, imza bir proje olarak aklıma gelen yok.	kimliksiz
G7. Olaya duygusal açıdan bakarsak buna değerlendirme bile yapmaya gerek yok deriz. Ama olaya realist ve bu gerçeklerin içerisinde, bir sürü sınırlayıcılardan bahsettik, ekonomi, işveren, zaman kısıtlaması, yönetmelikler bu kısıtlamaları düşünüp realist değerlendirirsek kesinlikle son kuşakta bizim nesil bizden bir önceki nesil, dönem, bizden sonra eminim gelecek nesilin bir şeyleri değiştirmeye çalışacağına inanıyorum. Bıyıklı amcalar diye bir tabirimiz var onlar postmodern insanlar aslında, çok şekilci, şemalci ve çevrenin kabuğu neyse ona bürünmeyi doğru gören insanlar var. Dolayısıyla ben işimi yapayım gerisi önemli değil düşüncesi mimarlığın en düşman olduğu düşünce olması lazım. … Sen her yere onu verdikten sonra oraya mecbur aynı ürünlermiş gibi şeyler yapılacak. Bunu düzensiz yaparsan da çöplüğe döner. … Bir mimarlık kurumuna girdiğinde, bunu topluma söylüyorum, bizim ülkemizde müteahhitlik büyük bir kavramdır, ister müteahhit ol, ister vatandaş ol, ister usta ol kim olursan ol buraya girdiğin zaman ne sınırda isteyeceğini bilmen gerekir ki yine sana faydası olsun. …	sektör koşulları/kısıtlamaları ile uyumlu

Ek Tablo 37'nin devamı

G8. Trabzon'da kaldım ve buraya bir vizyon katma niyetim var. Onun için uğraşıyorum. Ne yazık ki geçmişten günümüze gelen bir copy paste mimarisi var. Bunu gördüm açıkçası ve bunu kırmak için mimarların uğraşması gerektiğini ama çok uğraşmadığını görüyorum. Olumlu bulamıyorum. … Bizim bazı şeyleri beğenmediğim ama toplumun iyi bulduğu var açıkçası. …	kalıplaşmış/tekdüze
G9. … şu anki piyasanın karşılığı bu. Kimseyi suçlayamam. Önceden olsa yeni mezun olsam derdim hani evet çok büyük rezaletler var ama karşılığı yok ki. … Ama kimse bizden yaratıcılık beklemiyor ki. Ne yazık ki. Beklese belki işler daha değişik olur. Şey düşünüyorsunuz bir yerden sonra her gün birbirinin tekrarı. Tüm meslek dallarına bakalım, içlerinde en fazla geleceğe dair hayal kurulabilecek meslek dalı biziz, net.	sektör koşulları/kısıtlamaları ile uyumlu
G10. Hiç beğenmiyorum. Sıkıntı bizde zaten vatandaşta değil. Biz üç liraya proje yaparsak olacağı bu.	kötü/çirkin
G11. Trabzon'daki yapılar, çok çarpık yapılaşma var. Cephelerde uyumsuzluk var. Plansızlık çarpık, diyorlar ama. Trabzon için söyleyecek çok bir şey yok. Rant şehri. Mimari olarak örnek gösterecek bina sayısı, eski tarihi binalar çok hoşuma gidiyor onlar da olmasa zaten, çok iyi yapmışlar diyebileceğim bir şey yok maalesef. Yeni yapılar da eski yapılar da.	uyumsuz rant amaçlı
G12. Hayatta en kolay şey eleştirmek. Sonuçta kendi yaptıklarım da dahil, rahatsız. Ama özgür düşünememe, tasarımları yapıyorsun, üç boyutları yapıyorsun, çok iyi imalat ortaya çıkacak derken şartlar, ekonomik şartlar farklılaşıyor, sonuç ürün farklı oluyor. Buna rağmen yapacak bir şey yok. … Geçen yaptığım proje üstünde havuz yapılacaktı, bakanlık müdahale etti. Sıradan bir projeye dönüştü. Olmuyor. Hayallerimizi gerçekleştiremiyoruz. Bu tasarımımızın eksikliğinden değil. Yerinde uygulanamamasından. … Bu kadar proje yaptın da övüneceğin neyin var? Yok. İnan övünebileceğim çok bir şeyim yok. … Sonuçta sıradan projeler.	sektör koşulları/kısıtlamaları ile uyumlu
G13. Birçok meslektaşım alınacak ama çok yaratıcı ürünler değil. Yaşadığım çevre için söylüyorum. … çünkü daha çok ekonomi kaygılı gidildi, zengin materyaller kullanılamadı binalarda. Bu da tasarımı öldürdü, yaratıcılığı öldürdü ne yazık ki.	sıradan tekdüze
G14. Maalesef iyi şeyler söyleyemeyeceğim. Trabzon, yaşadığımız şehir, geçmişe baktığımız zaman ben çok üzülüyorum. Eski fotoğrafları görünce inanın üzülüyorum. Fotoğraflara bakınca üzülüyorum. Yurtdışına seyahate gittiğim zaman üzülüyorum. Diyorum ki keşke bu şehre hiç dokunulmasaydı. Hiç dokunulmasıydı. Bu planlar, bu imar planları, bu şehrin üzerine yapılmasaydı da yanına kıyısına kenarına yapılsaydı da burası olduğu gibi korunsaydı. … Bunda herkesin payı var. Mimarın var, işverenin var, müteahhittin var, siyasilerin var, herkesin var. Ama az ama çok. … Gidin belediyenin arşivine bakın her türlü evrak vardır. Ama ortaya bu doku çıkmıştır. Yanlış planlamadan tutun da o planların zaman içinde bozulmasına, orada kötü binalar tasarlanmasına, tasarlanan kötü binaların yerinde kötü yapılmasına, o kötü yapılan yapılara kullanma izinlerinin verilmesine, sonraki bakımları için bir şey denilmemesine, üzerine yapı kullanmadan sonra yapılan eklere bir şey denilmemesine gibi o kadar çok bileşen var ki. Bütün bu bileşenlerden sonra ortaya çıkan doku bu. Maalesef bu. Keşke olmasaydı.	kötü/çirkin
G15. Kötü ve bu kötülüğe alet oluyoruz ister istemez. Zor bunu değiştirmek, düşünüyorum çok zor geliyor bana. Çünkü önce insanların kafa yapısını değiştirmek gerekiyor. Sonra ekonomik düzelme gerekiyor. … Mimarlık fakültesindeki eğitimle ilgili bir durum değil bence bu işverenle alakalı. … Şu an estetik kaygı taşıyan insan çok az bence. Bizim kuşak daha fazla düşünüyor. İlerleyen kuşaklarda daha iyisini görürüz diye düşünüyorum. Ekonomik durum iyiye giderse tabi.	kötü/çirkin estetik kaygıdan yoksun
G16. Çok az iyi bina var. Özenle yapılmış çok fazla bina yok aslında etrafımızda. Çok birbiriyle aykırı binalar var yani. Bir şey tek başına güzel olamaz hiçbir zaman. Bu kadar farklı şeyin içerisinde bir tane iyi bina yapmanın da aslında bir önemi yok. … şehrimiz için de desek, ilk kez bu kente gelen yapıları, sokakları gördüğü zaman ister istemez bu kentte kafası çok karışık insan yaşıyor diye düşünür yani. …	uyumsuz kimliksiz
G17. Her şeyin birbirine benzediğini düşünüyorum. Yeni yapılanlarda bazı farklılıklar var tabi ama çoğunun birbirine benzediği, A kişisi B kişisi yapmış ama bir yerde tek elden çıkmış.	kalıplaşmış/tekdüze
G19. Ben başta söylemiştim aslında gelenekselciyim. Biraz köklerine bağlı olmayı seviyorum o yüzden şu anki mimarimiz köklerinden çok uzak olduğunu görüyorum. Dikey mimari zaten. … Hiçbirimiz apartmanda yaşamaya alışık değiliz. Öyle de doğmadık. Köklerimiz de öyle değil. …	kimliksiz
G20. Etrafımıza baktığımızda çok dağınık bir yapılaşma görüyoruz. Hiçbir mimari değere sahip olmayan bir mimarın elinden çıkmayan, vatandaşın elinden çıkan, ustanın elinden çıkan, bir sürü bina var etrafımızda. Bunlar mimari bir değer taşımıyor. Sıradan ürünler.	kimliksiz tekdüze, sıradan

Ek Tablo 37'nin devamı

G21. Şurada yanı başımızda Tiflis var, Batum var. Çok kısa sürede ne güzel eserler çıktı. Bizim burada önünde resim çektireceğimiz bir eserimiz yok şehir olarak. Buna imar planları müsaade etmiyor, müteahhitler müsaade etmiyor açık söyleyeyim çok para harcanır diye. … Diğer ülkelerde tarihi çok güzel korumuşlar. … Biz maalesef şehri yıktıkça güzelleştiriyoruz çünkü eskiler ortaya çıkıyor. Yeni yaptığımız her şey çok kötü. … mimari binaların çok güzel olmasının çok önemli olmadığı, başımı sokacak bir evim olsun diyoruz. Ama şunu herkes görecek, milletin göz zevkini bozmayalım, şunu şöyle yapalım demiyoruz.	kötü/çirkin estetik kaygıdan yoksun
G22. … Eskiden daha bir doku birliği vardı. Şimdi maalesef. Dolayısıyla kanserli hücrelerden doku nasıl oluşacak? Kanserli doku oluşur. … ama toplumsal bilinç zayıf diye, farklı olmak dürtüsü, bir kaos yaratıyor. Burası neresi, neye bakıp söyleyeceksin onu? Baktığın zaman Ortadoğu ülkesi diye çok çabuk söyleyebilirsin. Zenginleşirken gelişmek gerekiyor. Modern olmak gerekiyor, sadece biçimsel olarak değil, akıl olarak da.	uyumsuz kimliksiz
G23. Çok kötü. Tek tük belki iyi örnekler olabilir ama. Trabzon çok kötü.	kötü/çirkin
G24. Biraz tasarımdan yoksun ve günümüz koşullarında kısıtlanmış ürünler olarak tabir edebiliriz. Aynı zamanda mimarın da problemidir. Sonuç olarak arz talep dengesinde arz edenin yükümlülüğü de bir şekilde mimardadır zaten. Mimar bu dengeyi tabi ki de kırabilir ama sonuç olarak ayakta kalmaya çalışması onun ekonomik kaygıları bir şekilde bunun önüne geçiyor maalesef.	estetik kaygıdan yoksun sektör koşulları/kısıtlamaları ile uyumlu
G25. … Nasıl buluyorum, bence şehir ne söylemiş, onlar ne duymuş, o olmamış. Kulakları tıkamışlar, söylemleri de duymamış kimse gibi. … Ben buraların çok eski halini de çok iyi biliyorum. O zamanlar şöyleydi, çok güzeldi falan değil. O zamanlarda da apartman hayatı çok daha yeni girmişti insanların hayatına, asansör vs o tarz şeyler yok. Ne zaman biraz daha modernize olmaya çalıştık, o zaman daha da kötüleşti her şey. Ruh kayboldu. … Bir kültür vardı, bir yaşanmışlık vardı. Şu anda tek tip olma hali var. Bunda da hayal falan diyen mimarlar var ya, ya yok yapabilirdin. Çok ciddiyim yapabilirdin. O kaygıyı güttün ama iş masa başına geldiğinde vakit harcamadın. Bizim mesleğimiz çok kolay bir meslek değil. Biz çok zor bir iş yapıyoruz. … dünyadaki örneklere bakmadıktan sonra sen yandaki binanın aynısını yaparsın. Diyorum ya hiçbir yaratıcılığın olmaz. Yönetmelik sana aslında şeyi söylemiyor. Diyor ki sana 5 kat yapacaksın, atıyorum işte 100m2 var diyor. Sen yönetmelik seni sınırlamıyor. Seni müteahhit ve para kısıtlıyor. … Ama işte burada da ben mimarların onlara boyun eğdiğini düşünüyorum. Bence gerçek anlamda bir güruh, ayağı sağlam yere basan ve söylediği şeyin arkasında duran bir güruh olabilseydiler, olabilseydik belki.	ruhsuz kimliksiz kalıplaşmış/tekdüze
*1 görüşmeci yanıt vermemiştir (G18).	

Ek Tablo 38. "Mimarlık pratiğindeki konumunuza baktığınızda, mimarlık eğitim sürecindeki ideallerinize ulaştığınızı söyleyebilir misiniz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O1. Mimarlık pratiğindeki konumunuza baktığınızda, mimarlık eğitim sürecindeki ideallerinize ulaştığınızı söyleyebilir misiniz?*	**İdealler/mevcut konum karşılaştırması**
G2. Öğrenciyken de ben idealist yaklaşıyordum şimdi de idealist yaklaşıyorum. Mimarlık yapmak için mimarlık yapmıyorum yani. Hayalimdeki ile bulunduğum konum tamamen aynı değil ama yine de bir noktasından tutuyorum. …	Kısmen ulaşmıştır.
G3. Eğitim sürecindeki hayalim benim daha farklıydı. … Daha kurumsal, büyük bir şirkette çalışmak. … kendi ofisimi açtım. … neden biz de, yeni neslin ismi duyulmasın. Hedefim o.	Ulaşamamıştır. Meslek pratiğinde adını duyurmayı hedeflemektedir.
G4. Oluyor ama genel anlamda aslında düşündüğüm ve planladığım gibi gidiyor diyebilirim. … Ofis ortamı olsun şantiye ortamı olsun veya ofiste yapılan proje türleri olsun çok farklı şeylerle karşılaşabiliyorsun o tarz farklılıklar oldu tabi. …	Kısmen ulaşmıştır.
G5. Çok uç. Şöyle eğitimdeyken bir idealim yoktu çünkü hocaların egosunu tatmin edip aman dersi geçeyim kaygılarım vardı. … okurken değildi ama şu an çalışırken ki hayatımda kafa kafaya gidiyorlar.	Kısmen ulaşmıştır. Eğitim sürecini tamamladıktan sonra belirlediği hedefe doğru ilerlemektedir.
G7. Yaptığım her şeyi kendime dikte edip kendi kararlarımla yaptım. Bu yüzden beklentilerimle şeylerim arasında çok büyük bir problem yok … Maddi karşılığının verdiğim emeğin karşılığı olduğunu düşünmüyorum … orada bir beklenti farklılığı var.	Ulaşmıştır. Maddi beklentisi karşılanmamıştır.

Ek Tablo 38'in devamı

G10. … Aldığımız eğitime cevap verecek bir idealimiz yok çünkü ortam belli. Sizi iyi tasarımlar yapmaya ya da iyi ürünler ortaya koymaya şartlar el vermiyor. …	Ulaşamamıştır.
G11. Fark var. Hedef olarak daha tasarımsal şeyler yapmak istiyordum. Piyasada öyle bir alan olmadığı için hayallerimin bir kısmını yaptım, … Okuldaki hayallerimle şu anki durumum arasında fark var.	Kısmen ulaşmıştır.
G13. Benzerlikler şöyle dediğim gibi yani ben o dönemlerde de öğrenciliğimde de, form fonksiyonu izler prensibini öğrencilik hayatım boyunca hep kullandım bu genel bir şey oldu bende form fonksiyonu izler prensibi hala daha şu anda devam ediyor. … Ama mimarlık eğitiminde de, eğitim aşamasındayken, daha sonra bu nedense benden kayboldu bir yüksek lisans yapma hayalim vardı … olmadı. Olmamasının da bir sebebi yok, … ama bugün onun pişmanlığını yaşıyorum.	Ulaşamamıştır. İdealinden vazgeçmenin pişmanlığını yaşamaktadır.
G14. … Daha iyisini yapabilir miyim, ben bunun gayretindeyim. Yapabildiğim kadar daha iyisini yapmaya gayret edeceğim.	Hedef belirtmemiştir. Kendini sürekli geliştirme çabası içerisindedir.
G15. Aslında benim mesleki ideallerim pek yok. Mesleki olarak şöyle bir mimar olacağım gibi şeyler düşündüğümü hiç hatırlamıyorum, şu an için de yok. … İnsanın mesleği hobisi olmalı ama bende hiç öyle bir durum olmadı.	Hedef belirtmemiştir.
G17. … herkes gibi değil. Çok farklı hayallerle çıkıyoruz meslek hayatımıza ama düşündüğümüz gibi olmuyor bazı şeyler. …	Ulaşamamıştır.
G18. Uyumlu gidiyorum. Ofis açmak istiyordum zaten, açtım. …	Ulaşmıştır.
G19. Tabi ki farklılıklar var ama benzerlik olarak şu var, okuduğum dönem çalıştığım için bu benzerliği yakaladım, çalışırken şunu dedim ben emir altında çalışabilecek bir insan olmadığımı anladım. … benzerlik o. Kendime çalışıyorum. … piyasa ve okul çok farklı, eğitim çok farklı, eğitim çok farklı olunca bizim hayallerimiz çok farklı oluyor ama piyasaya düşünce piyasa mimarı oluyorsun.	Kısmen ulaşmıştır.
G22. Meslek pratiğinde ideallerime kısmen ulaştığımı söyleyebilirim. … hep para kazanmak değil zaman mimarlar onure olmayı, sanatçılar onure olmayı çok severler.	Kısmen ulaşmıştır.
G24. … ben salt anlamda belki iyi bir kazanç elde edeceğimi düşünmüştüm, yine de çok kötü sayılmaz belki ama tabi o zamanki hedeflerime çok fazla ulaşabilmiş değilim hala. Mimarlık eğitiminde sanırım birazcık daha hayalperest yetiştiriliyoruz. Gerçekler birazcık daha farklı.	Ulaşamamıştır.
G25. … Benim hayallerim ve hedeflerim bir şekilde, bir yerlerde iyi bir iş yapıp hani o gün defterleri karıştırdığımda karşıma çıkan mimarlardan biri olabilmek isteği. Yapamasam da yolunda ölürüm diyorum en azından. …	Ulaşamamıştır. Meslek pratiğinde adını duyurmayı hedeflemektedir.
*9 görüşmeci yanıt vermemiştir (G1, G6, G8, G9, G12, G16, G20, G21, G23).	

Ek Tablo 39. "Mimarlık eğitimindeki tasarım sürecini yaratıcılığı destekler nitelikte bulmakta mısınız? Eğitim sürecinin yaratıcı bulduğunuz ve bulmadığınız yönleri nelerdir?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O2. Mimarlık eğitimindeki tasarım sürecini yaratıcılığı destekler nitelikte bulmakta mısınız? Eğitim sürecinin yaratıcı bulduğunuz ve bulmadığınız yönleri nelerdir?*	**Yaratıcılığı destekleme durumu**
G1. Bulurum. Değişik altenatifler üretilir. 40 tane öğrenciden 40 fikir çıkar. Ne kadar yaratıcı olsanız o kadar alternatifi bir arada göremezsiniz.	Desteklemektedir. Tasarım stüdyosunun etkileşimli ortamı, akran öğrenmesini desteklemektedir.
G2. Bizim zamanımızda eğitim konusunda çok yaratıcı işler yapılıyordu. Eğitim de iyiydi.	Desteklemektedir.
G3. Bazen oluyordu bazen olmuyordu açıkçası. Hocadan hocaya değişiyordu aslında. Bazı hocalar sizi tasarımda öyle yerlere getiriyordu ki, çalıştıklarım olmuştu. Bazılarıyla da bitse de gitsek. Yeter ki dönem bitsin.	Yürütücüye bağlı değişmektedir.
G4. … Aslında eğitim sürecinde desteklenmediğini düşünüyordum ama mezun olduktan sonra doğru olanın o olduğunu da fark ettiğim yerler oldu. … Mimarlık eğitimindeki kısıtlamaların beni meslek hayatına hazırladığı oldu.	Desteklemektedir. Mimarlık meslek pratiğindeki sınırlamalara hazırlamaktadır.

Ek Tablo 39'un devamı

G5. Hayır. Tamamen yönlendirme çünkü. Şöyle hocaların kendi fikirlerini ortaya koyma istekleri. ... hocalar direk kendi fikirlerini empoze etmeye çalışır. Hatta bazen aşağılarlar senin projende hiçbir şey olmaz diye.	Desteklememektedir. Proje yürütücüleri öğrencilere kendi tasarım bakış açılarını empoze etmeye çalışmaktadır.
G6. Yaratıcılığı geliştirmek adına denmeli.	Desteklemektedir.
G7. … bir şeyler dikte ediliyor, planları çözmek zorundasınız, önce vaziyet kurgusunu oluşturmak zorundasınız, sonra kesitlere geçmek durumundasınız. Pafta yapmak zorundasınız. Bunların her birini bir arada yapabilmek bir ürün üretmek olduğu için kökünden bir yanlış var. Yaratıcılığı birebir desteklediğini söyleyemem. …	Desteklememektedir. Tasarım süreci bir bütün olarak işlenmemektedir.
G8. Yaratıcılık kavramı şöyle diyeyim. Ben mesela bilgisayarda çalışmayı çok seven biriyim. Kullandığımız programlar çok önemli. Bazı programlar bunun çok farkına varamıyorduk ama ilk başta çok etkiliyordu, çok kısıtlıyordu. … Orada işte kalemi eline alıp bir iki çizmek çok farklı bir yaratıcılık, tasarımsal anlamda bir şeyler katabiliyor. …	Desteklemektedir.
G9. Evet.	Desteklemektedir.
G10. En azından benim hocalarımız öyleydi. Çok büyük itmediler, sadece ufak dokunuşlarla projemize yön verdiler.	Desteklemektedir.
G11. Evet öyle.	Desteklemektedir.
G13. … evet yaratıcı olduğunu söyleyebilirim.	Desteklemektedir.
G14. Geleneksel mimarlık öğrencisi eğitimi vermekten bence artık kaçınmak gerekiyor. Düşünce yapısını değiştirmemiz lazım önce mimarın. Farklı düşünmeyi mimarlık öğrencisine mimar adayına öğretmemiz gerekiyor önce. … Bence mimarlık bölümleri bu konuda bir çaba sarf etmeli. …	Desteklememektedir. Mimarlık eğitimi geleneksel bir hal almaktadır.
G15. Tamamen hocayla alakalı bir durum bence. Proje hocan senin tasarım yapmana olanak sağlıyor ve sana küçük fikirler verip geliştirmeni sağlıyorsa sen de yaratıcı oluyorsun. Hocana göre değişen bir şey. Genel eğitime göre değişen bir şey değil çünkü müfredat belli. …	Yürütücüye bağlı değişmektedir.
G18. Dezavantajlı buluyorum. Nasıl olması gerekir bilmiyorum ama çok yönlendirici olmasını yanlış buluyorum. En çok eleştirdiğim şey şu oluyordu. Bir şey tarif ediyorlardı. Zaten ben buna çalışıp gelmişim. Hocam bu böyle olmaz diyordum sen öyle yap diyordu. Tamam diyorduk. Onun dediği gibi yapıyorduk, olmuyordu ama yap dedi. Olmadığını görüyordu bu sefer de ben öyle demek istemedim sen yanlış anlamışsın diyordu. O açıdan biraz sorunlu buluyorum.	Desteklememektedir. Proje yürütücüleri öğrencilere kendi tasarım bakış açılarını empoze etmeye çalışmaktadır.
G19. Yaratıcı çok fazla bulmuyorum çünkü zaten saydığım şeyler arazi konumlandırıyor zaten seni, senin bir yaratıcılığına gerek yok. Sen doğru konumlandırmak istiyorsan, bir arazinin bir tane doğru konumu vardır … Ama tasarım şekillenirken yaratıcılığın çok büyük bir etkisi var. Benim yaratıcılığım ve hayal gücüm bence köreldi, o gelişmedi. …	Desteklememektedir.
G20. Olabilir bunlar tabi eğitim süresinde birçok şey var. …	Desteklemektedir.
G22. … eğitimde yaratıcılığın biraz önünü kesiyoruz diye düşünüyorum. Çünkü öğrenciden hep mükemmel sonuçlar bekliyoruz, beklentisinde oluyoruz. … Öğrenci çalışmamışsa kendim alıp başlamışım çizmeye, ya da onu yönlendirirken fazlaca kendimizden katabiliyoruz. Öğrencilik demek yanlışın da olabileceği demek. … O süreci hocanın iyi takip etmesi gerekiyor. Öğrenci ona ne kattı, ne verdi, neresi onun diyebilmek gerekiyor. … Problem çözmeyi öğretmek lazım. … Biz bunu çok yapmıyoruz. Bizde de çok yapılmadı. Çok fazla taklitçilik. …	Desteklememektedir. Proje yürütücüleri öğrencilere kendi tasarım bakış açılarını empoze etmeye çalışmaktadır.
G23. O biraz okulun eğitim düzenine bağlı, hocaların yeterliliğine bağlı. Bir hoca bir konu üzerinde çalışıyorken senin yaratıcılığını ve çabanı ortaya çıkarabilecek bir zemin hazırlarsa sana o noktada seni heyecanlandırırsa sen ona yönelirsin. Herhangi bir örnekten yararlanıp hazır proje ile hocanın karşısına gittiğin zaman hoca da güzel derse senin yaratıcılığın ve çaban sıfır olur. …	Yürütücüye bağlı değişmektedir.
G24. Hocadan hocaya değişiyordu bizim için. Çünkü bazı hocaların tutumu, bakış açısı, daha önce çalıştırdığı projelere bakarak nispeten nasıl projelere iyi not verdiğini düşünerek tasarım yapıyorduk öğrenciyken. Dolayısıyla oradaki süreç tamamen hocanın bakış açısıyla paralel gidiyordu.	Yürütücüye bağlı değişmektedir.
*5 görüşmeci yanıt vermemiştir (G12, G16, G17, G21, G25).	

Ek Tablo 40. “Mimarlık pratiğinde tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O3. Mimarlık pratiğinde; tasarım sürecinizi etkileyen faktörler nelerdir?*	**Faktörler**
G1. Şimdi bir kullanıcı faktörü var. Ama en önemli faktör belediyelerin yönetmelikleri. Birinci derece. İkinci derece kullanıcıdır. …	kanunlar ve yönetmelikler, kullanıcı talepleri
G2. İhtiyaçlar, kişilerin ihtiyaçları birinci planda. Ve o çevreyi analiz ettiğimde benim belirlediğim ihtiyaçlar.	kullanıcı talepleri, yer bağlamı
G4. Bu konuda işin ölçeğine göre kullanıcının istekleri ve tabi kullanıcının da mimarı dinleme şekli önemli bu konuda. … Tabi ki bir de devletin koyduğu yönetmelikler var. Projelerde. Kesinlikle çok etkilediğini düşünüyorum. Hatta bulunduğumuz yerdeki mimari dil, ekonomik durum kesinlikle çok etkilediğini düşünüyorum.	kullanıcı talepleri, kanunlar ve yönetmelikler, yer bağlamı, ekonomik imkanlar
G5. Para para para. Müşterinin daha doğrusu kullanıcının çok öngörülü olması. Şöyle bazıları mesela çok bilmiş oluyor. … Bir mimar her şeyi tasarlayabilir, hayal gücü yettiği sürece ama buna karşı tarafın maddi imkanları el vermiyorsa hepsi havada kalıyor. Temelde maddiyata geliyoruz.	ekonomik imkanlar, kullanıcı talepleri
G6. Yapacağımız yer tabi ki çok etkiliyor tasarımımı. İmar planındaki notlar ve bizi kısıtlayan şeyler.	imar koşulları, kanunlar ve yönetmelikler
G7. Kullanıcı, kullanıcının beklentileri, ne istediği, … Alanın istedikleri. İklimin istedikleri ve kültürün istedikleri. Tasarım pratiğimin temelinde de bu dört kavramın öncesinde araştırma evresi var.	kullanıcı talepleri, yer bağlamı, sosyo-kültürel bağlam
G8. Bir bütçe, ikincisi imar yönetmeliği. … Ve şu, müşterimle birlikte oluşturduğum ihtiyaç programı. Öncelikle onları dinlerim. O doğrultuda bir ihtiyaç programı oluştururuz. Sonra kendi düşüncelerimi ortaya koyarım. … karşı tarafın bir kültürünü, geleneklerini, yaşam tarzını analiz edip o doğrultuda bir konsept oluşturarak ona göre tasarıma geçerim.	ekonomik imkanlar, kanunlar ve yönetmelikler, kullanıcı talepleri
G9. İmar mevzuatı belediyenin verdiği, şahsın kendi istekleri, şahsın isteklerine uymak piyasada daha net karşılık veriyor. …	kanunlar ve yönetmelikler, kullanıcı talepleri
G11. Maddi olarak, müşterinin imkanları diyelim. Sonra arazi. Müşterinin istekleri seninle uyuşmayabilir o etkiliyor.	ekonomik imkanlar, imar koşulları, kullanıcı talepleri
G12. … Mal sahibi müteahhitle anlaşınca orada onla para kazanamayız, sen 5 tane (2+1)e dön dedi. Emir demiri keser değil mi? … Doğal olarak bölge, muhit. Sen şimdi üst mahalleyle alt mahallede aynı fonskiyonu kullanamazsın. … Senin ekonomik standartların bile tasarımını etkiliyor. Senin için normal ihtiyaç ona lüks veya alt kalabilir. … önce ihtiyaçların neler diye soruyorsun. Eksik bıraktıysa onları tamamlamaya çalışıyorsun ama yok istemiyorum derse ne yapacaksın, zorla koyamazsın değil mi? …	ekonomik imkanlar, kullanıcı talepleri
G13. Belediye, imar yasası. … yönetmeliği yazan memur yazdığını bize anlatamıyor ya siz yazdınız diyorum siz yazdınız ve bizim başımızı derde soktunuz cevap veremiyor. …	kanunlar ve yönetmelikler
G14. … Bir kere nerede neyi tasarlayacağız, kime yapacağız, konu nedir, ne kadar serbestim, hangi maliyetler içinde hareket etmem lazım. Bütün bunlar hep ana tasarımı etkiliyor. Yapılaşma koşulları nedir? Ne kadar özgür olabiliyorum. … belediyede her zaman arkadaşlara şunu söylerim, sizin ruhsat dosyanızda eminim hiçbir evrak eksik değildir. Siz hep nicelikle uğraşıyorsunuz, hiç işin niteliğine bakmıyorsunuz. …	imar koşulları, kullanıcı talepleri, ekonomik imkanlar, kanunlar ve yönetmelikler
G15. … Çevresel faktörler, güneş, manzara, yol. Çünkü pratik dediğimiz şey çok sınırlı. …	yer bağlamı
G16. Aslında etkileyen değil de şekil veren yasalar, yönetmelikler, talepler, bazen yapımcının veya yapımcının orada olacak şeylerin ticari kaygı da sizi planlamanıza yön, etki eder.	kanunlar ve yönetmelikler, kullanıcı talepleri, ekonomik imkanlar
G17. … istediğin şeyleri yapabilmek ayrı, belirli kalıpların, belirli sınırların içinde kendini sıkışmış hissederek, mesleğini yapmaya çalışıyorsun. Bunun çok ayakları var. İşveren ayağı var, imar kanunları var, belediye tabi var, ekonomi var. En başında ekonomi var zaten. Biz varız.	ekonomik imkanlar, kullanıcı talepleri, kanunlar ve yönetmelikler, tasarımcı kimliği
G18. Çevresel faktörler bunlar belediye, maddiyat şöyle genel anlamda maddiyat, müteahhitle çalıştığınız zaman o bütçesine bağlı kalmak zorundasınız, siz muhteşem bir cephe de çizseniz gün sonunda onun dediğini yapmak zorunda kalıyorsunuz. O açıdan mesleğimizi ülkemizde dezavantajlı görüyorum. … Belediyeyle başlıyorsunuz zaten orada metrekare sınırınız var bir de çalıştığınız kişinin maddi kaygısı varsa o biraz engel oluyor.	kanunlar ve yönetmelikler, ekonomik imkanlar
G19. Çok fazla var. … müşteri kapasitemiz, o bizi çok sınırlıyor. Maliyet çok sınırlıyor. Bazen şu da çok sınırlıyor yeteri kadar prosedür bilmemek bu da sınırlıyor. Zamanla öğrendiğim çok fazla şey var.	işveren profili, ekonomik imkanlar, kanunlar ve yönetmelikler

Ek Tablo 40'ın devamı

G20. Yasalar, yönetmelikler, belediye uygulamaları çok etkiliyor. Onlar sizi bağlıyor. kanunlar ve yönetmelikler, Birtakım zorunluluklar var onlara uymak zorundasınız. Onun dışında arazi kullanımında arsa koşulları yetersiz arazi şartları, dar alanlarda çalıştığımız projeler ister istemez tasarımlarınızı olumsuz etkiliyor.
G21. Birincisi para, yani vatandaş çok para, bizim fikrimiz pahalıysa bu bir engeldir. Tabi ki ekonomik imkanlar güzel şeylerin de bedeli oluyor, pahalı oluyor önereceğimiz şeyler. Dolayısıyla ekonomik sıkıntılar buna engel oluyor. Müteahhit para kazanmak için yapıyor. …
G22. … Moda inanılmaz bir şeydir. … Mimarlıkta moda vardır, birbirinden etkilenmek kalıplaşmış düşünceler vardır. Birbirinden etkilenmek var derken yine bir şeyin altını çizeyim, okuldaki örgün eğitimin yarısı hocalardansa diğer yarısı da arkadaşlardandır. …
G23. ... Olması gereken en ideal çözümü ya yaparım, ya da hiç o işe girmem. Bir şey kanunlar ve yönetmelikler tasarlarken kafamdaki düşünceyi muhakkak yakalamam lazım. Onu yakalayamadıysam benim için o başarısızdır. … Gece kalkarım açarım bilgisayarımı, bakarım yönetmelikte şurası şöyle midir diye merak ederim. …
G24. Öncelikle müşterinin istekleri, onun bütçesi haliyle çünkü bütçe önemli tasarım kullanıcı talepleri, yaparken, yapacağınız şeylerin sınırlarını biliyor olmanız, verilen donelerin kısıtlamaları ekonomik imkanlar, örneğin arsa gibi, arsanın eğimli mi düz mü olduğu, nerede olduğu, iklim şartları gibi kriterler arsa koşulları tasarımı etkiler.
G25. … biz tasarımlarımızı derdimizi anlatmak için kullanıyoruz ama şu anda piyasada şöyle meslek tanımının bir şey var, … 3D'ler kısmı, bu gerçekçi render kısmı benim çok sinirlerimi bozuyor. … Ama bilinmemesi insanlar öyle bir algı oluşturmuşlar ki bizim mesleğimiz sadece doğru render yapmaktan ibaret gibi. … Ama insanlar piyasada maalesef bu şekilde iş almaya çalışıyorlar. … Ben yaptığım mekânın içini tasarlıyorum diye mimarım. … benim yaptığım evin duvarlarını yıkıp yeniden tasarlamak bir iç mimari tasarım değildir. Meslek tanımlarında çok büyük boşluk var bence.

Ek Tablo 41. "Aşağıda verilen faktörleri mimarlık pratiğinde, sizin için öncelik derecesine göre sıralar mısınız?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O4. Aşağıda verilen faktörleri mimarlık pratiğinde, sizin için öncelik derecesine göre sıralar mısınız? **Ekonomik Sınırlamalar** **İmar Yönetmelikleri** **İşveren Beklentileri** **Zaman Kısıtlaması** **Tasarımcı Kimliği** **Yaratıcı Düşünce**
G1 1. Tasarımcı kimliği 2. Yaratıcı düşünce (önce parsele gider bakarsınız. İşte parsele baktığınız anda yaratıcı düşünce başlar.) 3. İmar yönetmelikleri (her ne kadar sizi kısıtlarsa da çözüm yolu bulmaya çalışırsınız. Ararsınız. Bunun içine sığarsınız yaratıcı düşünceyle.) 4. İşveren beklentileri 5. Ekonomik sınırlamalar 6. Zaman kısıtlaması
G2 1. Tasarımcı kimliği 2. Yaratıcı düşünce 3. İşveren beklentileri 4. Ekonomik sınırlamalar 5. Zaman kısıtlaması 6. İmar yönetmelikleri
G3 1. İmar yönetmelikleri (bu olmadan bir şey yapamam ki, kalem oynatamam.) 2. İşveren beklentileri 3. Ekonomik sınırlamalar 4. Yaratıcı düşünce 5. Tasarımcı kimliği 6. Zaman kısıtlaması

Ek Tablo 41'in devamı

G4
1. Ekonomik sınırlamalar
2. Yaratıcı düşünce
3. Zaman kısıtlaması
4. Tasarımcı kimliği
5. İmar yönetmelikleri
6. İşveren beklentileri

G5
1. İmar yönetmelikleri
2. Ekonomik sınırlamalar
3. İşveren beklentileri
4. Tasarımcı kimliği
5. Yaratıcı düşünce
6. Zaman kısıtlaması

Önce imar seni bir güzel kısıtlıyor, sonra alana bakıyorsun ben bu adama bunu yapsam değer mi, sonra bunu işverene açıklıyorsun diyorsun ki biz sağdan 5 çektik, soldan 5 çektik elde kaldı hiçbir şey. Bunu yapmak istiyor musun?

G6
1. İmar yönetmelikleri
2. İşveren beklentileri
3. Tasarımcı kimliği
4. Yaratıcı düşünce
5. Ekonomik sınırlamalar
6. Zaman kısıtlaması

G7
1. İşveren beklentileri
2. İmar yönetmelikleri
3. Ekonomik sınırlamalar
4. Zaman kısıtlaması
5. Tasarımcı kimliği
6. Yaratıcı düşünce

G8
1. Tasarımcı kimliği
2. İşveren beklentileri
3. Ekonomik sınırlamalar
4. İmar yönetmelikleri
5. Zaman kısıtlaması
6. Yaratıcı düşünce

G9
1. Yaratıcı düşünce (bir anlamda iş alırken de size avantaj sağlıyor. Yaptıklarınızı ve yapacaklarınızı gösteriyorsunuz. İlk önce müşteriyi tavlamanız lazım.)
2. Ekonomik sınırlamalar
3. İmar yönetmelikleri
4. İşveren beklentileri
5. Zaman kısıtlaması
6. Tasarımcı kimliği (çünkü en çok zarar gören şey tasarımcı kimliği. Özellikle Türkiye'de bu çok önemli değil.)

G10
1. İmar yönetmelikleri
2. Ekonomik sınırlamalar
3. İşveren beklentileri
4. Tasarımcı kimliği
5. Yaratıcı düşünce
6. Zaman kısıtlaması

G11
1. Ekonomik sınırlamalar (genele vurursak ekonomiye göre, çok nadiren güzel tasarım isteyen oluyor.)
2. İmar yönetmelikleri
3. İşveren beklentileri (kişiye göre yine ikna edebiliyorsun.)
4. Zaman kısıtlaması
5. Tasarımcı kimliği
6. Yaratıcı düşünce

Ek Tablo 41'in devamı

G12

1. İmar yönetmelikleri (buna uydurmadığın hiçbir şeyi zaten, tasarım çok iyi ama tutmuyor. Olmuyor.)
2. İşveren beklentileri
3. Ekonomik sınırlamalar
4. Zaman kısıtlaması
5. Tasarımcı kimliği
6. Yaratıcı düşünce

G13

1. İmar yönetmelikleri (çünkü imar yönetmeliğinde bir şey yaratıp yönetmeliği aşmaya çalışıyoruz, orada habire takla atıyoruz kafamızda.)
2. Yaratıcı düşünce
3. İşveren beklentileri
4. Tasarımcı kimliği
5. Zaman kısıtlaması
6. Ekonomik sınırlamalar (ekonomi her zaman yok, o projeyi yapan ekonomiyi aşmış demektir zaten)

G14

1. Tasarımcı kimliği
2. Yaratıcı düşünce
3. Ekonomik sınırlamalar
4. İmar yönetmelikleri
5. İşveren beklentileri
6. Zaman kısıtlaması

G15

1. Ekonomik sınırlamalar
2. İşveren beklentileri
3. İmar yönetmelikleri
4. Zaman kısıtlaması
5. Yaratıcı düşünce
6. Tasarımcı kimliği

Tam böyle umurumda değil tasarım gibi oldu ama öyle zaten, ister istemez öyle oluyor. Keşke böyle olmasa.

G16

•Ekonomik sınırlamalar
•İmar yönetmelikleri
•İşveren beklentileri
•Zaman kısıtlaması
•Tasarımcı kimliği
•Yaratıcı düşünce

Tasarımcı kimliği, yaratıcı düşünce, bunların bence şeyi yok. Zaman kısıtlamak ne demek onu da çok anlamadım. İşveren dediğin yani talep eden, onun dışında hiçbirinin önemi yok yani. Tasarımcı veya mimar zaten burada odakta olan adam. Sıralamaya girecek biri değil. Ekonomi, imar yönetmelikleri ve işveren tasarımcıya bir şey sunar der ki bunların hepsinin içinde olduğu, hepsini düşünmesi gerektiği bir talebim var der tasarımcıya. Tasarımcı da bunu yapar. Bir sıralama olmaz. Yaratıcı düşünce zaten adam mimar yani yapacak başka bir çıkış yok. Olmasa zaten yapamayacak, beğenilmeyecek. Başka birini arayacak yapacak. Orada sen bu işi çözemiyorsan adam zaten başka bir yere gidecek. Sana yaptıracak değil yani. Çok proje var, sizin ücretinizi verir çöpe atar onu. Talebi siz yapmak istemeyebilirsiniz.

G17

1. İmar yönetmelikleri
2. İşveren beklentileri
3. Tasarımcı kimliği (zamanım varsa mümkün olduğu kadar, tekdüze şeylere çok imza atmamaya çalışıyoruz. Bir farkımız olsun diye düşünüyorum.)
4. Yaratıcı düşünce
5. Ekonomik sınırlamalar
6. Zaman kısıtlaması (keşke olmasa. Geliyorlar iki haftada üç haftada şey istiyorlar. Olmaz ki o zaman. Burada bir şeyler koyabiliyorsak üstüne zaman olması gerekiyor. Biraz yoğruşmamız gerekiyor. Ama bu zamanla ilgili sıkıntı hep oluyor zaten.)

Ek Tablo 41'in devamı

G18
1. İmar yönetmelikleri
2. Ekonomik sınırlamalar
3. Tasarımcı kimliği
4. Yaratıcı düşünce (ekonomi ile bu kimlikler arasında seçim yapmak zorunda kalıyorsunuz. Büyük bir karar anı. Ya parayı kaybedeceğiz ya mimarlığı gibi bir durum)
5. Zaman kısıtlaması
6. İşveren beklentileri
G19
1. Ekonomik sınırlamalar
2. Tasarımcı kimliği
3. İşveren beklentileri
4. Yaratıcı düşünce
5. İmar yönetmelikleri
6. Zaman kısıtlaması
G20
1. İmar yönetmelikleri
2. İşveren beklentileri (projeyi müteahhit para kazanmak amaçlı yaptığı için eğer işveren beklentisini karşılamıyorsa anlam ifade etmez.)
3. Ekonomik sınırlamalar
4. Tasarımcı kimliği
5. Yaratıcı düşünce
6. Zaman kısıtlaması
G21
1. Ekonomik sınırlamalar
2. İmar yönetmelikleri
3. Zaman kısıtlaması
4. Yaratıcı düşünce
5. Tasarımcı kimliği
6. İşveren beklentileri
G22
1. İmar yönetmelikleri
2. İşveren beklentileri
3. Ekonomik sınırlamalar
4. Yaratıcı düşünce
5. Tasarımcı kimliği
6. Zaman kısıtlaması
G23
1. Tasarımcı kimliği
2. İşveren beklentileri
3. Ekonomik sınırlamalar
4. İmar yönetmelikleri
5. Yaratıcı düşünce
6. Zaman kısıtlaması
G24
1. İmar yönetmelikleri
2. Ekonomik sınırlamalar
3. İşveren beklentileri
4. Tasarımcı kimliği
5. Zaman kısıtlaması
6. Yaratıcı düşünce (Yani bence olması gerekenin belki tam tersi ama reel süreçte yaratıcı düşünce en sona kaldı maalesef.)
G25
1. İmar yönetmelikleri
2. İşveren beklentileri
3. Tasarımcı kimliği
4. Yaratıcı düşünce
5. Ekonomik sınırlamalar
6. Zaman kısıtlaması (hep acelesi vardır insanların.)

Ek Tablo 42. “Tasarım sürecinizi etkileyen faktörleri tasarım aşamasında yardımcı olarak mı kısıtlayıcı olarak mı değerlendirmektesiniz?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O5. Tasarım sürecinizi etkileyen faktörleri tasarım aşamasında yardımcı olarak mı kısıtlayıcı olarak mı değerlendirmektesiniz?*	**Faktörlerin etkileri**
G2. Sınırımı belirliyorum orada kısıtlayıcı bir, bazı konuda kısıtlayıcı unsurlar da var geliştirici unsurlar da var. Sınırların da seni şekillendirdiği durumlar oluyor yani.	hem yardımcı hem kısıtlayıcıdır.
G3. Kısıtlayıcı. Tasarımları kısıtlıyorlar ne olursa olsun. Bunlar olmazsa çok daha güzel şeyler ortaya çıkar. Tabi belli kısıtlamalar olması gerekiyor. Ama çok kapalı bir kısıtlama, önünün açılması gerekiyor. …	kısıtlayıcıdır.
G4. Destekleyici olduğunu düşünmüyorum ama insanın kendini geliştirmesinde de bir hani zorluk gördükçe insan bazı şeyleri daha iyi çözümlemeye başlıyor belki o yönden mesleki bilgimize destek veriyor ama yaptığımız işe destek veriyor mu dersek orada biraz zıt kalıyor. Çünkü sürekli bu zorluk sürekli bir engel. Belki bu engeller bizi mesleki olarak daha tecrübeli hale getiriyor ama işin kendisine engel oluyor. … bazı kuralların bu kadar çabuk değişmemesi lazım. Demek ki bazı şeyler iyi tespit edilemeden kurallaştırılıyor ki çok çabuk bir şekilde değiştirilebiliyor.	kısıtlayıcıdır.
G5. Kısıtlayıcı. Çünkü önden görüyorsun her şeyi. Farklı bir şey hayal edemiyorsun daha bir yerde kısıtlanıyorsun. İmar seni kısıtlıyor çünkü. Belki daha genişleyeceğim, belki çıkma yapacağım ama izin verilmiyor.	kısıtlayıcıdır.
G6. Asıl düşüncem kısıtlayıcı olduğu ama şunu da işte demek istemiyorum tamamen kısıtlayıcı bazen de yardımcı yani. Tamamen boş bırakılması değil tabi …	kısıtlayıcı baskın olmakla birlikte yardımcıdır.
G7. Sınırlayıcı. Yönlendirici de oluyor ister istemez. Ama karşı değilim. Çünkü biz şu an çok ütopik bir mimarlıktan bahsediyoruz. Bir imar kanunu olmalı ama biçimi bu mu o tartışılır. Kanun olmalı ama biçimi bu değil. Lokal olmalı çünkü en değerli şey önce insan, sonra arazi olduğu için her alan için her ada için farklı farklı plan notları üşenilmeyip, yıllarca süregelen imar planlarına eklenmesi gerekiyor.	kısıtlayıcıdır.
G8. Olumsuz değil bence. Sonuçta bir şehir düzeni var. Bu düzene de adapte olmak lazım. Tabi bazı yanlış şeyler var, daha farklı olabilecek. Yönetmelik eksikliği mi diyelim. … yönetmeliği çok sorardım. Bana boşver yönetmeliği sen mezun olana kadar 10 kere değişir diyorlardı. Bir imar yönetmeliği devamlı değişiyorsa demek ki düzeni hala bulamadılar. …	yardımcıdır.
G9. Aslında mimarların olayı biraz da problem çözmek ya, imar durumu bize 10 tane problem çıkarıyorsa bu 10 problemden bir tanesi bizi destekliyor. O da sadece sınırlar. O da işte atıyorum kentin genel kimliğine zarar vermemek için yapılmış temel şeyler. Genelde 9 tanesi zarar vermek üzerine.	kısıtlayıcı baskın olmakla birlikte yardımcıdır.
G10. Kısıtlayıcı.	kısıtlayıcıdır.
G11. Kısıtlar. İmar durumunda, çok iş yapıyorsa ve adam gelip bir şey direk ona fikir sunar. Ama tasarımını otomatik olarak kısıtlar.	kısıtlayıcıdır.
G13. Kısıtlayıcı. Yani imar durumu, imar planı kısıtlayıcıdır. Yardımcı diye de değerlendirebiliriz. Biz konya ovasında proje yapmıyoruz sonuçta bir imar planında proje yapıyoruz dolayısıyla imar planı her ne kadar bize kısıtlayıcı gelse de, yaratıcılık açısından kısıtlayıcı gelse de, projeyi uygulama aşamasında tabi ki de yardımcı oluyor ne yapacağımızı bize söylüyor.	hem yardımcı hem kısıtlayıcıdır.
G14. Şehir planının, şehrin imar planlarının bir parçasıdır bizim elimizdeki o küçük belge. … Ama bizi belli sınırlar içine hapseden bir parçasıdır. Bu olmazsa olmazdır bir kere. Çünkü şehir plansız yapılaşabilir mi? Tabi ki olmaz. Esas olan birinci öncelik imar planı, şehrin planıdır. Size biri orada bir belge verir ve sizi bunun içine hapseder. Diyor ki burada şöyle bir şey tasarlarsınız. …	hem yardımcı hem kısıtlayıcıdır.
G15. Hem yardımcı hem kısıtlayıcı. Çünkü sana bir sınır çizilmesi, aslında sınırsız olmak güzel ama çok fazla hareket alanın olduğu için süreci uzatabilir. Belli bir sınır çizilmesi hem yardımcı oluyor hem de bazen kısıtlayıcı oluyor.	hem yardımcı hem kısıtlayıcıdır.
G17. Bazen çok olduğu için de hep aynı şeyler oluyormuş gibi de oluyor. Bir şeyin de sınırı olmasa karman çorman şeyler olabilecek. …	hem yardımcı hem kısıtlayıcıdır.
G18. Kimi zaman yardımcı kimi zaman kısıtlayıcı. İmar durumu olayı kimi zaman kısıtlayıcı oluyor belki siz daha farklı bir şey yapacaksınız … En büyük yardımı şu oluyor işverenle ilk konuşma anında karşı tarafı bilginiz rahatlatıyor.	hem yardımcı hem kısıtlayıcıdır.

Ek Tablo 42'nin devamı

G19. Kısıtlayıcı olarak da değerlendirsem haksızlık olur çünkü bu kadar geniş uçlu bir şey değil tasarım. Çokta geniş uçluya bırakırsak o zaman ne olacak işte birbiriyle yan yana, alakasız siluetler ortaya çıkacak sokakta. O yüzden çokta kısıtlayıcı olduğunu düşünmüyorum.	hem yardımcı hem kısıtlayıcıdır.	
G20. Sınırlayıcıdır kesinlikle. Onları aşamazsınız.	kısıtlayıcıdır.	
G21. İşveren beklentilerini engel olarak görmüyorum. Ne için bize geldi o insan? Ruhsat almak için. Biz ruhsatı tamamlayan konumundayız. Orada işverenin görüşleri önemlidir. O bize engel değildir. Onu memnun etmektir mimarlığın asıl görevi. O açıdan ben bunu sorun olarak görmüyorum. Ama ekonomi ve imarda sorun oluyor gerçekten. İmarda bizi, tam bir şey yapacaksın efendim 1.50'den fazla çıkamazsın, tam bir şey yapacaksın 9.50'yi geçemezsin. Bunlar sorunlar. Gerçekten sorunlar. … O zaman eser çıkmıyor yani hem emsali, hem katı, hem şeyi sınırladığında böyle zorluklar yaşanıyor. … bu yönetmeliklerle, bu belediye kurallarıyla, ruhsat memurlarıyla asla olmaz.	hem yardımcı hem kısıtlayıcıdır.	
G24. Aslında birçoğu kısıtlayıcı faktörler realitede dolayısıyla o kısıttan sonra kalan alanda bir şekilde yaratıcı olmanız gerekiyor, o kısıtlar sizin dünyanız aslında o dünya için, alan içinde diyelim, o kısıt içinde size bırakılan yaratıcı alan.	kısıtlayıcıdır.	
G25. Yardımcı olmasına çalışırım. Beni engelliyor olması benim işimin çözümüne bir katkısı yok. Engelliyorsa zaten iş çözümsüzdür. Tamamen ele de almaz, asla oradan bir çıkarım yapmam. Yardımcı olurlar sadece. … Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir mimar tamamen kuralsız, kaygısız hiçbir iş yapmıyor. Bizim yönetmeliklerimiz bizim yaşadığımız şeylere göre, onların ki onlara göre. … Sen bunun içinde doğru tasarım yapabiliyorsan o zaman gerçekten mimarsın.	yardımcıdır.	
*5 görüşmeci yanıt vermemiştir (G1, G12, G16, G22, G23).		

Ek Tablo 43. "Mimari tasarım eğitiminde stüdyolarda uygulanan yöntem ve tekniklerin mimarlık pratiğinde mesleki yetkinlik kazanmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O6. Mimari tasarım eğitiminde stüdyolarda uygulanan yöntem ve tekniklerin mimarlık pratiğinde mesleki yetkinlik kazanmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?*	**Mesleki yetkinlik**	
G1. ... Şu andaki mevcut eğitimi görmüyorum ama bizim zamanımızdaki bugüne göre iyiydi. Ama gittikçe artan öğrenci sayısı, öğretim görevlilerinin azlığı, kısa sürede ihtiyaca göre değil de Türkiye'nin her yerinde mimarlık bölümünün açılması, yeterince öğretim görevlisi sayısına ulaşılamaması bugünkü mimar kalitesini düşürdü.	yetkin kılmamaktadır.	
G2. Düşünmüyorum. Çünkü gerçeklik farklı, stüdyo ortamı farklı yani. … Mimarlık mesleği sürekli gelişim gerektiren bir meslek ve yaşamayı gerektiren bir meslek. Yaşamadan mimar olunmaz. Akademi sana bilimsel bir veri sunuyor ve bir ışık tutuyor. Mesleğin gerekliliklerini anlatıyor ama senin onu geliştirmen gerekiyor. Gerçeklikle bir araya getirip geliştirmen gerekiyor. Okulda kendinle, hocayla ve kitaplar arasındaki döngüyle bu sistemi gerçekleştiriyorsun. Hayatın gerçeğinde her şey var. Bugün yolda yürümen bile tasarımını etkiler.	yetkin kılmamaktadır.	
G3. Kazandırdı. Hiç bilmiyorduk sonuçta mesleği.	yetkin kılmaktadır.	
G4. Belli oranda evet ama tamamen de değil. Az önce bahsettiğim gibi mezun olduğumuzda çünkü artık bir proje tek bir mimardan ibaret değil. Yan meslek dalları var. Onlarla bir bütünlük içerisinde yürütmek zorundasınız. Hani okulun içindeyken bunlar tamamen uzakta sadece mimarlığın kendisiyle ilerliyorsunuz ama mimarlık hiçbir şeye dokunmadan tek başına ilerleyen bir şey değil. Mevzuat ve yönetmeliklerle alakalı bilgim çok düşük oranda …	kısmen yetkin kılmaktadır.	
G5. Hangi alana göre eğittiklerine bağlı. … Alanına göre yönlendirilirse evet faydalı olabilir ama alan dışı yönlendirilirse faydalı olacağını hiç düşünmüyorum. Mimarız diyemiyoruz, sadece unvan alıyoruz.	kısmen yetkin kılmaktadır.	
G6. … Diğer bölümlere göre çok daha pratiğin içinde gibi oluyorsun. Hocaya karşı, onun istediği şekilde de bazen yönleniyor. Bazen senden istediklerini söylüyor sen ona bir şeyler katıyorsun. İş ilişkisi diyalogunu karşılamış oluyoruz.	yetkin kılmaktadır.	
G9. %10.	kısmen yetkin kılmaktadır.	

Ek Tablo 43'ün devamı

G11. … orada size uçmayı, farklı fikirleri öğretiyorlar. Burada temel bazı kalıplar var. Onları öğretmiyorlar. Belediyede işler nasıl ilerler, sorunlar nasıl çözülür, kurallar nelerdir, bunları çalışarak stresini çekerek zamanla öğreniyorsun.	yetkin kılmamaktadır.
G13. Düşünüyorum. Çünkü hemen hemen aynı şey. O stüdyolarda ne yapılıyorsa büromuzda da hemen hemen aynı şeyi yapıyoruz. Aa tabi stüdyolarda, mimarlık eğitiminde o anda müfredatın koyduğu kısıtlamaların dışında başka bir kısıtlama yok. … mimarlık pratiğinde biz imar planlarına uyuyoruz başımızda böyle bir şey var ama dediğim gibi yani orada aslında pratikte imar planı varken üniversitede de hoca var yani o anlamda dedim ben, o anlamda aslında karşılıyor. Yani yetkinlik, ben kazandırıyor diye görüyorum.	yetkin kılmaktadır.
G14. … O, onun bir başlangıcıdır diyelim. Tabi ki yeterli değil. Ben 50 yaşından sonra hala gelişmek için gayret sarf ediyorsam bunu öğrenci mimarlık bölümüne adım attığı andan itibaren hissederek yaşaması lazım ve bunun meslek hayatı boyunca devam etmesi lazım. … Stüdyo yeterlidir deme şansımız yok ki, başlangıcıdır evet oradan başlayacak ve bu devam edecek. Bütün meslek hayatı boyunca devam edecek. Devam etmezse zaten sıkıntı var. Bizim meslektaşlarımız, yeni mezunlar, en büyük şeyi bu. Devam ettirmiyor, gayret sarf etmiyorlar. En büyük eksiği o. Bu böyle bir meslektir. … Mimarlık diplomasını alan bir mimar hemen bir yıl sonra ofis açabilmeli mi, açmamalı mı, bu tartışıldı. Evet bu bir belgedir, bu mesleği yapabilirsin ama bu belgeyle bu işi hakkıyla yapabilir misin'in cevabı mıdır o belge? Bence değildir. …	kısmen yetkin kılmaktadır.
G15. Bence çok alakası yok. Ben mimari proje çizmeyi stajda öğrendim, okulda öğrenmedim. Tamam okulda da öğrendik ama piyasaya uygun teknik çizimi okulda öğrenmedim. Bence okul mimarlık öğrencisini piyasaya yeterince hazırlamıyor.	yetkin kılmamaktadır.
G17. Değil. Normal hayatla eğitim hayatı çok farklı. Ama ben aslında şey de isterim o çok güzel, keyifli eğitimler alıyorken arada belki, bizim zamanımızda bir imar durumu, sınırlayıcı şeyler yoktu, bir alan veriyorlar serbest çalışıyorduk. Biraz da onu da öğretmeleri gerekiyor. … biraz daha sınırlar olduğunda ne yapabileceğimizi bilirsek eğer, imar durumundan bir şeylerden haberimiz olursa, çıktığımızda böyle sudan çıkmış balık gibi olmaz. Çoğu insan yeni mezun almak istemiyor. Neden? Çünkü hiçbir şey bilmiyor. Çok şey biliyor diploma almış ama çıktığımız çalışma pratiği ve kriterler farklı.	yetkin kılmamaktadır.
G18. Kısmen. Gerçek hayatla okulu harmanlamak lazım. Okulda metrekareydi, taşıyıcılıktı serbest bırakıldığımızın haricinde süreç aynı. … eğitimdeki süreci çok kullanıyoruz. Kısmen dediğim uygulamaya döndüğümüzde imar durumuydu, işverenin kısıtlamasıydı onlar.	kısmen yetkin kılmaktadır.
G19. Katkısı olduğunu düşünüyorum, yeterli olduğunu düşünmüyorum. Mimarlık 4 yılda bile okunmasını az buluyorum. … Tabi ki bizi bu mesleğe bu eğitimler hazırladı ama daha da fazla olabilir. Çünkü mimarlık çok geniş bir alan. … Biraz da aslında eğitimden ziyade öğrencinin kendini geliştirmesi için bir zamana ihtiyacı var. O vizyonu kazanmak o kadar kolay değil.	kısmen yetkin kılmaktadır.
G20. Yeterli değil. Piyasa mimarlığı ile okuldaki mimarlık çok farklıdır. Aldığımız eğitimlerde serbest alanlarda serbest fikirlerle, hayal gücüyle proje üretiyoruz. Piyasaya çıkınca bu serbestlik ortadan kalkıyor. Dolayısıyla imar kanununu, imar yönetmeliği, plan notları bunlar sizi kısıtlıyor. Tamamen farklı. Okulda bunlara bağlı olarak çalışmıyoruz.	yetkin kılmamaktadır.
G21. Ben şu anki eğitimlerin sadece diploma verdiğine, gerçek mimarlığa piyasada en az 10 yılda ulaşıldığına, diğerleri evet daha güzel çocuklar, gençler görsel olarak daha hızlı daha güzel sonuç alıyorlar ama mimarlık sadece görsellik değildir. İmarın verdiği emsali çok güzel kullanmak lazım, mevzuatları, yangın yönetmeliklerini iyi bilmen lazım. Projeyi yapıp bitiriyorsun, yangın yönetmeliğinden geçmiyor, bozmak zorunda kalacaksın. … Çok değişti yönetmelikler, yönetmelik bu kadar değişmez. O konuda da eksiğimiz var, oturmamış bir şeyler var. Yönetmeliklerin çok sık değişmesinin de bizi oldukça yorduğunu söyleyebilirim.	yetkin kılmamaktadır.
G22. … Herkes her şeyi bütünüyle yapacak diye bir şey yok. Bir çalışma artık bir sistem yani bir ofisle siz her şeyi yapacaksınız diye bir şey yok. Bir grup çalışması olduğu ama bir pilot gerekli olduğu şüphesiz. İşin bir sahibi olarak. Şunu söylemek istiyorum başlangıçta bu kadar yetkiniz var ama bu kadar fazla şey bilinir mi, bilinmez. … İhtisaslaşıp belli ihtisas konularında gitmelidir. Mimar için de öyle her tarafa şey yapması gerekmiyor. Kompleks yapılar çok bilgi, teknik, deneyim gerektiriyor. Çok başka şeyler gerektiriyor. … Biz neresindeyiz bunun? Hepsini mi bileceğiz? Hepsini bilmek isterken de hiçbirini çok fazla, çok iyi bilemezsiniz. Yüzlerce mimarın çalıştığı ofislerde birileri sadece kapıyla uğraşıyor.	kısmen yetkin kılmaktadır.
G24. Yani eğitimin yeterli olduğunu düşünmüyorum belki stajın arttırılarak birazcık daha piyasa mimarlığı diyelim kaba tabiriyle içinde olması daha doğru olabilir. …	yetkin kılmamaktadır.
*7 görüşmeci yanıt vermemiştir (G7, G8, G10, G12, G16, G23, G25).	

Ek Tablo 44. “İşveren ile nasıl temasa geçiyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O7. İşveren ile nasıl temasa geçiyorsunuz?*	**İşveren ile iletişim**
G1. Şimdi işveren kişisel ilişkiler içerisinde tanıdık kanalıyla geliyor. Ama bir kere bana geldiğinde, gelmeye devam eder. Bazı diyelim ki müşterilerde saçma sapan şeyler isteyenler olur ben onu yapmam, projesini de yapmam.	ortak tanıdıklar
G2. İşveren benle temasa geçiyor. Sosyal çevre, mimarlara genelde tanıdık vasıtası ile gelir. Duyarak, yaptığımız işleri görerek, sosyal medya var.	ortak tanıdıklar yapılan işlerin referansları sosyal medya
G3. Sosyal medya üzerinden. … Akraba aracılığıyla geldiği oluyor, genelde. Nasıl elimde tutuyorum. Bir tasarım yapıp vermiyorum. Bütün olanakları sunuyorum.	sosyal medya ortak tanıdıklar
G4. Asıl sosyal medya çok etkili artık her şeyde olduğu gibi. … Tanışma usulü gelen şeyler de oluyor ama daha çok sosyal medya.	sosyal medya ortak tanıdıklar
G5. … Sosyal medyadan bulabilir, aile çevresi, tanıdıklardan bulabilir ya da daha önceden iş yaptığım kişilerin referanslarıyla bulabilir.	sosyal medya ortak tanıdıklar yapılan işlerin referansları
G6. Genelde daha önce çalıştığımız kişilerle bağlantılı, genelde bu piyasada yoldan geçerken kimse uğramıyor. Genelde tanıdık ya da yaptığın işi birinden duyup gelenler oluyor.	
G7. Ben kendim gidip kovaladığım işverenlerim de oldu, daha çok bir yerlerden duyulmuş oluyorsun ya da bir tanıdığın önerisi oluyor. Daha çok işverenlerle ilk diyalogum böyle oluyor.	kişisel girişimler yapılan işlerin referansları ortak tanıdıklar
G9. Bu çevreyle doğru orantılı. Tanıdığınız insanlar, yönlendirmeler. … ama sizin yanınıza gelen insan çevreden önemli ne kadar uyguna yaptırırım olarak geliyor. Dolayısıyla çevre de bir faktördür. …	ortak tanıdıklar
G10. Ben temasa geçmem onlar temasa geçiyor. Sonuçta işveren arayıp buluyor mimarı. Kime yaptıracaklarını biliyorlar onlar. Bu iyidir projemi bu yapsın demiyorlar. Tanıdık o bu…	ortak tanıdıklar
G11. Trabzon’da çevren ne kadar fazlaysa o kadar iş gelir. İyi bir iş yapmışsan o sana referans olur.	ortak tanıdıklar yapılan işlerin referansları
G12. Bu büronun en güzel özelliği şudur, burada gel geç müşteri olmaz. Bağlılık vardır. Ama o bağlılığı gerektiren sebepler bizim tarafımızdan. Küçük işleri almayız. Gençler ekmek yesin diye. …	yapılan işlerin referansları
G13. İki şekilde geçilir. … Birincisi işveren beni bulur. Bu ya dostluklarladır, ya tanıdıklarladır, ya referans üzerinedir, beni bulur. İkinci yöntem daha ilginç bir yöntemdir çok mimar bu yöntemi uygular, bende bunu yavaş yavaş, şu tecrübeyle uygulamaya başladım işverene kendimi pazarlarım. Şöyle pazarlarım bu çok ticari bir kelime oldu şöyle bir şey vardır bir arsa vardır güzel, nitelikli bir arsadır, pr değeri yüksek bir arsadır. Bakarım bu kimin arsası, x kişinin arsası. … ben bu x kişiye bir proje hazırlayayım, o projemi arz edeyim ona. …	ortak tanıdıklar yapılan işlerin referansları kişisel girişimler
G15. Tanıdık, başka türlü nereden gelecek.	ortak tanıdıklar
G18. Kendileri geliyor ofis açılmış burada bir bakalım diye. İlk ofis açtığımızda beklemediğimiz yerlerden öneriyle geldiler, onlar diğerlerine önerdiler bu şekilde.	mimarlık ofisinin konumu ortak tanıdıklar yapılan işlerin referansları
G19. Genelde yakın çevremizden oluyor, tanıdıklar bir şekilde benden bahsediyor. Tabeladan görüp içeriye giren de oldu. İlk işim tabeladan oldu. O tekti. Genelde hep tanıdıklar.	ortak tanıdıklar mimarlık ofisinin konumu
G24. Aslında yaptığımız önceki projeler referanslarıyla bir şekilde iletişime geçiyoruz. Biz onları değil de onlar genelde bizi buluyor.	yapılan işlerin referansları
*9 görüşmeci yanıt vermemiştir (G8, G14, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G25).	

Ek Tablo 45. “İşverenin sizden beklentisi esnek midir yoksa belirli kalıplar sunmakta mıdır?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O8. İşverenin sizden beklentisi esnek midir yoksa belirli kalıplar sunmakta mıdır?*	**İşveren beklentisi**
G1. Müşterileri üçe ayırmak lazım. Bir, ekonomik gücüne göre talebi olanlar. İki, kafasında planladığını size zorlayanlar. … İster yaparsınız ister yapmazsınız. Daha çok üçüncü grupla karşılaşıyoruz, yap-satçı. Onlar da genelde dayatır. Yarısı dayatır. Yarısı ise mimarına güvenir. Mimarının mimarlığına güvenerek herhangi bir şey söylemez.	işverene göre değişmektedir.
G2. Sunmakta. Sabit fikirleri olmakta. O sabit fikirleri bazen kırmakta zorluk çekiyorsun. Mimarlığın gerçeklerini adama anlatıp kabul ettirmeye çalışıyorsun bir de o var. Çoğu kişi onunla uğraşmaz da adam ne diyorsa onu çizer verir yani. … mimarlığın belli doğruları var. Şu an kendi doğru bildiklerimi, çünkü bu benim mesleğim olduğu için, bende doğru bildiğim mimarlığı ona sunmaya çalışıyorum. Onun bazı kalıpları var, bazen bize uymuyor yani, o kalıbı kırman gerekiyor bu sefer. Bir de yeniliklere açık olmuyor. Ne görüyorsa o. Bugün Trabzon’da yaşıyorsa ve hiçbir yere gidip bir şey görmemişse en fazla gittiği evi anlatıyor sana başka bir şey anlatma şansı yok. Daha iyisini bilmiyor. Doğrusunu da bilmiyor.	belirli kalıplar sunmaktadır.
G3. Müşteriye göre değişiyor. Bir müşterim çok esnekti, ben ne dediysem, hani dedim ya güven, bir müşterimin de çok kesin istekleri vardı onları yapıyorduk mesela. Bazı insanların şeyini kıramıyorsunuz, ne olursa olsun o isteklerini, o ev yapıldığı zaman kullanışlı olmayacak desen bile o odaklanmış, onu istiyor. Bunu yıkamıyorsun sonuçta işveren bir yerde de onun dediklerini yapmak zorunda kalıyoruz.	işverene göre değişmektedir.
G4. Şöyle bir durum var aslında sizin burada ne kadar emek vermek istediğiniz ile alakalı bir durum var. Çünkü bazı kullanıcı bir şeyi istiyor, siz ona güzel bir şey çıkardığınız zaman ve bunun alternatifini de ona sunabileceğinizi hissettirdiğiniz an o kendi esneklik algısını genişletmeye başlıyor. … müşteriyi orada mimar da kontrol edebiliyor. Tamamen esnek olmuyor ama kontrol edilebilir bir şey tecrübe ile bazı şeyleri kontrol edip istediğiniz sonuca da ulaştırabiliyorsunuz. Mimarın bir kimliği varsa işveren ona güvenip istediğini yap diyebiliyor.	belirli kalıplar sunar ancak esnetmek mimarın tasarım gücüne/tasarımcı kimliğine bağlıdır.
G5. İşverenlerin hepsi belirli kalıplar sunar. Sen esnetebilirsin onu ancak. Motamot ona bu böyledir deyip gidersen olmaz, esnemez. Bu yöre insanı için öyle en azından. …	belirli kalıplar sunar ancak esnetmek mimarın tasarım gücüne/tasarımcı kimliğine bağlıdır.
G6. Kalıplar sunmaktadır. Çünkü işveren de zaten, daha önce başka bir ofiste çalışmıştım, o da karşı taraftan aldığı şeylere bir şeyler katarak bana aktardığı için tabi ki belirli kısıtlamalar var. Şu anki çalışma hayatımızda işverenle direk biz muhatap olduğumuz için onun isteklerini kendi düşünce harmanımdan geçirerek tasarım yapabiliyorum. Kendi istediklerini kişinin istedikleri doğrultusunda harmanlayabiliyorsun. Çoğu kez kalıpları yıkmak zor oluyor ama yine de ona en uygun, onun istediğinin biraz daha üstünde bir şey hep vermeye çalışıyoruz.	belirli kalıplar sunmaktadır.
G7. Kesinlikle belirli kalıplar sunmaktadır. Ben şu ana kadar birçok işte bulundum bir tanesinde tamamıyla işveren bana ben senin tasarımına, ben senin mimarlığına güveniyorum, istediklerim budur, iki katlı bir villa istiyorum, geri kalan bütün problemler, şekli, şemali sana ait bana bunun üretimini üret, üzerinde konuşalım ve bir sonuç ürün ortaya çıkaralım ki o yapıyı da zaten ben kendim uyguladım. … Hepsinde ben şunu istiyorum, odam şurada, şu şurada ve şekli de bu, çatısı da bu gibi, mimarlık yapacak şekilde, çizip gelenler de öyle oluyor yani.	belirli kalıplar sunmaktadır.
G8. Öyle gelenler de var. Hiçbir şey sunmadan benden örnek sunmamı bekleyenler de var. Ama ben her müşterime özel bir proje hazırlarım. Hiçbir müşterime bir proje sunmam en başta ve getirdiği projelere de pek önem vermem. Pinterestten hazır alınmış resimleri getirip bunu istiyorum diyenler var.	işverene göre değişmektedir.
G11. Duruma göre esnek oluyor, ekonomik durumu müsaitse. Veya kalıp bir şey istemiyorsa, açık fikirliyse esnek olur.	işverene göre değişmektedir.
G12. Bunlar ortak akıl. İhtiyaç şeması. Sen ne istiyorsun? Bu tercih zaten onun tercihi. Benim çalıştığım müşteri grubu sürekli olduğu için konjonktürü iyi yakalayan insanlar. … Ne yapacaksın? Direnemezsin. Direnmenin de anlamı yok çünkü o senin sorunun değil. Sen onun istediği şekilde tasarımını düzgün yapmak artık senin elinde. Ama soran oluyor sence burada ne olabilir, ben diyorum o bölge şöyle bir bölgedir.	işverene göre değişmektedir.

Ek Tablo 45'in devamı

G13. Sunuyorlar, özellikle dedim ya ben daha çok villa mimarı diye anılıyorum Trabzon'da. … Trabzon'da nitelikli villalar yaptım ne yazık ki birçoğunda yani %80'inde yönlendirildim. En önemlisi de geleneksel mimariye yönlendirildim. … hiç minimalist proje yapamadım. … beni hep yönlendirdiler. … Bende hayat şartları karşısında, hayır efendim benim dediğim olacak deme lüksüne sahip değildim. Ha öyle istiyorlarsa öyle bir proje yapalım deyip yapıyorduk. İşte bu önemli. Yönlendirilmişimdir.	belirli kalıplar sunmaktadır.
G14. Bir kere işveren derken bizden istediği bir şeyler var, bir şey istiyor, bunu tarif ediyor. İşte ben böyle böyle bir şeyler düşündüm. Biz onun isteklerini alıyoruz. Sizin evet böyle bir arsanız var, yeriniz var neyse burada nasıl bir şey istiyorsunuz, önce onun taleplerini biz alıyoruz. Bu talepleri aldıktan sonra kendi düşüncemizi ona anlatıyoruz. Evet böyle talepleriniz var ama biz burada böyle bir şeyler çalışabiliriz, ne diyorsunuz? … Tasarımda çünkü biz hep geri beslemeler yapıyoruz. Böyle bir şey isteniyor, görüşme sonunda böyle bir karar oluşturduk, bu karara göre biz bir tasarım süreci yürütüyoruz. …	belirli kalıplar sunar ancak esnetmek mimarın tasarım gücüne/tasarımcı kimliğine bağlıdır.
G15. Genelde kafalarında belli kalıp oluyor. Olmayanlar da var ama birkaç kere rastladık ama çok nadiren. Onlar da burada yaşamıyor. Bizim yörenin insanının %90'ında oluyor. … Tabi fikirlerimizi sunuyoruz ama bütün yine de onun isteğine göre oluyor.	belirli kalıplar sunmaktadır.
G16. İşveren aslında belli kalıplarla geldiği zaman zaten sana ihtiyacı yok, kendi çizsin. Öyle bir şey olmaz ki. Esnek derken yani adamın bir düşüncesi var, hayali var, hesabı var, kitabı var, der ki benim böyle bir düşüncem var şu problemi çöz. Onun bir kalıbı, şusu, busu yok, talepleri olabilir ancak yani ben bunu istiyorum, şunu istiyorum. Siz de mümkün olabilecekleri zaten sunarsınız olamayacakları da zaten dersiniz ki bu olmaz.	belirli kalıplar sunar ancak esnetmek mimarın tasarım gücüne/tasarımcı kimliğine bağlıdır.
G17. Ben mesela çıkarken şu şeyle çıkmıştım, mimar yapabilir, değiştirebilir bazı şeyleri. … bizlerin şöyle bir misyonu olması lazım, görevi olması lazım, ya da mesleğe öyle bakmamız gerekiyor diye düşünüyorum şu anki tecrübelerimle. … meslek olarak tamam belli etikler kurallar, estetik değişebilir bir şey ama aslında bizim insanların taleplerini alıp, onların isteklerini kendi bilgimizle yoğurup ortaya bir şey çıktığı zaman her iki tarafta memnun oluyor. … Kaldı ki bizim toplumumuzda herkes her şeyi bilir. Bizden bile iyi bilir. Gelip, izin verseniz çizecekler. O da biraz insanımızın yapısından. Bir şeyi anlatabilmenin de bir yöntemi vardır. Belki bir yerde görmüştür.	belirli kalıplar sunar ancak esnetmek mimarın tasarım gücüne/tasarımcı kimliğine bağlıdır.
G18. O çok değişiyor, işverene göre. Kimi işveren kalıp, sınırları genelde maddiyat oluyor. Kimisi diyor ki çok güzel olsun benim için maddiyat önemli değil diyor. İşveren serbest bıraktığında çok güzel işler oluyor. ...	işverene göre değişmektedir.
G19. Sunmakta yani çoğu zaten şöyle geliyor ben ev yaptırmak istiyorum, kafamda şöyle hatta bazıları resimle geliyor ben böyle bir ev yaptırmak istiyorum diye. Ben onu açabildiğim kadar açıyorum ya da direk şunu dediğim oluyor, hayır. Bazen söyleyebiliyorum işte bu burda olmaz, neden olmaz, açıklıyorum. … Onlara bağlı kaldığım noktalar da oluyor.	işverene göre değişmektedir.
G20. İşverenler her zaman kendi düşünceleri doğrultusunda hareket eder. Eğer müteahhitse para kazanmayı amaçlıyor. … Belli kalıplar var ve onlara uymak zorundasınız.	işverene göre değişmektedir.
G21. Kalıplarla gelen, özellikle müteahhit kesimi, para kazanma amaçlıdır. Ama onlarla mücadele vermekte bizim mesleğimizin bir kısmıdır. … Bizim de ona güzel eser yaptırmak görevimiz. Bunu ikna edeceğiz. İşte ikisi de aynı paraya çıkıyor ama bak biri şöyle çıkıyor, öbürü düz şöyle çıkıyor. … Mimarlığın bir parçası da bu oldu, ikna etmek için de uğraşacağız sadece çizmek için değil. Bu noktada da bizim güçlü olmamız lazım. …	belirli kalıplar sunar ancak esnetmek mimarın tasarım gücüne/tasarımcı kimliğine bağlıdır.
G22. Toplumu kendi yaşam şekline çevirmek gibi, bazı mimarlarda çok vardır, ben fazla yapmam adam senden bir şey istiyor. … adam öyle yaşamak istiyor, senin görevin o. Yaşam şeklini sen mi yönlendireceksin. Şu bir gerçek ben bir projeyi yaparken eğer özel konut yapıyorsam ortak yapıyorum bunu. Onları da dinliyorum. Onların istediklerini meslek disiplinine çevirmeye çalışıyorum. Onlara kendi fikrimi de aktarıyorum. Şöyle yaparsak şöyle rahat edersiniz, avantajınız olur diye. … Ufak ufak değiştireceksin yani, ufak ufak onları yönlendireceksin ama çokta müdahale etmeyeceksin. Ben böyle mimarım, yok öyle. Git o zaman kendine bir şey yap.	belirli kalıplar sunar ancak esnetmek mimarın tasarım gücüne/tasarımcı kimliğine bağlıdır.
G23. İşveren belirli kalıplar sunabilir ama tasarımcı kimliği ile onu esnetebiliyorsun ve istediğin çizgiye getirebiliyorsun.	belirli kalıplar sunar ancak esnetmek mimarın tasarım gücüne/tasarımcı kimliğine bağlıdır.
G24. Birçoğu kendi kalıplarıyla geldiği için evet bazı kalıplar sunuyor. Çok az bir kesimi işi bize bıraktığı için daha esnek davranabiliyor.	işverene göre değişmektedir.

*3 görüşmeci yanıt vermemiştir (G9, G10, G25).

Ek Tablo 46. “Sizce işverenin/toplumun mimarlık mesleği ve mimar kimliğine bakış açısı nedir?” sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O9. Sizce işverenin/toplumun mimarlık mesleği ve mimar kimliğine bakış açısı nedir?*	**İşverenin/toplumun mimar/lığa bakış açısı**
G1. Toplumda %30u mimarların gerekliliğini, çünkü yaşam alanlarını onun yaptığını bilir, %70i ise 4 çizgi diye bilir. Ruhsat olmasa projeleri yaptırmaz.	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G2. Yüzde 15, 20 insan mimarlık mesleğine meslek olarak bakıyor ve gerekli olduğunu düşünüyor. Gerisi tamamen belediyeden ruhsat alayım diye bakıyor olaya. …	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G3. O da değişiyor. … Şu an takip ettiğim iki proje var biri inşaata başladı, benim takibimde olmasını istiyor. Diğeri de bana güvenmiyor ustanın dediği olsun istiyor. …	işverene göre değişkenlik göstermektedir.
G4. … topluma çok mimarlık nedir, görevi nedir çok iyi anlatılabildiğini düşünmüyorum. … Toplumun mimar algısı bir kurum bunu zorunlu kılmasa toplumun yüzde kaçı bir mimarla çalışmak ister açıkçası şüphelerim var.	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G5. Kimi işverene göre vasıfsız bir elemanız. … Kimine göre bulunmaz nimetsin. …	işverene göre değişkenlik göstermektedir.
G6. Genelde toplum ve işveren, bilinçli bir kesim varsa onu tenzih ediyorum, … Onun dışında genel kesime vurursak herkesin bir bilgisi oluyor tabi, yaptığınızı o an kabul etmiş gibi görünse bile uygulamaya geçtiğinde kendi bildiğini yaptığı oluyor tabi.	işverene göre değişkenlik göstermektedir.
G7. Toplum mimarlık mesleğini önce tanırsa daha sonra bakışı o zaman ortaya çıkar. Mimarlık mesleğinin varlığından haberdar olmayan toplumumuzun %50’si olduğunu düşünüyorum. Mimarlık mesleğinin tanımını, yani mimar kelimesini bilip ama mimarın yapması gerekenler ve mimarın size vereceği hizmetin ne olduğunu çok az kişi biliyor toplumumuzda. Mimarı şöyle görüyorlar benim resmi kurumlarla işlerimi takip edecek, onaylarımı verecek, imzalarımı atacak, diplomasını kullanacak kişi olarak görüyorlar. Yani bir üretim erbabı, bir sanatçı, bir zanaatkar, bir tasarımcı olarak değil bir imzacı olarak görülüyor mimarlık.	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G8. … Kıyaslama yaptığında bazıları sadece ellerine bir kağıt parçası vereceğiz ve ona imza atacağız şeklinde gelenler oluyor. Bazı insanlar da gerçekten hayallerini gerçeğe kavuşturabileceğimiz bir tasarım ile onlara cevap vereceğimize inanıyor.	işverene göre değişkenlik göstermektedir.
G9. Kağıttan para kazanıyor diye görüyorlar. Bir iş yaptığımızı düşünmüyorlar.	mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G10. En azından diğer insanlardan farklı olduklarını düşünüyorlar. Daha sanatçı ruhlu, daha zevk sahibi diye düşünüyorlar.	diğer insanlardan farklı bir kimliğe sahip bireyler olarak görmektedir.
G11. … Mimara, bir şey çizdirecek atıyorum bir taslak, al şunu çiz, bir günlük işmiş gibi bakıyor. Bu müteahhit kafası olan insanlar böyle bakıyor. Ama detaycı olan insanlar, biraz da açık fikirliyse senin yaptığın işe saygıyla bakıyor. Emeğine de saygı duyar. …	mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G12. … Herkes iş yaptırdığı mimarı personeli, elemanı muamelesi. Şimdi siz bu badirelerden geçiyorsunuz ama sabır lazım. Bilginiz, hoşgörünüz, kapasiteniz, kaliteniz zamanla o saygıyı oluşturacak. … Dün belki daha az mimar vardı. Daha kıymetliydi ama ne yapıyor ki, bir kağıda çiziyor, mecbur gidecekler. Şimdi en azından mimarın dokunduğu yerin yeşerdiğine, güzelleştiğini artık anladı millet.	mimarlık mesleği geç de olsa anlaşılmaktadır.
G13. … Birinci kesim, mimarlık dergilerini inceleyen bir kesim ve bir mimar gördükleri zaman da içselleştiriyorlar kendilerini o mimarla. … belediye bir ruhsatta mimar imzası istemese ben bu projeyi birine yaptırırım nasıl olsa diyen de bir kesim var.	işverene göre değişkenlik göstermektedir.
G14. … İnşaat yapacaksam diyor bunu inşaat mühendisi çizer, mimar kimdir, ne iş yapar, böyle bir dönemden geçtik. … O anlamda süreç içinde gelinen nokta iyi bir yerdir. Ama kat etmemiz gereken çok büyük mesafe daha vardır.	mimarlık mesleği geç de olsa anlaşılmaktadır.

Ek Tablo 46'nın devamı

G15. … İki çizik attın ne olacak algısı var. Kendi kendine ruhsat alamayacağı için sana geliyor. Ben eminim Trabzon'da mimarın imza atması gerekmese ruhsata, herkes bir şekilde halledebilse işini, iş falan kalmaz. …	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G17. … Bazısı hani ne var ki iki çizik diye bakıyorlar. Ne olacak yani. Şurada bir şey yapacaklar hemen iki çizim bir şey yapsan ne olur, yapsan da versen. …	mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G18. Bence bilinçsizler o konuda. Mimarlık mesleğini çok basit sanıyorlar. Bilgisayarda aman ne yapıyorsun, iki çizgi çiziyorsun. Bunda piyasadaki mimarların da etkisi var. … Ellerindeki projeyi kopyala yapıştır yapıyorlar, piyasayı bozuyorlar. … Bize şey de çok geliyor adam bitirmiş projeyi geliyor bunu toparla diyor. Proje kısmının ne kadar önemli olduğu konusunda bilinçsizler.	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G19. … Mimarlar belki de çoğaldığı için. Daha fazla mezun verdiğimiz için. … Ünvana saygının azaldığını düşünüyorum.	mimar sayısının çoğalması toplumun mesleğe saygısını azaltmaktadır.
G20. … İsim olarak kulağa hoş gelen bir şeydir mimarlık ama ne zaman bunu somut olarak ortaya koyarsınız toplum o zaman size değerli bir gözle bakar. … bir bina yaptıracak olan kişi bina hakkında daha önceden bir araştırması değerlendirmesi varsa bunları ister ve değerlendirir. Bilmiyorsa isteyemez ki.	mimar tasarımcı kimliğini ortaya koyarsa toplumda saygı görmektedir.
G21. Ruhsat alabilmeleri için evrak tamamlayan konumundayız şu anda. Keşke bir mimara ihtiyaçları olsaydı. … müteahhit yanına yeni mezun bir mimarı alıyor, şunu yap bunu yap, her şeyi kararı kendi veriyor, imzasını mimar atıyor ve ruhsat alıyor. …	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G23. … Trabzon kenti mimar enflasyonu olan, aşırı büro enflasyonu olan. … Adam kapıdan içeri giriyor diyor ki bir projem var kaça yaparsın? Yapmam. Senin projeni yapmam diyorum. Sen kaça yapacak adam arıyorsun, mimar aramıyorsun. Trabzon böyle, kaça yaparsın. …	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G24. Şöyle ki yani büyük bir çoğunluğu aslında sadece sizi bir süreç, ruhsat almak için bir araç olarak görür. Pek azı yaptığınız işin farkında olarak size bir sanatçı gözüyle bakar. … mimar bir basamak gibi görülüyor diyebiliriz. …	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
G25. Bence mimarlık nedir bilmiyorlar. Mimar ne iş yapar bilmiyorlar. … Seni tamamen o evin aracısı olarak görüyor. Amacı ve asıl öznesinin sen olduğunu görmüyor, bilmiyor, haberi yok. Çünkü öyle öğretilmemiş. Öyle … çok klişe, sen zaten ne yapıyorsun ki iki tane çizik atıyorsun gibi söylüyor. …	işveren/toplum meslek tanımını bilmemektedir. mimarı ruhsat almak için araç/teknik çizim elemanı olarak görmektedir.
2 görüşmeci yanıt vermemiştir (G16, G22).	

Ek Tablo 47. "Ofis açmayı neden tercih ettiniz, neden bir devlet kurumunda çalışmayı düşünmediniz?" sorusuna verilen yanıtlar ve özetleri

O10. Ofis açmayı neden tercih ettiniz, neden bir devlet kurumunda çalışmayı düşünmediniz?*	**Ofis açma nedeni**
G1. Ben zaten okula girerken serbest çalışacağımı hedefime koymuştum. Dolayısıyla öğrenciyken büro açtım, hedef oydu zaten.	serbest çalışmak
G2. Eğitim sürecinde ben karar vermiştim zaten. Kendimi de gördüğüm için. Mimarlık, tasarım konusunda başarılı olacağımı düşündüğüm için o yolda ilerlemek istedim.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek.
G3. Ben mezun oldum, devlet hiç düşünmedim hala daha hiç ama hiç düşünmüyorum. Fırsat olsa gider miyim? İkilemde kalırım belki, ekonomik şartlardan kaynaklı. Sabit bir gelirim olsun diye ama hiçbir zaman devlette çalışmak gibi bir düşüncem yok çünkü kısıtlamaya gelemiyorum. …	kendi işinin sahibi olmak, yönetilmemek, esnek çalışma saatleri

Ek Tablo 47'nin devamı

G4. Hani bu mesleği biraz daha kendimi geliştirebilmek adına yaptım çünkü kurum çatısı altında bunun çok olduğunu düşünmüyorum belki maddi anlamda daha rahat … Ofis açmak tecrübe ile belli bir yerden sonra gelişen bir durum. Daha büyük bir oluşuma gidebilmek adına, hedefler ve hırslarla alakalı kendi ofisimi açmaya yöneldim.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek. devlet kurumunda tasarımcı kimliği gelişmemektedir.
G5. … devlet, yani devlette kendini geliştirme ihtimalin yok. Oturuyorsun, paslanıyorsun. Sor onlara ne yapıyorlar, bence hiçbir şey yapmıyorlar. … Benim için aktif olmak gerekiyor. Masa başında çiziyim, iki gün şantiyeye gideyim… Ben sabah 7.30'da şantiyede ustalarımın başında olacağım. Akşam çıkış saatim hiç önemli değil. Benim için işim her zaman her şeyin başında gelir. … İşin dışında kalmaktansa işin içinde oyuncu olarak var olmak daha eğlenceli.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek. esnek çalışma saatleri. devlet kurumunda tasarımcı kimliği gelişmemektedir.
G6. Devlette de çok mimarlık yok, yapıldığını düşünmediğim için yine de okuldaki kadar tasarımsal olmasa da yine de kendin işin içinde olunca, piyasada olunca, uygulamanın içinde olunca daha iyi bir mimarlık mesleğinin hakkının bu şekilde verildiğini düşündüğüm için.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek. devlet kurumunda tasarımcı kimliği gelişmemektedir.
G7. Aslında yalan konuşamam bulunduğumuz coğrafyanın şartlarından dolayı insanın aklından hepsi geçiyor. Ama geçme sebepleri iyi hissedeceğim veya severek yapacağım değil. Şu an çok şükür sevdiğim işi sevdiğim biçimde yapıyorum. Detayda sevmediğim çok şey oluyor ama bunu yapmalıyım dediğim işi yapıyorum. … İster istemez insan belli noktalarda, kendi yaşam standartlarının altına inmeye başladığınız zaman, bir insanın temel ihtiyaçları karşılanmıyorken sanatta yapamaz tasarım da yapamaz. … Yönetilmeye ve yönetilmeye çalışılmaya çok yatkın bir kişi değilim. Kurumsal bir şeyden bahsettiğin zaman sen bir şekilde yönetilmenin, bir diktenin altında çalışmak zorundasın. …	kendi işinin sahibi olmak, yönetilmemek.
G8. … Mezun olduktan sonra burada en verim alabileceğim ofisi araştırırken baktım ki kendimi en iyi belediyelerde geliştirebilirim ve bir belediyede staj yaptım. … Belediye güzeldi, yeterliydi. Vizyon açısından belediyelerde mimarlık ve mimar kimliğinin, benim hayalim hiçbir zaman belediyede olmak, üniversitede olmak değildi.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek.
G9. Akılsızlık başka bir şey değil. Ben mezun oldum ikiden fazla belediye gelsin başlasın demiş. Aileden kaynaklı da bir durum aslında. Şeydim, şu tasarımcı kimliği diyorsunuz ya, yok dedim ben daha iyisini yaparım. … Mimarın bir şeyi vardı eskiden, Türkiye'de üç büyük meslek grubu vardı. Bunlardan bir tanesi tıp, hukuk, biri de mimarlıktı. Mimarlığı ilk önce elediler. Bir de mimarlık öyle bir meslek ki ben bu mesleğe başlamadan önce ciddi bir sevgiyle başladım. … Zamanla elene elene daha elit bir meslek haline getirmeye çalıştılar ama piyasada karşılığı yoktu.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek.
G10. Ben işte kabuğuna sığamayan bir adamım. Benim şurda bir saat iki saat oturmam bana zor geliyor, rahatsız oluyorum. O yüzden serbest çalışmayı tercih ettim.	esnek çalışma saatleri. kendi işinin sahibi olmak, yönetilmemek.
G11. Babam da serbest çalışıyordu zaten. Birine bağlı olmak istemedim. Kendim araştırıp öğrenmek istedim. Özgün olmak istedim. İstediğim tasarımı istediğim şekilde yapmak istedim. Devlet kurumunda çalışmayı yine de düşünmem. Tekdüze oluyor, tasarım zaten yapmıyorsun. Mimarı açıdan sanatsal yönün tamamen körelmiş oluyor. Serbest çalışmayı seviyorum ama istediğim tasarımı yapamadığım için rahatsızım.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek. kendi işinin sahibi olmak, yönetilmemek. devlet kurumunda tasarımcı kimliği gelişmemektedir.
G13. … hayallerle yaşadık ama hiç düşünmediğim bir anda kendi büromu açtım. Çok ilginç. Devlet kurumu… Onu hiç düşünmedim. Neden düşünmedim, yaratıcılığı, yapamayacağım için yani orada, devlet kurumlarında üretici olamıyorsun. Devlet kurumlarında yasaları uyguluyorsun. Memur oluyorsun sonuçta. Ama ben özgürlükten yanayım yani meslekte, ben mesleğimi yapmalıyım. …	tasarımcı olarak kendini geliştirmek. devlet kurumunda tasarımcı kimliği gelişmemektedir.
G14. Ben hiçbir zaman onu düşünmedim. Niye onu düşünmedim, ben memur olacak karakterde bir insan değildim. Ben kendi kişiliğimi, kendi şeyimi ortaya koyabilmeliyim. O benim içimde olan bir şeydi. Yaptığım işte şantiyede olsun, ofiste olsun, başka bir alanda olsun, ben kendi fikrimi orada sürekli savunurum. Öyle bir yapım var benim. Ama memuriyette böyle bir şey yok ki. Giriş çıkış saatin belli. Sana verilen iş belli. Aslında mimarlık mesleği çok memuriyete uygun bir meslek değildir. Değil ya. Çünkü orada yaratıcılığınız olmaz, kendinizi geliştiremezsiniz, belli kalıplar içine sıkışıp kalan bir insana dönüşürsünüz. Bence mimar ve memur aynı insan olmaması lazım. O başka bir şeydir.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek. kendi işinin sahibi olmak, yönetilmemek. esnek çalışma saatleri. devlet kurumunda tasarımcı kimliği gelişmemektedir.
G15. Akademik kariyer düşünebilirdim ama geç kalmıştım ona, bir şeyler öğretmeyi seven bir insanım. Devlet kurumu bana göre değil, biraz aykırı bir insanım. Çalışamazdım öyle bir durumda. Özgür olmak, ofis açma sebebim. Kişisel olarak bağımsızlık.	kendi işinin sahibi olmak, yönetilmemek.
G16. Bunu çokta hesap edebilmiş değiliz. O zamanki şartlar tamam biz de her meslektaşın yaptığı gibi işte birer ofis açalım, mesleğimizi yapmaya başlayalım. Öyle başladık.	belli bir nedeni yok

Ek Tablo 47'nin devamı

G17. Ben olayın içine düştüm işin doğrusu. Devlet dairesinde çalışmayı çok düşündüm. Çok zaman aklımdan geçti. Ama yine de kendi işini yapmak keyifli. Keşke daha iyi şartlar olsa da her insan, isteyen herkes yapabilse. Çünkü keyifli bir şeylerin peşinden koşmak. …	kendi işinin sahibi olmak
G18. … İkisi arasında özel sektörler devlet arasındaki farkı şöyle söyleyebilirim, devlette kendini çok geliştiremediğini düşünüyorum. Orada daha evrak işiydi, kalıplaşmış işler, orada tasarım yapmıyorsunuz. Yapan belki farklı kuruluşlar vardır ama gördüğüm kadarıyla yok. Tasarım yönünün gelişebileceğini düşünmüyorum. Devlet benim için rahat olmak isteyenlerin çalıştığı bir yer.	tasarımcı olarak kendini geliştirmek. kendi işinin sahibi olmak. devlet kurumunda tasarımcı kimliği gelişmemektedir.
G20. Ekonomik anlamda serbest piyasada çok daha rahat hareket ettik. Çalışma süresi olarak kısıtlamalarda serbest vaktimiz oldu. Dolayısıyla insanlar bir şey için ekonomik anlamda geçimini sağlamak için çalışıyor. Bunları da serbest piyasada sağlıyorsa neden devlet kurumunda emir altında, sabah 8 akşam 5 bir yerde çalışacaksınız? …	esnek çalışma saatleri. maddi olarak daha iyi gelir elde etmek
G21. Şöyle büromu açtığım zaman dedim ya şehirde imar planları yeni yapılmıştı. … Büromu açtığımda hiç boş kalmadım yani. Hiç nefes almadım, nöbetçi büro gibi çalışıyordum. … Ben serbest çalışmayı kendime daha uygun buldum. … İlkelerimden biri de bu. Mimardan memur olmamalı görüşündeyim. Öyle sabah 8 akşam 5 bizim çalışma programımıza uymaz. Bir gezeriz, uyuruz, sabahlarız. Biz proje odaklı çalışırız. Biz proje bitene kadar teslim zamanındaki gibi, uyumayız 3 gece 4 gece. Sonra iki gün işe gelmeyiz. Böyle olmalı. …	esnek çalışma saatleri.
G22. Öğrenciyken staj yapmaya başlayıp büromun, çalıştığım ofisin bütün işlerini o zamanki ölçekte öğrenip kendimi güçlü hissettiğim için ofis çalıştırabileceğimi düşündüğüm için. Devlet kurumu şimdi asla istemezdim, o zaman da iyi ki istememişim. Kimseye de tavsiye etmem. Okulda öğrencileri görürsünüz bunların bir kısmı designer olacak dersiniz, bir kısmı inşaatçı, bir kısmı belli ki siyasetçi olacak. Maalesef ki o siyasetçiler de designerları yönetir. Designer dediğim ruhsat memuru olursa yazık olur değil mi? …	ofis açabilecek yetkinliğe sahip olmak. tasarımcı olarak kendini geliştirmek. devlet kurumunda tasarımcı kimliği gelişmemektedir.
G23. Ofisten önce belediyede uzun yıllar imar müdürlüğü yaptım ben. Emekli oldum. … Piyasaya geçtikten sonra işlerim iyi gitti. İnsanların belediyedeki kazanımlarına destek verirsen başarılı olursun.	devlet memurluğundan emekli olduğu için ofis açmıştır.
G24. Yani öğrenciyken çok fazla risk almayı sevmeyen biriydim ama meslek pratiğine girince bir devlet kurumunun daha stabil ve çok fazla nasıl diyelim değişmeyen bir hayat öyküsü olduğunu fark ettiğimde mimarlık mesleğini bir ofis mantığında yapmak bana daha cazip geldi, daha fazla fırsat olabileceğini düşündüğüm için seçtim diyebilirim. Sosyal kimlik olarak daha fazla olanak sağlayacağını düşündüğüm için seçtim. Şöyle ki hayatımın geri kalanını rutin bazı şeyler çerçevesinde geçirmek istemediğim için devlet tarafına gitmedim. …	sosyal statüsü. kendi işinin sahibi olmak, yönetilmemek. esnek çalışma saatleri.
*3 görüşmeci yanıt vermemiştir (G12, G19, G25).	

ÖZGEÇMİŞ

2013 yılında Gazi Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Avrasya Üniversitesi Mimarlık Mühendislik Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2018 yılında tamamladı.

Özel sektörde bir mimarlık ofisinde kısa süre çalıştıktan sonra kendi ofisini kurarak mimari tasarım hizmeti vermeye başladı. Eş zamanlı olarak 2019 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimi almaya hak kazandı. Yüksek lisans eğitimi sürecinde çeşitli bildiri ve makale çalışmaları gerçekleştirdi.

Kendi ofisinde mimari tasarım hizmeti vermeye devam etmektedir.